

T.C.
İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

MİLLET KÜTÜPHANESİ ALİ EMİRİ MANZUM 665/2 NUMARADA KAYITLI
ŞİİR MECMUASININ TRANSKRİPSİYONLU METNİ VE MECMUALARIN
SİSTEMATİK TASNİFİ PROJESİ'NE (MESTAP) GÖRE TASNİFİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Şevval Sena ÇULFAZ
1800002543

Anabilim Dalı: Türk Dili ve Edebiyatı
Program: Türk Dili ve Edebiyatı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mehmet Fatih KÖKSAL

ARALIK 2024

T.C.
İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**MİLLET KÜTÜPHANESİ ALİ EMİRİ MANZUM 665/2 NUMARADA KAYITLI ŞİİR
MECMUASININ TRANSKRİPSİYONLU METNİ VE MECMUALARIN
SİSTEMATİK TASNİFİ PROJESİ'NE (MESTAP) GÖRE TASNİFİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Şevval Sena ÇULFAZ
1800002543

Anabilim Dalı: Türk Dili ve Edebiyatı
Program:Türk Dili ve Edebiyatı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mehmet Fatih KÖKSAL

Jüri Üyeleri: Dr. Öğr. Üyesi Ali Emre ÖZYILDIRIM

Dr. Öğr. Üyesi Yağız YALÇINKAYA

ARALIK 2024

ÖZ

Millet Kütüphanesi Ali Emiri Manzum 665/2 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuasının Transkripsiyonlu Metni ve Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi'ne (MESTAP) Göre Tasnifi

ŞEVVAL SENA ÇULFAZ

Bu çalışma Fatih Millet Kütüphanesi Ali Emiri Manzum bölümü 665/2 numarada kayıtlı şiir mecmuasının transkripsiyonlu metni ve MESTAP'a göre tasnifinden oluşmaktadır.

Kelime anlamı “toplanmış, bir araya getirilmiş şey” anlamına gelen Arapça *mecmū'a* kelimesi cem' kökünden türemiştir. Derleyicilerinin beğendiği şiirleri bir arada topladığı bu yazma eserler, bilinenlerin yanı sıra birçok bilinmeyen, saklı kalmış şair ve manzume de barındırırlar. Müretteplerinin edebî zevk ve birikimlerinin mahsulü olan bu eserler aynı zamanda yazıldığı dönem hakkında da bilgi vermesi bakımından klasik Türk edebiyatı araştırmacısının birincil kaynakları arasında yer almaktadır.

Tezimize konu olan mecmua, X-XVIII. yüzyıllar arasında yaşamış şairlerin şiirlerini ihtiva etmektedir. XVIII. yüzyılda tertip edildiği düşünülen 68 yapraklık mecmuanın, arasında Bursalı İsmail Belîğ'e ait bir bölümün de yer aldığı dört farklı mecmua parçasının birleştirilmesinden oluştuğu düşünülmektedir. Bu durum, tamamı olmasa da İsmail Belîğ'in bir eserini daha -şiir mecmuası- gün yüzüne çıkarmıştır. Mecmuada 57 şaire ait toplam 186 şiir bulunmaktadır. Bu şiirlerin 149'u Türkçe, 37'si Farsçadır. Mecmuada yer alan parçaların tümü aruz vezni ile yazılmıştır. Muhtelif şairlerin şiirlerinin yanı sıra mecmuamızda, Lâmi'î Çelebi'nin Nefsü'l-Emr risalesi ile Firâkî Dede'nin Seg-nâme adlı mensur eseri ve bir hüccet metni bulunmaktadır.

Üzerinde çalıştığımız mecmuanın tez olarak hazırlanmasıyla MESTAP projesi kapsamında bilim dünyasına katkı sunulması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Klasik Türk edebiyatı, şiir mecmuaları, İsmail Belîğ, MESTAP

ABSTRACT

Transcript Text of the Poetry Collection Registered in the Ali Emiri Manzum National Library No. 665/2 and Its Classification According to the Systematic Classification of Poetry Collections Project (MESTAP)

ŞEVVAL SENA ÇULFAZ

This study consists of the transcribed text and classification according to MESTAP of the poetry collection (mecnû'a) registered in Fatih Millet Library Ali Emiri Manzum section number 665/2

The Arabic word mecmû'a, which literally means “something gathered, brought together”, derives from the root *cem'*. These manuscripts, in which the compilers gathered together the poems they liked, contain many unknown and hidden poets and poems as well as the known ones. These works, which are the product of the literary taste and knowledge of their editors, are among the primary sources of classical Turkish literature researchers in terms of providing information about the period in which they were written.

The *mecmua*, which is the subject of our thesis, contains the poems of poets who lived between the X-XVIIIth centuries. The 68-leaf mecmua, which is thought to have been organized in the eighteenth century, is thought to be a combination of four different parts of the mecmua, including a section belonging to İsmail Belîğ of Bursa. This situation has brought to light one more work of İsmail Belîğ - a poetry mecmuah - although not all of it. The collection contains a total of 186 poems by 57 poets. 149 of these poems are in Turkish and 37 in Persian. All of the pieces in the mecmua are written in aruz meter. In addition to the poems of various poets, there is also Lâmi'î Çelebi's treatise Nefsü'l-Emr, Firâkî Dede's prose work Seg-nâme, and a text of an offense.

It is aimed to contribute to the world of science within the scope of the MESTAP project with the preparation of the mecmu we are working on as a thesis.

Key Words: Classical Turkish literature, poetry collections, İsmail Belîğ, MESTAP

ÖN SÖZ

Edebiyat tarihimizde önemli bir mevkiye sahip olan şiir mecmuaları, bünyesinde çeşitli şair ve şiirleri barındıran, derleyicisinin kişisel beğenileri neticesinde oluşturulan birer el kitabı mahiyetinde olan yazma eserlerdir. Bu eserler, yazıldığı dönemin sosyal, siyasî, kültürel özelliklerini yansıtmalarının yanı sıra birçok bilinmeyen şair ve şiiri de edebiyatımıza kazandırmaktadır. Kütüphanelerde hâlâ gün yüzüne çıkarılmayı bekleyen birçok şiir mecmuası bulunmaktadır. İncelenen her mecmua ile edebiyatımıza nice katkılar sunulduğu aşîkârdır. MESTAP (Şiir Mecmualarının Sistemik Tasnifi Projesi) kapsamında incelenen mecmuaların da belirli bir sistem gözetilerek hazırlandığı için bu katkıda payı büyüktür.

Biz de bu çalışmamızda, Fatih Millet Kütüphanesi AE Mnz 665/2 numarada kayıtlı şiir mecmuasını inceledik. 68 varaklık mecmuanın, birkaç yaprağının Bursalı İsmail Belîğ'e ait olmak üzere dört farklı mecmua parçasının birleştirilmesinden oluştuğu düşünülmektedir. Mecmuada 57 şaire ait 186 şiir bulunmaktadır. Bu şiirlerden 16 adedinin şairi tespit edilememiştir. Muhtelif şairlerin şiirlerinin yanı sıra mecmuamızda Lâmi'î Çelebi'nin Nefsü'l-Emr risalesi ile Firâkî Dede'nin Seg-nâme adlı mensur eserleri de yer almaktadır.

Üç bölümden oluşan çalışmamızın giriş bölümünde mecmua teriminin tanımına, şiir mecmualarının Türk edebiyatındaki tarihî gelişimine, edebiyatımıza sunduğu katkılara değinilmiştir. İnceleme olarak adlandırdığımız birinci bölümde hazırladığımız mecmuanın nüsha tavsifi yapıldıktan sonra, mecmuanın tertip ve içerik hususiyetleri ile imla hususiyetlerinden bahsedilmiştir. Daha sonra mecmuada bulunan şairler ile nazım şekilleri, mecmuada yer alan şairlerin yaşadıkları yüzyıllar ve aruz kalıplarının listesi ayrıntılı şekil ve tablolar ile belirtilmiştir. Son olarak mecmuada yer alan şair biyografilerine değinilmiş, mürettip/mürettipler ve mecmuanın özgünlüğü hakkında bir değerlendirmede bulunulmuştur.

Çalışmanın ikinci bölümünü "Metin" oluşturmaktadır. Bu bölümde metni kurarken izlenen yöntem açıklandıktan sonra mecmuadaki manzum ve mensur kısımlar transkribe edilmiştir. Transkribe edilen metinlerde divanı yayımlanmış şairlerin şiirleri yapılan karşılaştırmalarda ilgili şairin divanı kısaltılarak aparatta nüsha farkları gösterilmiş, divan kısaltmaları kısaltmalar dizisinde açıklamalarıyla verilmiştir. Üçüncü bölümde ise

mecmuadaki parçalar MESTAP tablosuyla tasnif edilip çalışmanın sonuna mecmuanın tıpkıbasımı eklenmiştir.

Bu tezi hayata geçirmemde bana kılavuzluk eden, sonsuz sabrıyla tezimin her detayını inceleyen, engin bilgi ve tecrübelerinden hem lisans hem yüksek lisans dönemimde istifade etmeye çalıştığım ve hiçbir konuda desteğini esirgemeyen kıymetli hocam Sayın Prof. Dr. Mehmet Fatih Köksal'a, mecmuamızı dikkatli bir şekilde inceleyen ve Belig hususunda önemli katkılar sunan Sayın Dr. Öğr. Üyesi Ali Emre Özyıldırım'a, mecmua hakkında değerli görüşlerini bildiren Sayın Dr. Öğr. Üyesi Yağız Yalçınkaya'ya teşekkürü borç bilirim. Ayrıca, bugünlere ulaşmama vesile olan, üzerimden ilgi ve desteğini hiçbir zaman eksik etmeyen aileme ve çalışma esnasında karşılaştığım zorlukları yenmemde emeklerini esirgemeyen; birbirimize daima destek olmaya gayret ettiğimiz arkadaşlarım Zeynep ve Meltem'e sonsuz teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım.

Şevval Sena ÇULFAZ
İstanbul, Aralık 2024

KISALTMALAR DİZİNİ

A. Kaynak Kısaltmaları (Çalışmaların tam künyeleri için bk. Kaynakça)

AHD	:	Azmizâde Hâletî Divanı, KAYA, 2017
BAD	:	Bâkî Divanı, KÜÇÜK, 2015
BRD	:	Bağdatlı Rûhî Divanı, AK, 2001
BYD	:	Beyânî Divanı, BAŞPINAR, 2008
CİD	:	Cinânî Divanı, OKUYUCU, 1994
CVD	:	Cevrî Divanı, AYAN, 1991
EMD	:	Emrî Divanı, SARAÇ, 2002
FKD	:	Fehîm-i Kadîm Divanı, ÜZGÖR 1991
FUD	:	Fuzûlî Divanı, KILINÇ, 2021
GAD	:	Gelibolulu Âlî Divanı, AKSOYAK, 1999
GND	:	Ganî-zâde Nâdirî Divanı, KÜLEKÇİ, 1985
GSD	:	Gelibolulu Sun'î Divanı, YAKAR, 2002
GÜD	:	Güftî Divanı, YILMAZ, 1983
HAD	:	Hayâlî Bey Divanı, TARLAN, 1945
HKD	:	Hüdâyî-i Kadîm Divanı, DEMİRALAY, 2007
KAD	:	Kadrî Divanı, KÜLAHLIOĞLU, 1997
KFD	:	Kara Fazlî Divanı, ÖZKAT, 2005
KPD	:	Kemal Paşazâde Divanı, SARAÇ, 2021
MED	:	Medhî Divanı, SEYHAN, 2000
NAB	:	Nâbî Divanı, BİLKAN, 1993
NAD	:	Nakşî Ali Akkirmânî Divanı, ATİK, 2003
NCD	:	Necâtî Divanı, TARLAN, 1963
NFD	:	Nef'î Divanı, AKKUŞ, 1991
NKD	:	Nâilî-i Kadîm Divanı, İPEKTEN, 2019
NVD	:	Nev'î Divanı, TULUM-TANYERİ, 1977

RAD	:	Resmî Ali Baba Divanı, ARSLAN, 2003
RİD	:	Riyâzî Divanı, AÇIKGÖZ, 1986
SFT	:	Safayî Tezkiresi, ÜZER, 1989.
SPD	:	Sâbir Pârsâ Divanı, YOLDAŞ, 2005
ŞYD	:	Şeyhülislam Yahyâ Divanı, KAVRUK, 2001
TAD	:	Tâlib Divanı, ERDEM, 1994
TYD	:	Taşlıcalı Yahyâ Divanı, ÇAVUŞOĞLU, 2023
ÜMD	:	Ümîdî Divanı, SELVİ, 2008
VED	:	Veysî Divanı, TOSKA, 1985
VHD	:	Vahdetî Divanı, ÖZTÜRK, 2006
ZAD	:	Zâtî Divanı, ÇAVUŞOĞLU-TANYELİ, 1987

B. Diğer Kısaltmalar

bk.	:	Bakınız
d.	:	Doğum Tarihi
E.T.	:	Erişim Tarihi
ed.	:	Editör
haz.	:	Hazırlayan
MEB	:	Millî Eğitim Bakanlığı
MESTAP	:	Şiir Mecmualarının Sistematiik Tasnifi Projesi
N.	:	Nüsha
TDV	:	Türkiye Diyanet Vakfı
TEİS	:	Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü
vd.	:	ve devamı
yy.	:	Yüzyıl
ö.	:	Ölüm Tarihi

TABLO DİZİNİ

Tablo 1: Mecmuada Bulunan Şairlerin Kullandıkları Nazım Biçimleri ve Sayıları

Tablo 2: Mecmuada Yer Alan Şairler ve Yüzyılları

Tablo 3: Mecmuadaki Şairlerin Yaşadıkları Yüzyıllar

Tablo 4: Mecmuada Yer Alan Nazım Şekilleri

Tablo 5: Mecmuada Kullanılan Aruz Kalıpları

Tablo 6: Rubai Kalıpları

ŞEKİL DİZİNİ

Şekil 1: Şairlerin Yaşadıkları Yüzyıllara Göre Yüzdelik Dağılımları

Şekil 2: Mecmuadaki Şiirlerin Nazım Şekillerine Göre Yüzdelik Dağılımları

Şekil 3: Mecmuada En Fazla Kullanılan Aruz Kalıplarının Yüzdelik Dilimleri

Şekil 4: Türk Edebiyatında En Fazla Kullanılan Aruz Kalıplarının Yüzdelik Dilimleri

İÇİNDEKİLER

ÖZ	i
ABSTRACT	ii
ÖN SÖZ.....	iii
KISALTMALAR DİZİNİ	v
TABLO DİZİNİ	vii
ŞEKİL DİZİNİ.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
GİRİŞ: ŞİİR MECMUALARI HAKKINDA.....	1
1. Mecmua Terimi	1
2. Şiir Mecmualarının Edebiyat Tarihimize Sundukları.....	2
BÖLÜM 1:	5
1. İNCELEME	5
1.1. MECMUANIN TANITIMI.....	6
1.1.1. Nüsha Tavsifi.....	6
1.1.2. Mecmuanın Tertip ve İçerik Hususiyetleri	7
1.1.3. Mecmuanın İmla Hususiyetleri	8
1.1.4. Mecmuada Yer Alan Şairler ve Nazım Şekilleri.....	10
1.1.5. Mecmuada Bulunan Şairlerin Yaşadıkları Yüzyıllar	13
1.1.6. Mecmuada Kullanılan Nazım Şekilleri	18
1.1.7. Mecmuada Kullanılan Aruz Kalıpları	19
1.1.8. Mecmuada Yer Alan Şairler.....	22
1.1.9. Mecnua Mürettibine Dair	30
1.1.10. Mecmuanın Özgünlüğü	36

BÖLÜM 2:	50
2. METİN	50
2.1. METNİN KURULUŞUNDA İZLENEN YÖNTEM	51
2.2. Transkripsiyonlu Metin	54
BÖLÜM 3:	272
3.1. MESTAP TABLOSU	273
SONUÇ	297
KAYNAKÇA	299
ELEKTRONİK KAYNAKLAR	304
TIPKIBASIM	307

GİRİŞ: ŞİİR MECMUALARI HAKKINDA

1. Mecmua Terimi

Sözlükte “dağınık şeyleri bir araya getirmek, toplamak” anlamında cem‘ masdarından türeyen mecmû‘dan (bir araya getirilmiş, toplanmış) gelmektedir. Mecmûanın yanı sıra mecâmî‘, mecma‘, câmi‘ gibi aynı kökten türemiş kelimelerle - yalnız Osmanlı Türkçesi’nde- cüzdan, defter ve cerîde isimleri de aynı mânada kullanılmıştır (Uzun 2003: 265).

Edebi bir terim olarak ise mecmua, bir kimsenin beğendiği şairlerin şiirlerini topladığı defterlere verilen ad olarak tanımlanabilir. Derlenen bu mecmualar kimi zaman yalnızca tek bir kişinin elinden çıkabilirken kimi zaman da müşterek olarak oluşturulan eserlerdir. Derleyicisinin kendisinin de şair olabileceği bu yazmalarda mürettibinin de şiirlerine rastlamak mümkündür.

Herhangi bir nazım türü veya nazım şekli birliği/müşterekliği aranmaksızın derlenmiş manzum metinlerden oluşan toplamalar şiir mecmuası olarak adlandırılmaktadır. Bu eserler, kütüphanelerde “Şiir Mecmuası” adı altında kayıtlı olabileceği gibi genellikle Mecmû’a-i eş’âr veya Mecmû’atü’l-eş’âr olarak kayıtlıdır (Köksal 2017: 134).

Şiir mecmualarında pek çok şairin (bazılarında sadece birkaç şairin) türlü nazım şekillerinde şiirleri -genellikle- bir sıra, esas gözetilmeden bir araya getirilmiştir. En büyük etken derleyicinin “zevk”idir. Şairler değişik yüzyıllardan, farklı mezhep ve meşreplerden; şiirler değişik nazım şekillerinden, muhtelif uzunluklarda hatta Türkçenin yanı sıra Farsça veya Arapça olabilir. Şiir mecmualarının bazılarının baştan veya sondan, bazılarının da hem baştan, hem sondan eksik olduğu görülür. Yaprakları düşmüş, koparılmış veya kesilmiş olan mecmualara da sık rastlanır (Köksal 2017: 134).

Şiir mecmualarında sadece şiirler bulunmaz. Mecmuanın boş sayfalarında, derkenarlarda çeşitli dualar, tılsımlar, ilaç terkip ve tarifleri, bazı din büyüklerinin duaları, padişahların cülus veya ölüm tarihleri, türlü mektup suretleri, şecere kayıtları,

mecmua sahibi/sahipleri tarafından eklenen-aile efradı veya diğer yakınlarının doğum ve ölüm tarihleri vb. gibi- bazı bilgi notları ve kayıtlar da yer alır (Köksal 2017:134).

2. Şiir Mecmualarının Edebiyat Tarihimize Sundukları

Pek çoğu bir tür el kitabı mahiyetinde olduğundan fazla rağbet gören, ayrıca iddiasız bir isim taşıdığı için kitap yazmaktan kaçınan müellifler tarafından tercih edilen mecmua bundan dolayı Osmanlı dünyasında çok yaygınlaşmış ve ilim dallarına göre çeşitli türlere ayrılmıştır (Uzun 2003: 268). Mezkûr sebeplerden dolayı kütüphanelerde -çoğu kayıtlara dahi geçmemiş- pek çok şiir mecmuası bulunmaktadır. Araştırmacılar tarafından keşfedilmeyi bekleyen bu yazma eserlerin, içerisinde barındırdığı bilgiler dolayısıyla edebiyat tarihimize sayısız katkıda bulunabileceği aşikârdır.

Klasik Türk edebiyatı hazinesinin eşsiz bir parçası olarak nitelendirebileceğimiz şiir mecmuaları, bünyesinde barındırdığı şair ve şiirler dolayısıyla tezkirelerde rastlamadığımız şairlerin varlığından haberdar olmamızı sağlamaktadır. Bu yazmalarda divan sahibi meşhur bir şairin divanında bulunmayan şiirlerine de rastlamak mümkündür. Bunun yanı sıra mürettip tarafından derkenara yazılmış bir not, şairlerin yahut başka önemli şahsiyetlerin ölümüne düşürülmüş tarihler, var olan bilgileri değiştirebileceği gibi ölüm tarihi meçhul olan bir şahsiyetin bilgisini de verebileceğinden dolayı araştırmacılar için önem arz etmektedir.

Mürettibinin geçmişte bir tür el kitabı olarak müstakil zevkleriyle tertip ettiği bu eserler günümüzde klasik Türk edebiyatı araştırmacılarının başvurduğu önemli kaynaklardır. Bu kaynakları önemli ve değerli kılan özellikleri M. Fatih Köksal 11 madde ile şu şekilde sıralamıştır:

1. Kaynaklarda adı geçmeyen, unutulmuş şairlerin şiirlerine mecmualarda rastlamak mümkündür.
2. Bilinen şairlerin bilinmeyen/divanlarında bulunmayan şiirlerine rastlamak mümkündür.
3. Şairlerin divanlarındaki şiirlerinin farklı şekillerine (fazla veya eksik beyitler, nüsha farkları vs.) tesadüf edebiliriz.

4. Mecmualar arasında bilinmeyen, varlığı bilindiği hâlde nüshası tespit edilemeyen eserlerle de karşılaşılır. Özellikle kırk hadis, mi'râciye, yüz hadis, mevlid, şehrengiz, biladiye, hasb-i hâl, kimi mektup ve münşeâtâ dair risaleler vb. örneklerle de mecmualarda karşılaşabiliriz.
5. Bilinmeyen veya kullanılmayan nazım şekilleri, bilinen nazım şekillerinin örneği görülmeyen kafiye tipleri, farklı bend yapıları; yeni türler, edebiyatımızda kullanımına rastlamadığımız aruz kalıpları vb. örneklerle de mecmualarda karşılaşabiliriz.
6. Mecmualarda, zaman zaman şairlerin hayatıyla ilgili önemli bilgileri de yakalama imkânı vardır. Bu, ölüm tarihi bilinmeyen bir şairin ölümü için düşünülmüş bir tarih manzumesi şeklinde olabileceği gibi, araştırmacılar için çok önemli olabilecek derkenara düşünülmüş bir bilgi notu veya şiir başlığı şeklinde de olabilir.
7. Bazı şiir mecmualarında, başka şairlerin de şiirleri bulunmakla beraber, özellikle bir şairin şiirlerinin yoğun olduğu görülür. Derleyeninin şair olduğu bir şiir mecmuası edebiyat tarihi araştırmalarına katkısı bakımından kuşkusuz daha kıymetli sayılır.
8. Mecmualar, -bir kısmı kendisi de şair olan- şiir sever kişiler tarafından tertip edilen eserlerdir. Bu itibarla derleyeni belli kişiler tarafından toplanan mecmualarda o şahsın/şairin zevklerini fark ederken, dönemin genel beğenisiyle ilgili önemli ipuçları da yakalamak mümkündür. Bir şairin o dönem mecmualarında çok şiirinin bulunması o devirde çok beğenildiğini, keza nazım şekillerinin sıklığından o nazım şeklinin gördüğü rağbeti, çok kullanılan aruz kalıpları ve kafiye yapıları devrin aruz ve zevkini bize bildiren önemli işaretlerdir.
9. Şiir mecmualarında genel olarak dönemin zevklerini, edebî tercihlerini vs. anlamak kabil olduğu gibi ferdî temayüllerin de izini sürmek mümkündür. Nazire mecmuası olmasa da kimi mecmualarda nazire şiirler bulunduğundan şairler arasındaki etkileşimi, teselsül bağlarını takip etmek de mümkün olur.
10. Mecmualar dışındaki eserlerin fevayid ve vikaye yapıpraklarında da zaman zaman rastlamak mümkünse de özellikle mecmualarda çok sık rastladığımız edebiyat dışı kimi konular da ayrıca ele alınması gereken önemli noktalardır. Şöyle ki hemen her mecmuanın boş kalmış sayfalarında, yazılı sayfaların derkenarlarında çeşitli dualar, otlarla ilaç yapım tarifleri, tılsım, vefk, reml, tefe'ül gibi gizli ilimler (havâs) denilen

itikatlara dair notlar, tarih kıt'aları, müstakil matla' ve müfredler, bazı münşeat örnekleri, kimi resmî kayıtların örnekleri çokça rastlanan -asıl mecmua konusuyla ilgisi olmayan- kayıtlardır. Bütün bunlar edebiyat araştırmacıları kadar hatta onlardan da fazla sosyoloji, tarih (özellikle kültür tarihi), kültürel antropoloji, dinler tarihi, halkbilim gibi farklı bilim dallarından kişilerin de ilgi alanına giren çok önemli ama ihmal edilmiş bilgi kırıntılarından. Bunların bileşkesi Türk milletinin kültür kodlarını ortaya koyacaktır. Bütün mecmuaların bir de bu gözle ele alınması çok çok önemlidir.

11. Bütün bunlarla beraber, özelde şiir mecmualarının, genelde de bütün mecmuaların yukarıda sayılan fayda ve önemleri tek tek ve birbirinden bağımsız olarak incelendiğinde çok fazla bir anlam ifade etmezler. Meselâ Bâkî'nin divanında bulunmayan şiirlerini inceleyecek olsak bi tek mecmuayı taramamız ne ifade eder? Yahut bir mecmuada falan şairin şu kadar filan şairin bu kadar şiirinin bulunmasının bir anlamı var mıdır? Bu olsa olsa bize o derleyicinin şiir zevkini yansıtan bir işareti verir. Ama aynı dönemde derlenmiş yüzlerce mecmuanın taranmasından ortaya çıkacak manzara devrin müşterek anlayış ve zevkini ortaya dökecektir (Köksal 2017: 138-141).

Köksal'ın şiir mecmuaları hakkında 11 madde ile ifade ettiği görüşleri, şiir mecmualarının edebiyat tarihimizdeki önemini yansıtmaları bakımından dikkate değerdir. Bu görüşler dikkate alınarak hazırlanacak her mecmua çalışması şüphesiz ki ayrı bir öneme sahip olacaktır. Aynı yüzyılda yaşamış şahsiyetlerin birbirinden tamamen bağımsız bir şekilde derledikleri mecmualarına aynı şairlerin şiirlerini almaları Köksal'ın da son maddede ifade ettiği gibi bizlere o dönemin müşterek şiir zevki hakkında çıkarımda bulunma fırsatı verecektir. Fakat yine maddede yer aldığı gibi, bu birden fazla aynı yüzyılda yazılmış mecmuanın incelenmesiyle ortaya çıkacaktır. Tek bir mecmuada şiir sayısı bakımından fazlalık gösteren bir şair hakkında o dönemin ortak şiir zevki hususunda çıkarım yapmak doğru olmayacaktır. Maddede de ifade edildiği gibi bu ancak mürettibinin şiir zevkini ortaya koymaktadır. Biz de çalışmamızı kurarken, bu noktalara dikkat etmeye gayret göstereceğiz.

BÖLÜM 1:

1. İNCELEME

**MİLLET KÜTÜPHANESİ ALİ EMİRİ MANZUM 665/2 NUMARADA KAYITLI
ŞİİR MECMUASI**

1.1. MECMUANIN TANITIMI

1.1.1. Nüsha Tavsifi¹

Çalışmamıza konu olan şiir mecmuası, Millet Kütüphanesi Ali Emiri Manzum 665/2 numarada “Mecmû’a-i Eş’âr” adıyla kayıtlıdır.

68 yapraktan oluşan mecmuanın cildi kahverengi mukavva üzerine ebru desen kaplamalı, şiraze dağılmış ve varaklar birbirinden kopmuş durumdadır. Sarı kâğıt üzerine çeşitli yazı hatlarıyla (divani, talik, nesih, nestalik) kaleme alınmıştır. Mecmua, 275x95 mm dış ölçülerinde olup sütun ve satır sayıları ise muhteliftir. Başlıklarda herhangi bir düzen hususiyeti gösterilmemiş, kırmızı ve siyah mürekkep kullanılmıştır.

Muhtelif sayfalar arasında el yazılarının değişmesi, mecmuanın dört farklı mecmua parçasının birleştirilmesinden oluşturulmuş olduğunu düşünmemize sebep olmaktadır (1b-53b, 54a-57b, 59a-64a, 64b-68b).

Mecmuanın söz konusu sayfaları arasında yalnızca 57b’de “Li-muharririhi’l-fakîr” ibaresi geçmektedir. Aynı el yazısıyla tertip edilen 54a-57b varaklarında Bursalı İsmail Belîğ’in şimdiki bilgilere göre Sergüzeşt-nâme mesnevisinin bilinen tek nüshası, Li-muharririhi’l-fakîr başlıklı şiiri ve bir tarih kıtası bulunmaktadır. Ayrıca bu yapraklar arasında Bursa’da geçen bir olayın anlatılması bu mecmua parçasının Bursalı İsmail Belîğ’e ait olabileceğini düşündürmektedir. Belîğ’e ait bu yaprakların mecmuaya bir şekilde sonradan eklenmiş olan parçalar olduğunu düşünmekteyiz.

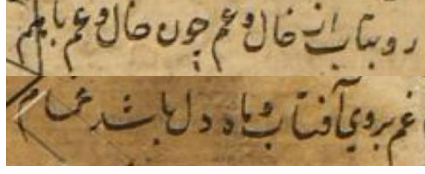
Tertip tarihi ise XVIII. yüzyıldır.

Baş: “Ey meh-i nâ-mihribân âvâre kılduñ göñlümi
Hicr ile bî-şabr idüp bî-çâre kılduñ göñlümi
Fürkatün şahrâlarında dem-be-dem Mecnûn gibi

¹ Mecmuaya dair genel bilgiler, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Kataloğundan alınmış olup, tarafımızda tespit edilenler “italik” yazılmıştır. bk.: https://portal.yek.gov.tr/works/search/full?key=AEmnz665&search_key_type=3&search_form_type=ALL_FIEL DS - catalog-164415 (E.T.: 30.10.2024).

‘Aqlumı zā’il kıluḡ ġam- ħ̣āre kılduḡ göḡlümü”

Son:

Mecmuanın kimi sayfalarında (14b, 17a, 17b, 55b, 56a, 56b, 57a) rutubetlenme, mürekkep lekesi ve yer yer kelimenin cildin altında kalmasından dolayı şiirlerin okunamayan bölümleri gibi noksanlıklar mevcuttur.

1.1.2. Mecmuanın Tertip ve İçerik Hususiyetleri

68 varaktan oluşan mecmuamızda herhangi bir ketebe kaydına rastlanmamaktadır. Mecmuadaki farklı el yazıları, kâğıt renkleri ve yapılarındaki değişmeler, yapraklar arasındaki kayda değer şekil ve içerik uyumsuzlukları, mecmuanın dört farklı mecmua parçasının birleştirilmesinden oluştuğunu düşünmemize yol açmıştır.

Mecmua; gazel, kaside, müfred, kıt’a, matla, murabba, tesdis, tahmis, müsemmen, müseddes, terkib-i bend, terci-i bend, mesnevi ve rubai nazım şekillerinden muhtelif sayıda şiirin yanı sıra yukarıda zikredilen iki mensur eser ve bir hüccet metninden müteşekkildir. Mecmuada yer alan şiirlerin tamamı aruzla yazılmıştır. Şiirlerde herhangi bir konu sınırlandırması yapılmamış, muhtelif konularda şiirlere yer verilmiştir.

Mecmuanın tertibinde herhangi bir düzen gözetilmemiştir. Başlıklarda kimi zaman kırmızı mürekkeple yazılan şair adlarında kimi zaman siyah mürekkep tercih edilmiş yahut şair ismi yazılmamıştır. Bu durumun mecmuanın farklı kişiler tarafından derlenmiş olmasından kaynaklandığını söyleyebiliriz. Şiirlerin mahlas beyitlerinde şairin mahlasının üzeri ekseriyetle kırmızı mürekkeple çizilmiştir. Tesdis, tahmis gibi nazım şekillerinde tekrarlayan beyitler yalnızca ilk bendin sonunda yazılmış daha sonrasında sadece ilk, orta ve son kelimenin yazılması suretiyle bentler tamamlanmıştır.

Başlıklarda dikkat çeken hususlar mevcuttur, mecmuada en fazla şiir sayısına sahip şairlerden biri olan Fehîm-i Kadîm’in “Fehîm, Fehîm-i Şeydâ, Fehîm-i Nâ-murâd” gibi çeşitli isimlendirmelerle anıldığı gözlemlenmektedir. “Sellemehu’llâh” ibaresinin o

dönemde hayatta olan kişilere “Allah selamet versin” manasında kullanıldığı düşünüldüğünde mecmuaların tertip tarihini tayin etmede önemli bir etken olduğu bilinmektedir. Fakat mecmuada bu ifadenin XV. yüzyıl İran şairi Molla Cami için kullanılması ihtiva ettiği şairler dolayısıyla XVIII. yüzyıla ait olduğunu düşündüğümüz bir mecmuada kullanılmasından –belki de bu mecmua özelinde– söz konusu ibarenin hayatta olmayan kişiler için de kullanılabildiği sonucuna ulaşılabilir.

Mecmuanın 1b-53b sayfalarındaki başlıklarda sık karşılaşılan hatalar mevcuttur. Mesela 14b’de bulunan Amîkî’ye ait manzume “tahmis” olmasına rağmen “tesdis” başlığıyla verilmiş; 15a’da Hüdâyî-i Kadîm’in şiiri de “müseddes” olmasına karşın “tesdis” olarak belirtilmiş; 24a’da Haylî’nin “müseddes” olan manzumesi mecmuada “tesdis” başlığıyla kaydedilmiştir. 48b’de bulunan Tâlib’e ait başlıksız gazelde mahlas olarak *cüddâ* kelimesinin üzeri çizilmiştir. 53a’da Rahmî’ye ait gazelin başlığında ise Sâni yazmaktadır.

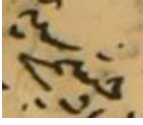
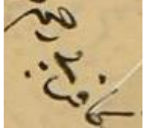
Mecmuada ekseriyetle Türkçe şiirler yer almaktadır. Bunun dışında Farsça manzumeler de oldukça fazladır. Farsça şiirlerde Örfî-i Şîrâzî, Türkçe şiirlerde Fehîm-i Kadîm ve Firâkî Dede’nin manzumeleri çoğunluğu oluşturmaktadır. Örfî-i Şîrâzî’nin şiirlerinin çokluğu mecmua derleyicisi/derleyicilerinin İran edebiyatı sevgisinin bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Ayrıca Fehîm-i Kadîm ve Örfî-i Şîrâzî’nin Sebk-i Hindî üslûbunun temsilcisi olması ve Fehîm-i Kadîm’in Örfî-i Şîrâzî’den etkilenmesi de bu noktada mecmuada iki şairin şiirlerinin sayıca fazlalığının tesadüf olmadığını bilakis bilinçli seçilmiş olabileceğini göstermektedir.

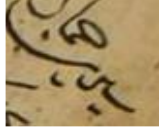
Mecmuada, Bâkî, Nâbî, Sun’î, Âlî gibi şairlerin divanlarında rastlayamadığımız şiirleri mevcuttur. Söz edilen şairlerin edebiyatımızdaki yerlerinin önemine binaen bu hususların da mecmuayı önemli kılan özelliklerden olduğu söylenebilir.

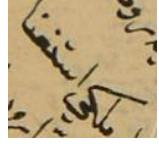
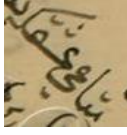
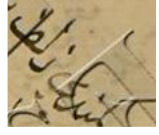
1.1.3. Mecmuanın İmla Hususiyetleri

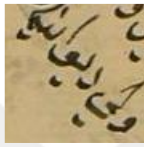
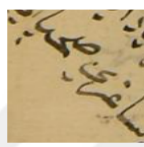
Mecmuada, mürettibin dikkatsiz ve özensizliğinden kaynaklı birçok imla hatası mevcuttur. Bu hataların kimi düzenli olarak tekrar etmektedir. Tekrarlanan bu yanlışlar mecmuanın okunma noktasında ve vezinlerin tespitinde aksaklıklar yaşatmıştır. Mecmuada karşılaşılan bu hataların ekseriyeti 1b-53b sayfalarını ihtiva etmektedir.

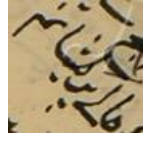
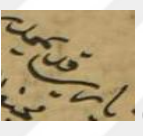
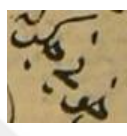
Sıklıkla rastlanan bir imla hususiyeti, izafet kesresi yerine “ye” (ی(harfı

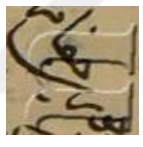
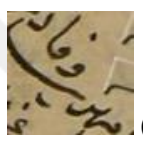
kullanılmasıdır: çeşm-i siyeh: (6a), kāfır-i bî-rahm: (6a), seyr-i

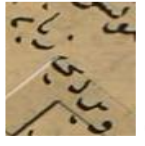
cemāl: (11b), milket-i bağ-ı cemālünde: (26a), mülk-i istiğnā:

 (26a), metā‘-ı ‘aşkuña: (39b), kemend-i zülf: (39b),

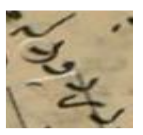
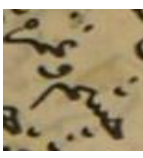
dil-i dīvāneye: (39b), sāğar-ı şahbā: (39b), hāl-i perişānum:

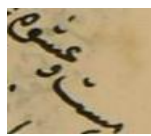
 (40a), yār-ı qadīmümdür: (50b), hūn-ı ciger: (50b), ser-

i kūyuñda: (51b), cevri cefā: (51b), mihr-i vefā: (51b),

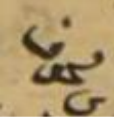
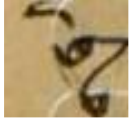
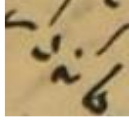
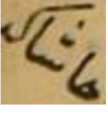
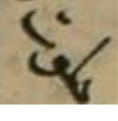
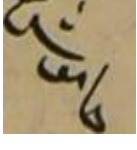
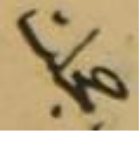
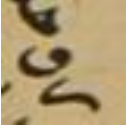
vird-i zebān: (53b)... gibi.

İzafet kesresi yerine atıf vavı (و(kullanıldığı durumlar da mecmuada göze çarpan imla hatalarındandır:

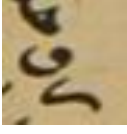
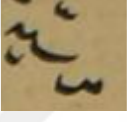
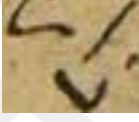
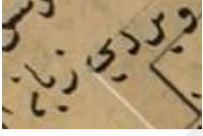
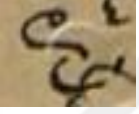
şūh-ı leb: (8a), derd-i dile: (15a), çeşm-i gamze: (16a),

mest-i ‘işve: (16a)... gibi.

Bazı kelimelerin yazımında hı (خ(yerine ha (ح(kullanılması da sıklıkla tekrar eden imla hatalarındandır:

maḥūf: (8a), ruḥsār: (9a), ḥāver: (9a), ḥāne-dār: (9b),
ḥāṣāk: (9b), ḥalvet: (16b), küstāḥ: (16b), ḥāmūṣ: (18b),
dıraḥt: (19a), ḥaclet: (20a), ruḥ: (20a), ḥāl: (26a)...
gibi.

Bunların yanı sıra nüshada bazı kelimeler asıl şeklinin dışında yazılmış, bazı kelimelerin yazımında yanlışlık yapılmıştır:

ruḥ: (20a), merṣiyye: (22b), zār: (26a), vird-i zebān:
 (53b), zerre: (53b), güzār: (53b)... gibi.

1.1.4. Mecmuada Yer Alan Şairler ve Nazım Şekilleri

Mecmuada 57 şaire ait 186 şiir bulunmaktadır. Tespit edilen şairler ve mecmuada yer alan şiirlerinin sayıları aşağıda yer aldığı şekildedir:

Sıra	Mahlas	Nazım Şekli	Şiir Sayısı
1	Âgehî	Kaside	1
2	Âlî	Terkîb-i bend	1
		Müsemmen	1
		Gazel	1
3	‘Amîkî	Tahmis	1
4	Bâkî	Gazel	14
5	Beliğ	Gazel	1
		Mesnevi	1

		Kıt'a	1
6	Beyânî	Gazel	1
7	Câmî	Gazel	1
		Kaside	1
8	Cevrî	Terkîb-i bend	1
9	Cinânî	Tesdis	3
10	Ebû Saîd-i Ebû'l-hayr	Kıt'a	1
11	Emrî	Gazel	2
12	Fahrî	Tesdis	1
		Müseddes	1
13	Fazlî	Gazel	1
14	Fehîm	Gazel	20
		Kaside	2
		Terkîb-i bend	1
15	Firâkî (Kütahyalı)	Tercî-i bend	1
16	Firâkî Dede	Gazel	1
		Kıt'a	2
		Mesnevi	1
		Müfred	2
		Matla'	17
17	Fuzûlî	Gazel	3
		Murabba	1
18	Gubârî	Gazel	1
		Tercî-i bend	1
19	Güftî	Tercî-i bend	1
20	Hâfız	Müfred	2
21	Hâletî	Gazel	1
22	Hayâlî	Gazel	1
23	Haylî	Müseddes	1
24	Hüdâyî-i Kadîm	Müseddes	1

25	Kabûlî	Gazel	1
26	Kadrî	Gazel	1
27	Kemâl Paşazâde	Murabba	1
		Kıt'a	1
28	Medhî	Gazel	1
		Müseddes	1
29	Mevlânâ	Rubai	1
30	Nâ'îlî	Gazel	1
31	Nâbî	Gazel	1
32	Nâdîrî	Gazel	2
		Kaside	1
33	Nakî	Gazel	1
34	Nakşî	Gazel	1
35	Necâtî	Gazel	1
36	Nef'î	Gazel	3
37	Nev'î	Gazel	3
38	'Örfî	Gazel	15
39	Pârsâ	Gazel	1
40	Rahmî	Gazel	1
41	Resmî	Gazel	1
42	Riyâzî	Gazel	2
43	Rûhî	Gazel	8
		Terkîb-i bend	1
44	Sâ'î	Müseddes	1
45	Sânî	Gazel	1
46	Selîm-i Tahrânî	Nazm	1
47	Sıdkî	Tercî-i Bend	1
48	Sun'î	Gazel	1
49	Şânî	Kıt'a	1
50	Tâlib	Gazel	5
51	Ümîdî	Gazel	6
52	Vahdetî	Gazel	1
53	Vahîd	Gazel	2

54	Veysî	Terkîb-i Bend	1
55	Yahyâ (Bey)	Gazel	1
56	Yahyâ (Şeyhülislam)	Gazel	1
57	Zâtî	Gazel	1
	Şairi Belli Olmayanlar	Matla'	2
		Müfred	2
		Nazm	3
		Rubai	7
		Kıt'a	2
		Mesnevi	1

Tablo 1: Mecmuada Bulunan Şairlerin Kullandıkları Nazım Biçimleri ve Sayıları

Mecmuada en fazla şiire sahip olan şair 23 ile Fehîm ve Firâkî Dede'dir. Onları, 15 şiir ile Fars şairi 'Örfî takip etmektedir.

1.1.5. Mecmuada Bulunan Şairlerin Yaşadıkları Yüzyıllar

Çalıştığımız mecmuada toplam 58 şair bulunmaktadır. İranlı şairler italik yazı karakteriyle belirtilmiştir. Mecmuada yer alan şairler ve yaşadıkları yüzyıllar aşağıdaki tabloda yer aldığı şekildedir:

Sıra	Mahlas	Yaşadığı Yüzyıl
1	Âgehî	16. yy. (ö.985/1577)
2	Âlî	16.yy. (1008/1600)
3	Amîkî	16.yy. (?/?)
4	Bâkî	16.yy. (1008/1600)

5	Belîğ	18.yy. (ö.1142/1730)
6	Beyânî	?
7	<i>Câmî</i>	15.yy. (ö. 536/1141)
8	Cevrî	17.yy. (ö.1065/1654)
9	Cinânî	16.yy. (ö.1004/1595)
10	<i>Ebû Saîd-i Ebû'l-hayr</i>	10.yy (ö. 440/1049)
11	Emrî	16.yy. (ö. 983/1575)
12	Fahrî	?
13	Fazlî	16.yy. (ö. 971/1564)
14	Fehîm	17.yy. (ö.1057/1647)
15	Firâkî (Kütahyalı)	16.yy. (?/?)
16	Firâkî Dede	18.yy. (ö.1155/1742-43)
17	Fuzûlî	16.yy. (ö. 963/1556)
18	Gubârî	16.yy. (ö. 974/1566)
19	Güftî	17.yy. (ö.1088/1677)
20	<i>Hâfız</i>	14.yy (ö. 792/1390 ?)
21	Hâletî	17.yy.

		(ö. 1040/1631)
22	Hayâlî	16.yy. (ö. 964/1557)
23	Haylî	17.yy. (ö. 1040/ 1630)
24	Hüdâyî-i Kadîm	16.yy. (ö. 991/1584)
25	Kabûlî	16.yy. (ö. 1000/1591/92)
26	Kadrî	17.yy. (?/?)
27	Kemâl Paşazâde	16.yy. (ö. 940/1534)
28	Lâmi'î Çelebi	16.yy. (ö. 938/1532)
29	Medhî	17.yy. (?/?)
30	Mevlânâ	13.yy. (ö. 672/1273)
31	Nâ'ilî	17.yy. (ö. 1077/1666)
32	Nâbî	17.yy. (ö. 1124/1712)
33	Nâdirî	17.yy. (ö. 1036/1626)
34	Nakî	?
35	Nakşî	17.yy. (ö. 1065/1655)
36	Necâtî	15.yy. (ö. 914/1509)
37	Nef'î	17.yy. (ö. 1044/1635)

38	Nev'î	16.yy. (ö. 1007/1599)
39	Örfî	16.yy. (ö. 999/1591)
40	Pârsâ	17.yy. (ö. 1090/1679-80)
41	Rahmî	16.yy. (ö. 975/1567/68)
42	Resmî	18.yy. (ö. 1204/1789)
43	Riyâzî	17.yy. (ö. 1054/1644)
44	Rûhî	16.yy. (ö. 1014/1605-1606)
45	Sâ'î	16.yy. (ö. 941/1534)
46	Sânî	16.yy. (ö. 995/1586-87)
47	<i>Selîm-i Tahrânî</i>	17.yy. (ö. 1057/1647)
48	Sıdkî	17.yy. (ö. 1071'den önce/1661'den önce)
49	Sun'î	16.yy. (ö. 941/1533/34)
50	Şânî	17.yy.

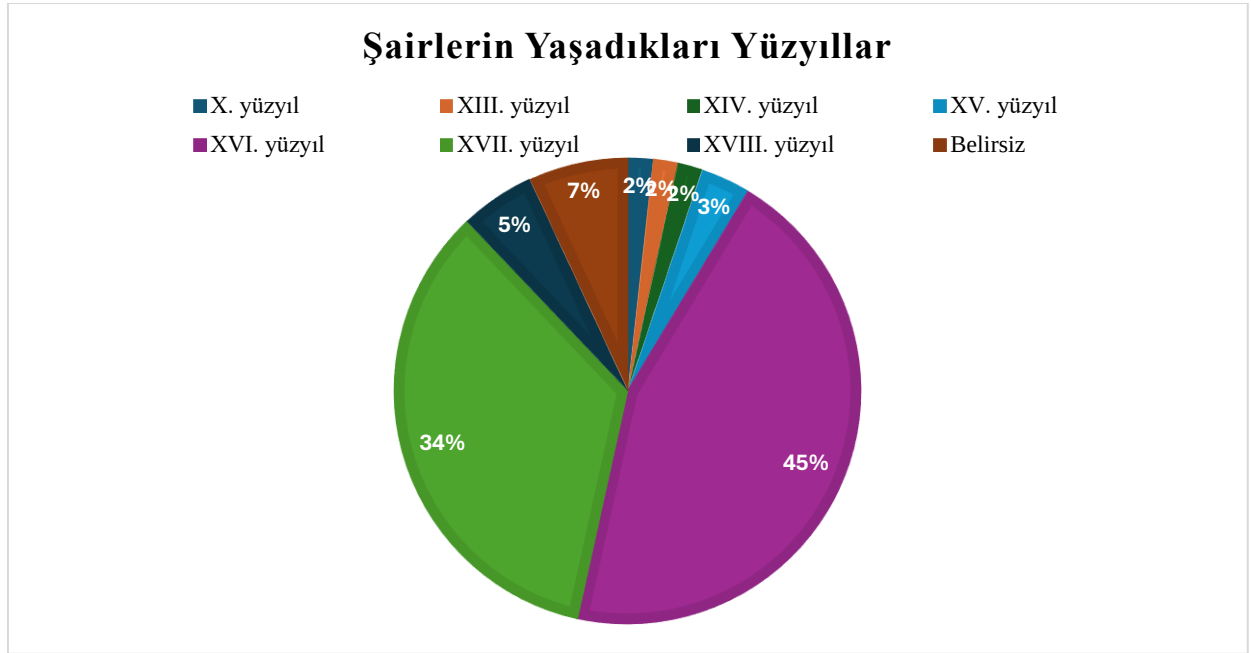
		(ö. 1087/1676/77)
51	Tâlib	17.yy. (ö. 1118/1706)
52	Ümîdî	16.yy. (ö. 979/1571)
53	Vahdetî	16.yy. (ö. 1007/1598)
54	Vahîd	?
55	Veysî	17.yy. (ö. 1037/1628)
56	Yahyâ (Bey)	16.yy. (ö. 990/1582)
57	Yahyâ (Şeyhülislam)	17.yy. (ö. 1053/1644)
58	Zâtî	16.yy. (ö. 954/1547)

Tablo 2: Mecmuada Yer Alan Şairler ve Yüzyılları

Yüzyıl	Şair Sayısı
X.	1
XIII.	1
XIV.	1
XV.	2
XVI.	26
XVII.	20
XVIII.	3
Tespit Edilemeyen	4

Tablo 3: Mecmuadaki Şairlerin Yaşadıkları Yüzyıllar

Mecmuada yer alan şairlerin yüzyıl tablosuna bakıldığında şairlerin ekseriyetle 16. ve 17. yüzyıldan olduğu gözlemlenmektedir.

Şekil 1: Şairlerin Yaşadıkları Yüzyıllara Göre Yüzdelik Dağılımları

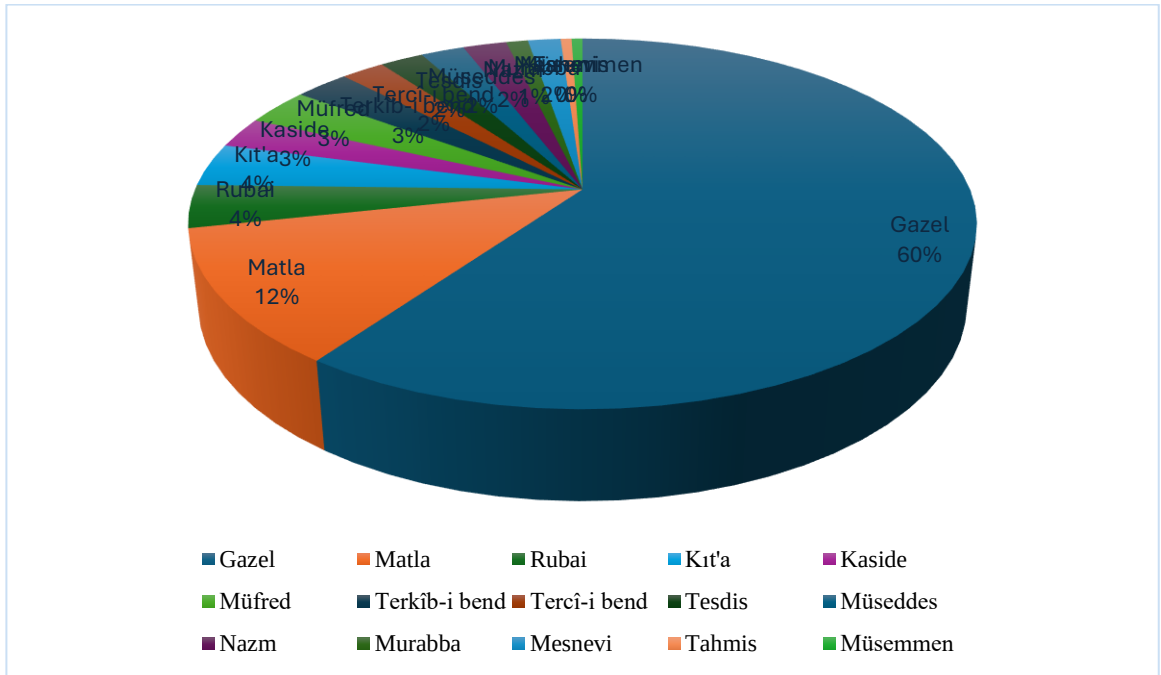
1.1.6. Mecmuada Kullanılan Nazım Şekilleri

Mecmuada toplam 186 şiir yer almaktadır. Kullanılan nazım şekillerinin en fazla olandan en aza sıralaması aşağıdaki tabloda yer aldığı şekildedir:

Nazım Şekli	Sayı
Gazel	112
Matla'	21
Rubai	7
Kıt'a	7
Müfred	6
Kaside	5
Terkîb-i bend	5
Tercî-i bend	4
Tesdis	4
Müseddes	4

Nazm	4
Mesnevi	3
Murabba	2
Tahmis	1
Müsemmen	1
TOPLAM	186

Tablo 4: Mecmuada Yer Alan Nazım Şekilleri

Şekil 2: Mecmuadaki Şiirlerin Nazım Şekillerine Göre Yüzdelik Dağılımları

1.1.7. Mecmuada Kullanılan Aruz Kalıpları

Sıra	Aruz Kalıbı	Sayı
1	<i>fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün</i>	35
2	<i>feilâtün feilâtün feilâtün feilün</i>	32
3	<i>mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün</i>	28
4	<i>mefûlü fâilâtü mefâilü fâilün</i>	24
5	<i>mefûlü mefâilü mefâilü feülün</i>	12
6	<i>mefâilün feilâtün mefâilün feilün</i>	12

7	<i>fâilâtün fâilâtün fâilün</i>	11
8	<i>mefâilün mefâilün feülün</i>	8
9	<i>feilâtün mefâilün feilün</i>	7
10	<i>mefülü mefâilün feülün</i>	2
11	<i>feilâtün mefâilün feilün</i>	1
12	<i>müfteilün müfteilün fâilün</i>	1
13	<i>müfteilün mefâilün müfteilün mefâilün</i>	1
14	<i>feilâtün feilâtün feilün</i>	1
15	<i>mefülü failâtün mefülü failâtün</i>	1

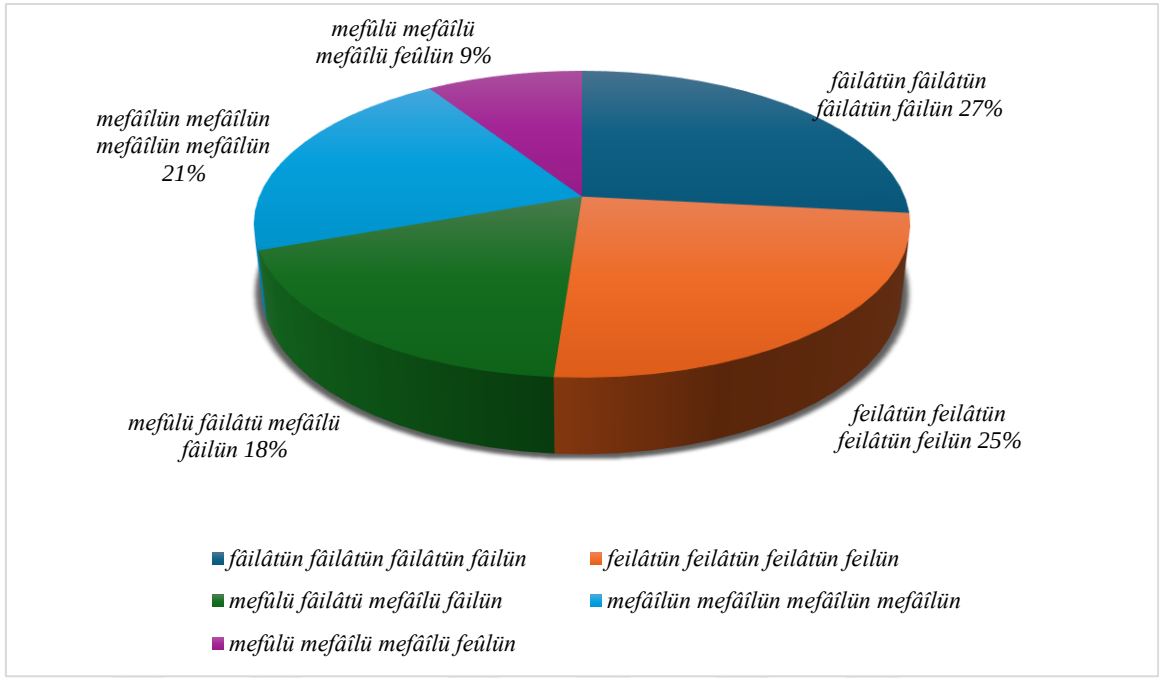
Tablo 5: Mecmuada Kullanılan Aruz Kalıpları

Sıra	Aruz Kalıbı	Sayı
1	<i>mefülü mefâilü mefâilü feül</i>	3
2	<i>mefülü mefâilün mefâilü feül</i>	2
3	<i>mefülü mefâilü mefâilün fa</i>	1
4	<i>mefülü mefâilün mefâilün falün</i>	1

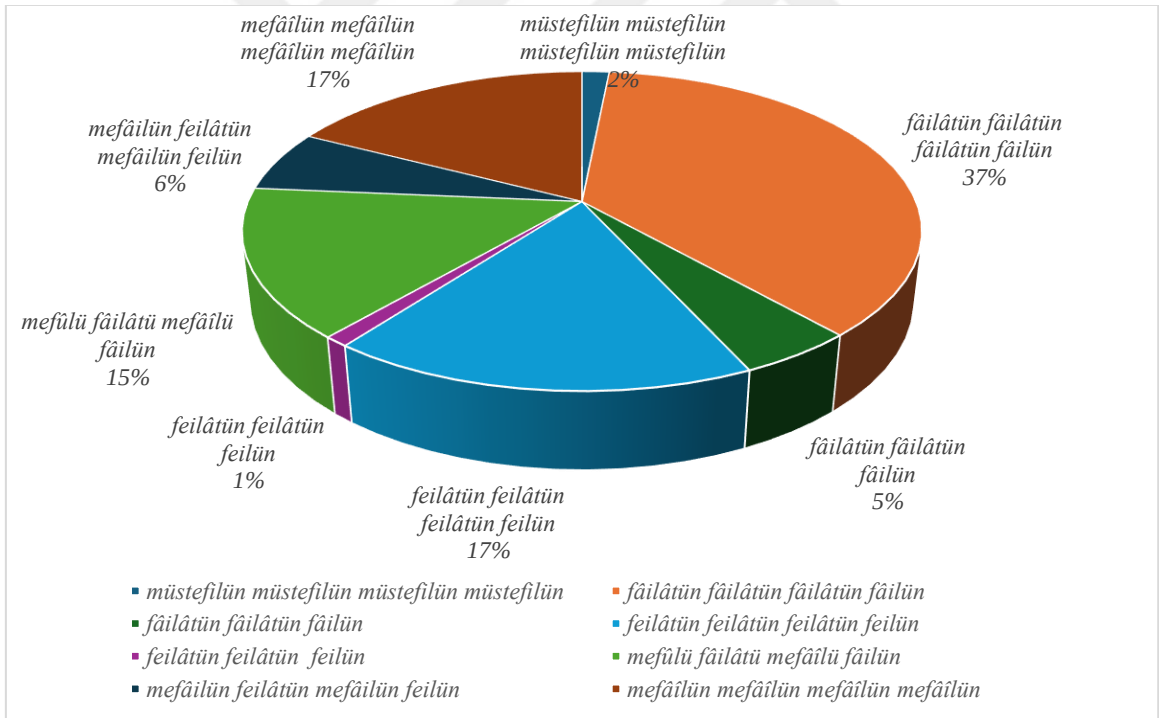
Tablo 6: Rubai Kalıpları

Tablolara bakılarak, mecmuada yer alan 186 manzumede 19 farklı aruz kalıbının kullanıldığı görülmektedir. Mecmuadaki şiirlerde en sık kullanılan aruz kalıbı 35 ile Remel bahrinin *fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* kalıbıdır. Mecmuamızda bulunan şiirlerde en sık kullanılan aruz kalıplarını Haluk İpekten'in klasik Türk şiirinde en çok kullanılan aruz kalıpları² hakkında yaptığı araştırmayla mukayese etmek faydalı olacaktır.

² Detaylı bilgi için bk.: (İpekten, 2011: 167-284).

Şekil 3: Mecmuada En Fazla Kullanılan Aruz Kalıplarının Yüzdelik Dilimleri

Şekil 4: Türk Edebiyatında En Fazla Kullanılan Aruz Kalıplarının Yüzdelik Dilimleri

Hem mecmuada en fazla kullanılan aruz kalıplarının listesi grafiğinde hem de İpekten'in araştırmalarından yola çıkarak oluşturduğumuz grafikte yüzdelik değer olarak en fazla sayıya sahip aruz kalıbı Remel bahrinin *fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün* kalıbıdır. İpekten'in araştırmalarında ikinci sırada *feilâtün feilâtün feilâtün feilün* ve

mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün kalıpları eşit yüzdeye sahiptir. Mecmuamızdaki şiirlerde de bu kalıpların oranlarının birbirine yakın olduğunu gözlemlemekteyiz. Son olarak iki grafikte de üçüncü en çok kullanılan veznin Muzârî bahrinin *mefûlû fâilâtü mefâilü fâilün* kalıbı olduğu görülmektedir. Sonuç olarak mecmuada yer alan alan manzumelerde kullanılan aruz kalıplarının kullanım sıklığının İpekten'in araştırmalarıyla örtüştüğü gözlemlenmektedir.

1.1.8. Mecmuada Yer Alan Şairler

Mecmuada yer alan şairlerin biyografilerinin verildiği bu bölümde şairler kısaca tanıtılmış, herhangi bir katkıda bulunmadığımız ve özgün bir tespitimizin olmadığı isimlerde TEİS (Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü) ve TDV (Türk Diyanet Vakfı) İslam Ansiklopedisi'ne atıf yapmakla yetinilmiştir.

Âgehî (d. ?? - ö. 985/1577)

Vardar Yenicesinde doğmuştur. Mecmuamızda da yer alan gemicilik terimleriyle yazdığı Keşî kasidesiyle tanınmıştır. Şairin biyografisi için bk.³

Âlî (d. 948/1541 - ö. 1008/1600)

Gelibolulu Mustafa Âlî. Farklı türde çok sayıda eseri vardır. Şairin biyografisi için bk.⁴

‘Amîkî (d. ?? - ö. ??)

Şairin kesin doğum ve ölüm tarihi bilinmemektedir. Mahlasının Hatay ili sınırlarında yer alan Amîk ovasından geldiği ve dolayısıyla şairin oralı olduğu düşünülmektedir. Şairin biyografisi için bk.⁵

Bâkî (d. 933/1526 - ö. 1008/1600)

³ <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/agehi-mansur>

⁴ <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ali-cesmi-gelibolulu-mustafa>

⁵ <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/amiki-seyh-amiki>

Asıl adı Mahmud Abdalbaki'dir. Klasik Türk şiirinin önde gelen şairlerindendir. Tesirleri hem kendi döneminde hem de kendinden sonra gelen dönemlerde devam etmiştir. Şairin biyografisi için bk.⁶

Beliğ (d. 1079/1668 - ö. 1142/1730)

Bursalı İsmail Beliğ devrinin önde gelen şair ve nasirlerindendir. Şairin biyografisi için bk.⁷

Beyânî

Mecmuada “Beyânî” mahlasıyla yazılmış 1 şiiri bulunan şaire dair ulaşabildiğimiz kaynaklar içerisinde ve tezkirelerde mecmuanın derlendiği döneme kadar yaşamış olması muhtemel aynı mahlasa sahip 2 şair vardır. Mecmuamızda bulunan Beyânî'nin bu şairlerden hangisi olduğu tespit edilememiştir.

Câmî (d. 817/1414 - ö. 536/1141)

İranlı şair. Horasan'ın Câm şehrinin Hargird kasabasında doğmuştur. Şairin biyografisi için bk.⁸

Cevrî (d. 1005/1595(?) - ö. 1065/1654)

Asıl adı İbrahimdir. İstanbulludur. Şairin biyografisi için bk.⁹

Cinânî (d. ?? - ö. 1004/1595)

Bursalıdır. 16. yy'ın önde gelen edebî şahsiyetlerindendir. Şairin biyografisi için bk.¹⁰

Ebû Saîd-i Ebû'l-hayr (d. 357/967 - ö. 440/1049)

İranlı şair. Horasanlıdır. Şairin biyografisi için bk.¹¹

Emrî (d. ?? - ö. 983/1575)

⁶ <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/baki>

⁷ <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/belig-ismail-bursali>

⁸ <https://islamansiklopedisi.org.tr/cami-abdurrahman>

⁹ <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/cevri-ibrahim-celebi>

¹⁰ <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/cinani-mustafa>

¹¹ <https://islamansiklopedisi.org.tr/ebu-said-i-ebul-hayr>

Emrî, Emrullah. Edirne’de doğmuştur. Şairin biyografisi için bk.¹²

Fahrî

Mecmuada “Fahrî” mahlasıyla yazılmış 2 şiiri bulunan şaire dair ulaşabildiğimiz kaynaklar içerisinde ve tezkirelerde mecmuanın derlendiği döneme kadar yaşamış olması muhtemel aynı mahlasa sahip 7 şair vardır. Mecmuamızda bulunan Fahrî’nin bu şairlerden hangisi olduğu tespit edilememiştir.

Fazlî (d. ?? - ö. 971/1564)

Kara Fazlî. Asıl adı Mehmed’dir. İstanbulludur. Şairin biyografisi için bk.¹³

Fehîm (d. 1037/1627 - ö. 1057/1647)

Fehîm-i Kadîm. Asıl adı Mustafa’dır. Aslen Haleplidir. Şairin biyografisi için bk.¹⁴

Firâkî (Kütahyalı) (d. ?? - ö. ??)

Adı Abdurrahman’dır. Kütahyalıdır. Şairin kesin doğum ve ölüm tarihi bilinmemektedir. Şairin biyografisi için bk.¹⁵

Firâkî Dede (d. ?? - ö. 1155/1742-43)

İstanbulludur. Mevlevî şairdir. Mecmuamızda manzum-mensur kaleme aldığı Seg-nâme eseri bulunmaktadır. Şairin biyografisi için bk.¹⁶

Fuzûlî (d. 888/1483 - ö. 963/1556)

Asıl adı Mehmed’dir. Nereli olduğuna dair çeşitli görüşler vardır. Arapça, Farsça, Türkçe dillerinde çok sayıda eseri vardır. Döneminin meşhur şairlerindendir. Şairin biyografisi için bk.¹⁷

Gubârî (d. ?? - ö. 974/1566)

¹² <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/emri-emrullah>

¹³ <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/fazli>

¹⁴ <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/fehimi-kadim>

¹⁵ <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/firaki>

¹⁶ <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/firaki-yazici-firaki-dede>

¹⁷ <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/fuzuli-mdbir>

Asıl adı Abdurrahman'dır. Nereli olduğuna dair çeşitli görüşler vardır. Şairin biyografisi için bk.¹⁸

Güftû (d. ?? - ö. 974/1566)

Asıl adı Ali'dir. Edirne'de doğmuştur. Şairin biyografisi için bk.¹⁹

Hâfız (d. ?? - ö. 792/1390(?))

İran'ın önde gelen şairlerindendir. Şirazlıdır. Şairin biyografisi için bk.²⁰

Hâletî (d. 977/1570 - ö. 1040/1631)

Azmî-zâde Hâletî. Asıl adı Mustafa'dır. İstanbulludur. Şairin biyografisi için bk.²¹

Hayâlî (d. 903-905 ?/1497-1499 ? - ö. 964/1557)

Asıl adı Mehmed'dir. Fuzûlî'den sonra Kanûnî döneminin en meşhur şairidir. Şairin biyografisi için bk.²²

Haylî (d. ?? - ö. 1040/1630)

Asıl adı Ahmed'dir. Bursa'da doğmuştur. Şairin biyografisi için bk.²³

Hüdâyî-i Kadîm (d.?? - ö. 991/1584)

Asıl adı Mustafa Hüdâyî'dir. İstanbulludur. Şairin biyografisi için bk.²⁴

Kabûlî (d. ?/1523? - ö. 1000/1591/92)

Asıl adı İbrahim'dir. Kütahya'nın Gediz ilçesindendir. Şairin biyografisi için bk.²⁵

Kadrî (d. ?? - ö. ??)

Zeynî-zâde. Şair hakkında çok az bilgi bulunmaktadır. Şairin biyografisi için bk.²⁶

¹⁸ <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/gubari-abdurrahman-efendi>

¹⁹ <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/gufti-ali>

²⁰ <https://islamansiklopedisi.org.tr/hafiz-i-sirazi>

²¹ <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/haleti-azmizade>

²² <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hayali-bey-hayali-mehmed-hayali>

²³ <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hayli-ahmed-celebi-mdbir>

²⁴ <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hudayii-kadim-mustafa>

²⁵ <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/kabuli-gedizli>

²⁶ <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/kadri-zeynizade>

Kemâl Paşazâde (d. 873/1469 - ö. 940/1534)

Asıl adı Şemşeddin Ahmed'dir. Doğum yeri Tokat veya Amasya gösterilmektedir. Şairin biyografisi için bk. ²⁷

Lâmi'î Çelebi (d. 878/1472-3 - ö. 938/1532)

Asıl adı Mahmud'dur. Bursalıdır. Şairin biyografisi için bk. ²⁸

Medhî (d. ?? - ö. ??)

Derviş Hasan. Tezkirelerde şair hakkında herhangi bir bilgi yoktur. Şairin biyografisi için bk. ²⁹

Mevlânâ (d. 604/1207 - ö. 672/1273)

Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî. Horasan'ın Belh şehrinde dünyaya gelmiştir. Şairin biyografisi için bk. ³⁰

Nâ'ilî (d. ?? - ö. 1077/1666)

Nâ'ilî-i Kadîm. Asıl adı Mustafa'dır. Şairin biyografisi için bk. ³¹

Nâbî (d. 1052/1642 - ö. 1124/1712)

Asıl adı Yusuf'tur. Urfalıdır. Şairin biyografisi için bk. ³²

Nâdirî (d. 980/1572 - ö. 1036/1626)

Abdulganî-zâde Mehmet Nâdir Efendi. İstanbulludur. Şairin biyografisi için bk. ³³

Nakî

Hakkında hiçbir bilgiye erişemediğimiz şairin mecmuamızda Farsça yazılmış 1 şiiri bulunmaktadır.

²⁷ <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ibn-kemal>

²⁸ <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/lamii-celebi-mahmud-osman>

²⁹ <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/mehdi-dervis-hasan>

³⁰ <https://islamansiklopedisi.org.tr/mevlana-celaleddin-i-rumi>

³¹ <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/nailii-kadim-mustafa>

³² <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/nabi-yusuf-nabi-efendi>

³³ <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/nadiri-abdulganizade-mehmed-nadir>

Nakşî (d. ?? - ö. 1065/1655)

Nakşî Ali Akkirmani. Divriği’de doğduğu belirtilmektedir. Tekke şairidir. Şairin biyografisi için bk.³⁴

Necâtî (d. 847-850/1443-1446(?) - ö. 914/1509)

Asıl adı İsa’dır. Edirne’de doğmuştur. Şairin biyografisi için bk.³⁵

Nef’î (d. 980?/1572? - ö. 1044/1635)

Asıl adı Ömer’dir. Erzurumludur. Şairin biyografisi için bk.³⁶

Nev’î (d. 940/1533-34 - ö. 1007/1599)

Asıl adı Yahyâ’dır. Malkara’da doğmuştur. Şairin biyografisi için bk.³⁷

‘Örfî-i Şîrâzî (d. 963/1556 - ö. 999/1591)

İranlı şairdir. Asıl adı Cemâleddin Muhammed’dir. Şiraz’da doğmuştur. Şairin biyografisi için bk.³⁸

Pârsâ (d. ?? - ö. 1090/1679-80)

Sâbir Pârsâ. Asıl adı Muhammed’dir. Şairin biyografisi için bk.³⁹

Rahmî (d. ?? - ö. 975/1567/68)

Mecmuada “Rahmî” mahlaslı 1 şiir bulunmaktadır. Ancak “gazelleri” redifli şiire, Bursalı Rahmî’nin yayımlanan divanlarında rastlanmamıştır. Fakat mecmuada, aynı vezin ve redifle yazılmış Sânî’ye ait bir şiir daha bulunmaktadır. Söz konusu iki şairin de aynı yüzyıllarda yaşamış olduğu ve Sânî’nin pek çok şiirinin tanzir edilip Sânî’nin de birçok şairin şiirine nazire yazdığı bilindiğinden⁴⁰ mecmuada yer alan “Rahmî” mahlaslı şairin Bursalı Rahmî olduğu düşünülmektedir. Fakat bununla birlikte

³⁴ <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/naksi-ali>

³⁵ <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/necati-bey-isa>

³⁶ <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/nefi-omer-efendi>

³⁷ <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/nevi-yahya>

³⁸ <https://islamansiklopedisi.org.tr/orfi-i-sirazi>

³⁹ <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/sabir-parsa-agazade-sabir-parsa>

⁴⁰ Zamanının dikkat çeken şairlerindendi. Şiirleri beğenildiği için pek çok şair onları tanzir etmiş, o da birçok şairin şiirine nazire yazmıştır (Atik Gürbüz: 2013).

hangi şairin şiirinin zemin şiir olduğu hakkında kesin bir sonuca varılamamaktadır. Şairin biyografisi için bk.⁴¹

Resmî (d. ?? - ö. 1204/1789)

Giritli Resmi Ali Baba. Tekke şairidir. Şairin biyografisi için bk.⁴²

Riyâzî (d. 980/1572 - ö. 1054/1644)

Asıl adı Mehmed'dir. Mekke'de doğmuştur. Şairin biyografisi için bk.⁴³

Rûhî (d. 941/1534-1535 - ö. 1014/1605-1606)

Bağdatlıdır. Asıl adı Osman'dır. Şairin biyografisi için bk.⁴⁴

Sâ'î (d. ?? - ö. 941/1534)

Mehmed Sâî Efendi. Şairin biyografisi için bk.⁴⁵

Sânî (d. ?? - ö. 995/1586-87)

Asıl adı Mehmed'dir. İstanbulludur. Şairin biyografisi için bk.⁴⁶

Selîm-i Tahrânî (d. ?? – ö. 1057/1647)

Muhammed Kulî. İranlı şairdir. Şairin biyografisi için bk.⁴⁷

Sıdkî (d. ?? - ö. 1071'den önce/1661'den önce)

Asıl adı Mustafa'dır. Şairin biyografisi için bk.⁴⁸

Sun'î (d. 890/1485/86 - ö. H. 941/1533/34)

Asıl adı Mehmed'dir. Geliboluludur. Şairin biyografisi için bk.⁴⁹

Şânî (d. ?? - ö. 1087/1676/77)

⁴¹ <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/rahmi-bursali-pir-mehmed>

⁴² <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/resmi-resmi-ali-baba>

⁴³ <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/riyazi-mehmed-riyazi-efendi>

⁴⁴ <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ruhi-bagdatli>

⁴⁵ <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/sai-mehmed-sai-efendi>

⁴⁶ <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/sani-can-memi>

⁴⁷ <https://islamansiklopedisi.org.tr/selim-muhammed-kuli>

⁴⁸ <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/sidki-mustafa-pasa>

⁴⁹ <https://teis.yesevi.edu.tr/%2520madde-detay/suni>

Edebiyatımızda Şânî mahlasıyla şiir yazmış on iki şair tespit edilmiştir. Bunların altısı 16. yy.'da üçü de 17. yy.'da yaşamıştır. Diğer üç şairin ise hangi yüzyılda yaşadığı tespit edilememiştir (Kılıç, 2014). Mecmuada yalnızca 4. Mehmed'in doğumuna düşürdüğü 1 tarihi bulunan Şânî'nin söz konusu Şânî mahlaslı şairlerden Safâyî'nin *Nuhbetü'l-Âsâr min Fevâ'idü'l-Eş'âr* ve İsmail Belîğ'in *Nuhbetü'l-Âsâr li-Zeyli Zübdeti'l-Eş'âr* tezkirelerinde verilen ölüm tarihinden hareketle 17. yy'da yaşadığı tespit edilmiştir. Mecmuamızda yer alan tarih Safâyî tezkiresinde 8 beyit şeklinde yer almaktadır. İsmail Belîğ ise yalnızca böyle bir tarihi olduğundan bahsetmiştir. Her iki tezkireden de hareketle ismi Abdülkerim'dir. Memleketi Van olup Van defterdarı olduğu bilgisi de yer almaktadır. Ayrıca Seyrek-zâde tezkiresinde Divan'ı olduğundan da bahsedilmektedir.

Tâlib (d. ?? - ö. 1118/1706)

Asıl adı Mehmed Tâlib'tir. Bursalıdır. Şairin biyografisi için bk.⁵⁰

Ümîdî (d. ?? - ö. 979/1571)

Asıl adı Ahmed'dir. İstanbul'da doğmuştur. Şairin biyografisi için bk.⁵¹

Vahdetî (d. ?? - ö. 1007/1598)

Bosna Sancağına bağlı Yenipazar'da doğmuştur. Şairin biyografisi için bk.⁵²

Vahîd

Mecmuada “Vahîd” mahlasıyla yazılmış 2 şiiri bulunan şaire dair ulaşabildiğimiz kaynaklar içerisinde ve tezkirelerde mecmuanın derlendiği döneme kadar yaşamış olması muhtemel aynı mahlasa sahip 5 şair vardır. Mecmuamızda bulunan Vahîd'in bu şairlerden hangisi olduğu tespit edilememiştir.

Veysî (d. 969/1561 - ö. 1037/1628)

Alaşehirlidir. Asıl adı Üveys'dir. Şairin biyografisi için bk.⁵³

Yahyâ (Bey) (d. ?? - ö. 990/1582)

⁵⁰ <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/talib>

⁵¹ <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/umidi-ahmet>

⁵² <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/vahdeti>

⁵³ <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/veysi-uveys-celebi-uveys-mehmed>

Taşlıcalı Yahyâ Bey. Arvanut asıllıdır. Şairin biyografisi için bk.⁵⁴

Yahyâ (Şeyhülislam) (d. 969/1561 - ö. 1053/1644)

İstanbul’da doğmuştur. Şairin biyografisi için bk.⁵⁵

Zâtî (d. 876/1471 - ö. 954/1547)

Balıkesir’de doğmuştur. Şairin biyografisi için bk.⁵⁶

1.1.9. Mecmua Mürettibine Dair

Mecmualar şüphesiz ki yazıldıkları dönemin sosyal, siyasi, edebî, kültürel yönlerini yansıtmaları bakımından araştırmacılara çok kıymetli bilgiler verir. Her mecmua derleyicisi şair olmamakla birlikte şair olan mecmua derleyicilerine de rastlamak mümkündür. Derleyicisinin edebî zevkleri neticesinde ortaya çıkan bu eserlerde eğer mürettibi şair ise genellikle onun da şiirleri bulunur. Mürettibin kim olduğunu tespit edebilmenin yolu ekseriyetle çoğu mecmuada yer alan başlıklara bakarak mümkündür. M. Fatih Köksal ifadeye çalıştıklarımızı şu şekilde açıklamıştır:

Bazı mecmualarda Arapça “tarafından” anlamına gelen “li-” harf-i ceriyle başlayan başlıklar vardır. Mecmuayı tertip eden kişi kendisi de şairse ve şiirlerinde mahlas kullanmışsa bunu tespit edebiliriz. Başta “Li-mürettibihi” (tertip eden tarafından) olmak üzere “Li-muharririhi” (yazan tarafından), “Li-râkımihi” (yazan tarafından), “Li-müsevvidihî” (karalayan tarafından), “Li-nâzımıhi” (nazmeden tarafından), “Li kâtibihi” (yazan tarafından) gibi Arapça başlıklar, o başlık altındaki şiirin mecmua derleyicisinin kendisine ait olduğunu gösterir (Köksal, 2023: 96).

Tez olarak hazırladığımız mecmua birkaç yaprağı Bursalı İsmail Belîğ’e ait olmak üzere (54a-57b) dört farklı mecmua parçasının birleştirilmesinden oluşturulmuş bir mecmuadır. Yukarıdaki tanıma uyan mecmuaların mürettibini tayin etmede yol gösterici ibarelerden “Li-Muharririhi”l-fakîr” ifadesine yalnızca Bursalı İsmail Belîğ’e

⁵⁴ <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/yahya-bey-dukaginzade>

⁵⁵ <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/seyhulislam-yahya>

⁵⁶ <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/zati-ivaz>

ait yapraklar içerisinde rastlanmaktadır. Dolayısıyla mecmuanın söz konusu yapraklar haricinde kim veya kimler tarafından derlenmiş olduğu bilgisine ulaşılamamaktadır.

Mecmuada “Li-Muharririhi’l-fakîr” (57b) başlıklı ibarenin altında yer alan söz konusu şiir aşağıda verilmiştir:

Li-Muḥarririhi’l-fakîr Mıṣrā‘-ı Evvel Medḥ Mıṣrā‘-ı Şāni Zemm

mefā ‘ilün/mefā ‘ilün/mefā ‘ilün/mefā ‘ilün

- 1 Leṭāfetde egerçi āb-ı rūy-ı māh-rūyānsın
 Edā-yı luṭf [u] ḥātır bilmez aṣlā özge ḥayvānsın
- 2 Hezārān siḥr iderken ğamze-i çeşm-i füsūn-sāzuṅ
 Niġāh-ı ġāh u geh itmez bir āhū-yı beyābānsın
- 3 Dil-i Cibrīl esīr olmak muḥarrer nuṭḡ-ı pākūṅden
 Nevāz-ı şekv[e] degülsin ‘alīm ammā ki nā-dānsın
- 4 Niyāz itsem o ḥüsn ü ān-ıla bir nāz itmezsın
 Yazılmış şafḥa-i dīvāra ġūyā naḡş-ı Sübhānsın
- 5 **Belīġ**’i terk idüp seyre ġidersin yār olup ġayra
 Edānī-āşināsın düstüm erbāb-ı ‘irfānsın

Mezkûr başlık altında verilen manzumenin mahlasının “Belîġ” olması ifade edilen yaprakların mürettibinin Belîġ olduğunu ayan etmektedir. Bursalı İsmail Belîġ’in Tokat mahkemesi nâibliġi görevine tayin edilmesinin üzerine yaşadığı zorlu deniz yolculuğunu anlattığı 149 beyitlik mesnevisinin bilinen tek nüshasının tez olarak hazırladığımız mecmuada yer alması da (54a-55a) mecmua yapraklarının mürettibinin Bursalı İsmail Belîġ olduğunu göstermektedir. Fakat mecmuanın tamamını Bursalı İsmail Belîġ’e atfetmek doğru değildir. Sergüzeşt-nâme’nin dışında mecmuada şaire ait bir tarih de yer almaktadır. Bu tarih şu şekildedir:

**Burusada Mevlevî şeyhi Meḥmed Efendi merḥûm olup yerlerine
küçük oğlu Şâlih Dede şeyḥ olduğda bu fakîr târîhin düşdüm**
fe 'ilâtün/fe 'ilâtün/fe 'ilâtün/fe 'ilün

- 1 Bârekallâh zihî himmet-i mevlânâ kim
Dil-i maḥzûnını şâd itdi gürûh-ı fuḳarâ
- 2 Raḥmet-i Ḥakḳa kaçan Şeyḥ Meḥammed gitdi
Eyledi cāy-gehin Şâlih Efendiye 'atâ
- 3 Dîde-i 'ibret ile olsa nazar fi'l-vâki'
Olmaya kimse[ye] bâkî bu güzer-gâh-ı fenâ
- 4 Ola gül-gonçe-i şâda bu vücûdî sâlim
Ḥıfz ider bâd-ı kazâdan anı dâyim Mevlâ
- 5 Geldi tebrikine aḥbâb didi târîhin
Oldı şadru'l-fuḳarâ Şâlih Efendiye sezâ

Mecmuada yer alan Belîğ'e ait bu tarihe onun Güldeste-i Riyâz-ı İrfân ve Vefeyât-
1 Dânişverân-ı Nâdiredân adlı eserinde de rastlamak mümkündür. Bursalı İsmail Belîğ'e ait olduğunu düşündüğümüz bu yaprakların Belîğ'in kendi el yazısıyla yazdığı bir mecmuadan çıkan birkaç sayfa olduğunu ve mecmuaya sonradan eklenmiş olabileceğini düşünmekteyiz. Konu ile ilgili söz konusu değerlendirmelerimizden önce Belîğ'in biyografisinden ve eserlerinden bahsetmekte fayda vardır.

İsmail Belîğ, 1709'da (1668) Bursa'da doğdu. Burada bulunan devrin âlimlerinden iyi bir tahsil gördü. Kaynaklarda iyi derecede Arapça ve Farsça bildiğinden bahsedilmektedir. Belîğ'den bahseden eserlerin bir kısmında onun musikişinas ve zâkirbaşı olduğu yolunda da kayıtlar vardır. Nesir sahasında vermiş olduğu eserleriyle kazandığı haklı şöhret kadar olmasa bile şiirde de takdirle anılacak bir üne sahiptir. Aruz veznini oldukça başarılı bir şekilde kullanan İsmâil Belîğ, nesirlerindeki ağdalı ve külfetli ifadeye şiirlerinde yer vermemiştir (Çıpan, 1992).

Eserleri; *Güldeste-i Riyâz-ı İrfân ve Vefeyât-ı Dânişverân-ı Nâdiredân*, *Nuhbetü'l-Âsâr li-Zeyli Zübdeti'l-Eş'âr*, *Gül-i Sad-berg*, *Sergüzeşt-nâme-i Fakîr be-Azîmet-i Tokat*, *Şehrengîz-i Bursa*, *Dîvân*, *Seb'a-i Seyyâre*, *Genc-i Şâygân*.

Bunların dışında, bazı kaynaklarda Belîğ'e ait gösterilen *Sâkî-nâme-i Belîğ* ise, Yenişehirli Belîğ Mehmed Emîn Efendi'ye attır. (Ekinci, 2020).

Zikrolunan bu eserlerden, *Sergüzeşt-nâme*'nin bilinen tek nüshasının üzerine çalıştığımız mecmuada yer aldığından yukarıda bahsetmiştik. Abdulkadir Abdulkadiroğlu, *Sergüzeşt-nâme*'nin neşrini yaparken nüsha hakkında da şu değerlendirmelerde bulunmuştur:

Sergüzeşt-nâme'nin bilinen bir nüshası vardır. Basılmamıştır. Bu nüshanın müellif hattı olup olmadığını kesinlikle söyleyemiyoruz. Eserin tamamı üzerindeki incelemelerimizde müellif hattı olabileceği yolunda elimizde bazı deliller bulunmaktadır. Fakat İsmail Belîğ adına rastlamadık.

Gül-deste M. sonundaki Belîğ'in biyografisini verirken yazar, Sergüzeşt'den bahisle, "Belîğ Ef. Merhumun bazen kendi yazılarıyla murakkam bir kıt'a mecmuası dest-i abd-i acize geçmiş olmasıyla derununda Sergüzeşt-nâme-i mezbur münderiç bulunmuştur." demektedir. Elimizdeki nüsha ve nüshanın da içinde bulunduğu mecmua bu olabilir (Abdulkadiroğlu, 1985: 148).

Abdulkadiroğlu, söz konusunu tespitlerinden sonra *Sergüzeşt-nâme*'nin üzerinde bazı tashihler olduğundan bahsetmekte ve eserin ya müellif tashihinden geçtiğini ya da ikinci bir nüsha ile karşılaştırılarak tashih edilmiş olabileceğini dile getirmektedir.⁵⁷

Biz de, ulaşabildiğimiz kaynaklarda Belîğ'in yukarıda zikredilen şiirine rastlayamasak da Salih Dede'nin şeyh olmasına düşürdüğü tarihine "*Güldeste-i Riyâz-ı İrfân ve Vefeyât-ı Dânişverân-ı Nâdiredân*" adlı eserinde rastladığımızı söylemiştik. Tarih, eserde şu şekildedir:

Tārīḫ

Bārek-Allāh zihī himmet-i mevlānā kim

Dil-i maḥzūnını şād itdi gürūh-ı fuḳarā

⁵⁷ Detaylı bilgi için bk.: (Abdulkadiroğlu, 1985: 149-150.)

Cānib-i Hakkā kaçan Şeyh Mehemmed gitdi
Eyledi cāygehin Şālih Efendiye ‘atā

Dīde-i ‘ibret ile olsa nazar fi’l-vāki‘
Kimseye olmaya bākī bu güzergāh-ı fenā

Didi tebrīkine geldikde **Belīg** tārīhin
Oldı şadru’l-fuḡarā Şālih Efendiye sezā⁵⁸

Güldeste-i Riyâz-ı İrfân ve mecmuamızda yer alan tarih karşılaştırıldığında mecmuada tarihin 5, eserde ise 4 beyit olduğu gözlemlenmektedir. Mecmuada yer alıp da eserde bulunmayan beyit şu şekildedir:

*Ola gül-gonçe-i şāda bu vücdı sālīm
Hıfz ider bād-ı kazādan anı dāyīm Mevlā*

Son beyitte mecmuada mahlas bulunmazken Riyâz-ı İrfân’da “Belīg” mahlası yer almaktadır:

*Didi tebrīkine geldikde **Belīg** tārīhin
Oldı şadru’l-fuḡarā Şālih Efendiye sezā*

Mecmuadaki tarihin son beyti ise şu şekildedir:

*Geldi tebrīkine aḥbāb didi tārīhin
Oldı şadru’l-fuḡarā Şālih Efendiye sezā*

Eserde “Belīg” mahlası kullanılırken mecmuada “Aḥbab” kelimesinin kullanıldığı görülmektedir.

⁵⁸ Donuk, 2016: 341.

Güldeste-i Riyâz-ı İrfân ve mecmua karşılaştırıldığında dikkatimizi çeken bu hususlar mecmuanın söz konusu sayfalarının Belîğ'e aidiyetini ispatlar niteliktedir.

Mecmuanın, Bursalı İsmail Belîğ'e ait olduğunu düşündüğümüz parçalarının dışında kalan 1b-53b varakları arasında karşılaşılan imla hataları, Arapça ve Farsça kelimelerin asıl şeklinden farklı (yanlış) bir şekilde yazılması bize mürettibin klasik Türk şiirine dair bilgisinin mükemmel olmadığını göstermektedir. Ayrıca nazım şekillerinin tespitinde karşılaştığımız yanlışlıklar da bu tespitimizi destekler niteliktedir; 24a'da Haylî'ye ait şiir müseddes olmasına karşın Tesdis-i Haylî başlığıyla verilmiştir. 14b'de bulunan Amîkî'ye ait manzume "tahmis" olmasına rağmen "tesdis" başlığıyla verilmiş; 15a'da Hüdâyî-i Kadîm'in şiiri de "müseddes" olmasına karşın "tesdis" olarak belirtilmiştir. Mecmuanın, söz konusu yaprakları klasik Türk edebiyatına dair bilgisi olmayan tahsilsiz ve aynı zamanda dikkatsiz bir mürettip tarafından tertip edilmiş olabilir.

Mecmuada bulunan şairler ve şiirler, mürettibin edebî zevkinin birer yansımasıdır. Bu sebeple mürettibin mecmuasına seçtiği şair ve manzumeler mürettibin şiir tarzını ortaya koyması bakımından önem arz etmektedir. 10. yy'dan 18. yy'a kadar geniş bir şair kadrosunu barındıran mecmuamızda 16. ve 17. yy. şairleri çoğunluktadır. Mecmuada 37 Farsça şiirin yer alması mecmua mürettibinin/mürettiplerinin Fars edebiyatına olan ilgisinin bir yansıması olarak düşünülebilirken; Farsça şiirlerde Örfî-i Şirâzî, Türkçe şiirlerde Fehîm-i Kadîm'in şiirlerinin çokluğu her iki şairin de -biri İran edebiyatı diğeri klasik Türk edebiyatı- Sebk-i Hindî akımı temsilcisi olması ve bu üslupla şiirler kaleme alması mecmua derleyicilerinin (1b-53b ve 59a-64a) Sebk-i Hindî akımına olan ilgisini yansıttığı düşünülebilir.

Mecmuada muhtelif konularda şiirlere yer verilmiştir. Ancak dinî tasavvufî içerikli şiirlerin çokluğu da mecmuada dikkatimizi çekmektedir (1b-53b). Mesela; 12'da Vahdetî'nin, 12b'de Veysî'nin, 14b'de Amîkî'nin, 22b'de Âlî'nin, 24a'da Haylî'nin, 26b'de Cevrî'nin, 33b'de Sıdkî'nin, 36a'da Gubârî'nin, 40a'da Firâkî'in, 41b'de Nâdirî'nin şiirleri gibi...

Tertip hususiyeti gözetilmeyen mecmuanın satır ve sütun sayıları muhtelifdir. Herhangi bir süsten ari olması mecmuanın sipariş üzerine hazırlanmadığını mürettiplerinin zevki neticesinde derlenmiş olduğunu düşünmemize sebep olmaktadır.

1.1.10. Mecmuanın Özgünlüğü

Her mecmua şüphesiz ki içerisinde gizli kalmış birçok şair ve şiir barındırmaktadır. Saklı kalan bu hazineler mecmua çalışmalarıyla gün yüzüne çıkmakta ve klasik Türk edebiyatı literatürüne katkı sağlamaktadır. Bizim de tez olarak hazırladığımız mecmuamızda özgün olarak nitelendirdiğimiz, gözümüze çarpan birkaç husus yer almaktadır:

Mecmuanın birkaç yaprağının 54a-57b Bursalı İsmail Belîğ mecmuasından olmak üzere çeşitli mecmua parçalarının birleştirilmesinden oluşturulmuş bir mecmua olduğunu düşündüğümüzü söylemiştik. Bu düşüncemize mecmuadaki farklı el yazıları, kâğıt renkleri ve yapılarındaki değişimler, yapraklar arasındaki kayda değer şekil ve içerik uyumsuzlukları sebep olmaktadır. Mecmuanın ilk sayfalarında karşılaşılan imla hataları ve mürettibin klasik Türk edebiyatı bilgisindeki eksiklikleri de mecmuanın tamamının Belîğ'e ait olmadığını gösterir niteliktedir. Fakat bu bilgiler ışığında diyebiliriz ki; mecmuamızın ilk özgün tarafı, tamamı olmasa da Bursalı İsmail Belîğ'in bir eserinin daha -şiir mecmuası- olduğunu ortaya çıkarmış olmasıdır.

Mecmuada divan sahibi, meşhur şairlerin divanlarında rastlayamadığımız şiirleri bulunmaktadır. Söz konusu şiirlerin aynı mahlasa sahip başka şairlere de ait olabileceği ihtimali olsa da biyografik kaynaklarda şiirlerin herhangi birinin aynı mahlaslı başka bir şaire ait olabileceği hususunda herhangi bir bilgiye rastlamayışımız şüpheli de olsa bu şiirlerin divan sahibi, meşhur şairlere ait olduğunu düşünmemize sebep olmaktadır. Bu şairler; Sun'î (8a), Nâbî (8b), Medhî (26a), Güftî (31b-33a), Âlî (35a), Tâlib (39a), Bâkî (52b), Rahmî (53a)'dir. Şiirler mecmuada şunlardır.

Şun'î Efendi

fe 'ilâtün/fe 'ilâtün/fe 'ilâtün/fe 'ilün

- 1 Bize bir şüh-ı leb-i şehd ü şeker-ḥand olsa
Ḳadr-i 'uşşâkı bilür merd-i hüner-mend olsa
- 2 Silsileyle gam-ı aşk irdi bize Mecnûndan
Yok 'aceb zülf eger boynumuza bend olsa

- 3 Tāb-ı müldeñ ruḥı al olsa kızarsa yāruñ
Şeh-levend-āne güzel ‘ārif-i nuḥsend olsa
- 4 Şīr-i ‘aşkuz dime gör kūh-ı belā oldu maḥūf
Geçerüz mūhlik u şarp u niçe der-bend olsa
- 5 Nāmuñ aṇdırmaga bu dehr-i fenāda dā ’im
Şun ‘iyā ṭab ‘-ı bülendüñ gibi ferzend olsa

Mecmuamızda Nābî’ye atfedilen ancak dil ve üslup özelliklerine bakıldığında şaire ait olduğu hususunda şüpheyeye düştüğümüz şiiri şudur:

Nābî

fe ‘ilātün/fe ‘ilātün/fe ‘ilātün/fe ‘ilün

- 1 Aldı göñlin dil-i sevdā-zedenüñ müjgānı
Cānıma geçdi meded ol şanemüñ müjgānı
- 2 Geçdi bir bir dil-i ḥūnīnime ḥod-bīnlik idüp
Tīr-i ser-tīzi ile ḥaṇçer-i ḥūn-efşānı
- 3 Sīneye nāvek-i müjgānı gelüp geçtikçe
Tökınur oldu katı cān u dile peykānı
- 4 Düşmedi nabzını bu ḥaste-i ‘aşkuñ tutmak
Düşürüp tīr[e]-i hicrāna dil-i nālānı
- 5 Dest-būsuñ dil-i bī-çāreñe şunsañ bir kez
Ne var ey gōnçe-i ter gitdi elüñ iḥsānı
- 6 La ‘l-i nābını öpince o gül-i ḥandānuñ
Nābî-i ḥaste-dilüñ ağızına geldi cānı

17. yüzyıl şairi Medhî'nin divanında rastlayamadığımız “yüz virdün” redifli şiiri yine mecmuamızda yer alan 16. yüzyıl şairi Kadri'nin aynı redifli şiirine nazire olarak yazılmıştır. Şiirler mecmuaya sırayla alınmıştır:

Ƙadri*

mefā 'ilün/mefā 'ilün/mefā 'ilün/mefā 'ilün

- 1 Çıkardun başa cānā bāliš-i zer-kāra yüz virdün
Ƙopardun fitneler yer yer haṭ-ı jengāra yüz virdün
- 2 Gelür būs itmege şarkar o ruḥsār-ı 'araḫ-nākün
Haṭalar eyledün ol ṭurre-i ṭarrāra yüz virdün
- 3 Hemān bir dāneyüm dir milket-i bāğ-ı cemālünde
O hindū-yı siyeh-rū ḫāl-i 'anber-tāra yüz virdün
- 4 Çıkardun naḫşunı ey padişāh-ı mülk-i istiğnā
O şūret uğrısı āyīne-i ğaddāra yüz virdün
- 5 Elün ḫo sīne-i inşāfa gel kim **Ƙadri**-i zāra
Aṇa bir dest-būsun virmedün āğyāra yüz virdün

[Medhî]

mefā 'ilün/mefā 'ilün/mefā 'ilün/mefā 'ilün

- 1 Baṇa rağmen neden ruḥsārun üzre ḫāle yüz virdün
Niçün bir nokṭa kıldun fāl içün remmāle yüz virdün
- 2 O gül-gün-çehre bitmez mi saṇa cānā leṭāfetde
Bu ḫünīn fitne-i rengīn görinen āle yüz virdün

* KAD, s. 166.

- 3 Koparduñ ‘arşa-i hüsnünde lâyıķ mı kıyāmetler
Varup bir rū-siyeh zāğı haṭ-ı bed-kāre yüz virdüñ
- 4 Olupdur ‘āşıkā zulmānī perde rūy-ı dilberde
Şaçuñ didikleri murğ-ı hezārān-bāle yüz virdüñ
- 5 Cefā itme yazılmışken ruḥuñda **Medḥī**’ye vuşlat
Ezelden böyle niçün kātib-i a‘māle yüz virdüñ

Nüshada birbirine nazire olarak yazılan gazeller yalnızca mezkûr şiirlerden ibaret değildir. Bursalı Rahmî’nin divanında rastlayamadığımız “gazelleri” redifli şiiri de yer almaktadır. Hangisinin zemin şiir olduğunu söyleyemesek de mecmuada aynı vezin ve redifle yazılmış Sâni’ye ait bir şiir daha bulunmaktadır. Şiirler alt alta yazılmıştır ve ilk olarak Rahmî’nin şiirine yer verilmiştir:

[Rahmî]

mef‘ülü/fā ilātü/mefā ilü/fā ilün

- 1 Dür dişlerüñe dindi Le’ālī gazelleri
Güftāruña okundı Zülālī gazelleri
- 2 Vaşf itdiler meger ki dehān u miyānuñı
Oldı nişānı aña Ḥayālī gazelleri
- 3 Farķ-ı felekde eylese yer n’ola ey güneş
Ebrūlaruña dindi Hilālī gazelleri
- 4 Sen serv-kāmetüñ yolına ḥāk olalı dil
Vird-i zebānum oldı Nihālī gazelleri
- 5 Vaşf ideli o gözleri āhūyı **Rahmiyā**

Mülk-i Hıṭāya irdi Ġazālī ġazelleri

Sānī

mef'ūlū/fā'ilātü/mefā'ilū/fā'ilün

- 1 Hicrān şebinde dindügi Āhī ġazelleri
Geldi şahādet itdi Güvāhī ġazelleri
- 2 Cürm ü ḥaṭālarım diler ol şāhdan benüm
'Afvī ġazelleri ile Günāhī ġazelleri
- 3 Eş'ār-ı 'Askerī ile oldı muḳābele
Meydān-ı nazm içinde Sipāhī ġazelleri
- 4 Alma elünje ḥāṭıruña virmesün ġubār
Ḥākī ġazelleri ile Rāhī ġazelleri
- 5 Minnet Ḥudāya irdi meşāyiḥ ḥuzūrına
Bu şi'r-i **Sānī** ile İlāhī ġazelleri

Güfti'nin, divanında rastlayamadığımız terci-i bendi de mecmuamızda yer alan ilginç şiir örneklerindendir. Şiir hem şairin divanında yer almaması hem de şairin İran'ın meşhur milli destanı Şehname karakterleri üzerinden şiirini kurmasıyla dikkate değer bir öneme sahiptir. Şiirin ilk bendi şu şekildedir:

Güfti Çelebi

-Berāy-ı Şāh-nāme-

mefā'ilün/mefā'ilün/mefā'ilün/mefā'ilün

I.

- 1 Bugün Rüstem-neberd olmuş görüñ ol yār-ı mümtāzı
Ferāmurz-veş ṭaḳınmış ġamzelerden tiġ-i ser-bāzı

- 2 Yine Bŭrzī gibi aşdı ‘amŭdan (?) şan çarḥ-ı gerdŭna
Kırar Rŭstemlerŭn ketfın görŭn ol merd-i şeh-bāzı
- 3 Şeb-i tārŭnda bend olmış hezārān zenge vŭ tenge
Zen-i dehrŭn odur Bānŭ Gŭşās-bı sille-perdāzı
- 4 Göñŭl Bījen gibi çāh-ı zeneḥdānuḥda zār eyler
Menŭçih gibi çul pŭş eyledi Gīv-i sinān-bāzı
- 5 Yaḥŭd Efrāsiyāb olmış ḥam-ı gīsŭ-yı ġāret-gīr
Semekle şŭrŭn olmışdur iki çeşm-i şikār-bāzı
- 6 Beni Neyyir gibi abdāl idŭp Yāver gibi yaḥdı
Kırup Īrān [u] Tŭrānı ser-ā-ser ġamze-i nāzı
- 7 Ne dehrŭn Rŭstemi ḳaldı ne Söhrāb-ı ser-efrāzı
Ne Bŭrzī gibi er ḳaldı ne Zāl-i nāvek-endāzı

Mecmuamızda Gelibolulu Âlî’nin divanlarında yer almayan bir şiirine de rastlanmaktadır:

‘Âlî Efendi

meḥ‘ülŭ/fā‘ilātŭ/meḥā‘ilŭ/fā‘ilŭn

- 1 Virmezse ‘āşıḳa n’ola ol bī-amān amān
El virmez ehl-i ‘āşḳa dilā her zamān zamān
- 2 Pāmāl olur yolunda anuḥ ḥāk-sār olup
Reftāre geldŭğŭnce o şŭḥ-ı cihān cihān
- 3 Evvel nişānı cān u dil olurdı tīrŭnŭn
Alsa ḳaçan eline o ḳaşı kemān kemān

- 4 Dilteng olurdı cümle dilâ bülbülân-ı bağ
Açsa eger o dilber-i gonçe-dehân dehân
- 5 Yağşı şanup vişāline meyl itme kıl hazer
‘**Ālī** şaķın ki ol büt-i ra‘nā yamān yamān

Tâlib’in divanında rastlayamadığımız şiiri mecmuada şu şekildedir:

Tâlib Çelebi

fe ‘ilātün/mefā ‘ilün/fe ‘ilün

- 1 Oldı ruhsâr-ı yâre zülfi niķāb
Hâ’il-i nûr-ı mihr oldı seķāb
- 2 Seyr idüp tâbiş-i ruķ-ı yârı
Meh-i ğarrāya ‘ārız oldı hicāb
- 3 Ğālibā cāy-ı ‘işret oldı yakın
Cān meşāmına geldi bûy-ı şarāb
- 4 Seni ol kâfir eylesün ķo şehīd
Çıkıcaķ cānuķa göñül ne ‘azāb
- 5 Micmer-i hüsñ durur ruķuķ ğüyā
Hāl-i müşġinüķ anda ‘anber-i nāb
- 6 Tâleb itdükce dūr olur **Tâlib**
O perī teşneden mişāl-i serāb

Devrinin en önemli şairlerinden olan ve şöhreti asırlarca devam eden Bâkî'nin mecmuamızda divanında rastlayamadığımız iki gazeli bulunmaktadır. Bu şiirlerden biri Türkçe diğeri Farsçadır:

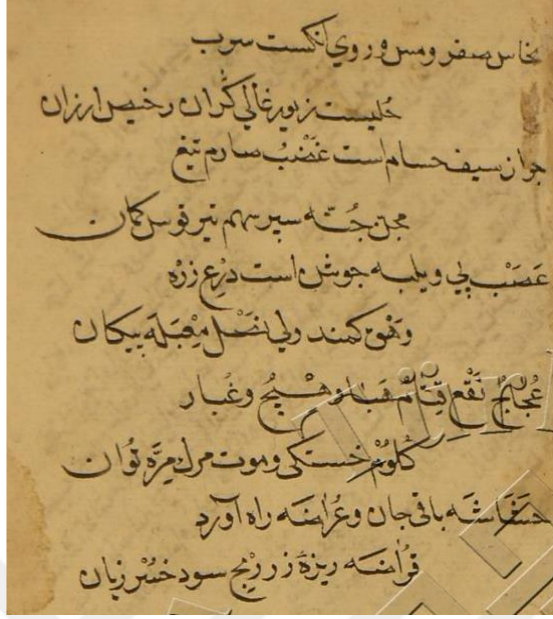
Bâkî

fâ 'ilātün/fâ 'ilātün/fâ 'ilātün/fâ 'ilün

- 1 Nev-bahār oldı yine şeydālīg ister göñlümüz
Mest ü lā-ya' kıl olup rüsvālīg ister göñlümüz
- 2 Gülsitān içre geçüp karşıısına bir gonçenün
Bülbül-i şūrīdeveş güyālīg ister göñlümüz
- 3 Kulle-i Kāf-ı 'anāyı eyleyüp pervāz-gāh
Pençe-i nā-çiz iken 'anķālık ister göñlümüz
- 4 Ceyb-i şabrı dest-i şevķ-ıla çeküp çāk eyleyüp
Terk idüp nāmūsı bī-pervālık ister göñlümüz
- 5 Hoş-nevālar eyleyüp gülzār-ı kūy-ı yārda
Bâkiyā murğ-ı laṭīf-edālīg ister göñlümüz

Bākī

mefā 'ilün/fe 'ilātün/mefā 'ilün/fe 'ilün

Divanda olan ancak mecmuamız ile karşılaştırıldığında farklı bir şekilde tesadüf ettiğimiz şiirler bulunmaktadır. Mesela; 35a-35b'de yer alan Resmî'nin gazeli divanda 8 beyit şeklindeyken mecmuamızda 11 beyittir. Divanda bulunmayan beyitler eğik karakterde dizilmiştir:

Gazel-i Resmî*

mefā 'ilün/mefā 'ilün/mefā 'ilün/mefā 'ilün

- 1 Meh-i bedrüm semā-ḳadrüm münîrüm mihr-i raḥşānum
Sitārem ṭālî'üm baḥtüm fūrūgum māh-ı tābānum
- 2 Ḥabîbüm hem-demüm yārüm ḥarîfüm mūnisüm varum
Müdāmum nuḳlüm ü cāmum Cemüm şem'-i şebistānum
- 3 Behiştüm müntehā-ḳaddüm nihālüm gülbün-i nāzum
Zülālüm kevşerüm 'aynum na'īmüm ḥūr-ı Rıdvānum

* RAD, s. 177-178.

- 4 Bahārum gülşen-i ‘ömrüm nesīmüm rûz-ı nev-rūzum
Emīrüm sünbülüm gonçem şükûfem verd-i handānum
- 5 Ser-efrāzum cefā-sāzum dil-efrūzum ciger-sūzum
Dil-i zārum sezā-vārum güzeller şāhı sulţānum
- 6 ‘Azīzüm ‘izzetüm cāhum emīrüm ‘ālī der-gāhum
Sūrūrum serverüm şadrum serīrinde Süleymānum
- 7 *Halīlüm Āzerüm nārum gülüm gül yüzlü dildārum
Kelīmüm Tūrum u nūrum yed-i beyzā-yı burhānum*
- 8 *Mesīhüm nefhüm u rûhum revānum cān-bāhşum hem
Huzūrum hāzırum Hızrum hay‘āt u āb-ı hayvānum*
- 9 *Hayālüm zikrüm u fikrüm me‘ālüm kālüm ü hālüm
Kemālüm kāmīlüm kāmum kelāmum rāz-ı pinhānum*
- 10 ‘Abīrüm ‘anberüm ‘ūdum kamārum müşk-i Tatarum
Buḥūrum micmerüm ‘ıtrum meşāmum rûh-ı reyḥānum
- 11 Fiğānum nālīşüm zārum enīnüm işidüp **Resmī**
Dimiş ol yüzi gül-zārum ğazel-h‘ānum hoş-elḥānum

Divan ile karşılaştırıldığında mecmuadaki beyitlerin farklı sıralanışı da göze çarpan hususlardandır. Mesela; 41b’de yer alan Nâdirî’nin şiiri divanla karşılaştırıldığında çok farklı bir sıralanışa sahiptir:

Na‘t-ı Şerīf Nādirī*

fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün

- 1 Ey cemālün şem‘-i bezm-ārā-yı kurb-ı Kirdigār
Cebra’ il āvāre-i nūr-ı ruḥuṇ pervāne-vār
- 2 Şem‘-i zātuṇ olmasa dönmezdi fānūs-ı felek
Bunca eşkāl u şuver ḳandan olurdı āşikār
- 3 Heybet-i ‘azmünle ḳāk oldu sipihrüṇ zehresi
Ḥalk-ı ‘ālem şandılar şakḳ oldu mäh-ı tīb-dār
- 4 ‘Ācizān-ı maḥşer üzre zılluṇı tekşīr için
Sāyeṇi dār-ı fenāda şakladı Perverdigār
- 5 Āsümānı āsitānuṇ zann idüp bekler Mesīḥ
Ümmetün den olmağa çekmekde dā’im intizār
- 6 Maṭlab-ı a‘lā-yı ev ednāda cāy itseṇ n’ola
Tīr-veş itdün maḳām-ı ḳābe ḳavseyni güzār
- 7 Yā Resūla’llāh bir ednā ḳākeründür **Nādirī**
Cürmi ḳoḳdur gerçi ammā luṭfuṇa yoḳdur şumār

Mecmuamızda beyitlerin sıralaması yukarıdaki gibidir. Divandaki sıralama ise; 1-6-2-4-3-5-7 şeklindedir.

Kemāl Paşazāde’nin 1b-4b’ de yer alan Kasīde-i Tantarāniyye’nin manzum şerhi de klasik murabba kafiyesinde olmaması hasebiyle önemli olarak değerdirebilecek bir

* GND, s. 235-236.

hususdur. Şiir 35 bend şeklinde yazılmış her bendin üzerine Arapça olarak kasidenin beyitleri eklenmiştir. Kimi bentler aaaa kimi bentler aaba şeklinde kafiyelenmiştir.

Mecmuada 37'si Farsça olmak üzere 186 şiir yer almaktadır. Farsça şiirlerin azımsanamayacak çokluğu mecmua derleyicilerinin İran edebiyatına ve Farsçaya olan ilgisini yansıtmaları bakımından önemli olarak değerlendirilebilecek bir unsurdur. Farsça manzumelerde en fazla şiir sayısına İran şairi Örfî-i Şîrâzî sahiptir. Türkçe şiirlerde Fehîm ve Firâkî Dede'nin şiirleri çoğunluğu oluşturmaktadır. Fehîm ve Örfî-i Şîrâzî Sebk-i Hindî akımını benimseyen iki şairdir. Bununla birlikte Fehîm-i Kadîm, Örfî'nin tesirinde kalarak yetişmiş ve şiirlerinde sık sık Örfî-i Şîrâzî'ye göndermelerde bulunmuştur:

*Ya 'Örfî'yem ya Hâkânî disem bu tab' ile cā'iz
Ki itdüm Rûm u Mısr'ı gıpta-geh Şîrâz u Şîrvân'a*

Bu tabiat ile ya Örfî'yim, ya Hâkânî'yim desem uygundur. Zira Anadolu ve Mısır'ı Şîrâz ve Şîrvân'a gıpta yeri yaptım (Üzgör, 1991: 146-147).

*Merhabâ şî'r-i 'Örfî-i Şîrâz
Ki odur turfa keyf-i rûhânî*

Ey yeni bir ruhani neşe olan Şîrazlı Örfî'nin şiiri! Merhaba! (Üzgör, 1991: 204-205).

*Mişli yokdur 'Acem'de gerçi Fehîm
Rûm'da 'Örfî'ye nazîr benem*

Ey Fehim! Gerçi İran'da bir benzeri yoktur amma Rum'da Örfî'ye eş, benim (Üzgör, 1991: 578-579).

*Ya 'Örfî'dür ya Tâlib ya Fehîm üstâd-ı kāmildür
Selîs ü âşinâ bir şâ'ir-i şî'r-i garîb olsa*

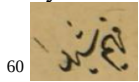
Akıcı, bildik ve bir orijinal şiirin şairi olsa olsa ya Örfî ya Talip veya olgun bir üstad olan Fehîm'dir (Üzgör, 1991: 638-639).

Fehîm-i Kadîm'in divanından alıntılanan bu örnek beyitler, şairde Örfî-i Şîrâzî tesirini yansıtmaları bakımından dikkate şayandır. Henüz 10 yaşında Örfî divanını istinsah etmiş olması da ondaki İran edebiyatı ve Örfî sevgisinin göstergesidir.⁵⁹ Bu bağlamda mecmua derleyicilerinin iki şairin şiirlerini de mecmuaya alması ve Fehîm'in Türkçe şiirlerde Örfî'nin ise Farsça şiirlerde çoğunluğu oluşturması kanaatimizce tesadüfî bir durum değildir. Bunlara ek olarak Fehîm'in mecmuada çeşitli isimlerle anılması da mecmua derleyicisinin nazarında Fehîm'in ayrı bir öneme sahip olduğunu düşünmemize sebep olan bir başka unsurdur. Fehîm'in mecmuada yer alan çeşitli isimlendirmeleri şu şekildedir: Fehîm-i Şeydâ⁶⁰ (6a-6b-7a-9b-16a-18b-19a-37b-47a-49a), Fehîm-i Nâ-murâd⁶¹ (16a-16b-37b). Fehîm'in şiirleri mecmuada mürettibini belirleyemediğimiz 1b-53b sayfaları arasında yer almaktadır. Fehîm-i Kadîm bibliyografik kaynaklara göre hayatından pek de memnun olmayan bir ruh hali içinde bir süre katiplik yapar. Görevleri sırasında vatanından uzakta kaldığı için gurbet hasreti çektiğini ve vatani İstanbul'a dönme isteğiyle devlet büyüklerine kasideler sunduğu bilgisi bulunmaktadır.⁶²

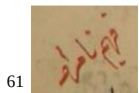
Mısır Kalesi Dizdarı Mehmed Ağa'ya İstanbul'a dönüş isteğini dile getiren bir kaside sunmuştur. Kasidenin ardından Dizdar Mehmed Ağa, Fehîm'e dönüş için gerekli olan yol harçlığını verip, İstanbul'a resmi görevle giden bir kafileye yerleştirmesi ile Fehîm, Mısır'dan İstanbul'a doğru yola çıkar. Ancak yolculuk sırasında Konya-İlgın'da henüz 20'li yaşlarındayken vefat eder (Yıldız, 2014).

Kanaatimizce şairin hayatına dair bu bilgilerden haberdar olan mürettip onun için “Nâ-murâd” sıfatını kullanmıştır. Bu da, mürettibin şairi yakından tanıdığını düşünmemize sebep olmaktadır. Fehîm'e atfedilen bu sıfatlardan “Nâ-murâd” a yalnızca Safâyî tezkiresinde şairin ölümüne düştüğü tarihte tesadüf ettik:

⁵⁹ Ayrıntılı bilgi için bk.: (Üzgör, 1991: 4.)

⁶⁰

⁶¹

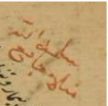
⁶² Detaylı bilgi için bk.: (Yıldız, 2014).

“Şeydâ” sıfatının ise yine şairin hayatından bahisle “Fehim’in gurbet acısıyla içkiye yöneldiği” rivayetinden yola çıkarak onun için kullanıldığını düşünmekteyiz.

Mecmuadaki şairlerin yaşadıkları yüzyılların çeşitliliği de (10.-18.yy) dikkat celp eden bir başka husustur. 18.yy’da derlendiğini düşündüğümüz mecmuada “Sellemehu’llâh” ibaresi, 15. yy İran şairi Molla Câmî için kullanılmıştır.⁶⁴ Mecmuaların tertip tarihini tayin etmede önemli bir rol üstlenen ve hayatta olan kimseler için kullanılan bu ifadenin, 18. yy’da derlendiğini düşündüğümüz mecmuamızda 15. yy şairi için kullanılmış olması söz konusu ifadenin -bu mecmua özelinde- hayatta olmayan kimseler için de kullanılabildiği hususunu akla getirmektedir.

Mecmuada yer alan iki Nefsü’l-Emr metni de; Lâmiî Çelebi’nin Nefsü’l-Emr (56b-57a) ve Firâkî Dede’nin Seg-nâme (64b-66b) eserleri halkın yanlış davranışlarını ayıplayan ve onları iyileştirmeyi amaçlayan metinlerdir. İki metnin de genel itibarı ile aynı konuları ele alması ve mecmuya alınmış olmaları önemli bir durumdur.

⁶³ SFT, s.619.

⁶⁴

BÖLÜM 2:

2. METİN

**MİLLET KÜTÜPHANESİ ALİ EMİRİ MANZUM 665/2 NUMARADA KAYITLI
ŞİİR MECMUASININ TRANSKRİPSİYONLU METNİ**

2.1. METNİN KURULUŞUNDA İZLENEN YÖNTEM

1. Mecmuadaki her şiire ve şiirin her beytine veya bendine sıra numarası verilmiştir.
2. Mecmuada sayfa numaraları her sayfanın başında, “1b, 2a, 2b...” şeklinde belirtilmiştir.
3. Şiir başlıkları her şiirin başında kalın punto ile yazılmış, müstensih tarafından yapılan başlıklandırma hataları şiirin başına köşeli parantez “[]” eklemek suretiyle düzeltilmiş ve bu durumlar aparatta belirtilmiştir. Örneğin 53a’da Rahmî’ye ait gazelin başlığına Sâî yazılmıştır. Bu başlık, [Rahmî] şeklinde düzeltilmiştir.
4. Başlıklardan hemen sonra şiirin vezni gösterilmiştir.
5. Nüshada muhtelif sebeplerden dolayı okunamayan ibareler metin içerisinde “(...)” şeklinde gösterilip aparatta fotoğrafları verilmiş yahut sebepleri belirtilmiştir; okunduğu hâlde doğru okunduğundan emin olunamayan kelimelerin yanına ise (?) işareti konulmuştur.
6. Anlam yahut vezin gereği yapılması gereken eklemeler, metin tamirleri köşeli parantez “[]” içinde gösterilmiştir: Mir’ât-ı tecell[î] olalı sîne-zamîrüm gibi...
7. Divanı bulunan şairlerin şiirinde bir eksiklik olması durumunda, divandan yapılan eklemeler köşeli parantezin üzerine “D” işareti konularak “[]^D” şeklinde gösterilmiştir: [Görüp hâlüm baña ta’n itse tañ mı zâhid-i nâ-dân]^D gibi...
8. Vezin gereği zihaf uygulanan ünlüler *italik* yazı karakteri ile yazılmıştır: “Özgedür dil yine hem sâķī vü hem cāmumdur” gibi...
9. Şiirde fazla yazıldığı tespit edilen ibareler “< >” işaretleri arasında gösterilmiştir: “Gelür sünbüllere <vü> mest-i gül-ile gülsitân dîtrer” gibi...

10. Vezin açısından kusurlu olan mısralar, ilgili mısranın yanına dipnot düşülmesi suretiyle aparatta belirtilmiştir.
11. Mecmuada divanı bulunan şairler divanla yapılan karşılaştırmalarda ilgili şairin ismi kısaltılarak kullanılmış, ilgili kısaltmalar “Kısaltmalar” listesinde belirtilmiştir: Ganî-zâde Nâdirî “GND”. gibi...
12. Divanı yayımlanmış şairlerin şiirlerinin ilgili divanda hangi sayfada yer aldığı * dipnotuyla gösterilmiştir.
13. Divanı yayımlanmış şairlerin şiirleri mecmuadaki şiirler ile karşılaştırılarak tespit edilen farklılıklar aparatta gösterilmiştir. Nüsha farklılıkları aparatta gösterilirken önce mecmuada yer alan asıl şekline yer verilmiş “:” ibaresinden sonra divandaki şekli gösterilmiş ve virgül “,” işaretinden sonra ilgili divanın kısaltması eklenerek karşılaştırılan divan kastedilmiştir (sîneye ol: sîneye bir, ÜMD) gibi...
14. Mecmuada bulunan şiirlerin beyit sıralanışı divanda farklılık arz ediyorsa bu durum aparatta belirtilmiştir: “Divanda beyitlerin sıralaması şu şekildedir: 1-3-5-6-4-7. , divanda 3. ve 4. beyitler kendi arasında yer değiştirmiş şekildedir” gibi...
15. Mecmuadaki imlaya mümkün olduğunca uyulmaya gayret edilmiş, bununla beraber derleyenden kaynaklı imla hataları düzeltilmiştir.
16. i- fiili, ile edatı/bağlacı ve içün edatının yazımında mecmuada birleşik yazılmış ise bu husus “-” işaretiyle belirtilmiştir: “cânânım-ıla, şıdķ-ıla, vuşlat-ile, zûlm-ile, anuñ-içün” gibi...
17. Arapça ayet ve hadisler tırnak işaretiyle vurgulanmış, Türkçe anlamları ise aparatta gösterilmiştir.
18. Farsça şiirler transkribe edilmemiş; hem metin içerisinde hem de MESTAP tablosunda fotoğrafları eklenmiştir.
19. Farsçadaki vâv-ı ma’dûleler “~” şeklinde gösterilmiştir.

20. Metin neşrinde klasik transkripsiyon sistemine sadık kalınmıştır. Bazı metinlerde farklılık arz eden harflerdeki tercihimiz aşağıda gösterildiği şekilde olmuştur:

ڭ: ŋ

ث: s

ي: ī

ق: k

خ: h

2.2. Transkripsiyonlu Metin

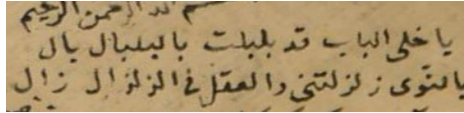
1b

-1-

[Kemāl Paşazāde]*⁶⁵

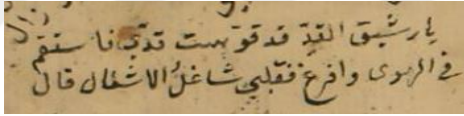
fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilün

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

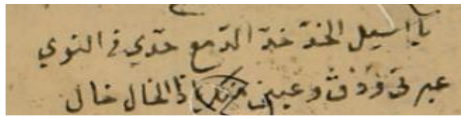
1

Ey meh-i nā-mihribān āvāre kılduñ göñlümi
Hicr ile bī-şabr idüp bī-çāre kılduñ göñlümi
Fürkatüñ şahrâlarında dem-be-dem Mecnûn gibi
'Aqlumı zâ'il kılop ğam-h'āre kılduñ göñlümi

2

Ey boyı ok gibi mevzûn kaddümi ya eyledüñ
Gez gibi hicrûñle beni bi ser ü pa eyledüñ
Sen nigārâ hatıruñ hoş tut ki 'aşkuñda benüm
Cümle-i eşğâlden göñlüm tesellâ eyledüñ

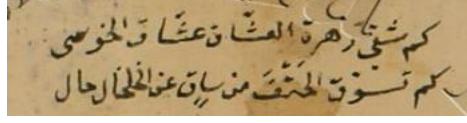
3

Ey güzel yüzlü habîbüm kim yüzüñdür hâldâr
Çāk çāk itdi yaşum seyli yüzümde hāk-vâr

* KPD, s. 99-104.

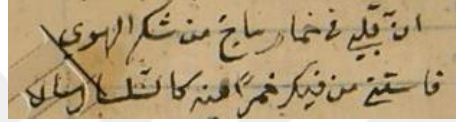
⁶⁵ Şiir, klasik murabba kafiyesinde olmayıp kimi bentler aaaa kimi bentler aaba şeklinde kafiyeleşmiştir. Kaside-i Tantarâniyye'nin manzum şerhidir. Kasidenin her beyitine bir bentlik manzum şerh yazılmıştır. Bentlerin üzerindeki Arapça beyitler Kaside-i Tantarâniyye'nin beyitleridir.

Fürkatünden oldı gözüm yaşı ebr-i eşk-bār
Belki her bir çeşmüm oldı 'ayn-i baħr-i bī-kenār

4

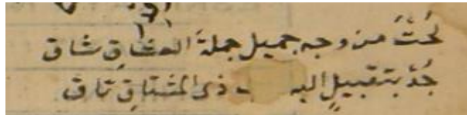
Niçe bir içüresin 'uşşākuṇa ḥūn-ı ciger
Niçe bir derd-i dil-ile kılasın zīr ü zeber
Niçe bir sākuṇda kımayup ḥuliyy-i sīm ü zer⁶⁶
İdesin ḥalḥāl gibi 'āşıqları⁶⁷ bī-pā vü ser

5

Gönlümi maḥzūn⁶⁸ iden 'aşkuṇ şarābı şevkidür
Cānumı ḥayrān iden la'lüṇ zülālī zevkidür
Şun lebüṇ cāmın ki oldur çeşme-i āb-ı ḥayāt
Cür'asınuṇ teşnesi ehl-i muḥabbet cavkıdur

2a

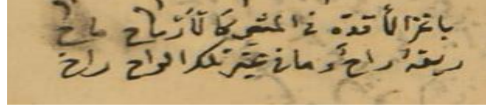
6

Zāhir oldı çün cemālüṇ nūrı ey ḥurşīd-rū
Cān u dilden cümle 'uşşāk eylediler ārzū
Derdümendüṇ buse-i ruḥsāruṇ eyler cüst u cū
Kıl 'atā kim rüy-ı ḥūba yaraşur ḥulḳ-ı nigū

⁶⁶ Niçe bir sākuṇda kımayup ḥuliyy-i sīm ü zer: Niçe bir sākuṇda kıyup sen ḥuliyy-i sīm ü zer, KPD.

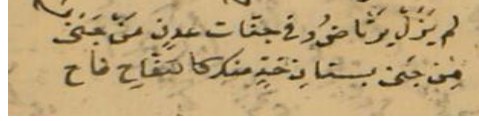
⁶⁷ 'āşıqları: 'āşıqlaruṇ, KPD.

⁶⁸ maḥzūn: maḥmūr, KPD.

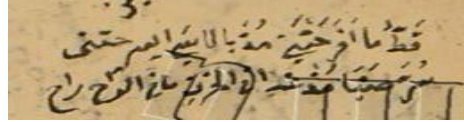
7

Ey gözi āhū-[y1] Çīn reftāruṅa irmez rimāḥ
Ağzuṅuṅ yarından özge cāna yokdur rūḥ-ı rāḥ
Ey yüzi nūr-ı şabāḥ u ṭal‘atı şem‘-i⁶⁹ revāḥ
Şām-ı zūlfūṅ ṭā‘ir-i ervāḥa olmuşdur merāḥ

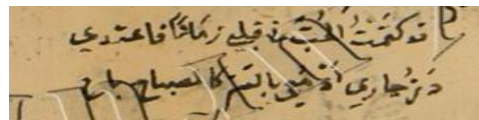
8

Dā‘imā cennāt-ı ‘adn içind[e] olur mīve-çīn
Her ki bustān-ı cemālūṅ içre eyler mīve-çīn
Yaṅaḡuṅ sīb-i gül-ābī leblerūṅ mā’-i ma‘īn
Gözlerūṅ siḥr-i helāldür sözlerūn dürr-i şemīn

9

Hergiz ey şāḥ-ı cihānum ben ḡuluṅ yād itmedūṅ
Yād idüp bu ḡāṭır-ı nā-şādumı şād itmedūṅ
La‘l-i cān-baḡşuṅ meyinden bir piyāle ṭoldurup
Bu dil-i vīrānı bir cūr‘ayla ābad itmedūṅ

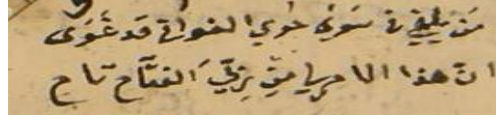

10

‘Aşkuṅuṅ rāzın göñülde şaḡladum çok rüzḡār
‘Āḡıbet gözüm yaşından oldı rāzum āşikār

⁶⁹ şem‘-i: şems-i, KPD.

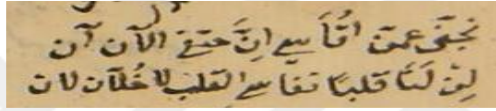
Sen nigāruñ hūsnini ben dil-figāruñ hūznini
Söyleşürler il ü gün⁷⁰ şām [u] seher leyl ü nehār

11

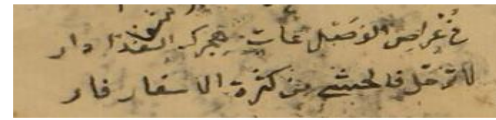
Şol ki ‘aşk içre baña eyler melāmet dāldür
‘Aşk ‘āşıklar katında hādī-i ikbāldür
‘Aşk kim taqdīr-i Rabbānīdür anuñ menşe’i
Haq Te‘ālā hāzretinden kullara ikbāldür⁷¹

2b

12

Bi’llāh ey ‘İsī nefeslü⁷² derdüme eyle devā
Bu beladan kim çekerin cānuma irgür şifā
Şāh kulların göricek resmdür raḥm eylemek
Kıl teraḥḥum bendeñe ey ḥusrev-i şīrīn-liqā

13

Vaşluñuñ meydānlarında ehl-i hicr eyler güzār
Şol taḥayyür⁷³ ehli gibi kim ola⁷⁴ āşüfte-kār⁷⁵
Fāriğ it göñlüñ seferden ey meh-i rūşen-‘izār
Kim sefer andukça yaşum mevc ider⁷⁶ mişl-i bahār⁷⁷

⁷⁰ il ü gün: ay u gün, KPD.

⁷¹ ikbāldür: ifdāldür, KPD.

⁷² ‘İsī nefeslü: ‘İsī-nefes, KPD.

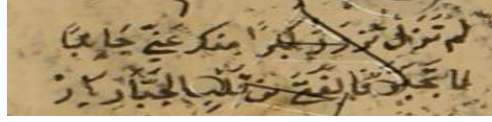
⁷³ taḥayyür: hevā, KPD.

⁷⁴ ola: olalar, KPD.

⁷⁵ āşüfte-kār: āşüfte-hāl, KPD.

⁷⁶ ider: urur, KPD.

⁷⁷ Divanda mısraların sıralanışı şu şekildedir: 1-3-4-2, KPD.

14

Ben kılunđan kibr idüp i' rāz idersin ey şanem
şanma kim i' rāz ile ben bende senden uşanam
Kibr ğışşından göñül cāmın muşaffa eyle ki
Ehl-i kibrün ğu'mesi olmaz meger derd ü elem

15

'Aşk zünnārın bilüme bağlayaldan ey nigār
Kār-bārum⁷⁸ nāra yanmaķlık-durur leyl [ü] nehār
Zülfüñüñ zünnār[ı] ħaddüñ nārına yaķdı beni
řāĥibü'z-zünnāra⁷⁹ lāyık olmaya illaki nār

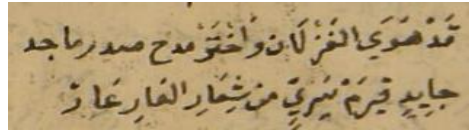
16

Zülf-i řarrāruñ ğamından 'aķlum oldu tārūmār
Çeşm-i seĥĥāruñ deminden⁸⁰ göñlüm oldu bī-ķarār
Cān u dil ĥayrān olup gelmedi herğiz kendüye
Sūziř-i 'ařķuñ řalaldan sīneme nār u řirār

⁷⁸ , N.

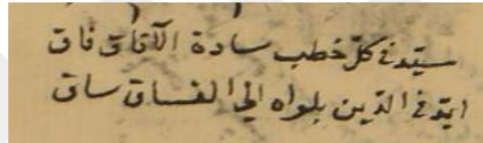
⁷⁹ řāĥibü'z-zünnār: řāĥib-i zünnār, KPD.

⁸⁰ deminden: meyinden, KPD.

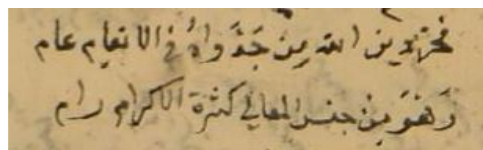
17

Dil-rübālar vaşfını ҡo eyle medħin ihtiyār
 Şol güzīd[e] ḥazretün kim devletidür pāydār
 Şadr-ı ‘ālī şāhib-i cūd u büzürg-i nām-dār
 Kim şī ‘ār-ı ҡadrine ҡonmaz ğubār-ı neng ü ‘ār⁸¹

18

Seyyid-i rüşen-nihād [u] faħr-i sādāt-ı bilād
 Nāşır-ı ehl-i şalāḥ u ҡāhir-i ehl-i fesād
 Maşlahat vaқtinde rāy-ı pīşvāsı her⁸² şavāb
 Memleket zabtında fikr-i reh-nümāsı her⁸³ sedād

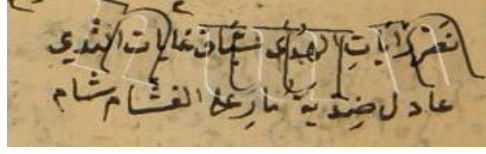
19

Faħr-i dīn kim oldı in ‘āmı cihān ḥalkına ‘ām
 ‘İzzet ü ikrām olupdur aḡa maқsūd u merām
 ‘Adli devrinde bükā ҡılmaz meger çeşm-i ğamām
 Luţfı ‘ahdinde ḥanīn itmez meger ḥalk-ı ḥamām

⁸¹ neng ü ‘ār: neng-i ‘ār, KPD.

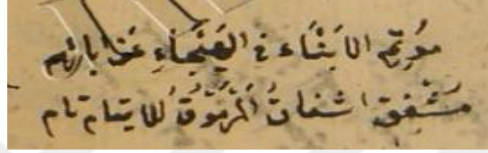
⁸² her: pūr, KPD.

⁸³ her: pūr, KPD.

20

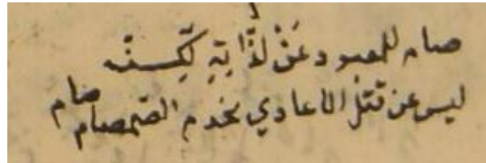
Ol hidāyet 'āleminūñ server-i ferzānesi
Ol seḥāvet ḥāteminūñ gevheri yek-dānesi
Her kaçan şemşīr-i āteş-bār[1] berķ-efşān ola
Seyl-i ḥūn-ile ṭola zālimlerūñ ḥumḥānesi

21

İntikāmı eylemişdür niçe tıflı bī-peder
İlhtirāmı eylemişdür niçesin⁸⁴ pūr sīm ü zer
Ebr-i iḥsānı şu yirlerde yağmur yağdurur⁸⁵
Mīve yirine cevahir bitürür⁸⁶ şāḥ-ı şecer

3b

22

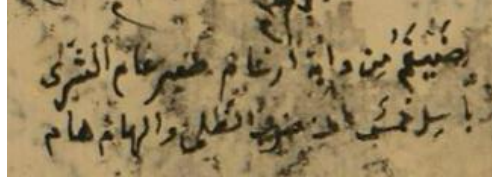
Cümle-i lezzātdan gerçi ki itmişdür şıyām
Tīğ-i bürrānına düşmen kanın içmekdür⁸⁷ müdām
Ḥamle vaktinde görenler rahş[1] üstinde anı
Dir ki şeh-bāza şikār olmuş tezerv-i hoş-ḥırām

⁸⁴ niçesin: niceyi, KPD.

⁸⁵ yağdurur: yağdura, KPD.

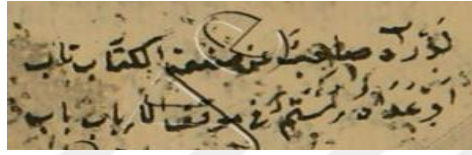
⁸⁶ bitürür: bitüre, KPD.

⁸⁷ içmekdür: içürür, KPD.

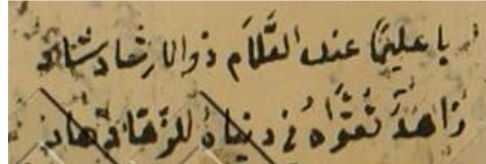
23

Arslandur <ki> kim şikār-ı [‘azmidür]^D şīr-i jiyān
Pehlevāndur kim şikār u rezmidür⁸⁸ bebr-i beyān
Bir dil-āverdūr ki boynın burmağ-içün⁸⁹ düşmenün
Berķ gibi tiginün yalmanıdur âteş-feşān

24

Şāhib anı görse inşādan daḥı urmazdı dem
Rüstem ele irse⁹⁰ daḥı cenge başmazdı kadem
Ya ‘lemu’llāh kim deñizden kaçresin şerḥ itmeye
Ger kemālātını taḥrīr ide taḥrīr-i⁹¹ kalem

25

Ey ki ‘ilmünden irüşür ehl-i ‘ilme i’tidā⁹²
Vey ki zühdünden yitişür ehl-i zühde ihtidā
Çār-yār-ı bā-şafā gibi laṭīf aḥlāk-ile
Muḳtedāsın mühtedāsın müctebāsın murteżā

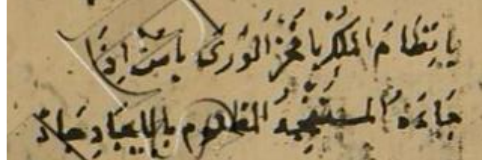
⁸⁸ şikār u rezmidür: figār-ı rezmidür, KPD.

⁸⁹ burmağ-içün: urmağ-içün, KPD.

⁹⁰ ele irse: aña irse, KPD.

⁹¹ N.

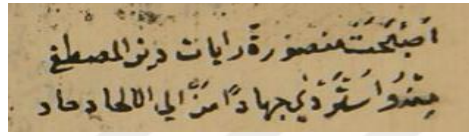
⁹² i’tidā: i’tinā, KPD.

26

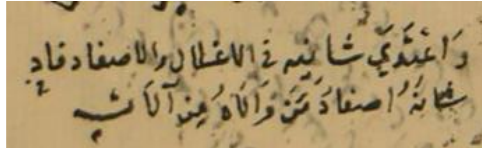
Ey nizām-ı mülk [ü] millet nāşır-ı her dād-h̃āh
Vey hümām-ı⁹³ baht u devlet qāhir-i her genc-nihād⁹⁴
Feyz-i cūdundan kılurlar iltimās vaḥş [u] tūyūr
Nūr-ı re'yūnden iderler⁹⁵ iktibās mihr ile māh

4a

27

Himmetinden rāyet-i dīn oldı manşūrū'l-livā
Ni'metinden sāhat-i milk oldı mevfūrū'r-reḥā
Şer' meydānında çünkim çekdi⁹⁶ dīn şemşirini
Qomadı küfr ü dālāl ehline yir yüzinde cā

28

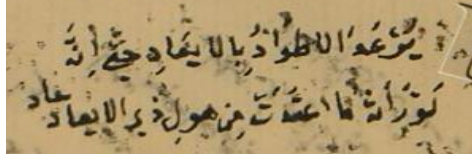
Şānı iḥsān eylemekdür evliyā-yı devlete
Fikr[i] in'ām eylemekdür etkıyā-yı ḥazrete
Hükmine baş qomayup şol kim temerrüd eyledi
Boynını kendü eliyle şaldı bend-i ḥayrete

⁹³ hümām-ı: hümā-yı, KPD.

⁹⁴ nihād: nigāh, KPD.

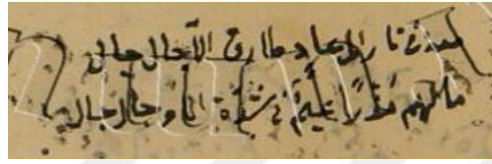
⁹⁵ N.

⁹⁶ çekdi: çaldı, KPD.

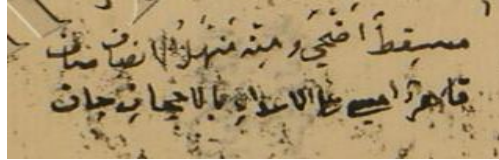
29

Ditredür ẓahr[1] yili ẓağları çün berg-i giyā
‘Ād kavmi görse anı eylemezdi i’tidā
Ḥaṭṭ-ı fermānına her kim baş ẓomaya bende-vār
Ḥāme gibi başını ẓaṭ‘ eylesün tīg-i belā

30

Heybetinden meclis-i a‘dāda dā’irdür ecel
Dehşetinden [sīne-i]^D düşmene⁹⁷ sâ’irdür vecel
Söyle başmıışdur ‘adū ḥaylin ḥayāl-i ḥavf kim
İçlerinde ẓomamıışdur def’-i ālāma maḥal

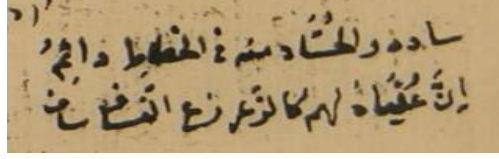

31

Bir ‘adālet ıssıdur k’inşāf-ile meşhūrdur
Bir celālet ıssıdur k’elṭāf-ile mezkūrdur
‘Adlinüṅ ser-çeşmesinden etḳıyādur tāze-rū
Ẓahrınüṅ ser-pençesinden eşḳıyā maḳhūrdur⁹⁸

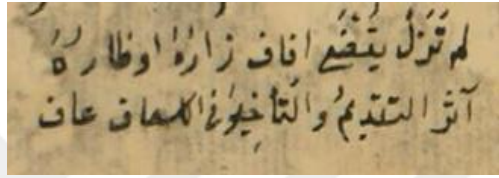
⁹⁷ düşmene: düşmende, KPD.

⁹⁸ Divanda 31 ve 32. bendler kendi arasında yer değiştirmiş şekildedir.

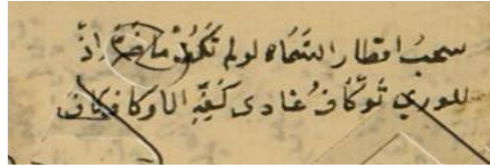
32

Devletinden⁹⁹ ma‘şer-i ḥussād olupdur ḥ‘ār u zār
 ‘İzzetinden leşker-i a‘dā bulupdur inkisār
 Rif‘atinden key perişān oldılar cemī‘¹⁰⁰ ‘adū
 Nitekim bād-ı vezāndan¹⁰¹ tarūmār oldı¹⁰² ğubār

33

Sā’-ile eyler ‘aṭā ḥācātını idüp revā
 Gelmemişdür ‘āleme anuḡ gibi şāḥib-seḥā
 Her murādına irür fi’l-ḥāl bī-te’ḥīr ü mehel
 Çün ziyāfet-ḥānesinden ide şey’li-llāh gedā

34

Āsmāndan yire yağmur yağmaz ise ğam degül
 ‘Āleme yiter ‘aṭası yaluḡuz ādem degül
 Bir mürüvvet kânıdur ki¹⁰³ dest-i gevher-pāşınuḡ
 Baḡşişi ḳatında deryā ḳaṭre-i şeb-nem degül

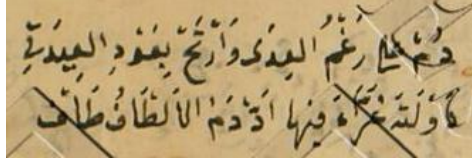
⁹⁹ Devletinden: Devletinde, KPD.

¹⁰⁰ cemī’: cümle, KPD.

¹⁰¹ bād-ı vezāndan: bād esse andan, KPD.

¹⁰² oldı: olur, KPD.

¹⁰³ ki: kim, KPD.

35

Düşmenüñ rağmına dā'im devletüñ bākī ola
'İyş [u] nüşuñ meclisinde ay [u] gün sākī ola
Gündüzün 'īd-i sa'adet-bahş giceñ kadr olup
Luṭf-ı Yezdān 'azze şānuh ḥāfız [u]vāfī ola

6a

-2-

Fehīm-i Şeydā*

mef'ūlū/fā'ilātü/mefā'ilū/fā'ilün

- 1 Zülfin o mest ḥāk-ile yeksān idüp gelür
'Uşşāk-ı pāymālī perīşān idüp gelür
- 2 Ḥançer-be-dest ü çeşm-i siyeh mest-i ḥūn-ı dil
Bī-dillere 'itāb kılup kan idüp gelür
- 3 Feryād o tünd-kāfir-i bī-raḥm [u] ḥod-perest
Dīninden ehl-i zühdi perīşān¹⁰⁴ idüp [gelür]
- 4 Her bü'l-heves öñinde gürizān olup gider
Her sīne-şāf pāyına¹⁰⁵ efgān idüp [gelür]
- 5 Her gūşeden bir afet-i ḥalk [u] belā-yı cān
Cānın nigāh-ı şūḥına kurbān idüp [gelür]
- 6 Böyle gelürse karşına kim tırur anuñ

* FKD, s. 452-453.

¹⁰⁴ perīşān: peşimān, FKD.

¹⁰⁵ pāyına: yānına, FKD.

Zîrâ semend-i çeşmine meydân idüp [gelür]

- 7 Ol şeh bu hâl-ile gelür ammâ **Fehîm** ise¹⁰⁶
Başın yolunda şevk-ıla gâltân idüp [gelür]

-3-

Fehîm-i Şeydâ*

mef'ûlü/mefâ'îlü/mefâ'îlü/fe'ûlün

- 1 Her kâküle şad-pâre gönül şânelüg eyler
Her silsile-i turraya dîvânelüg eyler
- 2 Sevdâ-yı gam-ı zülf [ü] cünûn itdi ser-â-pâ
Bî-çâre dili gör yine ferzânelüg eyler
- 3 Te'sîr-i hayâl-i nîgeh-i çeşm-i bütândur
Tab'um dil-i sermestüme meyhânelüg eyler
- 4 Mir'ât-ı tecell[î] olalı sîne zamîrüm
'Aks-i mey-i dîdâr ile peymânelüg eyler
- 5 Dil gûşe-i çeşminde mekân eyledi¹⁰⁷ yârün
Maḥmûr da olsa yine mestânelüg eyler
- 6 Hüsni [ki]^D odur şem' şebistân-ı hatında
Ancak yine hâli aḡa pervânelüg eyler
- 7 Āgûş-ı hayâlinde iken meskeni her şeb
Gördükce **Fehîm**'i yine bîgânelüg eyler

¹⁰⁶ Ol şeh bu hâl-ile gelür ammâ **Fehîm** ise: Ol şeh saḡa bu hâl ile geldi Fehîm ise, FKD.

* FKD, s. 374-375.

¹⁰⁷ eyledi: ideli, FKD.

Fehîm-i Şeydâ**fe 'ilātün/fe 'ilātün/fe 'ilātün/fe 'ilün*

- 1 Nigehiyle yine bir dilber-i Mirrîh-nijād
Eyledi leşker-i pür-şūr-ı belaya imdād
- 2 Ne nigeh zaḥm-zen-i¹⁰⁸ sîne-i şemşîr-i kazâ
Ne nigeh dağ-ı dil-i cevher-i tîğ-ı cellād¹⁰⁹
- 3 Pür olursa nigeh ü ğamze ma'âzallâh eger
Ḥavfden şahş-ı ecel eyleye âh u feryād
- 4 Niçe ah eylesün şahş-ı ecel olduğıçün
Ki biri itse eger 'âleme 'arz-ı bîdād
- 5 Ḥavfden bir yere gelmezdi 'anâsır aslâ
Bîmden dāḥil-i ervāḥ olurdu ecsād
- 6 'Aks-i la'l-i ruḥını âyîne-i mihr içre
Eyleyüp seyr Mesîḥ itdi bu nazmı inşād
- 7 Bârekallâh zihî cevher-i rûḥ-ı ḥurşîd
Şānek u Allāh¹¹⁰ zihî zübde-i aşl-ı îcād
- 8 Ḥüsni ol mertebe kim baksa eger mir'âta¹¹¹
Görinür cevher-i âyîne aḡa tîre-nihād

* FKD, s. 352-353.

¹⁰⁸ zaḥm-zen-i: zaḥm-ı dil-i, FKD.¹⁰⁹ Divanda bu beyitten sonra bir beyit daha bulunmaktadır.¹¹⁰ Şānek u allāh: Şānekallāh, FKD.¹¹¹ Ḥüsni ol mertebe kim baksa eger mir'âta: Ḥüsni bir mertebe kim âyîneye baksa eger, FKD.

- 9 Kendüni¹¹² beste-i zünnār bulurdı fi'l-ḥāl
Pīçiş-i tırrasını eylese bir zāhid yād
- 10 Ne belā āfet olur kim¹¹³ göricek kākülini
Bend-i zincīr-i cünün oldı **Fehīm**-i āzād

7a

-5-

Fehīm-i Şeydā*

fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilātün/fe'ilün

- 1 Mest-i 'aşkam baña hem-dem dil-i nā-kāmumdur
Özgedür dil yine hem sākī vü hem cāmumdur
- 2 İtdüm efşürde-i la'l-i leb-i cānāndan mey
Rūḥ-ı Cem teşne-leb-i bāde-i gül-fāmumdur
- 3 Pārsā-yı ḥarem-i deyr-i mecāz-ı 'aşkam
Nükte-i çeşm-i būtan menba'-ı ilhāmumdur
- 4 Murğ-ı ḥurşīd n'ola olsa ser-ā-pā şu'le
Kūy-ı cānāna gider kâşīd-ı peygāmumdur
- 5 Tār-ı zülfem ki maṭāfūm olalı Kā'be-i ḥüsn
Būy-ı pīrāhen-i Yūsuf benüm iḥrāmumdur
- 6 Dil-i Mecnūn-ı perīşān-rev ü vaḥşī-ṭab'am
Āhū-yı çeşm-i gāzālī-nigehān rāmumdur

¹¹² Kendüni: Kendüsin, FKD.

¹¹³ āfet olur kim: āfet-i dildür, FKD.

* FKD, s. 170-174.

- 7 Bir nighle iderüm t̃ā'ir-i ħurşīd[i] şikār
Rište-i ħaṭṭ-ı şu'ā' başīrim dāmumdur
- 8 Dāmenin çāk iderüm Yūsuf olursa küstāḥ
Dilberi vaḥşī iden hep benüm ibrāmumdur
- 9 Māhir-i 'ilm-i ġam u ḥüzn bu benem tīmārum¹¹⁴
Ser-fürü-dāşte-i ħaclet-i ilzāmumdur
- 10 Heft-dūzaḥ dil-i pür tābuma nisbet ferdā
Yedi ḥalvetlü yedi ħubbelü ḥammāmumdur
- 11 Gerçi rif'atdeyem ammā ki ḥarāb-ābādam
Cuġd-ı menḥūs-ı Zuḥal murġ-ı ser-i bāmumdur
- 12 Olmada aḥter-i baḥtum ġibi nāmum ma'kūs
Beni ġüm-nām iden ol kevkebe-i nāmumdur¹¹⁵
- 13 Baḥr-i 'aşk içre benem şimdi re'īs-ül-'uşşāk
'Ademe ġitmege tūfān-ı ġam eyyāmumdur
- 14 'Ālem-i 'aşka düşürdi beni bir şūḥ k'anuḥ
Ruḥ u zūlf-i siyehi şubḥum ile şāmumdur
- 7b
- 15 Nice şūḥ āfet-i şad-ḥırmen-i 'aql u idrāk
Beni mecnūn iden ol şūḥ-ı ġül-endāmumdur
- 16 Bir seḥer kūyna vardum didi bir maḥremine
Baḫ şu dīvāneye kim 'āşık-ı nā-kāmumdur

¹¹⁴ Māhir-i 'ilm-i ġam u ḥüzn bu benem tīmārum: Māhir-i 'ilm-i ġam u ḥüzn benem bu tīmār, FKD.

¹¹⁵ Beni ġüm-nām iden ol kevkebe-i nāmumdur: Beni ġüm-nām iden kevkebe-i nāmumdur, FKD.

- 17 Baḡa mecnūn geçinen bende **Fehīm**’dūr bu
Beste-i silsile-i zūlf-i dil-ārāmumdur
- 18 Çeřm ü zūlfüm gibi olsa n’ola bīmār u za’īf
Mübtelā-yı ġam u miḡnet-keş-i ālāmumdur
- 19 Fikr-i zūlfümle ḡumār-ı leb-i mey-ġūnum-ile
Niçe demdür ki dil-āřüfte vü sersāmumdur
- 20 Ben de idince aḡa řevķ-ıla küstāḡ du‘ā
Didi kim ġör yine ḡāhende-i düş-nāmumdur
- 21 Āřinā it nigeḡüḡ-ile helāk eyle didüm
Didi itmem ki nigāhum saḡa ikrāmumdur
- 22 Didüm ey dost seni tā böyle iden bīġāne¹¹⁶
Taleb-i nā-maḡal u bīḡūde iķdāmumdur
- 23 Didi kim kāfir-i bī-dīne olur mı kişi dost
Didüm ey büt nigeḡüḡ düşmen-i İslāmumdur
- 24 Didi kim tā bu ķadar muştaribü’l-ḡāl olma
İřtırābı ki anuḡ bā’iş-i ārāmumdur
- 25 Beni¹¹⁷ dīvāne idüp řīr gibi bende çeken
Çeřm-i āḡū-nigeḡ-i ḡūn-ı dil-āřāmumdur¹¹⁸
- 26 Didüm āḡır kefen-i cismüm iden ḡayme-i¹¹⁹ cān

¹¹⁶ Didüm ey dost seni tā böyle iden bīġāne: Didüm ey dost beni böyle iden bīġāne, FKD.

¹¹⁷ Beni: Seni, FKD.

¹¹⁸ Divanda 26. beyitin ikinci mısrasıdır.

¹¹⁹ ḡayme-i: eşme-i, FKD.

Çeşm-i 'uşşāk küş ü dilber-i hayyāmumdur¹²⁰

- 27 Hıışm-ile gitdi idüp mīve-i vaşlını dirīg
Beni maħrūm iden ancak tama'-ı hāmumdur
- 28 Kışsa kūteh ki o fettan-ı cihān 'aşkında
Naql-i maħşer benüm ednā-yı serencāmumdur

8a

-6-

Bākī*

mefā 'ilün/mefā 'ilün/mefā 'ilün/mefā 'ilün

- 1 Eger biñ zaħm ura tīrūñ¹²¹ ten-i 'uryāne incinmez
Ucından tek hemān bir hışse çıksun cāne incinmez
- 2 Ğam u ğuşsa dil-i 'uşşāka yārān-ı şafādandur
Göñül hazz eyler anlardan kişi yārāne incinmez
- 3 Dil-i şad-çāk o mūy-ı müşg-būyūñ¹²² bendine qalmaz
Çeker zūlf-i dil-āvīzūñ cefāsın şāne incinmez
- 4 Döker 'aşık yolūnda dāne dāne gevher-i eşki
Yatur hāk-i mezelletde yine bir dāne incinmez
- 5 Zebān-ı ta'n-ı a'dādan perīşān olma ey **Bākī**
Hezārān teşne-i āzār¹²³ iderler¹²⁴ kāne incinmez

¹²⁰ Divanda 25. beyitin ikinci mısrasıdır.

* BAD, s. 222-223.

¹²¹ tīrūñ: ğamzeñ, BAD

¹²² müşg-būy: müşg-bū, BAD

¹²³ teşne-i āzār: tīşe-i āzār, BAD

¹²⁴ iderler: ururlar, BAD

-7-

Şun 'î Efendi

fe 'ilātün/fe 'ilātün/fe 'ilātün/fe 'ilün

- 1 Bize bir şūh-ı leb-i şehd ü şeker-ḥand olsa
Kadr-i 'uşşākı bilür merd-i hüner-mend olsa
- 2 Silsileyle ğam-ı 'aşk irdi bize Mecnūndan
Yok 'aceb zülf eger boynumuza bend olsa
- 3 Tāb-ı mülden ruḥı al olsa kızarsa yāruṅ
Şeh-levend-āne güzel 'ārif-i nuḥsend olsa
- 4 Şīr-i 'aşkuz dime gör kūh-ı belā oldı maḥūf
Geçerüz mühlik u şarp u niçe der-bend olsa
- 5 Nāmuṅ aṅdırmaga bu dehr-i fenāda dā'im
Şun 'iyā ṭab'-ı bülendüṅ gibi ferzend olsa¹²⁵

-8-

[Maṭla']

mefā 'ilün/mefā 'ilün/mefā 'ilün/mefā 'ilün

- 1 Açılsaṅ gül gibi çāk-ı giribān itseṅ olmaz mı
Dili bülbül-şifat şevküṅle nālā[n] itseṅ olmaz mı

8b

-9-

Nābī

fe 'ilātün/fe 'ilātün/fe 'ilātün/fe 'ilün

- 1 Aldı göṅlin dil-i sevdā-zedenüṅ müjgānı

¹²⁵ Bu şiir şairin yayımlanan divanında bulunmamaktadır. GSD

Cānıma geçdi meded ol şanemün müjgānı

2 Geçdi bir bir dil-i hūnīnime hod-bīnlik idüp
Tīr-i ser-tizi ile hançer-i hūn-efşānı

3 Sīneye nāvek-i müjgānı gelüp geçtikçe
Tōkınur oldu katı cān u dile peykānı

4 Düşmedi nabzını bu haste-i 'aşkuñ tutmağ
Düşürüp tīr[e]-i hicrāna dil-i nālānı

5 Dest-būsuñ dil-i bī-çāreñe şunsañ bir kez
Ne var ey gōnçe-i ter gitdi elün ihsānı

6 La'l-i nābını öpince o gül-i handānuñ
Nābī-i haste dilün ağzına geldi cānı¹²⁶

-10-

Necātī*

fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilün

1 Halk-ı 'ālem bir yaña bī-çāre tenhā bir yaña¹²⁷
Cennet-i kūyuñ komazam olsa dünyā bir yaña

2 Bulamayup¹²⁸ aradılar¹²⁹ şīve-i reftāruñı
Gitdi Tūbā bir yaña serv-i dil-ārā bir yaña¹³⁰

3 Söz ile biñ kez müdārā eyledün ben hasteye¹³¹

¹²⁶ Bu gazel şairin yayımlanan divanında bulunmamaktadır, NAD.

* NCD, s. 146-147.

¹²⁷ Halk-ı 'ālem bir yaña bī-çāre tenhā bir yaña: Halk-ı 'ālem bir yaña oldu bu şeydā bir yaña, NCD.

¹²⁸ Bulamayup: Bulamadılar, NCD.

¹²⁹ aradılar: arayup, NCD.

¹³⁰ Divanda 3. beyittir.

¹³¹ Söz ile biñ kez müdārā eyledün ben hasteye: Söz ile ben hasteye biñ kez müdāvā eyledün, NCD.

İtmediñ ey ‘İsā-i şekker-leb ammā bir yaña¹³²

- 4 Māl-ı dünyā ile şerh eyler tecerrüd hālını
Yirde Kārūn bir yaña gökde Mesīhā bir yaña
- 5 Cānına oldu **Necāti**’nün havāle ‘aşk-ı yār¹³³
Ey ecel sen de gelüp itme teķāzā bir yaña¹³⁴

9a

-11-

Fehīm*

fā ‘ilātün/fā ‘ilātün/fā ‘ilātün/fā ‘ilün

- 1 Dil-rübāsuz āb-ı hayvān nūş idersem zehr olur
Zehr şunsa līk ol¹³⁵ āhū baña¹³⁶ pā[n]zehr olur
- 2 İtse bahtum bir mehe ta‘līm-i āşūb u fiten
Yalnız baña belā olmaz belā-yı şehir olur
- 3 Surh-pūş oldukça artar lūtf-ı ruhsārūñ disem
Şu‘le-i ser-keş-mişāl ol şeh ser-ā-pā kahr olur
- 4 Giryeden ol deñlü ter kıldum hevā-yı hāmemi¹³⁷
Revzeninden ger şu‘ā-ı mihr girse nehr olur
- 5 Seyr kıldum dün **Fehīm**’ün tarz-ı sihr-i şi‘irini

¹³² Divanda 7. beyittir.

¹³³ ‘aşk-ı yār: çeşm-i yār, NCD.

¹³⁴ Gazel divanda 9 beyittir.

* FKD, s. 418-420.

¹³⁵ ol: her, FKD.

¹³⁶ baña: nigeñ, FKD.

¹³⁷ hāmemi: hānemi, FKD.

Böyle kalırsa eger mu‘ciz-dırāz¹³⁸-ı dehr olur

-12-

Fehīm*

fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün

- 1 ‘Āşıkuñ bir şūh-meşreb dilberi olmak nedür
Mest-i cām-ı ‘aşk olup ğamdan berī olmak nedür
- 2 Rām kııl ol¹³⁹ şāh-bāzı kim melā’ik şa[y]d ide
Muttaşıl teşhīr-sāz-ı her-perī olmak nedür
- 3 Hem zebūn ol hem yine gir āteşe pervāne-var
Yoḥsa meydān-ı şecā‘atde çerī olmak nedür
- 4 Perde-i eflākı eyler çāk zūr-ı bād-ı āh
Hāle fānūs-ı çerāğ-ı ḥāverī olmak nedür
- 5 Mālik-i sermāye-i şevk-ı Züleyhā ol müdām¹⁴⁰
Bir meh-i Yūsuf-cemāline¹⁴¹ müşterī olmak nedür
- 6 Ta‘n-ı şūfīdir helāk iden beni ol büt degül
Rind olan zaḥmī-i tīr-i kāferī olmak nedür
- 7 Āteşin dāğ-ı cünūnum gördi reşkinden **Fehīm**
Didi dehrün şāh-ı zerrīn-efseri olmak nedür

¹³⁸ mu‘ciz-dırāz: mu‘ciz- tırāz, FKD.

* FKD, s. 426.

¹³⁹ ol: bir, FKD.

¹⁴⁰ müdām: hemān, FKD.

¹⁴¹ cemāline: cemāle, FKD.

-13-

Fehīm-i Şeydā*

mef‘ūlü/fā ‘ilātü/mefā ‘ilü/fā ‘ilün

- 1 Her mürde-dil ki mālīk-i mülk-i vişāl olur
Hükm-i ‘adem ol ādeme emr-i muḥāl olur
- 2 Aḥvāl-i derd-i dil aḡa ilhām ola meger
Ol māh-ı sāde-rū ki melek görse lāl olur
- 3 Derd ü elem ki mādde-i aşı-ı vişaldür
Mā-dām mihre vāşıl ola meh hilāl olur
- 4 Ger şalsa āl-i mül dilime lā‘l-i vār ‘aks
Gör ṭālī‘üm ki lāle-i kūh-ı melāl olur
- 5 Hem-rāh-ı mihr olursa meh-āsā göñül revā
‘Ālemde her merd-i sālīk-i rāh-ı kemāl olur
- 6 Ḥāl anladuḡsa olma gel ālūde-i kelām
Esrāra ol ki maḡrem ola ehl-i ḡāl olur
- 7 Olsam rūsūm-ı kār-ı ṭılısm-ı kelām-ı dil
Kilk-i **Fehīm** mevrīd-i siḡr-i ḡelāl olur

* FKD, s. 414.

Fehīm-i Şeydā*

fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilün

- 1 Şu'le-i tab'ım ziyā-baḥş-ı zamīr-i pākdür
Nūr-ı zihnum ḥāne-dār¹⁴²-ı pertev-i idrākdür
- 2 Āteşin gülzār-ı aşkam şahın-ı bağumda benüm
Şu'le-i dūzaḥ mişāl-i tūde-i ḥāşākdür
- 3 Bu dil-i pūr-tāb ile 'azm-i behişt itsem yine
Dūdmān-pīrā-yı dūzaḥ āh-ı āteş-nā[kdür]
- 4 Tūrfa şayyād-ı każā¹⁴³-yı deşt-i mihnetdür gönül
Dām-ı murğ-ı derd ü¹⁴⁴ gam bu sīne-i şad-çāk[dür]
- 5 'Ālem-i maḥşerde de ser-mest-i bī-pervā olan
Yā **Fehīm**-i bī-edeb yā gamze-i bī-bākdür

10a

Cinānī Efendi*

fe 'ilātün/fe 'ilātün/fe 'ilātün/fe 'ilün

1

Āh kim bir gül için gam-zede-i ḥār oldum
Guşşadan bülbül-i şūrīde-şıfat zār oldum
Bir sehī-ḳadd ü ser-efrāza hevādār oldum

* FKD, s. 436-438.

¹⁴² ḥāne-dār: ḥāne-zād, FKD.

¹⁴³ każā: feżā, FKD.

¹⁴⁴ derd ü: dūd-ı, FKD.

* CİD, s. 279-281.

Cūy-veş göñlüm akup ‘āşık-ı dīdār oldum
Yine bir sevdā-zede-i zūlf-i siyehkār oldum
Yine bir oñmayacak derde giriftār oldum

2

Sīnede¹⁴⁵ mihr ü muḥabbet eṣeri ḡāib iken
Ḥūblar sevmege şūrīde göñül tā’ib iken
‘Aşk maḡlūb u ḥired ḥayli aña ḡālib iken
Cümleden el çeküp āzādelige tālib iken
Yine bir sevdā-zede-i zūlf-i siyeh-kār oldum
Yine bir oñmayacak derde giriftār oldum

3

Dil-i dīvāneyi uşlandı şanup ḥalk-ı cihān
Ber-ṭaraf olmış iken meyl-i hevā-yı ḥūbān
Görüp ol şūḥ-ı cefā-pīşeyi meyl itdi hemān
Ḥāşılı kalmadı şabr itmege hergiz imkān
Yine bir sevdā-zede-i zūlf-i siyeh-kār oldum
Yine bir oñmayacak derde giriftār oldum

4

Ḳan yutup derd ü ḡam-ı ‘aşk ile peymāne gibi
Yanarım āteş-i hicrān ile pervāne gibi
Bir ṭarīḳ-ile duḡūl itmek içün şāne gibi
Baḡlanup kākūli zencīrine dīvāne gibi
Yine bir sevdā-zede-i zūlf-i siyeh-kār oldum
Yine bir oñmayacak derde giriftār oldum

5

Sā’id-i sīmi ucından ṭama’-ı ḥāma düşüp

¹⁴⁵ Sīnede: Sīneden, CİD.

Ḳadd-i bālāsı belāsı ile ālāma düşüp
Lebleri yādı ile bāde-i gül-fāma düşüp
Murğ-ı dil āh ki<m>¹⁴⁶ bilmezlik ile dāma düşüp

10b

Yine bir sevdā-zede-i zülf-i siyeh-kār oldum
Yine bir oñmayacak derde giriftār oldum

6

Ey **Cinānī** n'ola bülbül gibi nālān olsam
Gül-i şad-pāre gibi çāk-ı girībān olsam
Tuyulup 'aşk ile 'ālemlere destān olsam
Kākül-i yār gibi n'ola perişān olsam
Yine bir sevdā-zede-i zülf-i siyehkār oldum
Yine bir oñmayacak derde giriftār oldum

-16-

Ve Lehu*

fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilün

1

Ber-қarār olmaz dila aḥvāl-i dehr-i pür sitem
Menzilin eyler kişinün gāh zīr ü gāh bem
Rūzgāruñ şiddetin ḥazm eyleyüp mānend-i yem
Ḳısmet-i taқdıre ol rāzı ne gelse bīş ü kem
Vuşlata ḥandān olup hicrān içün çekme elem
Böyledür aḥvāl-i 'ālem gāh şādī gāh ḡam

2

Sürmedin bir iki gün 'aşık şafā-yı vuşlatı

¹⁴⁶ ki<m>: ki, CİD.

* CİD, s. 287-288.

Bî-ḥuzūr eyler anı yārūṅ belā-yı fūrḳatı
Çün bu üslup üzredür¹⁴⁷ devr-i zamānuṅ ‘ādeti
Sen de el çek dā’imā¹⁴⁸ fīkr eyleyüp bu ḥā[leti]^D
Vuşlata ḥandān olup hicrān içün çekme elem
Böyledür aḥvāl-i ‘ālem gāh şādī gāh ḡam

3

Niçe zevk idüp¹⁴⁹ vişāl-i yār ile ḥandān olup
‘Ālemi seyr eyledük hem-şoḥbet-i yārān¹⁵⁰ olup
Hicre düşdükse [ne]^D var¹⁵¹ bir iki gün nālān olup

11a

Böyle kalmaz ḡam yime āşüfte vü ḥayrān olup
Vuşlata ḥandān olup hicrān içün çekme elem
Böyledür aḥvāl-i ‘ālem gāh şādī gāh ḡam¹⁵²

4

Ehl-i ‘aşkuṅ ḥātır-ı zārı¹⁵³ bu dehrin kīn ider¹⁵⁴
Vaşl-ıla geh şād idüp hicr-ile geh nālān ider¹⁵⁵
Her ne gelse¹⁵⁶ nīk ü bed bākī degül eyler güzer
Virme anuṅ-çün göñül mir’ātına jeng-i keder
Vuşlata ḥandān olup hicrān içün çekme elem
Böyledür aḥvāl-i ‘ālem gāh şādī gāh ḡam¹⁵⁷

5

‘Ālemün ḡālī budur itme şikāyet ol ḥamūş

¹⁴⁷ Çün bu üslup üzredür: Çün bilürsin böyledir, CİD.

¹⁴⁸ dā’imā: cümleden, CİD.

¹⁴⁹ idüp: itdük, CİD.

¹⁵⁰ şoḥbet-i yārān: şoḥbet-i cānān, CİD.

¹⁵¹ ne var: ne ḡam, CİD.

¹⁵² Divanda 3. ve 4. bentler kendi arasında yer deḡiştirmiş şekildedir.

¹⁵³ zārı: zārın, CİD.

¹⁵⁴ Ehl-i ‘aşkuṅ ḥātır-ı zārı bu dehrin kīn ider: Ehl-i ‘aşkuṅ ḥātır-ı zārın bu dehr-i kīne ver, CİD.

¹⁵⁵ Vaşl-ıla geh şād idüp hicr-ile geh nālān ider: Vaşl-ıla şādān idüp hicr ile geh ḡam-nāk ider, CİD.

¹⁵⁶ gelse: olsa, CİD.

¹⁵⁷ Divanda 3. benddir.

Geh naşîbi nîş olur¹⁵⁸ hâk-ı cihānuñ gâh nûş
Geçme teslîm ü rızadan var-ise başuñda hûş
Hâlûñe şükr it **Cinānî**'den bu pendî eyle gûş
Vuşlata hândân olup hicrân içün çekme elem
Böyledür aḥvāl-i 'ālem gâh şādî gâh ğam

-17-

Ümîdî*

fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilün

- 1 Boynuna bend itmek olur kākül-i cānāneyi
Neyleyin zencîrler tutmaz dil-i dīvāneyi
- 2 Şem'-i nār-ı şevḳ-ıla cānlar eritdi dün gice
Şubha dek gör nice dutdı¹⁵⁹ üstine pervāneyi
- 3 Gördüler her-dem tolaşur 'anberîn gīsûlara¹⁶⁰
Pāre pāre kıldılar tîğ ile cānā şāneyi
- 4 Hâka itse kâmetin 'aşḳ-ıla hâtem ğam degül
Dā'imā bağrına başar bir dūr-i yek-dāneyi
- 5 Qalbimüzde ğam komaz bir dilber-i gül-çehredür
Ey **Ümîdî** tutsam el üzre n'ola peymāneyi

¹⁵⁸ olur: olup, CİD.

* ÜMD, s. 172-173.

¹⁵⁹ dutdı: döndi, ÜMD.

¹⁶⁰ gīsûlara: gīsûları, ÜMD.

-18-

Ümîdî*

mef'ûlû/fâ 'ilâtü/mefâ 'ilü/fâ 'ilün

- 1 Cânlar fedâ kıılır saña 'âşık seri degül
Da'vâ-yı 'aşk ehl-i dile serseri degül
- 2 Bâr¹⁶¹-ı riyâyı meclise 'arz itme zâhidâ
Zîrâ anı kimesne götürmez yiri degül
- 3 Seyr-i cemâl-i yâr ideli merdüm-i çeşm
Hûrî görünmez oldu gözine perî degül
- 4 Kimse gedâ-yı der-geh-i 'âlî-cenâbuña
Sultân-ı Mısrâ¹⁶² beñzedemez Kâyşari degül
- 5 Ser-'asker itdi şâ[h]-ı muhabbet Ümîdî'yi
Kimdür ki aña diye begüm 'askerî¹⁶³ degül

-19-

Ġazel

[Ümîdî]*

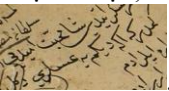
fe 'ilâtün/fe 'ilâtün/fe 'ilâtün/fe 'ilün

- 1 Cennet ağılsa ruḥuñ ḥâtıra eyler âdem

* ÜMD, s. 130-131.

¹⁶¹ Bâr: , N.

¹⁶² Mısrâ: Mısrî, ÜMD.

¹⁶³ , N.

* ÜMD, s. 141.

Ka‘be yād olsa ser-i kūyuṇa varur ādem

2 Meyve-i zevk [ü] şafā kıandan olurdı ḥāşıl
Bāğ-ı sīnemde gelüp nāvekūṇ urmasa kalem

3 Şāhid-i bāğa dūr-i eşkini kılmış ĩşar
Terlemiş ḥaylī yine şaḥn-ı çemende şebnem

4 O put-ı muğ-peçe nāz-ıla tekellüm kılsa
Nuṭka kādır olımaz zerrece yanında şanem

5 Bilūmi būkmüş iken yār-ı belā-yı¹⁶⁴ hicrān
Geldi bir bār-ı girān oldu Ūmīdī gam u hemm

12a

-20-

Vaḥdetī*

fe‘ ilātūn/fe‘ ilātūn/fe‘ ilātūn/fe‘ ilūn

1 Nefesi āteş-i maḥẓ olmasa ey dil başdan
Āteş urmazdı neyistān-ı vücuda neyzen

2 Mevlevi olmağa sa‘[y] itdüm mevlānādan
Nefesi ney gibi ol ḥızr-şıfat-ı sağ [u] esen¹⁶⁵

3 Ney gibi nāle idüp n’ola semā‘ eylersem
Ḥātıra geldi yine mülk-i ‘adem¹⁶⁶ terk-i vaṭan

4 Ne bilür rāzını nāyuṇ olur olmaz nā-dān

¹⁶⁴ yār: bār-ı, ÜMD.

* VHD, s. 104-105.

¹⁶⁵ Divanda bu beyit yer almamaktadır.

¹⁶⁶ mülk-i ‘adem: mülk-i kādīm, VHD.

Sîne sürâh u kemer-beste gerek anı bilen

5 Hayra maḳdem diyelüm şavt-ı kudūma uyalum¹⁶⁷
Göricek reşk ideler gerdiş-i gerdün [u] kühen¹⁶⁸

6 Gūş-ı ḥar nağme-i ney nidügin idrāk idemez
Gūş-ı ‘ārif gerek ol mağmeye ey ehl-i sūḥan

7 Sāza döndi yüzümüz ney gibi nālān olalı
Ehl-i ‘aşk içre budur **Vaḥdetiyā** vech-i ḥasen¹⁶⁹

-21-

Fuzūlī*

fe ‘ilātün/fe ‘ilātün/fe ‘ilātün/fe ‘ilün

1 Penbe-i dağ-ı ğamuñ içre¹⁷⁰ nihāndur bedenüm
Diri olduğça libāsum budur ölsem kefenüm

2 Cānı cānān dilemiş virmemek olmaz ey dil
Ne nizā‘ eyleyelüm ol ne senüñdür ne benüm

3 Taş deler āhum odı şehd-i lebün şevḳından
N’ola zenbūr evine beñzese beytū’l-ḥazanum

4 Tavk-ı zencīr-i cünün dā‘ire-i devletdür
Ne revā kim beni¹⁷¹ andan çıkara¹⁷² za‘f-ı tenüm

¹⁶⁷ N.

¹⁶⁸ Göricek reşk ideler gerdiş-i gerdün [u] kühen: Göricek dā‘iremüz reşk ide gerdün u kühen, VHD.

¹⁶⁹ Gazel divanda 6 beyittir. Divanda beyitlerin sıralaması şu şekildedir: 1-3-5-6-4-7.

* FUD, s. 548.

¹⁷⁰ Penbe-i dağ-ı ğamuñ içre: Penbe-i merhem-i içre, FUD.

¹⁷¹ beni: meni, FUD.

¹⁷² çıkara: çıhara, FUD.

- 5 'Aşk ser-geş[t]esiyem seyl-i sirişk içre yerüm
Bir habābem ki hevādan toludur¹⁷³ pīrehenüm
- 6 Bülbül-i ğam-zedeem bāğ u bahārum sensin
Dehen ü kıadd [u] ruḥuṅ ğonçe-i¹⁷⁴ serv [ü] semenüm
- 7 İdemem terk **Fuzūlī** ser-i kūyın yāruṅ
Ne kıadar zūlm yeriye yine yegdür¹⁷⁵ vaṭanum

12b

-22-

Veysi Çelebi*

fe 'ilātün/fe 'ilātün/fe 'ilātün/fe 'ilün

I.

- 1 Yiter ey dil heves-i zūlf-i siyeh-kār yiter
Yiter ey cān-ı belā-dīde bu efkār yiter
- 2 Ceyb-i endīşeye çek başuṅı fıkır it ḥālūṅ
Ḥalk-ile eyledigūṅ bī-hūde ğüftār yiter
- 3 Rişte-i fıkire dūr-i eşk-i nedāmet nazm it
Ārzū-yı dil içün didigūṅ eş'ār yiter
- 4 Murğ-ı 'anķā-per-i 'azmūṅ yitür ol yirlere kim
Şāh-bāz-ı nazar-ı himmet-i ebrār yiter
- 5 Der-i Mevlāya yüziṅ sür yiter itdūṅ kendūṅ

¹⁷³ toludur: doludur, FUD.

¹⁷⁴ ğonçe-i: ğonçe vü, FUD.

¹⁷⁵ yine yegdür: maṅa hoşdur, FUD.

* VED, s. 163-167.

Bende-i halka-be-güş-ı der-i eşrâr yiter

- 6 Yiter oldı bu hevâ vü hevesi terk idelüm
Yönelüp Hakkâ reh-i şıdķ-ı sedâda gidelüm

II.

- 1 Evvelâ ‘azm idelüm bār-geh-i iclâle
Ravza-i şâh-ı rüsûl merķad-i şahb ü âle
- 2 Ol şehün ğâşiye-ber-düş olalum maħmiline
Yüz sürüp hâk-i reh-i nâķa-i zer halhâle
- 3 Yollaruñ hâr-ı muğaylânına yüzler sürelüm
Lâle-veş ğark idelüm çehreyi hûn-ı âle
- 4 Eşk-i hasret saçalum reh-güzer-i hüccâca
Şûrezârında Hicâzuñ bite sünbül lâle
- 5 Sünbül[i] âteş-i dilden saçılan dūd-ı kebūd
Nâlesi hûn-ı cigerden dökülen pergâle
- 6 Gel senünle varalum yüz sürelüm der-gâha
Ya ‘nî der-gâh-ı mu‘llâ-yı Resûlu’llâh’a

III.

- 1 Ravzası hâķına fersûde kılup pîşânı
Lâle-gün eyleyelüm dîde-i hûn-efşânı
- 2 Diyelüm aña eyâ ümmetinün ğam-hûarı
Hasteler çâresi bî-çârelerün dermânı

- 3 Feyz-i lutf u keremünden bizi mahrûm itme
Raḥmet-i ‘âlem iken devletiñün ‘ünvânı
- 4 Enbiyâ mefḥarî Ḥallâk-ı cihân maḥbûbı
İki ‘âlem güneşi iki cihân sulṭânı
- 5 Yüz sürerken o şafâ-gâh-ı bülend eyvâna
Büs iderken [o]^D kadem-i cāy-ı celîlü’ş-şânı
- 6 Qaldırup dest-i du‘â kıble-geh-i a‘lāya
Yalvaralum bizi yokdan var iden Mevlāya

IV.

- 1 Diyelüm ey bizi yokdan getirüp var iden
Cevher-i ‘aql-ıla tıfl-ı dili ḥuṣ-yâr iden
- 2 Tâc-ı ĩmân [u] itâ‘atle ser-efrâz idüp¹⁷⁶
Dîn-i İslâma kemer-beste-i esrâr iden
- 3 Qalbimüz gonçe-i ser-beste-i taṣdîk idüp
Dilimüz bûlbûl-i destân-zen-i ikrâr iden
- 4 Kimimüz devlet ile şâh-ı cihândâr idüp
Kimimüz künc-i ḵanâ‘atde sebük-bâr iden
- 5 Ey bizi maḥż-ı kemâl-i kerem u lutfundan
Dâr-ı dünyâda bu eltâfa sezâ-vâr iden
- 6 Şoḡra layık mı bizi ḥaste-i hicrân itmek
Mübtelâ-yı elem-i âteş-i sūzân itmek

¹⁷⁶ idüp: kılup, VED.

V.

- 1 Gecdi 'ömrüm heves-i zülf-i mu'anberde benüm
Kaldı 'aqlum girih-i kākül-i dilberde benüm
- 2 Tîgine hançerine mâyil olup dildaruñ
Çekdigüm derd [ü] belā söylene dillerde benüm
- 3 Şāh-bāz-ı nazarum niçeye dek beste kıla
Dām-ı dil-gīr-i haṭ-ı yār-ı semen-berde benüm
- 4 Seyyi'ātum yazan ol kātib-i a'māl-nüvis
Vay eger itdügümi hep yaza defterde benüm
- 5 Şaḳalum ak¹⁷⁷ yüzüm kıara sözüm 'ayn-ı haṭā
Baña ağlañ baña kim 'arṣa-i maḥşerde benüm
- 6 Ne yüzüm var nazar-ı hażret-i Haḳḳa varıcak
Ne sözüm var varıcak hażretine¹⁷⁸ yalvarıcak

13b

VI.

- 1 Şadme-i ḳahr ile bir gün yıḳulur ṭāḳ-be-ṭāḳ
Bu bir efrāşte-i eyvān-ı zer-endüde revaḳ
- 2 Vaḳtidür āhuñı tīr it ḳaddüñi eyle kemān¹⁷⁹
Sefer-i āhirete saña gerekmez mi yaraḳ
- 3 Āh kim fıṣḳla geçdi giceler gündüzler
Ne 'ibādet ne teheccüd ne ṣalāt-ı işrāk

¹⁷⁷ ak: aḡ, VED.

¹⁷⁸ hażretine: hażrete, VED.

¹⁷⁹ Vaḳtidür āhuñı tīr it ḳaddüñi eyle kemān: Vaḳtidür āhuñı tīr ü ḳaddüñi eyle kemān, VED.

- 4 İtdigüm cürme benim yir ile gök şāhiddür
Bende¹⁸⁰ yirden göge dekdür ğāzaba istiḥkāk
- 5 Virme dāmānumı dest-i ḥuşemāya yā Rab
Varıcaḳ ḥāzretüñe başı¹⁸¹ ḳabāḳ yalın ayak
- 6 Virmek olursa eger ḥaşma benüm dāmānum
Yine iḥsān [u] kerem senden olur sulṭānum

VII.

- 1 Mest olup bāde-i ğafletle yitirdük özimüz
Bilmedük düş gibi geçdi gicemiz gündüzimiz
- 2 Zıkr [ü] tesbīḥiñe şarf eylemedik ‘ömrümüzi¹⁸²
Ḥāzret-i Ḥāḳḳa niyāz itmege yoḳdur yüzümüz¹⁸³
- 3 Çehre-fersüde-i erbāb-ı erāzil¹⁸⁴ olduk
Ḳalmadı ḥāzretüñe varmaḡa hergiz yüzümüz
- 4 Ten-i ḥākimüzi bir gün götüre şarşar-ı merg
Şöyle bir bād¹⁸⁵ ola¹⁸⁶ kim görmeye kimse tozımız
- 5 Görsek¹⁸⁷ ey dīde neler gelse gerek başımuza

¹⁸⁰ Bende: Bize, VED.

¹⁸¹ başı: baş, VED.

¹⁸² Zıkr [ü] tesbīḥiñe şarf eylemedik ‘ömrümüzi: Zıkr ü tesbīḥe şarf eyledük ‘ömrümüzi, VED.

¹⁸³ yüzümüz: sözümüz, VED.

¹⁸⁴ erbāb-ı erāzil: ebvāb-ı erāzil, VED.

¹⁸⁵ bir bād: berbād, VED.

¹⁸⁶ Ola: ide, VED.

¹⁸⁷ Görsek: Göresün, VED.

Bilsek¹⁸⁸ ey dil ki neler görse¹⁸⁹ gerekdür¹⁹⁰ göz[imüz]¹⁹¹

- 6 Zü'l-celālā baḡa ol demleri āsān eyle
İşimiz zıkr-i cemīlūḡ işmūm īmān eyle¹⁹²

14a

VIII.

- 1 Tevbe yā Rabb[i] giriftār-ı hevā olduğuma
Tevbe yā Rabb[i] taleb-kār-ı belā olduğuma
- 2 Tevbe yā Rabb[i] esīr-i mey-i gül-reng olup
Bende-i muḡ-beçe-i 'işve-nümā olduğuma
- 3 Ārzū-yı şanem-i māh-likā itdigüme
Mübtelā-yı heves-i mihr-i vefā olduğuma
- 4 Tevbe yā Rabb[i] 'ibādet şanup itdüklerüme
Dāmen-ālūde-i çirkāb-ı riyā olduğuma
- 5 Pey-rev oldum o sūḡan-pervere itdüm tevbe
Dā'ima reh-siper[i] 'amd ü ḡaṡā olduğuma
- 6 Tevbe yā Rabb[i] ḡaṡā yoluna gitdüklerüme
Bilüp ittiklerime bilmeyüp itdüklerime

IX.

- 1 Yā İlāhī şeref-i ḡazret-i peygamber için
Siper-i māhı iki pāre iden server için

¹⁸⁸ Bilsek: Bilesün, VED.

¹⁸⁹ Görse: , N.

¹⁹⁰ gerekdür: gerek, VED.

¹⁹¹ gözimüz: özümüz, VED.

¹⁹² Mısranın vezni kusurludur.

- 2 Şeb-i İsrāda¹⁹³ olan sırr-ı muḳaddes ḥaḳḳı
Leyle-i ḳadrdeki vaḳt-i şafā-güster için
- 3 Ḥande-i ḥüsn-i cihān-sūzı için şıddıḳuḅ
Girye-i ḥazret-i Ya'ḳūb-ı belā-perver için
- 4 Nūr-ı şıddıḳ-ı nebī¹⁹⁴ ma'delet-i Fārūḳī
Ḥilm-i 'Oṣmān [u] kerem-güster-i Ḥaydar için
- 5 Ol iki dürr-i dil-efrūz-ı binā-güş-ı felek
Ya'nī ol ḳurretü'l-'ayn-ı şeh-i Ḥayber için
- 6 Luṭf idüp eyledügi cürm [ü] fesāda bakma
Veysi-i rū-siyehi¹⁹⁵ nār-ı caḥīme yakma

14b

-23-

[Tahmīs-i] 'Amīḳī¹⁹⁶

mef'ülü/mefā'ülü/mefā'ülü/fe'ülün

1

Ebrār ḳamu cennet-i a'lāya giderler
Füccār ḳamu zulmet-i süflāya giderler
Fi'line göre her biri bir cāya giderler
Cānlar çekülüp Ḥazret-i Mevlāya giderler
Cūlar gibi her cānib-i deryāya giderler

2

Ger bay [u] gedā ola vü ger 'āleme sulṭān

¹⁹³ İsrāda: esrāra, VED.

¹⁹⁴ şıddıḳ-ı nebī: şıddıḳ-i beni, VED.

¹⁹⁵ rū-siyehi: rübehi, VED.

¹⁹⁶ Tahmīs-i: Tesdīs-i, N.

Qabr içre ola cümlesinüñ tertîbi yeksân
Kârına mişâl ola cevâb-ı heme insân
Defn olur ise zîr-i zemîne ne ğam ebdân
Ervâh kamu ‘âlem-i bālāya giderler

3

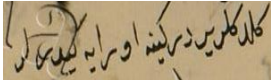
Ey baĝ-ı cihānda açılan ğonçe-dehenler
Bülbüllerini inledici serv [ü] semenler
Bir ğün ola kim üstümüze bite dikenler
Şanmañ ki ‘abeş yire telef oldu gidenler
Geldikler[i] yirden yine oraya giderler¹⁹⁷

4

Ey nice bîhûde gezersin bu fezāda
Dîv olma karış sen dağı gel Ādemî-zāda
Şermendelik irişmeye dîvân-ı kazāda
Hengāmeyi seyr eyle (...) ¹⁹⁸ rûz-ı cezāda
Bu halk-ı cihān özge temāşaya giderler

5

Eryāh teneffüs idicek deşt-i fezāya
Esbāb-ı tecemmül [ki] gelür bay [u] gedāya
Eşbāh-ı remîmi mütemekkin ber-ārāya¹⁹⁹
Ervāh-i ‘Amîķî çekülüp Qāf-ı bekāya
(.....)²⁰⁰

¹⁹⁷ , N.

¹⁹⁸ Kelime rutubet lekesinden dolayı okunamamaktadır: , N.

¹⁹⁹ Mısranın vezni kusurludur.

²⁰⁰ Mısra cildin altında kaldığından dolayı okunamamaktadır.

-24-

[Müseddes]²⁰¹-i Hüdāyī**fe 'ilātün/fe 'ilātün/fe 'ilātün/fe 'ilün*

1

Ey ruḥ[1] bāğ-ı leṭāfete²⁰² gül-i ḥandānum
 Tıtdı bülbül gibi dünyā yüzünü efgānum
 Az alubdur ki ıa burc-ı bedenden cānum²⁰³
 Ey lebi derd-i dile ḥikmet-ile Loḫmānum
 Şerbet-i vaşluḡ ile eyle benüm dermānum
 Düşmesün boynuḡa hicrūḡle ölürsem anum

2

Niçe bir dūr dōke bu dīde-i terler niçe bir
 Niçe bir zāyī‘ ola bunca güherler niçe bir
 Āh idüp²⁰⁴ ḥasret-ile şām [u] şehirler niçe bir
 Nār-ı amda niçe bir yana cigerler niçe bir
 Tıtdı āfākı meded dūd-ı dil-i sūzānum
 aražuḡ cevır [ü] cefā ise yiter sulṭānum

3

Ben senüḡ pādişāhum bende-i fermānuḡ olam
 Pāymāl-i ser-i gīsū-yı perīşānuḡ olam
 aşlaruḡ yayına biḡ cān-ıla urbānuḡ olam
 Bir iki gün bu fenā tekyede miḥmānuḡ olam
 Saḡa lāyık mıdur ey ḥusrev-i ‘ālī-şānum

²⁰¹ Müseddes-i: Tesdīs-i, N.

* HKD, s. 110.

²⁰² leṭāfete: leṭāfetde, HKD.

²⁰³ Az alubdur ki ıa burc-ı bedenden cānum: Az alubdur ıa burc-ı bedenümden cānum, HKD.

²⁰⁴ idüp: idem, HKD.

Baḡa zūlm eyleyesin çarḡa çıķa efgānum

4

N'ola yaḡunda senūḡ sevh-ile itdimse gūnāh
Baḡa baḡışla güzel başuḡ için eyle nigāh
Ḳul gūnāh itse baḡışlar dem olur ki anı şāh
Merḡamet eyler-iseḡ²⁰⁵ raḡmet ide saḡa ilāh
Yüzüme²⁰⁶ bir gele yok²⁰⁷ tā ki sevinsün cānum
Dest-i luṡfuḡla yapılsun bu dil-i vīrānum

5

Varayın 'aşḡuḡ ile²⁰⁸ 'āleme destān olayım²⁰⁹
Düşeyin daḡlara²¹⁰ Mecnūn gibi 'uryān olayım
Deşt-i miḡnetde düşüp çāk-ı giribān olayım²¹¹
Kūnc-i fūrķatde²¹² **Hūdāyī** gibi nālān²¹³ olayım
Baḡ-ı ḡüsn içre şalın serv gibi ey ḡānum
Şulasun yollaruḡı dīde-i ḡūn-efşānum

15b

-25-

Tesdīs-i Seyyid Faḡrī

fā 'ilātūn/fā 'ilātūn/fā 'ilātūn/fā 'ilūn

1

Ey kaşı yā ruḡları gül ḡāmeti serv ü semen
'Āşıķa yüz biḡ cefā aḡyāra luṡf itmek neden
Tā ezelden göḡlüm alduḡ mekr idüp ey pūr-fiten

²⁰⁵ Merḡamet eyler-iseḡ: Baḡa raḡm eyleriseḡ, HKD.

²⁰⁶ Yüzüme: Yoluma, HKD.

²⁰⁷ yok: baḡ, HKD.

²⁰⁸ 'aşḡuḡ ile: derdūḡ ile, HKD.

²⁰⁹ olayım: olayın, HKD.

²¹⁰ daḡlara: ṡaḡlara, HKD.

²¹¹ Deşt-i miḡnetde düşüp çāk-ı giribān olayım: Sāyeveş miḡrūḡile ḡākile yeksān olayın, HKD.

²¹² Genc-i fūrķatde: Genc-i 'aşḡuḡla, HKD.

²¹³ nālān: vīrān, HKD.

Ber-ķarār ol tā kıyāmet ey gül-i nāzūk-beden
Çünkü sen aġyārdan el çekmedün ey sīm-ten
Ben de bir dildār sevdüm işte aġyār işte sen

2

Eşigünde bu cefā-keş bende yād olsun didüm
Cān başun ҡalmaz dilber-i murād olsun didüm²¹⁴
Sür-raķīb-i rū-siyāhı nā-murād olsun didüm
Luţfun izhār it velī nā-şāda şād olsun didüm
Çünkü sen aġyārdan el çekmedün ey sīm-ten
Ben de bir dildār sevdüm işte aġyār işte sen

3

Bād-ı zulm-ile yıķup dil mülkini itdün fenā
Kimseye devründe hīç göstermedün rūy-ı vefā
Kātib-i taķdīr-i ķudret ‘āşıķa yazmış cefā
Kevkeb-i bī-devlet üzre yazmamış ‘ıyş [u] şafā
Çünkü sen aġyārdan el çekmedün ey sīm-ten
Ben de bir dildār sevdüm işte aġyār işte sen

4

‘Anber-i ġīsūlaruñdan bir ħalāvet anladum
Baņa iġmaz itdüğünden bir nezāket anladum
Ben senün ebrūlaruñdan bir tarāvet anladum
Hüsünüñ ġarrālıġından bir rivāyet anladum
Çünkü sen aġyārdan el çekmedün ey sīm-ten
Ben de bir dildār sevdüm işte aġyār işte sen

5

Kişver-i mülk-i dile itdi ġamuñ çün intisāb

²¹⁴ Mısranın vezni kusurludur.

Taht-gāh-ı hıcre irdi ‘aks-i mihr-i āfitāb
Reşk ider seylāb-i eşküm aña manend-i ḥabāb
Medhe kādir mi seni **Faḥrī** gibi pür-ıztırāb
Çünkü sen ağıyardan el çekmedüñ ey sīm-ten
Ben de bir dildār sevdüm işte ağıyar işte sen

16a

-26-

Fehīm-i Şeydā*

fe’ilātün/fe’ilātün/fe’ilātün/fe’ilün

- 1 Ben ki āzāde-dilem kayd-ı taşarruf ne belā
Yār [u] ağıyāra müdārā vü telaṭṭuf ne belā
- 2 [Yār-ı]^D ma‘şūk gerek kim çeke dil teklīfin
Rind-i ālüfteye erbāb-ı tekellūf ne belā
- 3 İderim bezmde küstāḥ-ı temennā-yı vişāl
Ġayre mestān-ı mey-i²¹⁵ ‘aşka tevaḳḳuf ne belā
- 4 Dilbere mā‘il olan merd gerek bü’l-hevesā
Her Züleyḥā-yı zamāna ġam-ı Yūsuf ne belā²¹⁶
- 5 Cānı cānānuñ-ile mütteḥidü’l-eczā kıl
Dem-i vaşla şegāf u hıcre te’essūf ne belā
- 6 Bil vücūd ile²¹⁷ ‘adem²¹⁸ birbirine āyīne

* FKD, s. 308-309.

²¹⁵ Ġayre: Ḥıre, FKD.

²¹⁶ Divanda 3. ve 4. beyitler kendi arasında yer değiştirmiş şekildedir.

²¹⁷ vücūd ile: vücūd u, FKD.

²¹⁸ ‘adem: ‘ademi, FKD.

Qıl temāşāy²¹⁹ şuver ‘aks-i taşavvur²²⁰ ne belā

- 7 Merd-i bī-bāk-levendem şu‘arā içre **Fehīm**
Zen-ṭabī‘at süfehā gibi tazarruf ne belā

-27-

Fehīm-i Nā-murād*

fā ‘ilātün/fā ‘ilātün/fā ‘ilātün/fā ‘ilün

- 1 Meclis-i ‘uşşāḳda ol meh ki sāgar nūş ider
Çeşm-i ğamze bāde-i nāzı beraber nūş ider
- 2 Cām-ı leb-rīz-i eceldür şundığı ‘uşşāḳa hep
Bāde-i nāzı ki ol çeşm-i sitem-ger nūş ider
- 3 Çeşmi mest-i ‘işvedür bilimez nedir hūn-āb-ı ‘aşḳ²²¹
Ol şarābı ğamze-i hūn-rīz-i dilber nūş ider
- 4 Künc-i ḫayretde mey-i hūn-āb-ı çeşm-i ‘āşıkı
Muttaşıl geh āstīn ü gāh bister nūş ider
- 5 Maḫrem-i bezm-i vişāl-i yār olmazsa **Fehīm**
Cām-ı zehr-i fūrḳati tā rüz-ı maḫşer nūş ider

²¹⁹ temāşāy: temāşā, FKD.

²²⁰ taşavvur: taşavvuf, FKD.

* FKD, s. 372, 373.

²²¹ ‘aşḳ: dil, FKD.

-28-

Fehīm-i Nā-murād**fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilün*

- 1 Bir hayāt için қаза bilmem ne nāz eyler baḡa
Ben şehīd-i ḡamzeyim 'İsī niyāz eyler baḡa
- 2 Bī-tekellūf maḥrem-i ḡalvet-sarāy-ı ḡamzeyim
Çeşm-i şūḡ-ı dilberān ifşā-yı rāz eyler baḡa
- 3 İstemez kālā-yı ḡüsni ola tā ruf²²² -ı nigā[h]
Perde-i zülfüne anuḡ-çün nīm-bāz eyler baḡa
- 4 Seng-i mi'yār-ı cünūnam ben ki şarrāf-ı ḡired
Feyz-i temyīz ile²²³ 'arz-ı imtiyāz eyler baḡa
- 5 Şāh-ı istignā sipāhem ben **Fehīmā** çarḡ-ı dūn
Ḥavf ile biḡ dürlü vaż²²³ -ı dil-nevāz eyler baḡa

-29-

Fehīm-i Nā-murād**mef'ülü/fā 'ilātü/mefā 'ilü/fā 'ilün*

- 1 Ey niş-i ḡamze zaḡm-ı nigāhı yiter baḡa
Her müyum itme sen-daḡı bir nişter baḡa

* FKD, s. 312.

²²² tā ruf²²² -ı: tārāc-ı, FKD.²²³ temyīz ile: temyīzümlle, FKD.

* FKD, s. 312-314.

- 2 Gülzār-ı rāh-ı²²⁴ hüsniñ olan şūh bülbulüm
Gül-berg-i terden olsa revā bāl ü per baña
- 3 Ben hīç-kāre ‘āşık-ı küstāh kim senüñ²²⁵
Ta‘n-ı raķīb-i hīle-ger itmez eşer baña
- 4 Bīgāne-ḥūy olmalı bir āşinā nigāh
Besdür helāk-ı ğamzeñ olam bir nefer baña
- 5 Ža‘f-ı cefā-yı ğamze beni itdi bī-niṣān
Olmaz ḥadeng-i cevr [ü] cefā kār-ger baña
- 6 Yāķūt-ı āfitāb-ile hem māyedür göñül
Ey āteş-i derūn idemezsin zarar baña
- 7 Sen de **Fehīm** yakma beni ta‘n-ı ‘aşk-ıla
Yetmez mi derd-i sūziş-i dāğ-ı ciger baña

17a

-30-

Müseddes

Medḥi*

mefā‘ ilün/mefā‘ ilün/mefā‘ ilün/mefā‘ ilün

1

Bu ben dil-ḥastenüñ derdin dil efgār olmayan bilmez
Gice tā şubḥ olunca zār-ı giryān²²⁶ olmayan bilmez
Ne kanlar yutduğum her demde ğam-ḥār olmayan bilmez

²²⁴ rāh-ı: zāh-ı, FKD.

²²⁵ Ben hīç-kāre ‘āşık-ı küstāh kim senüñ: Ben hīç-kāre ‘āşık-ı küstāhıñam senüñ, FKD.

* MED, s. 197.

²²⁶ zār-ı giryān: zār u bīmār, MED.

Ġam-ı hicrân-ı yârı²²⁷ neydüğün²²⁸ yâr olmayan bilmez
Benüm derd-i derûnum ‘âşık-ı zâr olmayan bilmez
Muhabbet bir belâdur kim giriftâr olmayan bilmez

2

Bilinmez şanmagun²²⁹ kâr-ı muhabbet özge hâletdür
Muhabbet hâşılı benden şorarsaŋ derd [ü] miñnetdür
Bilür hâlim şular kim hem-dem-i pür-derd [ü] miñnetdür
Bunı her [kim]^D bilürse bil kim şâhib-kerâmetdür
Benüm derd-i derûnum ‘âşık-ı zâr olmıyan bilmez
Muhabbet bir belâdır kim giriftâr olmıyan bilmez

3

[Bugün esrârına vâkıf olanlar cümle eşyânun]^D
[Temâşa eyleyenler berr ü baħrin işbu dünyânun]^{D230}

Bilenler lezzetin zulmet içinde âb-ı hayvânun
Buña ‘aklı irişmez dünyede â‘lâ vü ednânun²³¹
Benüm derd-i derûnum ‘âşık-ı zâr olmıyan bilmez
Muhabbet bir belâdır kim giriftâr olmıyan bilmez

4

Bilürler şüret-i hâlüm görenler şüretâ ammâ
Derûnum derdini bilmez gerek â‘lâ gerek ednâ
Gerek Câmasb u Dâñā ol gerekse Bū ‘Alī Sīnâ²³²
Benüm nabzum tıttup²³³ derdüm ‘ilâcum²³⁴ kılmasun aşıla²³⁵

²²⁷ yârı: yâre, MED.

²²⁸ neydüğün: neydüğüm, MED.

²²⁹ şanmagun: ‘akl-ile, MED.

²³⁰ Mısra nûshada okunamadığından dolayı divandan alınmıştır.

²³¹ Buña ‘aklı irişmez dünyede â‘lâ vü ednânun: Buña ‘aklı irişmez feylesofun belki Loķmân’un, MED.

²³² Gerek Câmasb u Dâñā ol gerekse Bū ‘Alī Sīnâ: Gerek Câmasb-ı dâñâdur gerekse Bū ‘Alī Sīnâ, MED.

²³³ tıttup: görüp, MED.

²³⁴ ‘ilâcum: ‘ilâcın, MED.

²³⁵ aşıla: kat‘â, MED.

Benüm derd-i derūnum ‘āşık-ı zār olmıyan bilmez
Muḥabbet bir belādır kim giriftār olmıyan bilmez

5

[Cefā vü cevır ider]^D cān-ı ‘azīze muttaşıl cānān
[‘Aceb mi]^D **Medḥiyā** kılsam dem-ā-dem nāle vü efgān
[Muḥabbet nārına yandı yakıldı]^D sīne-i sūzān
[Görüp ḥālüm baḡa ta‘n itse ṭaḡ mı zāhid-i nā-dān]^D
[Benüm derd-i derūnum ‘āşık-ı zār olmıyan bilmez]
[Muḥabbet bir belādır kim giriftār olmıyan bilmez]

17b

-31-

[Vaḥīd]

mef‘ūlü/fā‘ilātü/mefā‘ilü/fā‘ilün

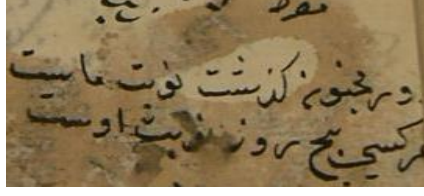
- 1 Ol çeşm-i pür-fiten ki füsün-sāz [u] ‘işvedür
Her bir kirişme mu‘cize-pervāz-ı ‘işvedür
- 2 Naḡş-ile incidür hele ey nev-niyāz-ı ‘aşḡ
Zīrā ki ḡamze mest-i mey-i nāz-ı ‘işvedür
- 3 Ārām-ı cān [u] rāḡat-ı dil bī-ḡarārdur
Şaff-ı müjeyle ḡamzeḡe hem-rāz-ı ‘işvedür
- 4 Ṭāvūs-ı sidre cilveye gelmiş cinānda
Şanmaḡ ruḡında kākül-i ser-bāz-ı ‘işvedür
- 5 Dünyā-yı bezm-gehde helāk eyler ey **Vaḥīd**
Zīrā dilīr-i ḡamze ser-firāz-ı ‘işvedür

-32-

Müfred²³⁶

[Ḥāfız]

fe 'ilātün/mefā 'ilün/fe 'ilün

-33-

Müfred Tercüme

mefā 'ilün/mefā 'ilün/mefā 'ilün/mefā 'ilün

- 1 (...) ²³⁷ ile eger bir dāme düşse murğ-ı bī-çāre
(...) ²³⁸ eylemekden gayrı yokdur aña bir çāre

-34-

[Müseddes]

fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilün

1

[Egerçi] ²³⁹ turre-i āhum ki āgāz ögredür ²⁴⁰
(...) ²⁴¹ İsrāfīl-i kânün-ı dilüm sâz ögredür
Gördi rakḳāş-ı felek çār-pāre aldı destine
(...) nuṭk u Mesīḥā ḥalkına şehnāz ögredür
Tīg-i ḡamzeñ ḡaşd ider çeşmün ne iḡmāz ögredür

²³⁶ Bu şiir Farsçadır.

²³⁷ , N.

²³⁸ Kelimenin baş tarafı kesildiğinden dolayı okunamamaktadır: , N.

²³⁹ , N.

²⁴⁰ Mısranın vezni bozuktur.

²⁴¹ , N.

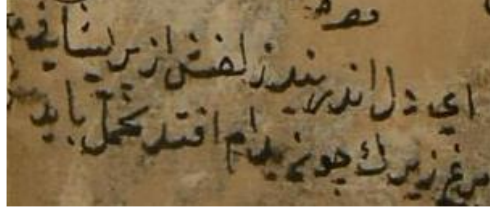
Bir niyāz itdükde **Fahrī** saña biñ nāz ögredür

-35-

Müfred²⁴²

[Hāfız]

fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilün

-36-

Tercüme-i Fārisī

fe 'ilātün/fe 'ilātün/fe 'ilātün/fe 'ilün

- 1 Kākül-i yārı görüp dime ki dil bend olmaz
Murğ-ı çöpük tutulur dāma iki pāyinden

-37-

Rūhī*

mefā 'ilün/mefā 'ilün/mefā 'ilün/mefā 'ilün

- 1 Niçe gündür o mäh-ı 'ālem-ārādan haber gelmez
Dili irsāl iderdüm qorqaram ol da gider gelmez
- 2 Ta'alluq eyleyen zülfünle neyler manşib u cāhı²⁴³
Anuñ dünyā vü māfihā gözine kıl kadar gelmez
- 3 Çıkarma medh-ile ağıyar-ı bed-girdarı eflāka
Yoluñda 'āşık-ı zāruñ dime gönline yer gelmez

²⁴² Bu şiir Farsçadır.

* BRD, s. 593.

²⁴³ Ta'alluq eyleyen zülfünle neyler manşib u cāhı: Ta'alluq eyleyen zülfünle 'izz ü cāha bağlanmaz, BRD.

- 4 Ne ‘uṣṣāka vefā eyler ne aġyār-ı siyeh-kāra
O ıfıl-ı nāz-perverdün elinden ħayr u şer gelmez
- 5 Belāġatle gidenler bunda taḥşıl itdiler cümle
Cihānda yoḥsa ey **Rūḥī** giden şāḥib-naẓīr gelmez²⁴⁴

18a

-38-

Fehīm*

mefā‘ ilün/mefā‘ ilün/mefā‘ ilün/mefā‘ ilün

- 1 Giriftār olmasa āsūde olmaz bir nefes ‘āşık
Hümā-yı dil havā-düşmen olur lā-būd kafes ‘āşık
- 2 [Ki]^D ṭabī‘ī bü’l-heveslerdür²⁴⁵ dimişler Kays [u] Ferhādı
Ki olmuş Leylī’ye ħuffāş u Şīrīn’e meges ‘āşık
- 3 Gül-i ħurşīde meylidür²⁴⁶ çerāġ-ı ħüsne pervāne
Dil-i divāneye²⁴⁷ bak görmedünse bü’l-heves ‘āşık
- 4 Şafaġdan mihr şanmañ kelle-i pür-ħün-ı bülbüldür²⁴⁸
Ki ħurbān eylemiş pāre bulınca dest-res ‘āşık
- 5 Cevāb-ı “Len Terānī”²⁴⁹ bā‘iş-i ibrām-ı tālībdür
Fehīm-āsā ne çāre ġayrı bilmez mültemes ‘āşık

²⁴⁴ Cihānda yoḥsa ey **Rūḥī** giden şāḥib-naẓīr gelmez: Cihāna yoḥsa ey **Rūḥī** gelen şāḥib-hüner gelmez, BRD.

* FKD, s. 526.

²⁴⁵ ṭabī‘ī bü’l-heveslerdür: ṭab-ı bü’l-heveslerdür, FKD.

²⁴⁶ meylidür: bülbüldür, FKD.

²⁴⁷ divāneye: divāneme, FKD.

²⁴⁸ bülbüldür: baḥtīdur, FKD.

²⁴⁹ “Sen beni göremezsın” Arāf Sûresi/ 143. Ayet.

- 1 Çeşm-i siyeh-mesti ki maḥmūrdur
Nīm-nigāh eylese ma'zūrdur
- 2 Eyledi mestāne cihānı ḥarāb
Anuḡ-içün ġamzesi mestūrdur
- 3 Nāz ider [ol]^D Yūsuf ise 'āşıkı
'İşve-gerüm ḥüsnine maġrūrdur
- 4 Ḥüsni ki pertev şala bir gülşene
Ḥārları hep şecer²⁵⁰-i Tūr'dur
- 5 Merdüm-i çeşm[i] gibi ḥāl-i ruḥı
Perde-nişīn-i ḥarem-i nūrdur
- 6 Fikr-i nigāhıyla fezā-yı dilüm
Cāy-geh-i 'arbede vü şūrdur
- 7 Merhem aḡa bā'īs-i hicrān olur
Zaḡm-ı dilüm 'āşık-ı nāsūrdur
- 8 Mu'cize-i şı'r ile şimdi **Fehīm**
Şehrde bir şā'ir-i meşhurdur

* FKD, s. 404.

²⁵⁰ şecer: şerer, FKD.

Fehīm-i Şeydā**mefā' ilün/mefā' ilün/fe'ülün*

- 1 Ğam-ı cāvīd-i dildür yār-ı 'āşık
Yine ğamdur olan ğam-ı yār-ı 'āşık
- 2 Şatar cins-i neşātin naqd-ı derde
Budur bāzār-ı ğamda kār-ı 'āşık
- 3 Olurdu tūtīyā-yı çeşm-i şıhhat
Ğubār olsa ten-i bīmār-ı 'āşık
- 4 Serinde penbe-i dağ-ı cünündür
Hemīşe turra-i destār-ı 'āşık
- 5 Olupdur pāsbān-ı baht-ı pür h'āb
Ezelden dīde-i bīdār-ı 'āşık
- 6 Cihānda²⁵¹ 'āşık-ı āzāruñ itdün
Yiter ey şeh yiter āzār-ı 'āşık
- 7 Ne hācetdür **Fehīmā** nefh-i Şūr'a
Yıkar dünyāyı āh u zār-ı 'āşık

* FKD, s. 524-526.

²⁵¹ Cihānda: Cihānı, FKD.

Fehīm-i Şeydā*

fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilün

- 1 Nıgeh-i şūhı ile ğamze-i ğammāzına bak
Niçe fāş olmadadur cān u dilün zārına bak
- 2 Var kıyās it nic'olur mülk-i dil-i ehl-i niyāz
O şeh-i kişver-i hüsün sipeh-i nāzına bak
- 3 Bā'ış olmuş niçe biñ fitnenün āsāyişine
Sāye-i tırrasına nañl-i ser-efrāzına bak
- 4 Ma'ni-i mu'ciz-i Mūsā'yı temāşā eyle
Zülf-i ħam-der-ħamına çeşm-i füsün-sāzına bak
- 5 Ne imiş şu'bede-i kār-ı²⁵² kazā seyr eyle
Ġamzeye teşne geçen 'āşık-ı ser-bāzına bak
- 6 Olsa ħāmūş **Fehīmā**-yı suħan-sāz n'ola
Kalem-i nükte-ver-i nāṭıka-perdāzına bak

19a

Fehīm*

mef'ülü/mefā' ilü/mefā' ilü/fe' ülün

- 1 Bī-ṭākat ider ehl-i dili bār-ı tekellüf
Mestāneye düşvār gelür kār-ı tekellüf

* FKD, s. 520.

²⁵² şu'bede-i kār-ı: şu'bede-i bāzı, FKD.

* FKD, s.516-518.

- 2 Yārān-ile bī-minnet ider meykede ‘ayş
Rinde ne belādur ğam-ı āzār-ı tekellūf
- 3 Gülzārına cān²⁵³ ehlinüñ itmeñ beni teklīf
Çāk eylesün ceyb-i dilim ħār-ı tekellūf
- 4 Hep gülleri neşküfte vü maħrum-ı tebessüm
Açılmaz ebed ğonçe-i gülzār-ı tekellūf
- 5 Pūşīde qalır ħüsn-i ħüner rū-yı şafā hem
Bir yerde pey-ā-pey k’ola²⁵⁴ izhār-ı tekellūf
- 6 ‘Ārifdür o kim şāh-ı cihān olsa yüzinden
Bir vech-ile fāş olmaya esrār-ı tekellūf
- 7 Küstāḥ ise ma‘zūr tutuñ bende **Fehīm**’i
Dīvāne bilür mi nedür eṭvār-ı tekellūf

-43-

Fehīm-i Şeydā*

fe‘ilātün/mefā‘ilün/fe‘ilün

- 1 Qalbi teşḥīr idince dāver-i ‘aşq
Qal‘a-i dīni yıkdı leşker-i ‘aşq
- 2 Dil yaqup ‘anber-i süveydāyı
İtdi taraf-ı dimāğ[ı] micmer-i ‘aşq

²⁵³ cān: , N.
²⁵⁴ k’ola: ola, FKD.
* FKD, s. 530.

- 3 Sākī-i bezm-i ‘ālem-i ẓudsī
Gönlümi itdi çünki sāğar-ı ‘aşk²⁵⁵
- 4 Eylesem ‘aks-i pertevümle n’ola
Nokta-i ẓalbi mihr-i enver-i ‘aşk
- 5 ẖoparur bu dıraht-ı nüh-şāhı
Esse dehre **Fehīm** şarşar-ı ‘aşk

19b

-44-

Cinānī Efendi*

mef’ ūlū/fā’ ilātū/mefā’ ilū/fā’ ilün

1

Derdā ki tāb-ı hier ile dil nā-tüvān olup
ẖaldum esīr-i bend-i belā-yı cihān olup
La’li ğamıyla dīdelerüm dūr-feşān olup
Bāğ-ı cihānda cūy-ı sirüşküm revān olup
Bir serv besledüm niçe yıl bāğbān olup
Serkeşlik itdi ol-daḥı dāmen-keşān [olup]

2

Bālā-yı ẓaddinūḡ düşeli dil belāsına
Şarf itdi naḡd-i eşkini neşv [ü] nemāsına
Sevḡ itmeyüp muḡālefeti muḡtezāsına
Cān u dil ile tābi‘ olup her hevāsına
Bir serv besledüm niçe yıl bāğbān olup
Serkeşlik itdi ol-daḥı dāmen-keşān olup

²⁵⁵ Gönlümi itdi çünki sāğar-ı ‘aşk: Gönlümi çünki itdi sāğar-ı ‘aşk, FKD.

* CİD, s. 274-276.

3

Künc-i belâda geçdi günüm intizâr ile
Rûzum şeb oldı nâle vü zâr-ı hezâr ile
Envâ‘-ı sa‘y u himmet idüp rûzgâr ile
Ümmîd-i bûs u meyl-i recâ-yı kenâr ile
Bir serv besledüm niçe yıl bâğbân olup
Serkeşlik itdi ol-dağlı dâmen-keşân olup

4

Yâd itmeyüp belâ-yı firâkuñ melâlini
Mağrûr idüm hemîşe görürdüm cemâlini
Ârzû²⁵⁶ idüp felekde şafâ-yı vişâlini
Dikdüm zemîn-i dilde muhabbet nihâlini
Bir serv besledüm niçe yıl bâğbân olup
Serkeşlik itdi ol-dağlı dâmen-keşân olup

5

Nağl-i bülend-i qaddine irmez ham-ı kemend
Mâ‘il degül esîrine ol şûh-ı şeh-leve[n]d²⁵⁷
Şandum ki sâyesinde olam ben de ercümend
Sa‘y eyleyüp mişâl-i **Cinânî**-i müstemend
Bir serv besledüm niçe yıl bâğbân olup
[Serkeşlik itdi ol-dağlı dâmen-keşân olup]

20a

-45-

Ümîdî*

fe‘ ilâtün/fe‘ ilâtün/fe‘ ilâtün/fe‘ ilün

1 Qanlı yaşumla belâ deştini ‘ummân itdüm

²⁵⁶ Ârzû: Ümmîd, CİD.

²⁵⁷ şeh-leve[n]d: dil-pesend, CİD.

* ÜMD, s. 139.

Hār [u] hāşakın anuñ pençe-i mercān itdüm

2 Ser-i kūyuñda nişān-ı süm-i esb-i yāri
Eşk-i hūn-āb ile bir gül-i handān itdüm

3 Hame-i āh çıkup yazmağa sūz-ı ‘aşkı
Şerer-i sīnemle çarhı zer-efşān itdüm²⁵⁸

4 Ser-nigūn olsa n’ola zevrağ-ı çarh-ı sīm-āb
Bād-ı āhımla bugün ‘ālemi tūfān itdüm

5 Ferağ-ı vuşlata imkān yoğ **Ümīdī** gördüm
Dil[i] mu‘tād-ı ğam u ğuşşa-i hicrān itdüm

-46-

Ümīdī*

fe‘ ilātün/mefā‘ ilün/fe‘ ilün

1 Cām çekdi lebūñ görüp haclet
Kızarup geldi beñzine humret

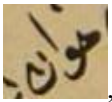
2 Sākin oldı biraz havādiş-i mihr²⁵⁹
Turmasun cām eylesün hareket

3 İçelüm bezm-i ğamda hūn-ı²⁶⁰ dili
Görelüm tā neye varur şohbet

²⁵⁸ Divanda 2. ve 3. beyitler kendi arasında yer değiştirmiş şekildedir.

* ÜMD, s. 60.

²⁵⁹ mihr: dehr, ÜD

²⁶⁰ , N.

- 4 Kim bakardı yüzine āyinenün
Ruḥların virmese aḡa şüret
- 5 Şundı pīr-i muḡān **Ümīdi** ayaḡ
Eyledi gerçek er bize himmet

20b

-47-

Yahyā*

müfte‘ilün/mefā‘ilün/müfte‘ilün/mefā‘ilün

- 1 Mürşid-i kāmīl ādemi cām-ı cihān-nümā ider
Cām-ı cihān-nümā nedür āyine-i Ḥudā ider
- 2 Dost olan o ḡazrete düşmen-i māsivā olur
Baḡr-i muḡīt-i vaḡdete kendüyi āşinā ider
- 3 ‘Ālem-i şüreti koyup sālīk-i rāh-ı ‘aşḡ olan
Ma‘nī yüzinde rūḡını hem-dem-i Muştafā ider²⁶¹
- 4 Günde beş on kez ādemün ḡabri zebān-ı ḡāl ile
Muntazıram diyü diyü²⁶² aḡız açıp nidā ider
- 5 İki cihānı kendüye ḡayd-ı ta‘alluḡ eylemez
Vaḡdet-i Ḥaḡ muḡabbeti ‘āşıḡı bir yaḡa ider
- 6 Güc ile şıḡdı **Yahyā**’nuḡ maḡta‘a adı fi’l-meşel
Ḳāleb-i ādeme giren rūḡ gibi ibā ider

* TYD, s. 286.

²⁶¹ Divanda bu beyitten sonra bir beyit daha bulunmaktadır.

²⁶² diyü diyü: saḡa diyü, TYD.

Naḫṣī*

mefā' ilün/mefā' ilün/mefā' ilün/mefā' ilün

- 1 Nedür te'vîl[i] Ya'ḫûb'uñ bilürseñ söyle gel ey cān²⁶³
İkinci Yūsuf'uñ sırrın eger itdünse sen seyrān
- 2 Üçünci kim birāderler idüp ol dem ḥased cānā
Bırakdı anı çāh içre ki oldı Yūsuf'a zindān
- 3 İdüp dördinci bühtānı yedi ḫurtlar²⁶⁴ diyüp āḫir
Ağız bir itdi ḫardaşlar getürdi gömlegin pür-ḫan²⁶⁵
- 4 Nedür gör diñle göñlekden²⁶⁶ murād[ım]^D fehmi iderseñ sen
Bilürün sālīk ölmüşsin yüzün ağ²⁶⁷ olsun ey [ihvān]^D
- 5 Beşinci gör ki Ya'ḫûb'uñ firāḫ-ı nār-ı ḥasretten
Ağarmış dīdeler cānā ki dökmekden göz[ün]²⁶⁸ her an
- 6 Züleyḫā oldı altıncı cevābın isterim senden
Görüp **Naḫṣī** gibi şāhım²⁶⁹ eger itdünse sen seyrān

* NAD, s. 248-249.

²⁶³ Nedür te'vîl[i] Ya'ḫûb'uñ bilürseñ söyle gel ey cān: Nedür te'vîl[i] Ya'ḫûbuñ işit ey meh-liḳā cānān, NAD.

²⁶⁴ ḫurtlar: ḫurdlar, NAD.

²⁶⁵ Ağız bir itdi ḫardaşlar getürdi gömlegin pür-ḫan: Ağız bir eyleyüp şāhım getürdi gömlegin pür-ḫan, NAD.

²⁶⁶ göñlekden: gömlekden, NAD.

²⁶⁷ ağ: ak, NAD.

²⁶⁸ göz[ün]: yaşın, NAD.

²⁶⁹ şāhım: āḫir, NAD.

-49-

Āgehī Çelebi

fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilātün/fe' ilün

- 1 Çekdürüp fırkatarı bizden ırağ oldun sen
Baħr-ı fırkatde niçe fırtınalar çekdüm ben
- 2 Sen yıķarsın bu yaķalarda göñüller şehrın
Dil [ü] cān mülkını yağma idici sensin sen
- 3 Bād-ı 'aşķuñ alavand eyledi şabrum gemisin
İlevend oldu göñül tıflı senüñ derdüñden
- 4 Barbariçañ siyeh atlasdan olalı cānā
Gemici neftilerin 'āşık-ı zār iden sen
- 5 Seyr iden yüziñi deryāda erişür Hızır'a
Kadre irer seni bir ker[re] kadirgada gören
- 6 Baħr-i 'aşķa düşeli oldu muhālif çenber
Korķum oldur ki gele bād-ı belā yaprakdan
- 7 Dūd-ı āhūm direk oldu bu zemīn keştidür
Bir yeñi yelken olupdur aña gerdün-i köhen
- 8 Baħr-i 'aşķ içre yürürsem n'ola yelken dorıda
Bir ħarāmī bakıcı yāre esīr oldum ben²⁷⁰
- 9 Yār ağıyār ile deryāya çıkār seyrāna

²⁷⁰ Bu beyitin mısraları nüshada takdim tehirlidir.

Ehl-i dil ‘āşık olan volṭa urur gen yaḳadan

- 10 Cānda şuḡur yaṭurur derd ü belā renc [ü] ‘anā
İstifa oldu göñül manḳaları derdüñden

21b

- 11 Geldi çatdı dil [ü] cān zevraḳına derd [ü] elem
Bizi çignetmege bu fülk-i felek dutdı dümen

- 12 Rūzgār oldu muḥālif başuma üşdi belā
Başladı geldi ḳarıntı yine başdan ḳıcdan

- 13 Rūzgāruñ ḳarışık oldu ḥazer eyle dilā
Üstine aldı dümen tira mola mayna seren

- 14 Eger olduñsa muḥabbet deñizinde mellāḥ
Puşula şevḳi gerek ḥartı ḡam [u] derd [ü] miḥen

- 15 ‘Aşk deryāsına şalduñsa göñül zevraḳını
Bulımazsın bu yaḳalarda dilā sen mesken

- 16 Hūblar ursa ḳaçup saña kenār olmaz ise
Olma anlardan alarḡa bir iki gün ḳatlan

- 17 Baḥr-i ‘aşḳ içre olan ‘āşıḳa pend ey nevāhid
Ḳaradan alet oñarmak gibidür geñ yaḳadan

- 18 Götür ırḡalyayı olma paçariz ey aḡyār
Yāri ben baḥr kenārında kenār eyler iken

- 19 Ey göñül nice yatarsuñ bu limān-ı tende
Himmetüñ lenglerin āl mevsimidür aç yelken

22a

- 20 Ȳorřan ol hāřılı deryādan alarġa olıġor
 Bu ġayırsuz adada ȳurma dilā işo seren
- 21 Himmetüñ ġöñcüġin elden şalıverme zinhār
 Keşti-i řabruñı řaġla alaband olmaġdan
- 22 Alamarġayla yüri yoġsa yel yelkende
 Çünki ‘āřık olamazsuñ hele bārī yelten
- 23 Olmadın lenger-i ten baġr-i fenāya fonda
 Pupa ālāt ile cān ġalyetasını ġullan
- 24 İtmek istersen eger baġ-ı cihānda manca
 ‘Amel [ü] zühd ġomanyasını vāfir yüklen
- 25 Ȳulzum-i ‘ařġa sefer eylemege ‘azm eyle
 Rūzgār ile yüri tenta ġöre sök yelken
- 26 Orsa ġitsen çıġamazsuñ poça ġitsen ġirdāb
 Nice ġullansañ atar ġaraya bu keşti-i ten
- 27 Ey dirīġā bizi ġāfille zebün itdi havā
 Geldi çatdı demür üstünde yaturken düşmen
- 28 Yā İlahī bizi ġirdāb-ı belādan ġurtar
 Bize yol vir varalum bir ilimana erken
- 29 Olsa deryā ġumı miġdārı ġayırmaz derdüñ
 Sā‘ati var geġer ey Āġehī şabr it ġatlan
- 30 Kelimātum dür-i deryā-yı ġaġıġat anġlar
 Baġr-i ma‘nāda řināverlik iden ehl-i suġan

-50-

Merşiyye-i 'Alî**mefā' ilün/mefā' ilün/mefā' ilün/mefā' ilün*

I.

- 1 Gel ey nevk-i qalem mātem ser-encāmın beyān eyle
Döküp evrāka derdün qara bahtundan figān eyle
- 2 Midād-āsā siyeh qanlar şaçulsun yine çeşmünden
Liqa gibi müşevveş kışşalar şerhin 'ayān eyle
- 3 Qazā levhine vāfir serzeniş kıl dest-i kātibden
Qader mecmū'asın yırtup perīşān dāstān eyle
- 4 Kül eyler mermer[i] āteş gibi kem harfini yazsañ
İnanmazsañ bir āhen levha evvel imtiḥān eyle
- 5 Huzūr erkāmını ḥakk eyleyüp levḥ-i ḥavātırdan
Meserret-nāmeler zevḳin göñüllerde nihān eyle
- 6 Siyeh giy ehl-i beytün Ka'be-veş rüz-ı ğazasında
Bu mātem ḥıdmetinde sen de dāmen-der-miyān eyle
- 7 Yazarsañ Kerbelā yazusunuñ²⁷¹ müşkil belāsın yaz
Şehādet şehdin içmiş teşne-diller mācerāsın yaz

* GAD, s. 454-456.

²⁷¹ yazusunuñ: vādīsiniñ, GAD.

II.

- 1 Niçün ey çerh-i ġāfil²⁷² nağd-i kevneyni hebā kılduñ
‘Aliyyü’l-Murtaza’nun nūr-ı çeşmin bī-ziyā kılduñ
- 2 Güm itdüñ Kerbelā hākinde anuñ gevher-i ‘ömrin
Ne kendünden hicāb itdüñ ne ceddinden hayā kılduñ
- 3 Zülāl-i pāk ağan gül-zāra zehr-āb eyledüñ carī
Resülün büsegāhın tīg-i qahra mācerā kılduñ

23a

- 4 Resülün ālini şerm itmedüñ mi ġarķ-ı hūn itdüñ
Girüp kanına ol mazlūmun ey ġāfil haṭā kılduñ
- 5 Koparduñ gonçe-i nev-restesin gül-zār-ı Zehrā’nun
Zehirler yutdurup pejmürde-hāl itdüñ cefā kılduñ
- 6 Söyündürdüñ risālet hānedānında yanan şem‘i
Melāmet zulmetin ta‘yīn-i beyt-i Muşafa kılduñ
- 7 Serin ol serverün dūr itdügün yetmez mi efserden
Mürüvvetsizlik itdüñ niçün ayurdun teni serden

III.

- 1 Ne yazıdur ki deşt-i Kerbelā pür derd [ü] miḥnetdür
Meger kerb [ü] belālardan mürekkeb bir muşibetdür
- 2 Nizāmın bozdu çün-kim ehl-i beyt-i Muşafā’nun²⁷³ ol
Ne nazm-ı bī-selāsetdür ne nā-mevzūn hikāyetdür

²⁷² ġāfil: zālīm, GAD.

²⁷³ Muşafā’nun: Murtaza’nun, GAD.

- 3 K par bir demde  av a-yı kıy met l k ‘   r  
Dem-i m temde her bir r zı    nevbet kıy metd r
- 4 O g l-g n t rfa sancaklar ki  af ba lar  arım i re
O²⁷⁴ ba    servi   nin oldu undan bir ‘al metd r
- 5 Yatur g l gibi g l-g n perdesinde ravzan   ol g l
Gezen mer iyye-    nlar b lb l n-ı ba -ı  ayretd r
- 6 O k met d      gibi²⁷⁵ kıy met k pmamak ma za
An  t   a r olunca m temin her yıl i  metd r
- 23b 7 D   n ta larla sen ey s ne sen  an a la ey d de
Dem-i m tem-durur nehr eyle ya     a la ey d de

IV.

- 1      n  anı ol dem kim²⁷⁶ F rat’ı  ar -ı   n itdi
‘Ad  hem  anmasun andan diy  a ker-n m n itdi
- 2  ıdı ceng i re  engin  yle   r    ar -ı²⁷⁷ r b  ı
 d p  ad  enge²⁷⁸ yetmi  za m-ı m hlikden zeb n itdi
- 3 Felek  anına girdi bir i im  u virmedi a a
An -  n k zesin dest-i mel met ser-nig n itdi
- 4  ad -y  el-‘a a dan  u k-leb  ald  melekler hep
 araretden felek m tem lib s n nil-g n itdi

²⁷⁴ O: Bu, GAD.

²⁷⁵ gibi: s   t, GAD.

²⁷⁶ kim: ki, GAD.

²⁷⁷  ar : gerd n, GAD.

²⁷⁸  enge:   le, GAD.

- 5 Velî²⁷⁹ bir kaçre kanı kalmayupdur yirde ol şahun
Kaḡup ḡurşîd anı tâc-ı serinde la‘l-gün [itdi]^D
- 6 Şanurlar dest-i pâki kûzeveş tolmuşdı kanından
Ecel câmin şunup sâķî-i ġam baġrını ḡün itdi
- 7 Kesilmiş gerden-i kâfûr-ı pehlû sînem aķmıř ḡün²⁸⁰
Şebistân-ı şehâdet şem‘i virmiş şu‘le nûr-efzûn

V.

- 1 Bu ġam bir özge ġamdur işbu mâtem özge mâtemdür
Bu eyyâm içre ḡurremlîk ḡarâm oldı Muḡarrem’dür
- 2 Kaḡansun çıķsun ol gözler ki zehr-âb aķmayup²⁸¹ andan
Dem-i mâtemde îşâr itdüġi ya nem yâḡud demdür
- 3 Bu ġam kanın kûrutmuşdur²⁸² velî erbâb-ı taḡķikûḡ²⁸³
Anuḡ-ķün ekşeriyyâ dem degül dökçükleri ġamdur²⁸⁴

24a

- 4 Ġaza vaktinde el ķarşıp gelen etfâl[i]‘ayb itmeḡ²⁸⁵
Bu istihzâ²⁸⁶ aḡadur kim yiri ķâh-ı cehennemdür
- 5 Mübârek başlarına nûr inüp durur ‘alem şanma
Degüldür surḡ sancaķlar birer maķtûl-i ‘alemdür
- 6 Yoluḡdur²⁸⁷ şerḡâ ķekseḡ yol yol itseḡ sîneḡ²⁸⁸ ey abdâl

²⁷⁹ Velî: Hele, GAD.

²⁸⁰ Kesilmiş gerden-i kâfûr-ı pehlû sînem aķmıř ḡün: Kesilmiş gerden-i kâfûr-gün peyveste aķmıř ḡün, GAD.

²⁸¹ zehr-âb aķmayup: zehr aķıtmayup, GAD.

²⁸² kûrutmuşdur: kûrutdurmuş, GAD.

²⁸³ erbâb-ı taḡķikûḡ: aşḡâb-ı temķînüḡ, GAD.

²⁸⁴ ġamdur: nemdür, GAD.

²⁸⁵ itmeḡ: itme, GAD.

²⁸⁶ istihzâ: şöhretler, GAD.

²⁸⁷ Yoluḡdur: Yolında, GAD.

²⁸⁸ sîneḡ: cismüḡ, GAD.

Libās-ı cism[i] cāndan şoymayan hayrān [u] sersemdür²⁸⁹

- 7 Bu mātemden delüp ney gibi bağıruñ anla ey ‘Ālī
Benüm bu nazm-ı cān sözüm²⁹⁰ kulağ tut diñle ey ‘Ālī

-51-

[Müseddes]-i Haylī²⁹¹

fā ‘ilātün/fā ‘ilātün/fā ‘ilātün/fā ‘ilün

1

Ey Resūl-i nūr-ı Hāk işüñ hidāyetdür senüñ
Şıdğ-ıla yoluñda cān virmek sa‘ādetdür senüñ
La‘l-i nābuñ gevher-i kān-ı haqīkatdür senüñ
Her kelāmuñ dürr-i deryā-yı nübüvveddür senüñ
Zāt-ı pāküñ şāh-ı iqlīm-i risāletdür senüñ
Dā’imā ‘āşīlere kārūñ şefā‘atdür senüñ

2

Qıldı çün Mevlā seni ‘ilm-i ledünle zü-fünün
Eyledi Cibrīl mi‘rācuñda saña reh-nümün
İtdi aşhābuñ livā’-i müşrikīni ser-nigün
Anlaruñ dördi serāy-ı şer‘üñ olupdur sūtün

24b

Zāt-ı pāküñ şāh-ı iqlīm-i risāletdür senüñ
Dā’imā ‘āşīlere kārūñ şefā‘atdür senüñ

3

Çār-yāruñdan Ebū Bekr oldı saña yār-ı gār

²⁸⁹ sersemdür: ebkemdür, GAD.

²⁹⁰ nazm-ı cān sözüm: nazm-ı pür süzum, GAD.

²⁹¹ Müseddes-i: Tesdīs-i, N.

‘Adl-ile virdi ‘Ömer şer‘-i şerîf’e iştihār
Kıldı tertīb-i kelām-ı Hakkı ‘Osmān aşikār
Çaldı emrūnle ‘Alī a‘dāya yine Zu‘l-fekār
Zāt-ı pākūn şāh-ı iqlīm-i risāletdür senūn
Dā‘imā ‘āşilere kārūn şefā‘ atdür senūn

4

Lem‘a-i nūruñ virince mäh-ı gerdūna ziyā
Mihrūn ile sīnesin çāk eyledi kaddün dü-tā
Sen resūl-i evvelīn ü ahīrīn olduñ şehā
Anuñ-içün didiler haqqūnda hatm-i enbiyā
Zāt-ı pākūn şāh-ı iqlīm-i risāletdür senūn
Dā‘imā ‘āşilere kārūn şefā‘ atdür senūn

5

Haylī-i zārūn be-haqq-ı teşnegān-ı Kerbelā
Söyle kandursun şarāb-ı kevşere şīr-i Hudā
Geldi ol ‘āşī şefā‘at isteyü çün-kim saña
Sāye-i luṭfunḍan anı kılma sulṭānum [cüdā]
Zāt-ı pākūn şāh-ı iqlīm-i risāletdür senūn
Dā‘imā ‘āşilere kārūn şefā‘ atdür senūn

25a

-52-

‘Alī Efendi*

fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilün

1

Yine bir şāha esīr itdi beni devr-i zamān
Yine bir āteş-ile oldu vücūdum sūzān
Ne nazīri bulunur ne olur aña akrān
İ‘tikādum bu durur mişli bulunmaz el-ān

* GAD, s. 415-416.

Nedür ol kâmet-i bālā nedür ol hüsne²⁹² ān
Doğrısın²⁹³ söyleyeyüm²⁹⁴ aña kıyās eyle hemān
Hicr-i Yūsuf’da benüm Yūsuf’umı görse ‘ayān
Giryeden el yur idi Hāzret-i Pīr-i Ken‘ān

2

Luṭf u kahrını görüp vuşlat-ile hicrānuḡ
Gerçi çok mihrine dil virmiş idüm devrānuḡ
Bu harāretlerini görmemiş idüm cānuḡ
Böyle rüsvālığı olmazdı dil-i nālānuḡ
Bilemez kimse ne sihr itdigün ol fettānuḡ
Nāzı çok kankı birin şerḡ ideyim [ben]^D anuḡ
Böyle mümtāz güzel nādir olur ‘ālemde
Böyle meḡ-pāreye kim kādır olur ‘ālemde

3

Muttaşıl göñlüm alup qalbimi cezb itmekde
Hāne-i şabr ise vīrān oluban gitmekde
Nāzlar şīveler itdükce işüm bitmekde
Gözi şehbāz ise²⁹⁵ cān murğun ürkitmekde

25b

Gice gündüz dile cevr eyleyüp incitmekde
Bezme geldikce bu ben ‘āşık[ı] serkitmekde
Gitdi zulm-ile harāb oldu dil-i nālānum
Ağlasam ḡandeler eyler sevinür cānānum

4

Ġayre dil virme diyü baña naşīhatler ider

²⁹² hüsne: nazla, GAD.

²⁹³ Doğrısın: Toğrısın, GAD.

²⁹⁴ söyleyeyüm: söyleyeyin, GAD.

²⁹⁵ şehbāz ise: şehbāzı da, GAD.

Benden artuḡ baḡa ol ‘arz-ı muḡabbetler ider²⁹⁶
Hilelerle dil ü cān mülkini ġāretler ider
Göḡlimi almada görseḡ ne zārāfetler ider
Gerçi ḡalk içre baḡa luṡf u ri‘āyetler ider
Dem olur ġamzeler ile ne ihānetler ider
Kimseler taze civān sevmeye meyl eylemesün
Tıfl-ı nev-reste seven vaşlına irdüm²⁹⁷ dimesün

5

Ṭotalum şīve [vü] nāz ile helāk ide seni
Düşmeye gerdenüḡe kākül-i ‘anber-şikeni
Dem-i vuşlatda girüp aramıza pireheni
Ḳomaya²⁹⁸ sīneye şarmaġa o nāzik bedeni
O maḡalde baḡa yüz virmeye vech-i ḡaseni
Ne beni²⁹⁹ ḡoya anuḡ ġamzesi ‘Ālī ne seni³⁰⁰
Yine hīç cevır ü cefāsından anuḡ ağlamazam³⁰¹
Terk idüp ol şanemi ġayrıya meyl³⁰² eylemezem³⁰³

26a

-53-

Fuzūlī Efendi*

mefā ‘ilün/mefā ‘ilün/mefā ‘ilün/mefā ‘ilün

- 1 Baḡa³⁰⁴ bād-ı şabā ol serv-i gül-ruḡdan ḡaber virmez
Açılmaz ġonçe-yi baḡtum ümīdim naḡl[i] ber virmez

²⁹⁶ Benden artuḡ baḡa ol ‘arz-ı muḡabbetler ider: Benden artuḡ o baḡa ‘arz-ı muḡabbetler ider, GAD.

²⁹⁷ irdüm: irsem, GAD.

²⁹⁸ Ḳomaya: Ḳoymaya, GAD.

²⁹⁹ beni: seni, GAD.

³⁰⁰ seni: beni, GAD.

³⁰¹ ağlamazam: ağlamazın, GAD.

³⁰² meyl: dil, GAD.

³⁰³ eylemezem: bağlamazın, GAD.

* FUD, s. 481.

³⁰⁴ Baḡa: Maḡa, FUD.

- 2 Döküp³⁰⁵ göz yaşını sensüz helāküm isterim ammā
Ecel peykine seyl-i eşk gird-āb[1] güzer virmez
- 3 Gözümde mesken it hār-ı müjemden ihtirāz itme
Gül-i ḥandāna şordum ḥāra yaşdanmaḵ zarar virmez³⁰⁶
- 4 Eger cān almaḵ istersen tenümden tıḡuṅı kesme
Ki pejmürde nihāle virmeyince şu şemer virmez
- 5 Kıyās it şem‘den vehm-eyle çarḡuṅ inḳılābından
Kim ol baş almaḡa ḳaşd itmeyince tāc-ı zer virmez
- 6 **Fuzūlī** dehrden kām almaḵ olmaz olmadın giryān
Şadef şu almayınca ebr-i nīsāndan güher virmez

-54-

Ḳadri*

mefā ‘ilün/mefā ‘ilün/mefā ‘ilün/mefā ‘ilün

- 1 Çıḳardūṅ başa cānā bāliş-i zer-kāra yüz virdūṅ
Ḳopardūṅ fitneler yer yer ḡaṭ-ı jengāra yüz virdūṅ
- 2 Gelür būs itmege şarḳar o ruḡsār-ı ‘araḳ-nākūṅ³⁰⁷
Ḥaṭālar eyledūṅ ol ṭurre-i ṭarrāra yüz virdūṅ³⁰⁸
- 3 Hemān bir dāneyüm dir milket-i bāḡ-ı cemālūṅde
O hindū-yı siyeh-rū ḡāl-i ‘anber-tāra³⁰⁹ yüz virdūṅ³¹⁰

³⁰⁵ Döküp: Töküp, FUD.

³⁰⁶ Gül-i ḥandāna şordum ḥāra yaşdanmaḵ zarar virmez: Gül-i ḥandāna şordum ḥāra yār olmaḵ zarar virmez, FUD.

* KAD, s. 166.

³⁰⁷ ‘araḳ-nākūṅ: ‘araḳ-nāke, KAD.

³⁰⁸ Ḥaṭā itdūṅ şehā ol ṭurre-i ṭarrāra yüz virdūṅ, KAD.

³⁰⁹ ‘anber-tāra: ‘anber-i yāra, KAD.

³¹⁰ Divanda 2. ve 3. beyitler kendi arasında yer deḡiştirmiş şekildedir.

- 4 Çıkardun³¹¹ naşşunı ey padişāh-ı mülk-i istiğnā
O şūret uğrısı³¹² āyīne-i ġaddāra yüz virdün
- 5 Elün қо sīne-i inşāfa gel kim **Ḳadrī**-i zāra
Aña bir³¹³ dest-būsun virmedün aġyāra yüz virdün

-55-

[Medhī]

mefā 'ilün/mefā 'ilün/mefā 'ilün/mefā 'ilün

- 1 Baña raġmen neden ruhsārun üzre hāle yüz virdün
Niçün bir nokta kıldun fāl içün remmāle yüz virdün
- 2 O gül-gün çehre yitmez mi saña cānā leṭāfetde
Bu hūnīn fitne-i rengīn görinen āle yüz virdün
- 3 Ḳopardun 'arşa-i hūsnünde lāyık mı kıyāmetler
Varup bir rū-siyeh zāġı haṭ-ı bed-kāre yüz virdün
- 4 Olupdur 'āşıkā zulmānī³¹⁴ perde rūy-ı dilberde
Şaçun didükleri murġ-ı hezārān-bāle yüz virdün
- 5 Cefā itme yazılmışken ruḥunda **Medhī**'ye vuşlat
Ezelden böyle niçün kātīb-i a' māle yüz virdün³¹⁴

³¹¹ Çıkardun: Çıkardı, KAD.

³¹² uğrısı: o ġurūbı, KAD.

³¹³ bir: çün, KAD.

³¹⁴ Bu şiir şairin yayımlanan divanında yer almamaktadır. MED.

-56-

Terkīb-i Bend-i Cevrī Sellemehu'llāh *

mef'ülü/mefā'ülü/mefā'ülü/fe'ülün

I.

- 1 Şanmañ bizi şüfī gibi seccāde-perestüz
Biz mescide bir kûşe-i mihrāb-ı elestüz
- 2 Evķāt-ı 'ubūdiyyeti fevt itmezüzvaşlā
Farķ eylemezüz rüz [u] şeb[i] gerçi ki mestüz
- 3 Maḥsüb³¹⁵ idecek³¹⁶ yok n'idelüm sübhayı elde
Biz rind-i teḥī-kīse-i peymāne be-destüz
- 4 Hep üstümüze sāye şalur nūr-ı ilāhī
Tā cür'a gibi ḥāk-i ḥarābātda pestüz
- 5 Biñ şuret ile cilve ider ğam dilümüzde
'Aşķ ehline āyīneyüz ammā ki şikestüz
- 6 Āsāyişe yer yok bize bārān-ı belādan
Bu ḥāne-i vīrānede bī-cāy-ı nişestüz
- 7 Şīven-gede kılsaķ n'ola 'işret-geh-i dehri
Mehcūr-ı şafā-yı tarab-ı bezm-i elestüz
- 8 Ol ḥasret ile ḥūn-ı ciger nūş iderüz biz
Muṭrib yerine nāle-i dil gūş iderüz biz

* CVD, s. 160-166.

³¹⁵ Maḥsüb: 'Add, CVD.³¹⁶ idecek: eyleyecek, CVD.

II.

- 1 Dür itdi  az   unki bizi bezm-i be adan
Bir  aleme d      ki e er yok o  af adan
- 2 Buldu  g      p r  humuz ³¹⁷ ma bes-i tende
Bi  silsile-bend olmu  a a renc [ ]  an adan

27a

- 3 Ol b  b  l-i  uds  kafes-i mi nete d     
Lerzende v  p r- avf yine d  m-  hev adan
- 4 Hem olmu  anu  hem-demi bir m  r- ³¹⁸ gezende
Kim her nefesi b   vir r zehr-i bel adan
- 5 B  b  l per    p eylemede u ma a      
M   istemez ayr lma a bu     -  fenadan
- 6 Ol  asret-i g  l-z  r-          le f     da
Ge mez bu mec     heves-i terk³¹⁹   nev adan
- 7   ldu  arasında bu iki z  dd-  kav  n   
   m      l olur ger meded olmazsa³²⁰  ud adan
- 8 Ol b  b  li az  d idicek  udret m  z yok
Ol m  r  hel  k eylemege  uvvet m  z yok

III.

- 1 Bir   b ki bu s  zi le id  p n  le v  z  r 
      le yak dum dil-i b  m  r u f    r 

³¹⁷ r  humuz : kend m    , CVD.

³¹⁸ m  r: b  r, CVD.

³¹⁹ terk: berk, CVD.

³²⁰ olmazsa: irmezse, CVD.

- 2 Sürdüm yüzümi âb gibi hâk-i niyâza
İtdüm hem o dem kâ'ide-i giryeyi cārī
- 3 Derd ile idüp der-geh-i mevlāya münācāt
Didüm ki eyā hastaların mūnis ü yārı
- 4 Mecrūhlara senden irer merhem-i şāfī
Hoş-dillere senden yetişür 'illet-i sārī

27b

- 5 Ben nefis-i kavī³²¹ bendine düşmüş bir esīrüm
Ey dostına gülşen iden tūde-i nārī³²²
- 6 Yandurma beni āteş-i қаһrında o dīvün
Kim bulmadum ašlā taraf-ı rāh-ı firārī³²³
- 7 Ben sūz u güdāz ile iderken bu niyāzı
Oldı bu nidā cān u dilün gūş-ı güzārı
- 8 Ger rāh-ı necāt ister iseñ baһr-ı belādan
Himmet taleb it zümre-i merdān-ı Hudādan³²⁴

IV.

- 1 Ol dem niçe dem tālīb-i merdān-ı ilāhī
Gezdüm düşürüp mescid ü mey-hāneye rāhı
- 2 İtdüm niçe dem şavma'a-i halvetiyānda
Perhīz ü riyāzatla ten-i zerdümi kāhī

³²¹ kavī: gavī, CVD.

³²² Divanda bu mısra yerine şu mısra yer almaktadır: Kim bulmadum ašlā taraf-ı rāh-ı firārı, CVD.

³²³ Divanda bu mısra yerine şu mısra yer almaktadır: Ey dostına gülşen iden tūde-i nārı, CVD.

³²⁴ Himmet taleb it zümre-i merdān-ı Hudādan: Himmet taleb eyle yūri merdān-ı Hudādan, CVD.

28a

- 3 Düşdüm hem o sevdāya ki şūfī gibi ben de
Tekmīl idem³²⁵ esmāyı görem nūr-ı siyāhı
- 4 Evhām [u] ḥayālāt ile çok vākı‘a gördüm
Seyr itdi gözüm enfüs ü āfākı ke-mā-hī
- 5 Zannum bu ki keşf oldu baḡa şūret-i esrār
Oldum bu gümān ile mecālisde mübāhī
- 6 Lāzım gelicek da‘viye ma‘nī naḡar itdüm
Gördüm ki benem ḡāfil ü güm-rāh [u] tebāhī
- 7 Bir dāma düşürmiş beni şayyād-ı hevā kim
Her dānesi bir toḡm-ı ma‘āşī vü menāhī
- 8 Oldum niçe tedbīr ile ol dāmdan āzād
İtdi bu hevā ḡarman-ı ümmīdimi ber-bād

V.

- 1 Oldum niçe dem post-nişīnān ile hem-ḡāl
Şandum ki ola anları³²⁶ evtādiye abdāl
- 2 Kṡṡb anladuḡum merkez-i ḡafletde bulundu
Kim dā’ireden ḡāric idi itdüḡi ef‘āl
- 3 Pīrüm diyü³²⁷ himmet ṡaleb itdüklerümüḡ³²⁸ ḡod
ṡa‘n eyledi eṡvārına³²⁹ nā-bāliḡ u eṡfāl

³²⁵ idem: idüp, CVD.

³²⁶ anları: her biri, CVD.

³²⁷ diyü: diye, CVD.

³²⁸ itdüklerümüḡ: itdüklerüm, CVD.

³²⁹ eṡvārına: envār, CVD.

28b

- 4 Taklīd ile evzā‘ını tağyīr iden eşrār
İtmiş niçe biñ bencileyin aḥmak[1] idlāl
- 5 Girmek diledüm hırka giyüp kisve-i fakra
Gördüm ki bu bārı çekenüñ ekseri ḥammāl
- 6 Bildüm ki³³⁰ medār olmaz imiş kesb-i fenāya
Destār-ı fenā köhne ḳabā şemle vü hem şāl
- 7 İtdi giderek sübḥa-i şūfī gibi şübhe
Ser-rişte-i endişemi³³¹ pür-‘uḳde-i işkāl
- 8 Yüz döndürüp ol tā’ifeden ‘āḳıbet-i kār
Oldum müteveccih ṭaraf-ı āḥara nā-çār

VI.

- 1 Erbāb-ı ḥarābāta idüp cān ile rağbet
Kıldum niçe dem zümre-i rindān ile şohbet
- 2 Aldum elüme āyīne-i sāğarı itdüm
Ol tā’ifenüñ şüret-i aḥvāline diḳḳat
- 3 Olmış kimisi mest-i mey-i ‘aşḳ-ı mecāzī
Almış kimini neş’e³³²-i şahbā-yı ḥaḳīḳat
- 4 Şalmış kimini cezbe-i keyfiyyet ayaktan
İtmiş yerini cür‘a gibi ḥāk-i mezellet
- 5 Meydāna ḳoyup varını itmekde gedālar

³³⁰ Bildüm ki: Bildün ki, CVD.

³³¹ endişemi: ümmīdümü, CVD.

³³² neş’e: neşve, CVD.

Şāhane külāhın keç idüp nāz ile ‘işret

- 6 Meşrebleri bir birine hem-vāre muvāfık
Şundukları birbirine hep cām-ı muḥabbet³³³
- 7 Biḡ cām içilür gerçi bakılsa yine ammā
Mestāne iden cümle[yi]³³⁴ bir neş’e³³⁵-i ḥikmet
- 8 Her birini³³⁶ bir şekle ḳomış ḥālet-i mesti
Yād eyledüm ol ḥāl[i] görüp Bezm-i Elest’i

VII.

- 1 Bir şubḥ-dem ol şevḳ ile alup ele sāḡar
İtdüm yine āyīnemi ḥurşīde ber-ā-ber
- 2 Ol şubḥ-ı mübarek-dem [ü] ol cām-ı şafānuḡ
İtdi eṣeri cān [u] dile feyz-ı mükerrer
- 3 Ol feyz ile āyīne-i dil oldı mücellā
Didārını ‘arz eyledi bir rūḥ-ı muşavver
- 4 Ruḥsāre-i pür-şevḳ-ı cihan-tābına bakdum
Yanında anuḡ zerre degül mihr-i münevver
- 5 Çeşminde mey-i naḥvet ü deştinde piyāle
Olmış dü-cihān luṭfına vü ḳahrına mazḡar
- 6 Ervāḥ-ı mücerred ser-i zülfinde muḳayyed
Ecnād-ı melek ḡamzesinüḡ küşdesi yek-ser

29a

³³³ Şundukları birbirine hep cām-ı muḥabbet: Şundukları hep bir birine cām-ı muḥabbet, CVD.

³³⁴ cümle[yi]: cümeli, CVD.

³³⁵ neş’ye: neşve, CVD.

³³⁶ birini: birine, CVD.

- 7 Ta'rif idemem naḳṣ-ı cemālin o perīnūḡ
Bu ḥüsn ile yok neṣ'-i beşerde aḡa benzer
- 8 Bir şīve ile kıldı beni ḥüsnüne meftūn
Oldı dil-i şūrīdenūḡ aḡvāli diger-gūn

VIII.

- 1 Germ itdi dili neṣ'e³³⁷-i şahbā-yı muḡabbet
Düşdi ser-i pūr-şūruma sevdā-yı muḡabbet
- 2 Çaldum başına 'aḡluḡ o dem şīşe-i nengi
İtdüm dil-i dīvānemi rüsvā-yı muḡabbet
- 3 Geh cılve-gehüm kūşe-i bāzār-ı melāmet
Geh cā-yı qarārüm ser-i şahrā-yı muḡabbet
- 4 Geh hem-nefesüm nāle-i pūr sūz-ı dem-ā-dem
Geh mūnisüm³³⁸ endūh-ı ḡam-efrāz-ı³³⁹ muḡabbet

29b

- 5 Geh seyl-i be-yābān-ı belā-y-ıla revānum
Geh ḡavṡa-ḡor-ı lücce-i derya-yı muḡabbet
- 6 Meydāna ḡoyup başumı Ferhād-veş itdüm
Çok bī-ser ü sāmān-ile da'vā-yı muḡabbet
- 7 Şimdiden girü cān oynadurım 'aşḡ ile zīrā
Günden güne germ olmada ḡavḡā-yı muḡabbet
- 8 Dünyā yıḡulup başuma ger ḡopsa kıyāmet

³³⁷ neṣ'e: neşve, CVD.

³³⁸ mūnisüm: mūninüm, CVD.

³³⁹ ḡam-efrāz: ḡam-efzā, CVD.

Gelmez yine bu ma‘rekeden baḡa ferāḡat

IX.

- 1 ‘Ālemde ki tā zinde-i feyz-i dem-i ‘aşḡam
Ser-germ-i hevā-yı çemen-i ḡurrem-i ‘aşḡam
- 2 Ġam-ḡīn-i dem-i ‘ıyş-i ṭarab-nāk-i neşāṭam
Ḥurrem dil-i endūh [u] belā-yı ḡam-ı ‘aşḡam
- 3 Ḥāk-ı reh-i cānāne cebīn-sāy-ı gedāy
Baş egmezin eflāke şeh-i ‘ālem-i ‘aşḡam
- 4 Tā fark-ı sipihre şaçarın cur‘a-i cāmı
Eyvān-ı ḡarābāt-ı fenāda Cem-i ‘aşḡam
- 5 Tūfān ile hem-ser geçinür mevc-i belāyam
Deryāları bir kaçreye şaymaz yem-i ‘aşḡam
- 6 Ḥurşīd [ü] mehe tāb viren zerre-i derdem
Bām-ı felekle³⁴⁰ sāye şalan ṭārem-i ‘aşḡam
- 7 Fehm eyledüm esrār-ı nihan-ı dil-i ‘aşḡı
Bīḡāne isem ‘aḡl-ile ger maḡrem-i ‘aşḡam
- 8 Ḥallāl-i rumūz-ı ḡaber-i müşkil-i ‘aḡlam
Dīvāneyem ammā yine dāḡ-ı dil-i ‘aḡlam

X.

- 1 ‘Aḡl āyet-i ḡikmet ḡaber-i şun‘-ı Ḥudādur
‘Aşḡ āfet-i endīşe³⁴¹-i ‘aḡl-ı ḡukemādur

³⁴⁰ felekle: felekde, CVD.

³⁴¹ endīşe: endīşeş, CVD.

- 2 ‘Aqluñ şeref-i hikmeti keşf-i nazarıdur
‘Aşkuñ eşer-i cāzibesı perde-küşādur
- 3 ‘Aql eyleyemez derd-i dil-i ‘āşıkā çāre
‘Aşk ise devā-yı hafākān-ı ‘uķalādur
- 4 ‘Aql āb-ı ruḥ-ı cevher-i āyīne-i şūret
‘Aşk ise ol āyīnedeki tāb u cilādur
- 5 ‘Aqluñ irişür gevherine³⁴² gāhī keşāfet
‘Aşkuñ dile feyż itdügi hem-vāre şafādur
- 6 ‘Aqluñ ḥaberi mes’ele-i ma’nī-i mübhem
‘Aşkuñ hüneri ḥall-i rumūzāt-ı kazādur
- 7 ‘Aql oldu reh-i ‘ālem-i taḥkīķde güm-rāh
‘Aşk ol ṭarafuñ sālīkine rāh-nümādur
- 8 ‘Ākıl aḡa dirler ki ola ‘aşk ile hem-rāh
Dīvāne odur kim yürüye ‘aql ile her gāh

30b

XI.

- 1 Ma’zūr ola ey ‘ākıl [ü] dānā dil [ü] muşşıf
Oldıysa bu ma’nīde sözüm ‘aķla muḡālīf
- 2 Ben ‘āşık-ı dīvāne-i bīhūde-kelāmam
Mümkin mi ki dīvāne ola hikmete vāķıf
- 3 Ben Vāmık [u] Ferḡād ile hem-ḡāl-i cünūnam
Sen Āşaf [u] Loķmān ile hem-rāz-ı ma’ārīf

³⁴² gevherine: cevherine, CVD.

- 4 Ben mevķıf-ı ĥayretde zebān-beste vü mebhūd
Sen ehl-i kelām ile sebaķ-ı ĥān-ı mevaķıf
- 5 Ben nefsümi derk eylemede ‘āciz ü ķāşır
Sen mes’ele-i vācibi vü mümķüni ‘ārif
- 6 Ben ‘aşķ ile āteş-zen-i ĥār ü ĥas-i evhām
Sen ‘aķl ile vādī-i ĥayālātde ĥāyıf
- 7 Ben bī-ĥaber-i ma’rifet-i ‘ālem-i hestī
Sen vāķıf-ı rāz-ı dil-i eşya vü mekāşif
- 8 Da’vā-yı ķo itme baņa bürhānuñı tefhīm
Bī-ĥüccet ider ‘ārif olan vaĥdeti teslīm

XII.

- 1 ‘Āķıl sözi maţbū’u pesendīde güherdür
Ammā dil-i ‘ārifde olan özge ĥaberdür
- 2 Biz ‘āķıl u ‘ārif sözini itmezüz inkār
Ol zevķımı idrāk idene şır ü şekerdür
- 3 Cāhil sözini diñlemezüz ‘ilmī de olsa
Bāzār-ı ĥaķāyıkda anuñ sūdı zarar dur
- 4 Cāhil ne bilür nükte-i taĥķīķ u mecāzı
‘Ālim de bu ma’nāda giriftār-ı ĥaţardur
- 5 Biz ehl-i dilüz ‘ālim ü cāhilde nemüz var
Dil nev’-ı diger şaĥş-ı beşer nev’-ı digerdür

- 6 Her nev'-ı beşer fehmi idemez dil ne dimekdür
İnsāna bu 'irfān şeref-i 'ilm ü hünerdür
- 7 İnsān ki bu 'irfānı eger itmeye taḥsīl
Dānişle Felāṭūn-ı zamān olsa da ḥardur
- 8 Ne 'ālim ü ne 'ārif ü ne vāḳıf ü ḥālüz
Cevrī gibi her ḥāl ile bīhūde-meḳālüz

XIII.

- 1 Yā Rab bizi de vāḳıf idüp ma'nī-i ḥāle
Dil-beste ḳoma ṭab'umuzı nükte-i ḳāle
- 2 Yā Rab bize şevḳ-ı ṭaleb-i ma'rifetün vir
Cehd eyleyelüm faẓluṅ ile kisb-i kemāle
- 3 Yā Rab bize ḳıl şūret-i taḥḳīḳı nümāyān
Baḳmaḳdan uşandı gözümüz naḳş-ı ḥayāle
- 4 Yā Rab bize tevḳīḳūn-ile eyle hidāyet
Tā yol yaṅılup gitmeyelüm semt-i ḍalāle
- 5 Yā Rab bizi ol sālik-i āgāha refīḳ it
Kim reh-ber ola fırḳa-ı efrād-ı ricāle
- 6 Yā rab bizi ol 'āşık ile eyle mülākī
Kim vāsıtasız dāḥil ola bezm-i vişāle
- 7 Yā Rab dilimüz eyle o mir'āta muḳābil
Kim mazḥar ola pertev-i envār-ı cemāle
- 8 Envāruṅ-ile dīde-i idrāke zīyā vir

31b

Dīdāruṅ-ile āyīne-i ḳalbe cilā vir

-57-

Güftī Çelebi³⁴³

-Berāy-ı Şāh-nāme-

mefā 'ilün/mefā 'ilün/mefā 'ilün/mefā 'ilün

I.

1 Bugün Rüstem-neberd olmuş görüñ ol yār-ı mümtāzı
Ferāmurz-veş ṭaḳınmış ğamzelerden tīg-i ser-bāzı

2 Yine Būrzī gibi aşdı 'amūdan (?) çarḥ-ı gerdūna
Ḳırar Rüstemlerüñ ketfīn görüñ ol merd-i şeh-bāzı

3 Şeb-i tārında bend olmuş hezārān zenge vü tenge
Zen-i dehrüñ odur Bānū Güşāsb-ı sille-perdāzı

4 Göñül Bījen gibi çāh-ı zeneḥdānuñda zār eyler
Menūçih gibi çul pūş eyledi Gīv-i sinān-bāzı

5 Yaḥūd Efrāsiyāb olmuş ḥam-ı gīsū-yı ğāretgīr
Semekle şūrüñ olmuşdur iki çeşm-i şikār-bāzı

32a

6 Beni Neyyir gibi abdāl idüp Yāver gibi yaḳdı
Ḳırup Īrān [u] Tūrānı ser-ā-ser ğamze-i nāzı

7 Ne dehrüñ Rüstemi ḳaldı ne Söhrāb-ı ser-efrāzı
Ne Būrzī gibi er ḳaldı ne Zāl-i nāvek-endāzı

II.

1 Melāḥāt taḥtı üzre Ḥüsrev-i Kāvūsa beñzersin

³⁴³ Bu şiir şairin yayımlanan divanında bulunmamaktadır. GÜD.

Ki esb-i nāza binseñ ceng içün Kāmūsa beñzersin

- 2 Dilāverlikde cūyāsın Menūçih̄r ile Nevzersin
Ki Sudāv (?) ile cevlān eyleseñ tāvūsa beñzersin
- 3 Göñül mülkinde Dārāsın ya hākān ile kayşersin
Bu meydān-ı muḥabbetde hemān Kālūsa beñzersin
- 4 Yaḥūd öter (?) Duşīd-veşsin ya Kāren ile Āhenger
Veyā Rüstemle ceng iden şeh-i Tālūsa beñzersin
- 5 Bize biñ dürlü şūret gösterürsin ‘aşk-ı yār-ıla
Sen ey çarḥ-ı denī-perver döner fānūsa beñzersin
- 6 Raḳībi kırmağa Dārā ile İskender olmuşsin
Ferīdūn-ı şeh-i ‘ālem olan Sālūsa beñzersin
- 7 Ne dehrūñ Rüstemi ḳaldı ne Söhrāb-ı ser-efrāzı
Ne Būrzi gibi er ḳaldı ne Zāl-i nāvek-endāzı

III.

- 1 Nerīmān ile Nīremdür yaḥud Güşāsb-ı āhen-dest
Revādur kim anı ḳāhir gibi ḳahr eyleye Bārī
- 2 Kiyā’-i nev-civān ile cihān-cūyī cihān-dārī
Ki der-bān eylemiş tenhā-reve çeşm-i siyekārı
- 3 Keyūmerş ibn-i Ādemdür yaḥud Tahmurş-ı dīv-i bend
Semen-bū ile sīm-duḥtdur ḳad-i mevzūn-reftārı
- 4 Hemān Lehvesb yaḥud Rūyīn-ten olmuşdur
Yaḥud bu Būrzi kūçekdür ol ebrū-yı kemān-dārı

32b

- 5 Siyāmek ile Hūşengdür yaḥud Cemşīd-i merd-sebdür
Selāmūn ile Cāsebdür o rūḥ-efzā-yı güftārı
- 6 Cihān Dahḥākūni gör kim iki başlu bir ejderdür
Ki rüz [u] şeb yimekte mağz-ı halkı doymadı mārı
- 7 Ne dehrūṅ Rüstemi ḳaldı ne Söhrāb-ı ser-efrāzı
Ne Bürzī gibi er ḳaldı ne zāl-i nāvek-endāzı

IV.

- 1 Cihānda nīk-nām ile giden şāhāna ‘aşḳ olsun
Ḳubād ile yelān şāha şeh-i merdāna ‘aşḳ olsun
- 2 Ki Behmenden peder ḳanın alan Āzer gibi merde
Yaḥud Şāpūr gibi şeh-bāz olan merdāne ‘aşḳ [olsun]
- 3 Buḥtu’n-naşrı berbād eyleyen Behrām-ı Ḳayṭāsa
Ki Rāmin ile Rāy-ı a‘zam-ı devrāna ‘aşḳ [olsun]
- 4 ‘Aṣā (?) ibn-i Debūr eyledi ibn-i Zēlrāz (?) ibn-i Ġayyūra
Fenā bezminden el çekmiş şeh-i rindāne ‘aşḳ [olsun]

33a

- 5 Hümāyūn ile Yāverdür ger ol Hüm ile Şeddāda
Ferāmurz ibn-i Hāyitle hemān hāmāna ‘aşḳ olsun
- 6 Dilerem ḳaçma benden tūfe-i ḥāk olduğum vaktin
Girüp zīr-i zemīne pest olan yārāna ‘aşḳ [olsun]
- 7 Ne dehrūṅ Rüstemi ḳaldı ne Söhrāb-ı ser-efrāzı
Ne Bürzī gibi er ḳaldı ne zāl-i nāvek-endāzı

V.

- 1 Nesin gördün ne medh eylersün ey meh-rū bu eyvānı
Yıkup pest [ü] şikest itdi niçe ekvān-ı keyvānı
- 2 Ne şāmilde şemā'il kodı ne Şīven gibi mürde
Yaturlar yırde pest olmuş gör ol Gūderz-i (?) pīrānı
- 3 Hemān Sām-i süvār ile Zevvāre gibi şīr-efgen
Ne Gülbādı kodı katl itmedük ne merd-i Hūmānı
- 4 Ol 'anber şāh-ıla Bihzād u Ergün-ıla 'Ankāyı
Felek hāk ile yeksān eyledi gör böyle şīrānı
- 5 Siyāvuş gibi itdi nār-ı hicrān ten-i zerdüm
Yıkup hākister itdi gör felek çok mīr u mīrānı
- 6 Vücūduñ hāk-rāh-ı yār idüp ey **Güfti**-i şeydā
'Aceb çekdün çevirdün bir niçe pejmürde yārānı
- 7 Ne dehrün Rüstemi kaldı ne Söhrāb-ı ser-efrāzı
Ne Būrzī gibi er kaldı ne zāl-i nāvek-endāzı

33b

-58-

Şıdkī Efendi

mefā 'ilün/mefā 'ilün/mefā 'ilün/mefā 'ilün

I.

- 1 Ğurūr itme tekebbürden berī ol anla insānı
Haķāretle nazar kıılma görüp mūr-ı Süleymān'ı
- 2 Dutalum kim ser-ā-ser olduñ idi 'ālemün hanı

Ḳanı Dārāb [ü] İskender ḳanı Fağfūr-ı Hākānī

3 Güm itdi Zāl-ı dünyā Rüstēm ü Sām ü Nerīmānı
Şaḳın tīg-i ecelden ḥālī şanma sen bu meydānı

4 Şavurđı yile virdi niçe evreng-i Süleymān'ı
Ḳanı Daḥḥāk ḳanı Nūşīnrevān yā Ardevān ḳanı

5 Bozuldı cümlesinüñ devleti maḥv oldı devrānı
Bu dünyānuñ beḳāsı yok bilürsün 'āḳıbet anı

6 Tekebbürlik Ḥudā'ya yaraşur sen ādemīdensin
Vücūdun aḅla ey ḡāfil ki bir ḳatre menīdensin

II.

1 Bu remzi fehmi idenler şöyle bil kim ehl-i 'irfāndur
Naẓar ḳılmaz sözüm ḡuş eylemez anlar ki nā-dāndur

2 Görinen ādemīler şüretā gerçi ki insāndur
Naẓar ḳıl cān gözüyle ekşeri ma'nīde ḥayvāndur

3 Kimi nālān kimi giryān kimi derd-ile sūzāndur
Kimisi kibr ü kīn ile şanur kendüyi insāndur

4 Cihānda şimdi kāmiller yatur ḥāk-ile yeksāndur
Sürer her cāhil ü nā-dān şafā vü zevḳ-i şādāndur

34a

5 Sürer bir gün anı çarḥa ecel zīrā ki devrāndur
Benüm ḥayrettedür 'aḳlum bugün ḥaylī perīşāndur

6 Tekebbürlik Ḥudā'ya yaraşur sen ādemīdensin
Vücūdun aḅla ey ḡāfil ki bir ḳatre menīdensin

III.

- 1 Nedür bu şevket ü bu tımtırāk ey ṯalib-i dūnyā
Şoñında zehr [ü] ğam nūş itdürür yok kırtuluş aşlā
- 2 Dutalum kim yemişsin bir iki gūn sūkkerī ħelvā
Niçe Behrām-ı Gūrı eyledi gūr içre nā-peydā
- 3 Yatur zīr-i zemīn içre niçe biñ Hūsrev [ü] Dārā
‘Abā-pūş ol gider benlik hevāsın kıлма istiġnā
- 4 Ecel geldikde bir gūn diyesin āh eyleyüp ħayfā
Zamānuñda ölürsün nef‘i yok şāh-ı cihan āra
- 5 Bu beytün remzini fehmi eylemez nā-dān meger dānā
Zebān-ı ħāl ile söyler bu remzi cümle eşyā
- 6 Tekebbürlik Hūdā’ya yaraşur sen ādemīdensin
Vücūdun anla ey ğāfil ki bir kıatre menīdensin

IV.

- 1 Zamānuñda olursan devlet ile ger şeh-i ‘ālem
İgende ğırre olma bir iki gūn oluban ħurrem
- 2 Beķāsı yok bilürsin ‘ākıbet var āħirinde ğam
Şunup cāmı güm itdi ‘ibret algıl niçe yüz biñ Cem
- 3 Yaturlar bī-nişān ħāk içre niçe Hūsrev [ü] Rüstem
Cihānda bir iki gūn şād olursın āħiri mātem
- 4 Tayanma lezzet-i dehre şoñında ol şöner bir sem
Kimi güldürse bir kaç gūn ider çeşmin yine pür-nem

5 Libāsını aṇup aḡlar cihānda her seḡer ṡeb-nem
Göṇül virmez aṇa meyl eylemez ‘ākıl olan ādem

6 Tekebbürlik Ḥudā’ya yaraṡur sen ādemīdensin
Vücūduṇ aṇla ey ḡāfil ki bir ḡatre menīdensin

V.

1 Şoṇında zehr-i ḡam nūṡ itdürür āḡir ecel müṡkil
Libāsuṇ bir kefen ṡāhum saṇa tābūt olur maḡmil

2 Gider benlik hevāsın cān u dilden eyleyegil zā’il
Seversin ṡöhret-i dünyāyı gerçi kim eyā ḡāfil

3 Bilürsin ḡurtuluṡ yok zīr-i ḡāk olur saṇa menzil
N’idersünṇ maṇṡıb-ı dehri sözüṇ tūt olma lā-ya’ḡıl

4 Hevā-yı nefsi terk it olma dünyā kesbine mā’il
Bu remzi fehm ider aṇlar cihān içre olan ‘ākıl

5 Bu dünya-yı denīye aldanur mı **Şıdkıyā** ‘ākıl
Baṇa pend [ü] naṡīḡat ḡıldı ḡüş itdüm bir ehl-i dil

6 Tekebbürlik Ḥudā’ya yaraṡur sen ādemīdensin
Vücūduṇ aṇla ey ḡāfil ki bir ḡatre menīdensin

35a

-59-

Nā’ilī*

meḡā’ilün/fe’ilātün/meḡā’ilün/fe’ilün

1 Hevā-yı ‘aṡḡa uyup kūy-ı yāra dek giderüz

* NKD, s. 399-400.

Nesīm-i şubḥa refīkiz bahāra dek giderüz

2 Palāspāre-i rindi be-dūş [u] kāse be-kef
Zekāt-ı mey virilir bir diyāra dek giderüz

3 İderse kand-ı lebün ḥātır-ı mezaḳa ḥutūr
Diyār-ı Mışra degül Kandeḥāre dek giderüz

4 Ṭarīk-i tāḳati fāḳada hem-keşf olup Senāī'ye
Cenāb-ı Külḥanī-i Lāyh̃'āra dek giderüz³⁴⁴

5 Felek girerse kefi Nā'ili'ye dāmānuḡ
Senünḡle maḥkeme-i Girdgāra dek giderüz

-60-

‘Alī Efendi³⁴⁵

mef'ülü/fā'ilātü/mefā'ilü/fā'ilün

1 Virmezse ‘aşıḳa n’ola ol bī-amān amān
El virmez ehl-i ‘aşḳa dilā her zamān zamān

2 Pāmāl olur yolunda anuḡ ḥāk-sār olup
Reftāre geldüḡünce o şūḥ-ı cihān cihān

3 Evvel nişānı cān u dil olurdu tīrününḡ
Alsa ḳaçan eline o ḳaşı kemān kemān

4 Dilteng olurdu cümle dilā bülbülān-ı baḡ
Aḳsa eger o dilber-i ḡonçe-dehān dehān

³⁴⁴ Divanda 3 ve 4. beyitler kendi arasında yer deḡiştirmiş şekildedir.

³⁴⁵ Bu şiir şairin yayımlanan divanında bulunmamaktadır GAD.

- 5 Yaḥşı şanup vişāline meyl itme kıl hazer
‘Ālī şaḡın ki ol büt-i ra‘nā yamān yamān

-61-

Ġazel-i Resmī*

mefā ‘ilün/mefā ‘ilün/mefā ‘ilün/mefā ‘ilün

- 1 Meh-i bedrüm semā-ḡadrüm münīrüm mihr-i raḡşānum
Sitārem ṭālī‘üm baḡtum fūrūḡum māh-ı tābānum
- 2 Ḥabībüm hem-demüm yārüm ḡarīfüm mūnisüm varum
Müdāmum nuḡlüm ü cāmum Cemüm şem‘-i şebistānum
- 3 Behiştüm mūntehā-ḡaddüm nihālüm ḡülbün-i nāzum
Zülālüm kevşerüm ‘aynum na‘īmüm ḡūr-ı Rıdvānum
- 4 Bahārum ḡülşen-i ‘ömrüm nesīmüm rüz-ı nev-rūzum
Emīrüm sūnbülüm ḡonçem şükūfem verd-i ḡandānum
- 5 Ser-efrāzum cefā-sāzum dil-efrūzum cıḡer-sūzum
Dil-i zārüm sezā-vārüm ḡüzeller şāhı sulṭānum
- 6 ‘Azīzüm ‘izzetüm cāhım emīrim ‘ālī der-ḡāhum
Sūrūrum serverüm şadrum serīrinde Süleymānum
- 7 Ḥalīlüm Āzerüm nārüm ḡülüm ḡül yüzlü dildārüm
Kelīmüm Ṭūrum u nūrüm yed-i beyzā-yı burhānum
- 8 Mesīḡüm nefḡüm u rūḡum revānum cān-bāḡşum hem
Ḥuzūrum ḡāzırum Ḥızrum ḡay‘āt u āb-ı ḡayvānum

35b

* RAD, s. 177-178.

- 9 Ḥayālüm zikrüm u fikrüm me'ālüm ḳālüm ü ḥālüm
Kemālüm kāmīlüm kāmum kelāmum rāz-ı pinhānum³⁴⁶
- 10 ‘Abīrüm ‘anberüm ‘ūdum ḳamārum müşk-i Tatarum
Buḥūrum micmerüm ‘ıtrum meṣāmum rūḥ-ı reyḥānum
- 11 Fiḡānum nālīşüm zārum enīnüm işidüp **Resmī**
Dimiş ol yüzi gül-zārum ḡazel-ḥ‘ānum ḥoş-elḥānum

-62-

Beyānī

fe ‘ilātün/fe ‘ilātün/fe ‘ilātün/fe ‘ilün

- 1 Cür‘a-i sāḡar-ı şādī gül-i ḥandāna çıkar
Cām-ı leb-rīz-i belā bülbul-i nālāna çıkar
- 2 Felekün devri gibi ‘aksinedür ihsānı
Bir dilim nān ise de ol daḡı nā-dāna çıkar
- 3 Vezn iderlerse ‘aceb mi bu melāḥatle seni
Ḥüsünüñ silsilesi Yūsuf-ı Ken‘āna çıkar
- 4 İtmek olurdu reh-i ‘aşḳ-ı dil-ārāya sülūk
Ḳorḳarım kim ötesi vādī³⁴⁷-i hicrāna çıkar
- 5 Nev-civānım ḥazer it āḥ-ı şerer-nākūmden
Dūd-ı āḥım dönerek ḳubbe-i keyvāna çıkar
- 6 Nīze-i ṭa‘n-ı ‘adū ḥāriş-i āzār-ı raḳīb

³⁴⁶7-8 ve 9. beyitler divanda yer almamaktadır. Gazel divanda 8 beyittir, bk.: RAD.

³⁴⁷ vādī: N.

Bir ucı bende ise bir ucı yārāna çıkar

- 7 Hāylīden gelmedi cevāna kümeýt-i hāme
Esb-i tab‘uñla **Beyānī** anı meydāna çıkar

36a

-63-

Tercī‘-i Bend-i Ğubārī Sellemehu’llāh

fe ‘ilātün/fe ‘ilātün/fe ‘ilātün/fe ‘ilün

I.

- 1 Bir giçe sākin idüm hāñkah-ı ğafletde
İ‘tikāf itmiş idüm künc-i ğam [u] miñnetde
- 2 Gözlerüm yummuş idüm ‘ālem-i pür-‘ibretde
Ğaflet uyñusı beni almış idi ğāyetde
- 3 Pür idi penbe-i ğafletle şımāñ-ı şem‘üm
Dil-i efsürde hācer olmuş idi şiddetde
- 4 Eyle ğarķ olmuşdum ķa‘r-ı yem-i ğaflete kim
‘Aķl u fikr ü dil ü cān ķalmış idi ğayretde
- 5 Rişte-i ğaflet ile bağlu idi her ‘uźvum
Mā-hāşal ķāşır idüm ğāyet-ile ğizmetde
- 6 Gūş-ı hūşa bu nidā irdi o dem hātıfdan
Didi ey ‘ālem-i şuġrāda ķalan ğafletde
- 7 Gāfil olma gözün aç ‘ālem-i kübrāsın sen
Sidre vü Levh ü Ķalem ‘Arş-ı Mu‘allāsın sen

II.

- 1 Sendedür maḥzen-i esrār-ı ilāhī sende
Sendedür rābıta-i rişte-i vaḥdet sende
- 2 Sendedür menba‘-ı envār-ı kerāmet sende
Sendedür ma‘den-i esrār-ı ilāhī sende
- 3 Sendedür mihr-i cihān-sūz-ı meh-i şem‘-efrūz
Sendedür burc-ı şeref necm-i sa‘ādet sende
- 4 Sendedür cām-ı Cem [ü] āyīne-i İskender
Sendedür düzeḥ-i sūzān daḥı cennet sende
- 5 Sendedür her ne ki maḳşūd edinürseñ sende
Sendedür kufl-ı tılsımāt-ı ḥaḳīkat sende
- 6 Sendedür ‘ālem-i lāhūt maḳām-ı ceberūt
Sendedür çeşme-i cān zulmet [ü] milket sende
- 7 Gāfil olma gözüñ aç ‘ālem-i kübrāsın sen
Sidre vü levh ü kalem ‘arş-ı mu‘allāsın sen

36b

III.

- 1 Sen ḥabābı felegi cām-ı mücellā şanduñ
Sen serābı anuñ içinde görüp mā şanduñ
- 2 Hōḳḳa-i çarḥ zehr ile leb-ā-leb pürdür
Sen anı toptolu tiryāk-ı Mesīḥā şanduñ
- 3 Gözüñe pīre-zen-i dehr görindi tāze
Zīver-i ‘āriyeden anı mu‘arra şanduñ

- 4 Külhen-i dehre bakup gülşen-i zībā şanduñ
Ser-be-ser aḥkerin anuñ gül-i hamrā şanduñ
- 5 Kim görindi saña eṭfāl-i şeyātīn ğılmān
Bu cihān bāğını sen cennet-i Me'vā şanduñ
- 6 Dīde-i hırş ile bu 'ālem-i şuğrāya bakup
Aldanup anlamayup 'ālem-i kübrā şanduñ
- 7 Gāfil olma gözün aç 'ālem-i kübrāsın sen
Sidre vü levh ü qalem 'arş-ı mu'allāsın sen

IV.

- 1 Niçe bir bunca zamān zīver [ü] zīnet niçe bir
Niçe bir cübbe vü destār-ı ḥamākat niçe bir
- 2 Niçe bir kayd u libās u niçe bir 'ādet-i nās
Niçe bir şevket-ile şöhret-i āfet niçe bir
- 3 Niçe bir rind-i cihān vālih [u] şeydālar ile
Güft ü gūy u ṭarab u ṭavr-ı zarāfet niçe bir
- 4 Niçe bir bāğ-ı cihānda oturup mīrāne
Bunca yārān ile bu 'ıyş u bu 'ışret niçe bir
- 5 Niçe bir nefis hevāsına uyup leyl ü nehār
Niçe bir żayi' ola bu dem u furşat niçe bir
- 6 Bu ḥamākat niçe bir bunca feżāḥat niçe
Bu ferāğat niçe bir hāy bu ğaflet niçe bir
- 7 Gāfil olma gözün aç 'ālem-i kübrāsın sen

37a

Sidre vü levh ü kalem ‘arş-ı mu‘allāsın sen

V.

- 1 Cümle zerrāt-ı cihān maṭla‘-ı ‘ibretdür hep
Ehl-i idrāk olana remz ü işāretdür hep
- 2 Naḳş-ı zāhirde ‘ayān cümle ‘ulūm-ı bāṭın
Küllü şey mürşid-i erbāb-ı başiretdür hep
- 3 Naẓar it dīde-i cān-ıla cihānı anla
Maḥzen-i ‘ilm-i ledün maẓhar-ı hikmetdür hep
- 4 Fehm için ‘ālem-i kübrāyı ulu’l-elbāba
Şuver-i ‘ālem-i şuḡrā heme şüretdür hep
- 5 Hikmet ü ‘ibret ü her remz ü işāret ne ki var
Hep Ḥudādan saḡa ta‘līm [ü] beşāretdür hep
- 6 Ey **Gubārī** yūri var kendüziñ idrāk eyle
Pendümi gūş ile hūş it ki beşāretdür hep
- 7 Gāfil olma gözün aç ‘ālem-i kübrāsın sen
Sidre vü levh ü kalem ‘arş-ı mu‘allāsın sen

-64-

Rūḫī*

mef‘ūlü/fā ‘ilātü/mefā ‘ilü/fā ‘ilün

- 1 Dārā³⁴⁸ odur ki kāmīl ola ehl-i ḡāl ola
Server odur ki mālīk-i mülk-i kemāl ola³⁴⁹

* BRD, s. 907.

³⁴⁸ Dārā: Dildar, BRD.

³⁴⁹ Server odur ki mālīk-i mülk-i kemāl ola: Server odur ki kāmīl ehl-i māl ola, BRD.

- 2 Olsa vişālūñ ellere vallah sevdüğüm
‘Ālemde ölmek elemünle muḥāl ola³⁵⁰
- 3 Dildāra ki³⁵¹ müdām vişālūñ durur murād
Görme revā ki dilde melāl-i vişāl ola³⁵²
- 4 Alsañ vera‘-ile ke’s elünge almasañ olur
Ammā revā degül ki gönülde melāl ola
- 5 **Rūḥī** müdām la‘luña meddāḥ durur eger
Kār aña medḥūñ olmasa ‘ālemde lāl ola

37b

-65-

Fehīm-i Şeydā*

fe‘ilātün/mefā‘ilün/fe‘ilün

- 1 Ṭab‘um āyīne-dār-ı ma‘nīdūr
Ḳalemüm büt-nigār-ı ma‘nīdūr
- 2 Dil-i endīşemi iden meftūn
Şāhid-i şīve-kār-ı ma‘nīdūr
- 3 Āşīyān-sāz-ı gülbün-i lafzum
‘Andelīb-i bahār-ı ma‘nīdūr
- 4 Her nuḳaṭ³⁵³ gülşen-i sevādumda
Şebnem-i lālezār-ı ma‘nīdūr

³⁵⁰ ‘Ālemde ölmek elemünle muḥāl ola: ‘Ālemde ölmek ölmemekle muḥāl ola, BRD.

³⁵¹ Dildāra ki: Dildāruña, BRD.

³⁵² Divanda bu mısra yerine şu mısra yer almaktadır: Ammā revā degül ki gönülde melāl ola, BRD.

* FKD, s. 434.

³⁵³ nuḳaṭ: lafız, FKD.

- 5 Perniyān-ı nikāt-ı elfāzum
Cāme-ḥ̣āb-ı nigār-ı ma‘nīdūr
- 6 Āteşin dūd-ı şu‘le-i fikrüm
Ebr-i ḥurşīd-i yār-ı ma‘nīdūr
- 7 N’ola memdūḥ-ı ṭab‘um olsa **Fehīm**
Şehriyār-ı diyār-ı ma‘nīdūr

-66-

Fehīm-i Nā-murād*

mef‘ülü/mefā‘ilü/mefā‘ilü/fe‘ülün

- 1 Tā gülşen-i çeşmümde o ḥurşīd görünmez
Nevrüz ile gelse gözüme ‘īd görünmez
- 2 Nevrüz-ı cünündür yine aşüfte-dilāna
Zencīr ise de zülf-i ser-i bīd görünmez
- 3 Ḥurşīd-sitān itdi gül ü lāle çü dehri
Ḥuffāş gibi şeb daḥı cāvīd görünmez
- 4 Görmez gözümüz ‘ālemi çün gonçe-i nergis
Tā āyīne-i sāgar-ı Cemşīd görünmez³⁵⁴
- 5 Şimden gerü ‘ayn-ı ‘ademe sürme olur şeb
Mānend-i Süheyl³⁵⁵ aḥter-i Nāhīd görünmez
- 6 Ger böyle kalursa niç’olur³⁵⁶ reng-i ruḥ-ı gül

* FKD, s. 460-462.

³⁵⁴ Divanda 3 ve 4. beyitler kendi arasında yer değiştirmiş şekildedir.

³⁵⁵ Süheyl: sebl, FKD.

³⁵⁶ niç’olur: nice gün, FKD.

Bî-renglûgünde³⁵⁷ gül [ü] hırşîd görünmez

- 7 Gör za‘fımı koynumda iken şordı raķîbe
N’oldı ki **Fehîmâ**’ya [o] nevmîd görünmez

38a

-67-

Ġazel-i Tâlib Çelebi*

mefâ’ilün/fe’ilâtün/mefâ’ilün/fe’ilün

- 1 Ruḥuṇ şu‘â’ı şehâ virmiş âb u tâb saṇa
Ne yüzle karşı durur bilsek³⁵⁸ âfitâb saṇa
- 2 O tîr-i ğamze ne yâ ol muḳavves ebrûlar
‘Aceb mi olsa dil-efgende şeyḥ ü şâb saṇa
- 3 Şafâ gelür baṇa cevr ü cefâlar eyledigün
Recâ-yı luṭfuṇ-ile virmezem ‘azâb saṇa
- 4 Görünce mihr-i ruḥuṇ lerzenâk olur cânâ
O deṅlü tâb veripdür şarâb-ı nâb saṇa
- 5 Olurđı **Tâlib’üṇ** pâye-i hem-ser-i hırşîd[i]³⁵⁹
İdeydi zerre kadar şâhum insitâb saṇa

³⁵⁷ Bî-renglûgünde: Bî-renglûgünden, FKD.

* TAD, s. 182.

³⁵⁸ bilsek: bilseṇ, TAD.

³⁵⁹ Olurđı **Tâlib’üṇ** pâye-i hem-ser-i hırşîd[i]: Olurdu hem-ser-i hırşîdi pâye-i Tâlib, TAD

Ġazel-i Tālib Çelebi*

mefā'ilün/fe'ilātün/mefā'ilün/fe'ilün

- 1 Dehānı fikri ġam-ı cān-ı zārıma bā'is
Hayāl-i hāli dil-i dāğdārıma bā'is
- 2 Ne zülfüne elim irdi ne rüyını gördüm
Budur tesāvī-i leyl ü nehārıma bā'is
- 3 Tehālük-i dil-i küstāh-meşrebimdir hep
Tegāfül-i nıgeh-i çeşm-i yārıma bā'is
- 4 Hayāl-i mūy miyānuġla nār-ı 'aşkuğdur
Şerār-ı āhıma cism-i nizārıma bā'is
- 5 O nev-nihāl-i çemenzār-ı 'işvedür³⁶⁰ **Tālib**
Bu tāze-ġülüġı hep ihtiyārıma bā'is

38b

Füzulî*

fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilün

- 1 Dost bī-pervā felek bī-raħm devrān bī-sükün
Derd çok hem-derd yok düşmen kavī tālī 'zebün
- 2 Sāye-i ümmīd zā'il āftāb-ı şevk germ
Rütbe-yi ibdār 'ālī pāye-i tedbīr dūn

* TAD, s. 189.

³⁶⁰ 'işvedür: nazdır, TAD.

* FUD, s. 578-579.

- 3 'Aql dūn-himmet şadā-yı ʿa ne yir yirden bülend
Baht kem-şefkat belā-yı 'aşk gün günden füzūn
- 4 Ben ġarīb-i milk rāh-ı vaşl pūr-teşvīş [ü] mekr
Ben ħarīf-i sāde levḥ [ü] dehr pūr-naķş-ı füsūn
- 5 Her sehī-ķad cilvesi bir seyl-i tūfān-ı belā
Her hilāl-ebrū ķaşı bir ser-ḥaṭ-ı meşķ-i cūnūn
- 6 Yilde berg-i lāle tek temkīn-i dāniş bī-sebāt
Şuda 'aks-i serv tek te'şīr-i devlet vajgūn
- 7 Ser-ḥad-i maṭlūbe pūr-miḥnet ṭarīķ-i imtiḥān
Menzil-i maķşūde pūr-āsīb rāh-ı āzmūn
- 8 Şāhid-i maķşad nevā-yı cengiz tek perde-nīşīn
Sāġar-ı 'işret ḥabāb-ı cām-ı³⁶¹ saḥbā tek nīgūn
- 9 Tefriķa ḥāşıl ṭarīķ-ı ilk-i cem'ıyyet maḥūf
Āh bilmen n'eyleyem yok bir muvāfiķ reh-nümūn
- 10 Çehre-yi zerdin **Fuzūlī'nūḡ** tūṭupdur eşķ-i al
Gör aḡa ne renkler çekmiş sipihr-i nīl-gūn

39a

-70-

Ṭālib Çelebi³⁶²

fe ilātūn/meḡā ilūn/fe ilūn

- 1 Oldı ruḥsār-ı yāre zūlfı niķāb

³⁶¹ cām-ı: şāf-ı, FUD.

³⁶² Bu gazel şairin yayımlanan divanında bulunmamaktadır. TAD.

Ḥā'il-i nūr-ı mihr oldu şehāb

2 Seyr idüp tābiş-i ruḥ-ı yārı
Meh-i ġarrāya 'ārız oldu ḥicāb

3 Ġālibā cāy-ı 'işret oldu yakın
Cān meşāmına geldi būy-ı şarāb

4 Seni ol kāfir eylesün қо şehīd
Çıkıcaḳ cānuḡa göñül ne 'azāb

5 Micmer-i ḥüsn durur ruḡuḡ güyā
Ḥāl-i müşginüḡ anda 'anber-i nāb

6 Ṭaleb itdükce dūr olur **Ṭālib**
O perī teşneden mişāl-i serāb

-71-

Ġazel-i Nev'ī*

mefā'ilün/fe'ilātün/mefā'ilün/fe'ilün

1 Vefāsı dehr-i denīnūḡ cefāsına degmez
Baḳāsı şehir-i vücūduḡ fenāsına degmez

2 Devāsı dehrine³⁶³ çarḡuḡ ḡuzūr[ı] miḡnetine
Şafāsı rencine balı belāsına degmez

3 Sürürı ḡüznine zevḳ-i vişāli fūrḳatine
Neşāṭ u rāḡatı renc ü 'anāsına degmez

* NVD, s. 338-339.

³⁶³ dehrine: derdine, NVD.

- 4 Tolu tolu içürür gerçi sāğar-ı ‘ayşı
Şoñunda dest-i ecel merhabāsına degmez
- 5 Görüp bu naķş ü nigārı ilenme ey Nev‘ī
Ki ķubh-ı sīreti hūsn ü bihāsına degmez

39b

-72-

Ṭalib Çelebi*

mef‘ūlü/fā ‘ilātü/meḫā ‘ilü/fā ‘ilün

- 1 Her murğ-ı ķurre³⁶⁴-i dehre göñül āşiyānesin
Her tīr-i tīz-i ķavs-i ķazāya nişānesin
- 2 Mecnūn benim zamānede hāşāk-ı ğam be-ser
Şāhbāz-ı ‘aşķ şimdi deĝişdirdi lānesin
- 3 Cismüm³⁶⁵ hayāl [ü] eşķümi cū dağ iden dilüm
Sen serv-ķadd [ü] lāle-ķad [ü] mū-miyānesin
- 4 Maķşūd mā-cerāyı ‘ayān itmedür hemān
Ey eşķ-i çeşm arada sen bir bahānesin
- 5 Hep dökdi saçdı sūķ-ı muhabbetde Ṭalibā
Çeşm-i firāk-dīde tükenmez hizānesin

* TAD, s. 261.

³⁶⁴ ķurre: ķahr, TAD.

³⁶⁵ Cismüm: Çeşmim, TAD.

-73-

Ġazel-i Pārsā*

mefā 'ilün/mefā 'ilün/mefā 'ilün/mefā 'ilün

- 1 Metā'-ı 'aşkuña naḳd-i dil-i şeydāyı ben virdüm
Ġurūr-ı hüsni saña āh ey her-cāyī ben virdüm
- 2 Dehānuñ yād olındı eyledüm tavşīf-i dendānuñ
Bilinmezken o beyt-i muğlaḳa ma'nāyı ben virdüm
- 3 Maḥaldür çāk çāk itsek dil-i maḥzūnumu[z] zīrā
Eñ evvel destüñe şemşīr-i istiğnāyı ben [virdüm]
- 4 Esīr oldum kemend-i zülf-i yāre ihtiyārumla
Dil-i dīvāneye ser-māye-i sevdāyı ben [virdüm]
- 5 Cem'üñ cem'iyetin dildāra yād itdüm didi **Pārsā**³⁶⁶
O bezm erbābına hem sāğar-ı şahbāyı ben virdüm

40a

-74-

Nev'ī*

mefā 'ilün/fe 'ilātün/mefā 'ilün/fe 'ilün

- 1 Vefāsı dehr-i denīnūñ cefāsına degmez
Baḳāsı şehr-i vücūduñ fenāsına degmez
- 2 Devāsı dehrine³⁶⁷ çarḥuñ ḥuzūr[ı] miḥnetine

* SPD, s. 146.

³⁶⁶ Pārsā: Şābir, SPD.

* NVD, s. 338-339.

³⁶⁷ dehrine: derdine, NVD.

Neşât u rāhatı renc ü ‘anāsına degmez

- 3 Tolu tolu içürür gerçi sāğar-ı ‘ayşî
Şoñunda dest-i ecel merhabāsına degmez
- 4 Sürürî hüznine zevk-i vişāli fūrkatine
Şafāsı rencine balı belāsına degmez
- 5 Görüp bu naķş ü nigārı ilenme ey Nev‘î
Ki kubb-ı sîreti hüsñ ü bihāsına degmez³⁶⁸

-75-

[Füzülî]*

[Murabba]³⁶⁹

mefā ‘ilün/mefā ‘ilün/mefā ‘ilün/mefā ‘ilün

1

Perişān hālūñ oldum şormaduñ hāl-i perişānum
Ġamunñdan derde düşdüm kılmañ tedbîr-i dermānum
Ne dîrsen rûzgārūm böyle mî geçsün güzel hanum
Gözüm cānum efendüm sevdüğüm devletlû sultānum³⁷⁰

-76-

Tercî‘-i Bend-i Firākî Sellemehu’llāh

fe ‘ilātün/fe ‘ilātün/fe ‘ilātün/fe ‘ilün

I.

- 1 Ey serā-perde-i Hāķ mañzen-i sırr-ı Raḥmān
Hāşıl-ı cümle cihān mā-ḥaşal-ı çār erkān

³⁶⁸ Divanda beyitlerin sıralaması şu şekildedir: 1-2-4-3-5.

* FUD, s. 708.

³⁶⁹ Bu bent Füzülî Divanındaki bir murabbanın ilk bendidir.

³⁷⁰ Divanda bu bentten sonra altı bent daha bulunmaktadır.

- 2 Sedd-i İskender olup zulmet-i vehme düşme
Çün yakın sende durur çeşme-i āb-ı hayvān
- 3 Koma keşretde özüñ t̄alib-i tecrīd ol kim
Sendedür çünkü bu gencīne-i vahdet pinhān
- 4 Zerresin maṭla‘-ı h̄urşīd-i ḥaḳīḳat sensin
Kaṭresin gerçi velī sende ‘ayāndır ‘ummān
- 5 Kaṭarātında iken baḥr-i vüçüb [u] zātun
Seni cezb eyleyüp almışdı şehāb-ı imkān
- 6 ‘Aşk zencīri çeker baḥre ulaşur āḥir
Āb şahrāda olursa seni kor ser-gerdān
- 7 Gūş-ı cān-ıla işit cān ḥaberin her dilden
Ḥaberün var ise cāndan eger ey ‘ārif-i cān

40b

- 8 Nokṭa-i dā‘ire-i kevn [ü] mekān sensin sen
Dā‘irün gözle ki maḳşūd-ı cihān sensin sen

II.

- 1 Eyleme sūd [u] ziyān fikrini sevdādan gec
Çekme dūzaḥ ḡamını cennet-i me‘vādan gec
- 2 Kudret[e] baş egüben eyle rızāya teslīm
‘Amr ile Zeyd ile ceng eyleme ḡavḡādan gec
- 3 Hük̄m-i takdīre işün Ḥaḳḳa ḥavāle eyle gec³⁷¹
Per yaḳup bezm-i rızā şem‘ine pervādan gec

³⁷¹ Mısranın vezni bozuktur.

- 4 Ehl-i vaḥdet çü gider rāh-ı fenāya tenhā
Bī-ser ü pā oluban hem ser ü hem pādan gec
- 5 Māsivā naḳşına meşgūl oluban ḳalbünden
Yā'nī dil zıkrını ḳo lā ile illādan gec
- 6 Mest-i lā-ya' -ḳıl olup kendü özünden geçe gör
Dimezem ki saḡa keyfiyyet-i şahbādan gec
- 7 Himmetün düni günü eyleme bu dünyāda
Ġam-ı dünyāyı ḳoyup ġuşsa-i 'uḳbādan gec
- 8 Nokṫa-i dā'ire-i kevn [ü] mekān sensin sen
Dā'irün gözle ki maḳşūd-ı cihān sensin sen

III.

- 1 İtme külhān hevesin gülşene pervāz eyle
Ağız aç medḥ-i gül ü ġonçeye āġāz eyle
- 2 Sāz-ı 'irfān-ı vefā dinle ḥaḳīḳat anla
Yine göz ucı-y-ıla baḳuban iġmāz eyle
- 3 Ne imiş bezm-i elestün ney ü ḳānūnı dime
Muṭribā bezm-i ḥaḳīḳat sözini sāz eyle
- 4 İtme şeh-māt felek naṫ'-ı zemīnde yā Rab
Esb-i ferzīn-i vücūduḡ yekūn ifrāz eyle
- 5 Cevr çok çekmeyeyin rāh-ı fenāda dirseḡ
Saltanat bārını boynuḡdan ayırup az eyle

- 6 H̱ar ü ẖaṣāk-i ‘alāyıkdan etek silk el çek
Himmetüñ ḵametini serv-i ser-efrāz eyle
- 7 Cām-ı Cem meclisüñe gelsün ayağun öpsün
Bezm-i Maḥmūda girüp şoḥbet-i Ayaz eyle
- 8 Nokṭa-i dā’ire-i kevn [ü] mekân sensin sen
Dā’irüñ gözle ki maḳṣūd-ı cihân sensin sen

IV.

- 1 Ṯoludur nūr-ı vücūd ile ser-ā-ser āfāk
İtmedi sende daḥı mihr-i ḥaḳīḳat işrāk
- 2 ‘Ālem-i keṣrete zinhār muḳayyed olma
Gör ne hoş vaḥdet imiş mülk-i ferāğ[ı] ıtlāk
- 3 Çift ol ebkār-ı me‘ānī ile tek ‘ālemde
Ġam degüldür viresin pīre-zen-i dehre ṭalāk
- 4 Mecma‘-ı ‘ālem [ü] mecmū‘a-i dünyāsın sen
Sendedür Çīn ü Hıṭā sende Ḥorāsān [u] ‘Irāk
- 5 Şāh-ı ‘ālem o gedādur kim anuñ üstünde
Bir serā-perde-i şāhī ola bu seb‘a ṭabāk
- 6 Āhīrin fikr ide evvel bu fenā yurdunda
Tumṭurāk ile binā eyleme ṭāk-ı revāk³⁷²
- 7 Bāde-i cām-ı muḥabbetden içüp bir cūr‘a
Zevḳ-i ‘irfān ile ger olduñ ise ehl-i firāk

³⁷² Mısranın vezni bozuktur.

8 Nokta-i dā'ire-i kevn [ü] mekân sensin sen
Dā'irün gözle ki maḳṣūd-ı cihân sensin sen

V.

1 Muṭrib-i bezm-i elest ile olanlar dem-sāz
Dem-be-dem ney gibi afāḳa ṣalanlar āvāz

2 Bildiler neydügin afāḳ-ıla enfüs yoksa
Degme sāzende-i nā-sāz bu kıldan çalamaz

3 Özge şeh-bāz gerek şayd-ı hümā-yı 'aşḳa
Uramaz degme meges işbu hevāya pervāz

41b

4 'Aşḳ rāzını **Firāḳī** kime ifṣā itsün³⁷³
Bu ḥarīm içre dahı bulmadı bir maḥrem-i rāz

5 Çoğ aradım bu 'avām ile ḥavaşşı gerçi
Bulmadım gerçek erenler ḥaḳ-ıçün illā az

6 'Aşḳ şol 'āşık-ı yektāya ki mānend-i elif
Kimse ḥarf atup anuḡ üstüne nokta koymaz

7 Eyleyen besmele-i 'aşḳ-ıla fethü'l-bābı
Kesr-i nefis eyleyüben noktadan eyler āḡāz

8 Nokta-i dā'ire-i kevn [ü] mekân sensin sen
Dā'irün gözle ki maḳṣūd-ı cihân sensin sen

³⁷³ Mısranın vezni kusurludur.

Na‘t-ı Şerīf Nādirī*

fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün

- 1 Ey cemālün şem‘-i bezm-ārā-yı kurb-ı Kirdigār
Cebra’ il āvāre-i nūr-ı ruḥuṇ pervāne-vār
- 2 Şem‘-i zātun olmasa dönmezdi fānūs-ı felek
Bunca eşkāl u şuver kıandan olurdı āşikār
- 3 Heybet-i ‘azmünle çāk oldı sipihrūṇ zehresi
Ḥalk-ı ‘ālem şandılar şakḳ oldı māh-ı tāb-dār
- 4 ‘Ācizān-ı maḥşer üzre zılluṇı tekşīr için
Sāyeṇi dār-ı fenāda şakladı Perverdigār³⁷⁴
- 5 Āsümānı āsitānuṇ zann idüp bekler Mesīh
Ümmetün den olmağa çekmekde dā’im intizār
- 6 Maṭlab-ı a‘lā-yı ev ednāda cāy itseṇ n’ola
Tīr-veş itdün maḳām-ı kābe kavseyni güzār
- 7 Yā Resūla’llāh bir ednā çākeründür **Nādirī**
Cürmi çokdur gerçi ammā luṭfuṇa yokdur şumār^{375 376}

* GND, s. 235-236.

³⁷⁴ Sāyeṇi dār-ı fenāda şakladı Perverdigār: Şakladı dār-ı fenāda sāyeṇi perverdigār, GND.

³⁷⁵ Cürmi çokdur gerçi ammā luṭfuṇa yokdur şumār: Gerçi çokdur cürmi ammā luṭfuṇa yokdur şumār, GND.

³⁷⁶ Divanda beyitlerin sıralaması şu şekildedir: 1-6-2-4-3-5-7.

-78-

Ġazel-i Vaḥīd Çelebi*fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilün*

- 1 Nergis-i ser-mest-i nāzuḡ kim 'itāb ālūdedür
'İşve maḡmūr [u] teḡāfūl ḡamze ḡ'āb-ālūd[e]dür
- 2 Gird-i ruḡsār-ı 'araḡ-nākūḡde ḡāl-i 'anberin
Ḥabb-ı miskīdür ki terkibi ḡül-āb ālū[de]dür
- 3 Çeşme-i āb-ı ḡayāt-ı Ḥızr-ı 'ālemdür yaḡūd
Rūḡ-pervā (?) dil leb-i la'l-i 'unāb ālūd[e]dür
- 4 Çehre-i mehden nişānı perri cibril degül
Pertev-i miḡr-i cemālūḡden ḡicāb ālūd[e]dür
- 5 Olmasun mı ārzū-mendi vişālūḡ ol **Vaḥīd**
Yār hem ālūfte hem rind-i şarāb ālūdedür

-79-

[Şānī]³⁷⁷*fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilün*

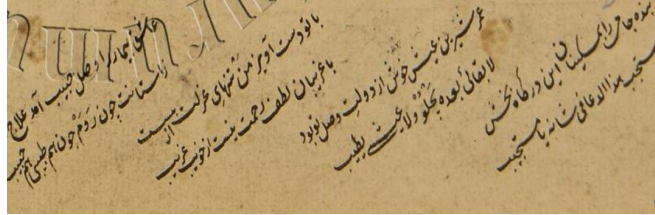
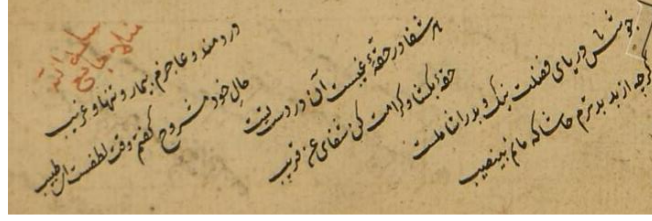
- 1 **Şānīyā** gökde melekler didiler tārīḡini
Nürdur geldi Muḡammed şulb-i İbrāḡīmden

Sene 1051

³⁷⁷ Şānī'nin 4. Mehmed'in doğumuna düşürdüğü bu tarih Safāyî tezkiresinde "Tārīḡ-i vilādet-i Sultān Mehmed Ḥān-ı rābi'" başlığı altında yer almaktadır. Tarih, tezkirede 8 beyitten müteşekkilen mecmuamızda yalnızca mahlas beyti bulunmaktadır. bk.: SFT, s. 409-410.

Molla Cāmī Sellemehu'llāh³⁷⁸

fā 'ilātūn/fā 'ilātūn/fā 'ilātūn/fā 'ilūn

[Tārīḥ]

Peç ƣal'asında 'azīm-kıtāl olup 'asker-i islām beyninde ƣaƣ sūbhānehu ve te'ālā ƣayırlar vir vezīr-i a'zam olan Ƙara Muştafā pāşayı pāre pāre eylediler diyü ƣaber viridi bir kimesne

Māh-ı Şevvāl fī 16 sene 1094/[8 Ekim 1683]

42b

Terkīb-i Bend Rūḫī-i Bağdādī Sellemehu'llāh³⁷⁹

mef'ūlü/mefā 'ilü/mefā 'ilü/fe 'ulūn

I.

- 1 Şanmañ bizi kim şīre-i engūr ile mestüz
Biz ehl-i ƣarābātdanuz mest-i elestüz
- 2 Ter-dāmen olanlar bizi ālūde şanur līk
Biz mā'il-i būs-ı leb-i cām u kef-i destüz

³⁷⁸ Bu şiir Farsçadır.

* BRD, s. 187-195.

³⁷⁹ Terkīb-i Bendin üstüne “Şam'da söylemiş 1012” notu düşülmüştür.

- 3 Şadrın gözedüp n'eyleyelüm bezm-i cihānuñ
Pā-yı ħum-ı meydür yerimüz bāde-perestüz
- 4 Mā'il degülüz kimsenüñ āzārına ammā
Ĥatır-şiken-i zāhid-i peymāne-şikestüz
- 5 Erbāb-ı ġaraż bizden ırağ olduğı yegdür
Düşmez yire zīrā oқımız şāhib-i şaştuz
- 6 Bu 'ālem-i fānīde ne mīr ü ne gedāyız
A'lālara a'lālanıruz pest-ile pestüz
- 7 Hem kāse-i erbāb-ı dilüz 'arbedemüz yok
Meyhānedeyüz gerçi velī 'aşk-ıla mestüz
- 8 Biz bezm-i³⁸⁰ mey-i meygede-i 'ālem-i cānuz
Ser-ħalka-i cem'ıyyet-i peymāne-keşānuz

II.

- 1 Sākī getür ol bādeyi kim dāfi'-i ġamdur
Şayķal ur o mir'āta ki³⁸¹ pür jeng [ü] elemdür
- 2 Dil-bestelerüz bizden ırağ eyleme bir dem
Ol bādeyi kim nūr-ı dil [ü] dīde-i Cemdür
- 3 Ey ħ'āce fenā ehline zinhār ululanma
Dervīşi bu mülküñ şeh-i bī-ħayl³⁸² ü ħaşemdür
- 4 Ĥāk ol ki Ĥudā mertebeni eyleye 'ālī

³⁸⁰ bezm-i: mest-i, BRD.

³⁸¹ ki: kim, BRD.

³⁸² bī-ħayl: bā-ħayl, BRD.

Tāc-ı ser-i ‘alemdür o kim hāk-i kademdür

5 Gel toğrılalum meygedeye rağmına anuğ
Kim bār-ı riyādan kad-i bergeştesi ĥamdur

6 Mey şun bize sākī bizüz ol kavm ki dirler
Rindān-ı şabūhī-zede-i bezm-i kıdemdür

43a

7 Bu nazm-ı Peyāmīden işid ĥāle münāsib
Kim zübde-i yārān-ı suĥandān-ı ‘Acemdür

8 Mā rind-i şabūhī-zede-i bezm-i elestim
Pīş ezhome dürd[i]-keş [ü] bīş ezhome mestim

III.

1 Hoş gūşe-i zevk idi şafā ehline ‘ālem
Bir ĥāl-ile sürseydi eger ‘ömrini ādem

2 Şıĥhat soğı derd olmasa vuşlat soğı hicrān
Nūş āĥır nīş olmasa sūr āĥır mātem

3 Bu ‘ālem-i fānīde şafāy ol ider kim
Yeksān ola yanında eger zevk [u] eger ĥam

4 Dā’im ola hem-şoĥbet-i rindān-ı kadeĥ-nūş
Varın kıoya meydāna eger bīş ü eger kem

5 Şūfī ki şafāda geçinür Mālik-i Dīnār
Bir dirhemini alsağ olur ĥātırı derhem

6 Zāhir bu ki āĥır yeri hāk olsa gerekdür
Ger dirheme muĥtāc ola mālīk-i dirhem

- 7 Mey şun bize sākī içelüm rağmına anuñ
Kim cehli ile bilmedügi yerden urur dem
- 8 Her münkir-i keyfiyyet-i erbāb-ı harābāt
Öz ‘aqlı ile Hakkı diler kim bula heyhāt³⁸³

IV.

- 1 Gör zāhidi kim şāhib-i irşād olayın dir
Dün mektebe vardı bugün üstād olayın dir
- 2 Meyhānede ister yıkılup olmaya vīrān
Bī-çāre harābātda ābād olayın dir
- 3 Elden kıomasun gül gibi cām-ı meyi bir dem
Her kim ki bu ğam-hānede dil-şād olayın dir
- 4 Bir serv-i qadūñ bende-i efgendesi olsun
‘Ālemde o kim ğuşşadan āzād olayın dir
- 5 ‘Ömrin geçirüp kūh-ı belāda dil-i şeydā
Ber-hem-zen-i hengāme-i Ferhād olayın dir
- 6 Vaşl istemeyüp hicr ile hoş geçdügi bu kim
Miskīn ğam-ı cānāneye mu‘tād olayın dir
- 7 Gezdi yürüdi bulmadı bir eglenicek yer
Min-ba‘d yine ‘āzim-i Bağdād olayın dir
- 8 Bağdād şadefdür güheri dürr-i Necef’dür
Yanında anuñ dürr [ü] güher seng-i hazefdür

43b

³⁸³ Öz ‘aqlı ile Hakkı diler kim bula heyhāt: Öz ‘aqlı ile Hakkı diler bulmağa heyhāt, BRD.

V.

- 1 Ol gevher yektā ki bulunmaz aḡa hemtā
Gelmez şadef-i kevne bir öyle dürr-i yektā
- 2 Ol zāt-ı şerīfe yaraşur dā‘vi-i himmet
Kim oldı ne dünyā aḡa maḡşūd ne ‘uḡbā
- 3 Kim derk ider anı ki ola zātına ma‘lūm
Remz-i kütüb-i medrese-i ‘ālim-i bālā³⁸⁴
- 4 Ol zāhidüñ aḡlar yir ü gōk ḡāline yarın
Kim içmeye destinden aḡun cām-ı muşaffā
- 5 Bir noḡṡadur sırrı didi çār kitabıñ
K’ol çārdadur sırr-ı kütübḡāne-i eşyā
- 6 Ol noḡṡa benüm didi dönüp remzini seyr it
Ya‘nī ki benem cümleten esmā-yı müsem mā
- 7 Çün ḡışse imiş ḡışşadan ehl-i dile maḡşūd
Maḡşūd nedür aḡla bil ey ‘ārif-i dānā
- 8 Hep maḡlaṡa u laḡlaḡadur bātın [u] zāḡir³⁸⁵
Bir noḡṡa imiş aḡl-i suḡan evvel ü āḡir

VI.

- 1 Ey şāḡib-i ḡudret ḡanı inşāf [ü] mürüvvet
Rindān-ı mey-āşāma niçün olmaya raḡbet

³⁸⁴ ‘ālim-i bālā: ‘ilm ile bālā, BRD.

³⁸⁵ Hep maḡlaṡa u laḡlaḡadur bātın [u] zāḡir: Hep maḡlaṡadur laḡlaḡa-i bātın u zāḡir, BRD.

44a

- 2 Kısmetleri dersen ezeli çevre [ü] cefâdur
Cevr ola niçün zevk [ü] şafâ olmaya kısmet
- 3 Dirsene ki bugün eylemeyen yarın ider zevk
Çok mı iki gün bendelerün eylese³⁸⁶ 'işret
- 4 Hâcetlerimiz kâdir iken kılmağa hâşıl
Şalmağ keremünden bizi feryâda ne hâcet
- 5 Nâ-çâr çeker halk bu zahmetleri³⁸⁷ yoksa
Âdem kara tağ olsa getürmez buña tākāt
- 6 Hālün kime açsañ saña dir hikmeti vardur
Öldürdi bizi âh bilinmez mi bu hikmet
- 7 Bîlhûde dönüp neyler ola başımız üzre
Halkuñ bu felek didüğü dolâb-ı meşakkāt
- 8 Bîlhûde yiter döndi hemân terkini kılsa
Kim 'aksine devr eylemeden yegdi yıkılsa

VII.

- 1 Çarhuñ ki ne sa'dinde ne naḥsinde beḳā var
Dehrün ki ne ḥāşında ne 'âmında vefā var
- 2 Aldanma anuñ sa'dinde ne naḥsinden alınma
Naḥsinde dime miḥnet u sa'dinde şafā var
- 3 Meyl itme anuñ ḥāşına 'âmından üşenme
'Âmında dime ḥisset ü ḥāşında 'atā var

³⁸⁶ eylese: eyleye, BRD.

³⁸⁷ zahmetleri: miḥnetleri, BRD.

44b

- 4 Cehd eyle hemān ġayr eline bākmaya gör kim
Benden ne saña fā'ide senden ne baña var
- 5 Egninde görüp ġayrıların atlas ü dībā
Ġam çekme ki egnümde benüm köhne 'abā var
- 6 Geç cümle bu efkārdan [vü] 'ārif-i vaqt ol
Sergeşte bil anı ki serinde bu hevā var
- 7 Ferdā elemün çekme mey iç baq ruḥ-ı hūba
'Āşıqlara ferdāda daḥı va'd-i liḳā var
- 8 El virse şafā fırsatı fevt eyleme bir dem
Dünyā aña deġmez ki cefāsın çeke ādem

VIII.

- 1 Giryen ḳopar ey ḥ'āce meger kim cigerün den
Kim ḳıḳdı ciger-pāreleri çeşm-i terün den
- 2 Biḡ girye idersün seni āḥır ayırurlar
Ferzend ü zen ü taṇtana-i sīm ü zerün den
- 3 Bu mülk-i fenāya ki 'ademden sefer itdün³⁸⁸
Süduḡ nedür anı bilseḡ seferün den
- 4 Yok ḳıkmaġa göḡlün der-i dünyāyı deniden
Billāh daḥı ḥoşnūd mısın yoḥsa yerün den
- 5 Bu mezbeleden şöyle güzār eyleyigör kim
Bir zerre ġubār ırmeye tā reh-güzereün den

³⁸⁸ Bu mülk-i fenāya ki 'ademden sefer itdün: Bu mülk-i fenāya 'ademden güzer itdün, BRD.

- 6 Sīmūnle zeri kendūne at at siper itsūn
Merg okını gemez mi anursun siperūnden
- 7 ‘Al adın aup kendūni teklīfe birama³⁸⁹
Dīvāne olup ref‘-i alem ıl ūzerūnden
- 8 Ey h‘āce eger kim sen isen ‘ākil ū dānā
eydāluı bi ‘ala deimez dil-i eydā

IX.

- 1 Vardum seeri tā‘at³⁹⁰ iūn mescide nāgāh
Gördüm oturur hāa olup bir nie güm-rāh
- 2 Girmiş kimi[si] vadete almış ele tesbīh
Her birisūnūn vird-i zebānı il ū pencāh
- 3 Didüm ne atarsuz ne alursuz ne virürsüz
K‘alā dilinüzde ne nebī var ne hōd Allāh
- 4 Didi biri kim ehrimüzūn hākim-i vati
ayr itmek iūn hāa gelür mescide her-gāh
- 5 İhsānı ya pencāh u ya ıldür fuarāya
abr eyle ki demdür gele ol mīr-i felek-cāh
- 6 Geldüklerini mescide bildüm ne iündür
Yüz döndürüp andan didüm ey avm olun āgāh
- 7 Sizden kim ıra oldu ise Hāa yaındur

45a

³⁸⁹ birama: dūūrme, BRD.

³⁹⁰ tā‘at: sā‘at, BRD.

Zîrā ki alālet yolıdur gitdügünüz rāh

- 8 Tahkîk bu kim hep işiünüz zerķ ü riyādur
Taķliddesüz tāk atıunuz cümle hebādur

X.

- 1 Dünyāda denīlerden idersen talebi kām³⁹¹
Ey hām-ı tama niceye dek bu tama-ı hām
- 2 Bir nā-halkı³⁹² cübbe vü destār ile görseñ
Eylersün anuñ cübbe vü destārına ikrām
- 3 Naķşın çıkarup eylemedin zātını ma lūm
Başlarsuñ aña eylemege faķruñı i lām
- 4 Cerrār diyü virmez olur ol Tağrı selāmin
Şermende³⁹³ ider eylese³⁹⁴ bir³⁹⁵ habbece in ām
- 5 Vay er olasuñ hırķada nāmuñ ola derviş
Mülhīd diyü yandurmağa eyler seni iķdām
- 6 Yazık saña kim eyleyesin hırş [u] tama dan³⁹⁶
Bir cübbe içün kendüñi ālemlere bed-nām
- 7 Yok sende kanā at gözüñ aç olduğı oldur
Rızķuñ irişür yoķsa eger şubh u eger şām
- 8 Et loķması lāzım mı  oyurmaz mı seni nān

³⁹¹ talebi kām: tama-ı hām, BRD.

³⁹² nā-halkı: ādemi, BRD.

³⁹³ Şermende: Şerminden, BRD.

³⁹⁴ eylese: itse, BRD.

³⁹⁵ bir: saña, BRD.

³⁹⁶ tama dan: şama dan, BRD.

Zehr olsun o loğma ola pesmānde-i dūnān

XI.

- 1 Ebnā-yı zemānuñ talebi nām u nişāndur
Her biri taşavvurda fülān ibn-i fülāndur
- 2 Güftāre gelüp söylemeler cehl-i mürekkeb
Zu‘munca velī her biri bir kûtb-ı zamāndur
- 3 Erbāb-ı hıred zerre kadar mu‘tekid olmaz
Ol mürşide kim mu‘tekid-i bī-ḥaberāndur
- 4 Taklīd ile seccāde-niṣn olmış oturmuş
Taḥkīkde ammā ḥar-ı bigsiste ‘ināndur
- 5 Dirmiş baña keşf oldu hep esrār-ı ḥaḳīḳat
Vallah yalandur sözi billah yalandur

45b

- 6 Kendünden ırağ ol düşüp ardınca yorulma
K’ol bī-ḥaberün gitdügi yol zann u gümāndur
- 7 Ey ṭālib-i taḥkīk eger var ise derdün
Güş it bu sözi kim ḥaber-i bā-ḥaberāndur
- 8 Zinhār unudup bildüğini düşme ‘ināda
Bir pīre yapış kim iresün sırr-ı mi‘āda

XII.

- 1 Şüretde n’ola zerre isek ma‘nīde yūḥuz
Rūḥu’l-ḳudsün Meryem’e nefḥ itdügi rūḥuz
- 2 Peymāne-i ḥurşīdle her şubḥ iderüz ‘ıyş

‘İsî ile peymâne-keş-i âlâ-yı şabūhuz

3 İtdükse şarāb içmemeye tevbe güzelsüz
Şābit-kađemūz tevbemūz üstünde naşūhuz

4 Mār ise ‘adū biz yed-i beyzā-yı Kelīmūz
Ṭūfān ise dünyā ġām[1] biz geşti-i Nūhuz

5 Mollā okusun medresede şerḥ-i me‘ānī
Metn-i kađehi şun bize biz ehl-i şūrūhuz

6 Şūfî bizi sen cism gözüyle göremezsın
Aç cān gözini eyle nazar gör ki ne rūhuz

7 Pür-gūlara³⁹⁷ leb-beste görünmekteyüz ammā
Rindān-ı Mesīḥā-deme miftāḥı fütūhuz

8 ‘İsî-dem ü **Rūḥī**-laķab u hıızr-hayātuz
Deryā-yı şıfat içre nihān gevher zātuz

XIII.

1 Eyā niçe bir devr ide bu çār ‘anāşır
Kim aķa ne evvel ola ma‘lūm nev āḫır

2 Gāh eyleyeler ‘ālem-i tefrīdde seyrān
Gāhī olalar ‘ālem-i terkībde sā’ir

3 Tefrīdde çār ola ü nāçār ola devri
Terkībe gelince se-mevālid ola zāḫir

46a

4 Bu cümle mezāhirden ola mu‘teber insān

³⁹⁷ Pür-gūlara: Bed-gūlara, BRD.

İnsānuñ ola cümle tufeyli bu mezāhir

- 5 Nefsini bilenler getüre Hālik'a ĩmān
Bilmezlere ĩmān getürenler ola kāfir
- 6 Kāfir ki yerin dūzañ ider cehlden eyler
Çün cehl haķıķatde ola küfr-i 'aceb-sır
- 7 Dünyā vire cāhillere el kāmīl olanlar
Ayakda alup olmayalar ĥabbeye ādir
- 8 Çün cehledür zevķ kemāli n'idelüm biz
āl ehli şafā eyleye ĥālī n'idelüm biz

XIV.

- 1 Şūfī ki riyā ile ider kendüyi mevşūf
Evķāt-ı şerīfī ola taķlīd ile maşrūf
- 2 Minberde ĥaķīb ola vü maĥfelde mu'arrif
'Ār eylemeye olduğına cehl-ile ma'rūf
- 3 Āyīne-i albini küdüret ide tīre
Rūşenleri feyz-i Haķķ ile olmaya meķşūf
- 4 Cān u dilinüñ mihr ü mihri³⁹⁸ olmaya pür-nūr
Dāyim biri maĥsūf ola anuñ biri meķsūf
- 5 Cem'-i kütüb itmek-ile ne mümkin ola vāķıf
Esrār-ı Ĥudā'ya k'ola ol mürşide mevķūf
- 6 Zātında ki āşār-ı kemāl olmaya ĥardur

³⁹⁸ mihr ü mihri: revzenesi, BRD.

Yā şal-ı siyeh engine giymiş ya yeşil şūf

7 ‘Ālemde ki kāmīl çeke ġam zevķ ide cāhil
Yerden göge dek yūf baña ger dimez isem³⁹⁹ yūf

8 Çün Hakk diyeni eylediler zulm-ile ber-dār
Bātıl söze āġāz idelüm biz dahı nā-çār

XV.

46b

1 Yūf ħarına dehrün ġül ü ġülzārına hem yūf
Aġyarına yūf yār-ı cefā-kārına hem yūf

2 Her ‘ıyş ki mevķūf ola keyfıyyet-i ħamra
‘Ayyāşına yūf ħamrına ħammārına hem yūf

3 Çün ehl-i vüçüduñ yeri şahrā-yı ‘ademdür
Yūf kâf-ile vü kâf-ile sālār yine⁴⁰⁰ hem yūf

4 Zī-kıymet olunca n’idelüm cāh u celālī
Yūf anı şatan dūne ħarīdārına hem yūf

5 ‘Ālemde ki bengīler ola vāķıf-ı esrār
Ĥayrānına yūf anlaruñ esrārına hem yūf

6 ‘Ārif ki⁴⁰¹ ola müdbir ü nā-dān ola muķbil
İķbāline yūf ‘ālemün idbārına hem yūf

7 Çarĥ-ı felegün sa‘dine vü naĥsine şad ħayf⁴⁰²
Kevkeblerinün sābit ü seyyārına hem yūf

³⁹⁹ dimez isem: dimeyem, BRD.

⁴⁰⁰ sālār yine: sālārına, BRD.

⁴⁰¹ ki: kim, BRD.

⁴⁰² şad ħayf: la‘net, BRD.

- 8 Çün ola⁴⁰³ ḥarām ehl-i dile⁴⁰⁴ dünye vü ‘uḳbā
Cehd eyle ne dünyā ola ḥātırda ne ‘uḳbā

XVI.

- 1 Dünyā talebiyle kimisi ḥalkuñ emekde
Kimisi oturup zevḳ-ıla dünyāyı yemekde
- 2 Yok derdüñe çāre ide mīr ü gedāda
Sen çekdüñiñ ālāmı ger şakla gerek de⁴⁰⁵
- 3 Ā‘yān-ı cihāndan kerem umma anı şanma
Āṣār-ı ‘atā ola ya⁴⁰⁶ pāṣāda ya⁴⁰⁷ begde
- 4 Muṭbaḥlarına ac varan ādem degenek yer
Derbānları var göz ḳapuda el degnekde
- 5 Bir devrde geldük bu fenā ‘āleme biz kim
Āṣār-ı ‘atā⁴⁰⁸ yok ne beşerde ne melekde
- 6 Ağyār vefādan dem urur yār cefādan
Ādemde vefā olmaya vü ola köpekde
- 7 Evc-i felege başdı ḳadem cāh-ile cāhil
Erbāb-ı kemālūñ yeri yok zīr-i felekde
- 8 Yā Rab bize bir er bulunup himmet ider mi

⁴⁰³ ola: oldı, BRD.

⁴⁰⁴ ehl-i dile: ehl-i Ḥaḳḳ’a, BRD.

⁴⁰⁵ Sen çekdüñiñ ālāmı ger şakla gerek de: Sen çekdüñiñ ālāmı eger şakla eger de, BRD.

⁴⁰⁶ ya: ne, BRD.

⁴⁰⁷ ya: ne, BRD.

⁴⁰⁸ ‘atā: kerem, BRD.

Yohsa⁴⁰⁹ günümüz böyle felâketle geçer mi

47a

-82-

Figān-nāme-i Fehīm-i Şeydā*

mefā 'ilün/fe 'ilātün/mefā 'ilün/fe 'ilün

- 1 Figān ki 'āşık-ı nā-dīde-kāram mehcūram
Figān ki lezzet-i dīdār-i yārdan dūram
- 2 Figān ki neş'e-i keyfiyyetüm bilinmedi hīç
Figān ki sākī nā-ḥurde cām-ı maḥmūram⁴¹⁰
- 3 Figān ki beççe-i 'anḳā-yı āfitābam līk
Henüz beyza-i şubḥ-ı ḥafāda mestūram
- 4 Egerçi ma'den-i elmās-ı şebçerāgam hem
Bilür āyīne-veş līk mihr-i bī-nūram
- 5 Mişāl-i āyīne-yi āfitāb iken ḳalbüm
Sifāl-i māh gibi şubḥ u şām meksūram
- 6 Ḥazef-veş olmadayam pāymāl-i bed-güherān
Dirīg bilmediler kim ne gence gencūram
- 7 Siyāh-kāseligin mīzbān-ı çarḥuḡ gör
Ki kāse-līs-i segānam egerçi fağfūram
- 8 Derinde⁴¹¹ şīr-i ḳavī-pençeyem ne fā'ide līk

⁴⁰⁹ Yohsa: Yoksa, BRD.

* FKD, s. 178-186.

⁴¹⁰ Figān ki sākī nā-ḥurde cām-ı maḥmūram: Figān ki lezzet-i dīdār-i yārdan dūram, FKD.

⁴¹¹ Derinde: Ğurende, FKD.

Hemîşe zahm-ḥor-ı nevk-i nâḥun-ı mûram

9 Egerçi ben leb-i dilberde ḥâl-i mûyîñ-veş
Girifte-pâ meges-i bend-i nûş [ü] bî-zûram

10 Tenümde mûy degül ta‘n-ı bî-mezâkândan
Şükûfe-veş hedef-i tîr-i nîş-i zenbûram

11 Beni bu kûr-dilân durma⁴¹² itmede pāmāl
Ḥazîz-i ḥāk-i mezeletde dürr-i mensûram

12 Benem o cevher[î] k’elmâsdur benüm kânum
Velîk dîde-i ḥussâda kân-ı billûrām

13 Ḥasûd bakmaz olursam ta⁴¹³ ‘aynek-i ḥurşîd
Teğafûl itdi şanur kendüyi dimez kûram

14 Ümîddür ki ḥalâş ide Dâver-i Qahhâr
Ki Rûḥ-ı qudsîyem İblîs elinde maḥhûram

47b

15 Cihân[ı] eylese berbâd bâri seyr itsem
Müdâm gûş-be-âvâz-ı nefḥa-i şûram

16 Olursa baḥtum eger nâḥudâ-yı zevraḥ-ı mihr
Yine ğarîḳ-i siyeh-baḥr-ı şâm-ı deycûram

17 Ben aḥterüm bilürem kimdür eyleyen menḥûs
Felekden itmez isem âh u şekve ma‘zûram

18 Hilâl şanma ki şekvâ idüp dimekde felek

⁴¹² durma: tırma, FKD.

⁴¹³ ta: da, FKD.

Zebān-ı hāl-ile ben de esīr ü mecbūram

19 Ğam itdi kân-ı nemek giryeden mesāmmātum
Ṭabīb-i müşfiḳam u cümle zaḥm-ı nāsūram

20 Tenümde za‘f-ile mıstar-veş üstüñ Ğān görünür
Yed-i ṭabīb-i ecelde kitāb-ı meşṭūram

21 Ne pīç ü tābuma nāzır cihān ne emrūme rām
Hemān nümüne ü⁴¹⁴ ṭuğrā-yı köhne-menşūram

22 Yıkılmadur baña vech-i ma‘āş bī-minnet
Bir iki gün ki ḥarābāt-ı ğamda müzdūram

23 Ża‘īf oldı tenüm meşḳ-ı nāleden o kadar
Ki muṭrib-i ecele şimdi tār-ı ṭanbūram

24 Ḥazān-ı zerdi-i ğam bāğ-ı çihremüñ gülidür
Bahār-ı gülşen-i şādiye faşl-ı bāḥūram

25 Tamām girye-i şevḳam tamām ḥande-i ğam
Benem ki ‘āciz-i temyīz-i mātem ü sūram

26 Cünün-ı ‘aşḳ baña bir müferriḥ itdi ‘aṭā
Odur ki ḥālet-i giryānlugumda mesrūram

27 Müdām itmedeyim laḥt laḥt kendi tenüm
Ğarībdür ki ne ḳaşşāb u ne şātūram

28 Pür itdi şerḥa-i dāğ-ıla levḥ-i sīnem[i] yar

⁴¹⁴ nümüne ü: nümüne-i, FKD.

Belî defâtir-i a‘mâl-i ‘aşka destûram

48a

- 29 Ne dilberi ki görem ‘âşık oluram fi’l-hâl
Ki emr-i şâh-ı hevesle bu kâra me’ mûram
- 30 Müdâma dünyede fikrüm şarâb [u] dilberdür
Ne teşne-i mey-i kevşer ne mâ’il-i hûram
- 31 Kõ zâhid ehl-i dile ta‘nı tã‘atüñ eyle
Ki sen huriyyet-ile ben günehle meşhûram
- 32 Penâhum oldı benüm “İnne Rabbenâ le gafûr”⁴¹⁵
Ne deñlü ‘âşî isem ol kadar davmağfûram⁴¹⁶
- 33 Sen öl hasedle ki ben rağmuña senüñ zâhid
Fezâ-yı haşrda⁴¹⁷ da dilberümle mağşûram
- 34 Ben eyledüm çü süveydâmı sa‘y-ile Ka‘be
Benem ki vâşıl-ı ma‘nâ-yı sa‘y-ı meşkûram
- 35 Hârîmüm ehl-i harâbât tavâf ider ki müdâm⁴¹⁸
Zemîn-i şehr-i muhabbetde Beyt-i ma‘mûram
- 36 Kelîm’em ü yed-i beyzâdur âh-ı serd baña
Hârîm-i Tûr-ı tecellîde şem‘-i kâfûram
- 37 Şerâr-ı Tûr-ı tecellîdür erzenüm zîrâ
Gıdây-ı bâz-ı muhabbetde⁴¹⁹ za‘îf ‘uşfûram

⁴¹⁵ “Şüphesiz Rabbimiz çok Gafûr’dur”. Fâtır suresi, 34. Ayet.

⁴¹⁶ Ne deñlü ‘âşî isem ol kadar da mağfûram: Ne deñlü ‘âşî isem de o deñlü mağfûram, FKD.

⁴¹⁷ Fezâ-yı haşr: Każâ-yı haşr, FKD.

⁴¹⁸ Hârîmüm ehl-i harâbât tavâf ider ki müdâm: Hârîmüm ehl-i harâbât ider tavâf müdâm, FKD.

⁴¹⁹ muhabbetde: muhabbet, FKD.

48b

- 38 Şu‘ā‘-ı dīde-i Mūsā’dan eyledüm ḥas u ḥār
Ki lāne-sāz-ı ser-i naḥl-i gülşen-i Tūr’am
- 39 Yegāne mālīk-i Dārü’s-selām-ı tevḥīdem
Dilīr-i mīr-i “Ene’l-Ḥaḳ”⁴²⁰ sipāh-ı Manşūr’am
- 40 Tabīb-i ‘aşk didi eyle şıḥḥate perhīz
Marīz-i derd ü⁴²¹ cünūnam ġarīb rencūram
- 41 Serāb itdi beni baḥr-ı eşke⁴²² itmedi ġarḳ
Bu şūre-zārda memnūn-ı cism-i maḥmūram
- 42 Dilüm ki şalup vücūd içre nokṭa-i ‘aşkum
Ġarīḳ-ı kaṭre olan ṭurfa baḥr-ı pūr-şūram
- 43 Sebū-be-düş-ı mey-i feyż-i ‘aşḳ-ıla tā kim⁴²³
Mişāl-i pīr-i muġān ḥūşe-çīn-i engūram
- 44 Geh iltifāt-ı ḥazānam geh ‘Isī-i ‘aşram
Bu vaḥşetüm gören ādem şanur ki maġrūram
- 45 Cihān beni göze göstermezem şanur amṡā
Naẓīr-i merdüm-i çeşmem hemīşe manẓūram
- 46 **Fehīm**-i pāk-ḥayālem tamām kuvvet-i ṭab‘
Sözün netīcesi kār-ı suḥanda pūr-zūram

⁴²⁰ Hallac-ı Mansur’un “Ben Hakk’ım” manasına gelen meşhur sözü.

⁴²¹ derd ü: derd-i, FKD.

⁴²² baḥr-ı eşk: baḥr-ı ‘aşk, FKD.

⁴²³ Sebū-be-düş-ı mey-i feyż-i ‘aşḳ-ıla tā kim: Sebū-be-düş-ı mey-i feyż-i ‘aşḳ olam tā kim, FKD.

-83-

[Ṭalib]^{*424}

mefā 'ilün/mefā 'ilün/mefā 'ilün/mefā 'ilün

- 1 Nedendür hār elinden şekve-i bî-dāduḡ ey bülbul
Dutuşturmaz mı yoḡsa⁴²⁵ āh-ı āteş zāduḡ ey bülbul
- 2 Lisān-ı 'aşkı bilmezsin o bir müşkil mu'ammādur
Hemān bu gülşen-i 'ālemde çıkmış aduḡ ey bülbul
- 3 Seni⁴²⁶ bî-āh u nāle ḡonçe-i⁴²⁷ bî-būy naḡş itmiş
Ne dersin kār [u] bār [r]engīnine Bihzād'ı ey bülbul⁴²⁸
- 4 Ne bildüḡ bāb-ı ders-i 'aşkı kim bir lāf-zensin sen⁴²⁹
Debistān-ı belāda kim durur üstāduḡ ey bülbul
- 5 Cüdā mı kıldı goncaḡdan⁴³⁰ seni de rūzigār āyā
Dil-i Ṭalib gibi dā'im nedür feryāduḡ ey bülbul

-84-

Rūḡ-i Baḡdādī*

fe 'ilātün/fe 'ilātün/fe 'ilātün/fe 'ilün

- 1 Şaḡma ey ḡāce ki senden zer ü sīm isterler
“Yevme lā-yenfa'u”da⁴³¹ ḡalb-i selīm isterler

* TAD, s. 249.

⁴²⁴ Nūshada şair mahlası yerine “Cüdā” kelimesinin üzeri çizilmiştir.

⁴²⁵ yoḡsa: yoksa, TAD.

⁴²⁶ Seni: Beni, TAD.

⁴²⁷ ḡonçe-i: ḡoncayı, TAD.

⁴²⁸ Ne dersin kār [u] bār [r]engīnine Bihzād'ı ey bülbul: Ne dersin kār-ı nāzikine Bihzād'ı ey bülbul, TAD.

⁴²⁹ Ne bildüḡ bāb-ı ders-i 'aşkı kim bir lāf-ı zensin sen: Ne bildüḡ bāb-ı ders-i 'aşkı kim pūr-lāfız-ı dā'im, TAD.

⁴³⁰ goncaḡdan: , N.

* BRD, s. 581-582.

⁴³¹ “Faydası olmayacak gün” Şuarâ Suresi, 88. Ayet. Ayetin tamamı: يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ

- 2 Berzāh-ı havf ü recādan geçe gör nā-kām ol
Dem-i āhırda ne ümmīd ü ne bīm isterler
- 3 Unudup bildigüni ‘ārif iseñ nā-dān ol
Bezm-i vaḥdetde ne ‘ilm ü ne ‘alīm isterler
- 4 ‘Alem-i bī-meh ḥurşīd [ü] felekde hergiz
Ne mühendis ne münecim ne ḥakīm isterler
- 5 Meclis-i keşf-i ma‘ānīde çok esrār açulur
Varımaz nefis-i gāzūb anda ḥalīm isterler
- 6 Ḥarem-i ma‘nada bīgāneye yol virmezler
Āşinā-yı ezeli yār-i ḳadīm isterler
- 7 Sākin-i der-geh-i teslīm u rızā ol dā’im
Ber-murād itmege ḥıdmetde muḳīm isterler
- 8 Der-geh-i ḥaḳḳa varup dirligünjı ‘arż itme
Anda hergiz ne sipāhī ne za‘īm isterler
- 9 Cürmüñe mu‘terif ol tã’ata mağrūr olma
Ki şifā-ḥāne-i ḥikmetde saḳīm isterler
- 10 ‘Āşık ol şerbet-i vaşl ister iseñ kim ‘uşşāk
Çāresiz derd arayup renc-i elīm isterler
- 11 Ni‘met-i zāhire dil-beste olan gürsineler
Müzd-i nān-pāreye cennāt-ı na‘īm isterler
- 12 Ḳible-i ma‘naya fehmi eyleyen keçrevler
Sehv-ile secde idüp ecr-i ‘azīm isterler

49a

- 13 Ezber it kıışsa-i esrār-ı dili ey **Rūhī**
Hāzır ol bezmi ilāhīde nedīm isterler

-85-

Fehīm-i Şeydā* [Terkīb-i Bend]

fe ‘ilātün/fe ‘ilātün/fe ‘ilātün/fe ‘ilün

I.

- 1 Ey nigāh-ı ğaẓabı mest-i mey-i naḥvet-i nāz
Ġamzesi sāķī-i cām-ı ecel-i ehl-i niyāz
- 2 Ey fūrūġ-ı ruḥ-ı ḥūy-gerdesi Ḥurşīd-güdāz
Ey leb-i nādire gül-berg-i gül-i gülşen-i rāz
- 3 Korkaram rāzumı fāş ide o çeşm-i ğammāz
Āşinā oldı dile ğamze-i peykāne-nevāz
- 4 Şeb-i hicr [ü] ğam-ı zülfü [ü] dil-i sevdā-perdāz
İḥtiyārī <elde> degül āh eyler isem dūr [u] dırāz
- 5 Āh idersem n’ola sevdāñ-ile dolmış⁴³² göñlüm
Ḥaberüm⁴³³ yok ki senün ‘āşıkun olmış göñlüm

II.

- 1 Ḥüsnün evvel baķışumda beni itdi meftün
Eyledi sāḥir-i çeşmün baña biñ mekr ü füsün
- 2 Zülfün itdi dilümi silsile-cünbān-ı cünün
Āḥırü’l-emr bu sevdā-ile oldum mecnün

* FKD, s. 264-270.

⁴³² dolmış: ṭolmış, FKD.

⁴³³ Ḥaberüm: Ḥaberün, FKD.

- 3 Gördüğ oldum elem-i ‘aşkuñ-ıla zār u zebūn
Şerbet-i luṭf-ıla derd-i dilüm itdüğ efzūn
- 4 Toldı tā derd-i muḥabbetle derūn u bīrūn
Başladuñ zehr-i sitemle cigerüm itmege hūn
- 5 Rūy-ı dil gösterüp itdüğ beni çün dīvāne
Olduñ ey āhū-yı vaḥşī giderek bīgāne

III.

- 1 Bī-mürüvvet ne idi ‘arz-ı muḥabbet evvel
Ne idi eyledüğün luṭf [u] mürüvvet evvel
- 2 Neye virdüğ dil[e] nezzāreye ruḥṣat evvel
Niçün itdüğ dil-i bī-çāreye şefkat evvel
- 3 İtmek idi ğaražuñ çünki ferāğat evvel
Ne idi tā bu kadar germi-i ülfet evvel
- 4 Üns idi elde iken şānuḡa ‘ādet evvel
Şāhbāzum yoğ-idi sende bu vaḥşet evvel
- 5 ‘Afv kıl hüsnuñe küstāḡ nigāh itdüm ise
İḡtiyār elde degül girye vü āh itdüm ise

IV.

- 1 Gerçi ben serḡoşı ‘aşkuñla şarāb itmez idüğ
Āteş-i cevri-ile bağrumda kebāb itmez idüğ
- 2 Evvel ālüfteñe tā böyle ‘itāb itmez idüğ
Biñ su’āl eylese bir tünd cevāb itmez idüğ

- 3 Luṭf iderdün ğaḏab-ālūde ḥiṭāb itmez idün
Beni gördükçe ser-i rehde şitāb itmez idün
- 4 Çeşmümi āteş-i ḥasret-ile pür-ā itmez idün
Dil-i vîrānemi tekrār ḥarāb itmez idün
- 5 Şimdi ḳurbānuḡ olam söyle nedür n'oldı sebeb
Āşinā-yı ezeliye bu tecāhül bu ğaḏab

V.

50a

- 1 Mest-i şîrîn-suḥanam telḥi-i ğüftār nedür
Luṭfuḡ evvel ne idi şimdi bu āzār nedür
- 2 Pür-teġāfûl nigeḥ-i nergis-i bîmār nedür
Ġonçe-i gül gibi la'lîn-i şeker-bār nedür
- 3 Beni gördükçe şitāb ile o reftār nedür
Renciş-i bî-sebeḡ-i ğamze-i pergār nedür
- 4 Sitem-i ğamze yiter çeşm-i cefā-kār nedür
Mübtelāḡa nedür ey şūḡ bu āzār⁴³⁴ nedür
- 5 Sitem itmekde yine ḳādir iseḡ eyle baḡa
'Āşıkam 'āşıkam ey şāḡ-ı⁴³⁵ cefā-kār saḡa

VI.

- 1 Ḥod perestüm reviş-i dînüḡe ḳurbān olayım
'Āşık-āyînesin āyînüḡe ḳurbān olayım

⁴³⁴ āzār: eṭvār, FKD.

⁴³⁵ şāḡ-ı: şūḡ-ı, FKD.

- 2 Pîçîş-i turra-i müşkînüğe kurbân olayım
Reşkden bister ü bālînüğe kurbân olayım
- 3 Çeşm-i ‘ayyār-ı suhan-çînüğe kurbân olayım
O kemān ebrû-yı pür-çînüğe kurbân olayım
- 4 Nāvek-i ğamze-i pür-kînüğe kurbân olayım
Zehr-ḥand-i leb-i şîrînüğe kurbân olayım
- 5 Sîneḡi kîneden ey āyîne-ruḡ şāf eyle
Öleyim mi ele mir’ât alup inşāf eyle

VII.

- 1 Ḥüsnüḡi görse eger Yūsuf olur bende saḡa
Ḥayl-i ‘uşşāk nice olmasın efgende saḡa
- 2 Korkaram yār olup⁴³⁶ aḡyār-ı firîbende saḡa
Bir naşîhatdür [ider]^D ‘āşık-ı şermende saḡa
- 3 ‘Āşık olurduḡ eger görse idüḡ sen de saḡa
Böyledür kısmet-i Ḥaḡ girye baḡa ḡande saḡa
- 4 Ḥande it aḡlasa ḡālin dil-i nālende saḡa
Ba‘deẓīn bendeyem ey şāh-ı ḡüb-ı cihān ben de saḡa
- 5 Girde-bālīn gül-āgendeḡ olup tûde-i⁴³⁷ ḡār
Derd-i ḡayretle helāk ola **Fehīm**-i bīmār

⁴³⁶ olup: olur, FKD.

⁴³⁷ tûde-i: pûte-i, FKD.

-86-

Fehīm**fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilün*

- 1 Vālih-i 'aşkam cünün yār-ı kādīmümdür benüm
Şāh-ı sevdā-leşkerem Mecnün nedīmümdür benüm
- 2 Gülistān-ı 'ālem-i rūham kelīmüm⁴³⁸ la'l-i yār
Bülbülem cān [ü] dem 'İsā nesīmümdür benüm
- 3 Nutka āgāz eylese tūṭī-i nefis-i nāṭıka
Şāf-dil mir'āt aṭa tab'-ı selīmümdür benüm
- 4 Sīnem içre rüz [u] şeb hūn-ı cigerle beslerem
Tıfl-ı ğam perverde-i nāz u na'īmümdür benüm
- 5 Diye hākümde görüp dūd-ı dilüm bir gün o māh
Nev-şükūfta⁴³⁹ sünbül-i kabır-i **Fehīm**'ümdür benüm

-87-

Bākī Efendi**mefā 'ilün/mefā 'ilün/mefā 'ilün/mefā 'ilün*

- 1 Dilā āhır-ı cihānda kimse aṣlā pāy-dār olmaz⁴⁴⁰
Müdām elden koma ayağı fırsat ber-ķarār olmaz
- 2 Şakın Mecnün[ı] şanmaṇ ehl-i 'aşkun ihtiyārıdur

* FKD, s. 600.

⁴³⁸ kelīmüm: gülümdür, FKD.⁴³⁹ şükūfta: şükūfe, FKD.

* BAD, s. 220.

⁴⁴⁰ Dilā āhır-ı cihānda kimse aṣlā pāy-dār olmaz: Dilā bezm-i cihānda kimse āhır pāy-dār olmaz, BAD

Güzel sevmekde zīrā kimseye hīç ihtiyār olmaz

- 3 Kenār itsem diyen ol gevher-i қа‘r-ı yem-i ğamdan
Kenāra çıkmasun hergiz ki gevher der-kenār olmaz
- 4 Ne kanlar ağların hecrinde yāruñ derd-i fūrkatden
‘Aceb bir dem mi vardur çeşm-i pūr-hūn eşk-bār olmaz
- 5 Ol āhūyı saña şayd ola şanma iltiyāmından
Öñünçe kaçır ammā **Bākīyā** āhır şikār olmaz

-88-

Bākī*

mef‘ūlü/mefā‘ilü/mefā‘ilü/fe‘ülün

- 1 Çāk oldı yaķam cevır ü⁴⁴¹ firāvānuñ elinden
Şad-pāre iken dāmen-i dil anuñ elinden
- 2 Kıaddüm bükilüp derdün-ile döndi kemāne
Kullāb-ı ser-i zūlf-i perīşānuñ elinden
- 3 İl bezm-i vefāñ içre şafālarda velī ben
Kānlar yudaram sākī-i hicrānuñ elinden⁴⁴²
- 4 Fāş itmez idi rāzını ol Yūsuf-ı Ken‘ān⁴⁴³
Çāk olmasa dāmānı Züleyhānuñ elinden
- 5 **Bākī** niçe bir fāhte-veş bāğ-ı belāda
Nālān olam ol serv-i hırāmānuñ elinden

* BAD, s. 322.

⁴⁴¹ cevır ü: cevır-i, BAD

⁴⁴² Bu beyitten sonra divanda 2 beyit daha bulunmaktadır.

⁴⁴³ Fāş itmez idi rāzını ol Yūsuf-ı Ken‘ān: Fāş itmez idi rāz-ı dili Yūsuf-ı Ken‘ān, BAD

-89-

Baḳī**fe 'ilātün/fe 'ilātün/fe 'ilātün/fe 'ilün*

- 1 Merḥabā eylesem ol şūḥ-ile bayram olsa⁴⁴⁴
Devlet el virse yüzün gördigüm eyyām olsa
- 2 Olıcaḳ yār gibi dilber-i şīrīn-ḥarekāt
Teni pālūde-i ter gözleri bādām olsa
- 3 Gül gibi bāde-i gül-[g]ūnuḡa⁴⁴⁵ ne ibrām gerek
Zāhidūḡ kanın içerdüm eger ibrām olsa
- 4 Ḥasret-i ḳaddūḡ-ile ḳanlı elifler çeksem
Sīnede her biri bir serv-i gül-endām [olsa]
- 5 **Baḳīyā** 'ayş-ı bahār eyler idük meclisde
Sāḳī-i lāle-'izār u mey-i gül-fām olsa

-90-

Ḳabūlī**mefā 'ilün/mefā 'ilün/mefā 'ilün/mefā 'ilün*

- 1 Dil alsa gördüḡün demde dil-ārāda kemāl olsa
Murāduḡ anlasa 'ālemde dildār ehl-i ḥāl olsa
- 2 'Adū kām almasa rām olmasa 'ālemde her güle
Aḡa sevmek sevimek mā-ḡaşal emr-i muḡāl olsa

* BAD, s. 384-385.

⁴⁴⁴ Divanda 1. beyitin 2. mısrası.⁴⁴⁵ gül-[g]ūnuḡa: , N.

* KBD, s. 709.

- 3 Elüñe lâle-āsā kâse alsan kelle-germ⁴⁴⁶ olan
Müdâm[î] al görsek gül gül olan elün al olsa
- 4 Kemâl-i 'ilm-ile ma'lûm-ı 'âlem olan el-hâşıl
Dilâ ehl-i kemâl olan kelâmuñda me'âl olsa
- 5 **Ḳabûlî** mäh-rûlarda vişâle va'de olmasa
Dem-i vaşl-ı dîl-ârâ her dem ü her mäh u sâl olsa

51b

-91-

Rûhî*

fe 'ilâtün/fe 'ilâtün/fe 'ilâtün/fe 'ilün

- 1 Halka kîn eyleme var ise belâgat sende
Seni zemm eyleyeni lutf-ıla kıl şermende⁴⁴⁷
- 2 Kimseye ağlama hâlun baña rahm eyle diyü
Cehd kıl eylesün üstüne 'âlem hânde
- 3 Ehl-i 'irfân-ile külhanda geçinmek yegdür
Cühelâ ile şafâ eylemeden gülşende
- 4 Pest ider qadrini âhîr kişinün serkeşlük
Ser-firâz olur o 'ârif ki ola efgende
- 5 Sâkin-i künc-i tevekkül olıgör ey **Rûhî**
Nefs için kâmil⁴⁴⁸ olan câhile olmaz bende

⁴⁴⁶ kelle-germ: gülle germ, KBD.

* BRD, s. 976.

⁴⁴⁷ Seni zemm eyleyeni lutf-ıla kıl şermende: Seni qadî ideni sen medhîle kıl şermende, BRD.

⁴⁴⁸ kâmil: 'ârif, BRD.

-92-

Ġazel-i Rūhī Mūnācāt*

fā 'ilātūn/fā 'ilātūn/fā 'ilātūn/fā 'ilūn

- 1 Luṭf idüp dermān idersün bendeḡ fermān senün⁴⁴⁹
Ey Ḥakīm-i lem-yezel hem derd hem dermān senün
- 2 Göñlüm alduḡ luṭfuḡ-ıla ger diler cānum[1] al⁴⁵⁰
Arada nem var benüm hem dil senün hem cān senün
- 3 Ben faḡīri hem 'azīz itmek elünḡe hem zelīl
Ḥ'āh ḡahr it ḡ'āh luṭf it bendeḡ fermān senün⁴⁵¹
- 4 Cānibiḡdendür sipihrün devrine taḡrīk hep
Dā'imā ḡükm-i şerīfünle döner devrān senün
- 5 Sen meger kim ide[sin]^D ḡüyā zebānın yoḡsa⁴⁵² kim
Vaşfuḡı itmek ne mümkin **Rūḡī**-i bī-cān senün

-93-

Yaḡyā Efendi*

mefā 'ilūn/mefā 'ilūn/mefā 'ilūn/mefā 'ilūn

- 1 Dilā bāḡ⁴⁵³-ı vişāle dest-i himmetle irilmez mi
Nesīm-i luṭf esmez mi <esmez> o naḡl-i nāz egilmez mi

* BRD, s. 706-707.

⁴⁴⁹ Luṭf idüp dermān ider senün bendeḡ fermān senün: Luṭf idüp dermān idersin derdüme dermān seni ben, BRD.

⁴⁵⁰ Göñlüm alduḡ luṭfuḡ-ıla ger diler cānum[1] al: Göñlüm al luṭfuḡla isterseḡ cānum al, BRD.

⁴⁵¹ Ḥ'āh ḡahr it ḡ'āh luṭf it bendeḡ fermān senün: Ḥāh luṭf it ḡāh ḡahr it bendeḡ fermān senün, BRD.

⁴⁵² yoḡsa: yoksa, BRD.

* ŞYD, s. 435.

⁴⁵³ bāḡ: bār, ŞYD.

- 2 Tebessüm itdüğine⁴⁵⁴ gonçenün meftün olur bülbul
Derünü kat kat oldıgun dağı bî-çäre bilmez mi
- 3 Göñül senden kesilmez sen cefādan vaz gelmezsün
Yine incinme dırsün cān u dilden incinilmez mi
- 4 Gül-i bāguñ elinde dest-mālî n'ola al olsa
Hezārān bülbulün her dem gözi yaşı silinmez mi
- 5 Kayurmaz seyl-i ğam taşsun gerekse başdan aşsun
Kümejd-i bāde-i gül-gün ile **Yahyā** geçilmez mi

52a

-94-

Bākī*

fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilün

- 1 Lāleler bezm-i çemende cām-ı 'işret gösterür
Devletinde husrev-i gül 'ıyşa fırsat⁴⁵⁵ gösterür
- 2 Mevsim-i gül 'īd ile yār [u] muşāhib düşdiler
Bir birine iki dilberdür muhabbet gösterür
- 3 'īd-gehde varalum tolāba⁴⁵⁶ dilber seyrine
Görelüm āyine-i devrān ne şüret gösterür
- 4 Kaddüñe kul olmağa gelmiş dizilmiş karşıña
Servler durmuş⁴⁵⁷ çemen şahnında kāmēt gösterür

⁴⁵⁴ itdüğine: itdüğince, ŞYD.

* BAD, s. 131-132.

⁴⁵⁵ fırsat: ruḥṣat, BAD

⁴⁵⁶ tolāb: dolāb, BAD

⁴⁵⁷ durmuş: tırmuş, BAD

- 5 'Āşıkı bî-şabr u ārām eyleyüp seyyāh ider
Memleket seyr itdürür 'āşkuñ vilāyet gösterür
- 6 Bî-sütün-ı ğamda **Baķī** seng-i miḥnet kesmege⁴⁵⁸
Şöyle üstād oldı kim Ferhād'a şan'at gösterür

-95-

Baķī*

fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilün

- 1 Zaḥm-ı sīnem ol gözi mekkāre ğāyet hoş gelür
Yara açarsam revādur yāre ğāyet hoş gelür
- 2 Tūtiyānuñ minnetin keḥḥāl derdin⁴⁵⁹ çekmeden
Ḥākpāyüñ dīde-i ḥünbāra ğāyet hoş gelür
- 3 Bir 'aceb dārüş's-şifādur kūyı derd ehline kim
Anda hep nā-ḥoş varan bî-çāre ğāyet hoş gelür⁴⁶⁰
- 4 Eylese cevri-i cefā⁴⁶¹ mihr-i vefādur⁴⁶² ğāyeti
Ḥaḳ budur kim āşık-ı ğam-ḥ'āra ğāyet hoş gelür⁴⁶³
- 5 Cāna rāḥatdur ser-i kūyuñda āh itdükleri
Ol hevālar **Baķī**-i bīmāra ğāyet hoş gelür

⁴⁵⁸ kesmege: kesmede, BAD

* BAD, s. 134-135.

⁴⁵⁹ derdin: ḳahrın, BAD

⁴⁶⁰ Divanda 4. beyittir.

⁴⁶¹ cevri-i cefā: cevri ü cefā, BAD

⁴⁶² mihr-i vefā: mihr ü vefā, BAD

⁴⁶³ Divanda 3. beyittir.

-96-

Bâkî⁴⁶⁴*fâ 'ilâtün/fâ 'ilâtün/fâ 'ilâtün/fâ 'ilün*

- 1 Nev-bahâr oldı yine şeydâlıg ister göñlümüz
Mest ü lâ-ya' kıl olup rüsvâlıg ister göñlümüz
- 2 Gülsitân içre geçüp karşıısına bir gonçenün
Bülbül-i şūrīdeveş gūyālīg ister göñlümüz
- 3 Kulle-i Kāf-ı 'anāyı eyleyüp pervāz-gāh
Pençe-i nā-çīz iken 'anḳālīg ister göñlümüz
- 4 Ceyb-i şabrı dest-i şevḳ-ıla çeküp çāk eyleyüp
Terk idüp nāmūsı bī-pervālīg ister göñlümüz
- 5 Hoş-nevālar eyleyüp gülzār-ı kūy-ı yārda
Bâḳiyā murğ-ı laṭīf-edālīg ister göñlümüz

-97-

Ġazel**Bâkî Efendi****fâ 'ilâtün/fâ 'ilâtün/fâ 'ilâtün/fâ 'ilün*

- 1 Hālḳa ḥālḳa zūlf kim ol ḥatt [u] ḥāl üstindedür
Şekl-i tuğrādur mişāl-i bī-mişāl üstindedür
- 2 'Ārız-ı gül-gūnuñ üzre ḥāl-i fettānuñ senün

⁴⁶⁴ Bu şiir şairin yayımlanan divanında bulunmamaktadır. BAD

* BAD, s.177-178.

Fitnedür⁴⁶⁵ hālī degül her lahza āl üstindedür

- 3 Sā'id-i sākī ile cām-ı mey-i gül-gūna bak
Berg-i gül seyr itdürür gūyā nihāl üstindedür⁴⁶⁶
- 4 'Āşık-ı bī-çäreler bār-ı belā⁴⁶⁷ altındadır
Derd-mend üftādeler görseñ ne hāl üstindedür⁴⁶⁸
- 5 Rūy-ı baḥşı⁴⁶⁹ bedr olur burc-ı felekden⁴⁷⁰ 'ākıbet
Şol ki⁴⁷¹ mäh-ı nev gibi kesb-i kemāl üstindedür⁴⁷²
- 6 Mīmdür gūyā dehānuñ şafḥa-i mäh üzredür
Sīne beñzer şāne-i zülfüñ de sāl üstindedür⁴⁷³
- 7 Çarḥ yüzün⁴⁷⁴ döndürmedin gülşende 'ayş it **Bāḳiyā**
Sebzeler zībā hevālar i 'tidāl üstindedür⁴⁷⁵

53a

-98-

[Raḥmī]^{*476}

mef'ülü/fā'ilātü/mefā'ilü/fā'ilün

- 1 Dür dişleriñe dindi Le'ālī ğazelleri
Güftāruña oқundı Zülālī ğazelleri

⁴⁶⁵ Fitnedür: Fitneden, BAD

⁴⁶⁶ Berg-i gül seyr itdürür gūyā nihāl üstindedür: Bir gül-i sīr-ābdur gūyā nihāl üstindedür, BAD

⁴⁶⁷ belā: belāñ, BAD

⁴⁶⁸ Divanda 5. beyittir.

⁴⁶⁹ baḥşı: baḥtı, BAD

⁴⁷⁰ felekden: şerefde, BAD

⁴⁷¹ Şol ki: Her ki, BAD

⁴⁷² Divanda 7. beyittir.

⁴⁷³ Divanda 6. beyittir.

⁴⁷⁴ yüzün: yüz, BAD

⁴⁷⁵ Divanda 8. beyittir.

* Bu gazel şairin yayımlanan divanında yer almamaktadır, RHD.

⁴⁷⁶ Nüşada Şānī yazmaktadır.

- 2 Vaşf itdiler meger ki dehān u miyānuñı
Oldı nişānı aña Hayālī gazelleri
- 3 Farq-ı felekde eylese yer n'ola ey güneş
Ebrūlaruña dindi Hilālī gazelleri
- 4 Sen serv-i kāmētūñ yolına hāk olalı dil
Vird-i zebānum oldı Nihālī gazelleri
- 5 Vaşf ideli o gözleri āhūyı **Raḥmiyā**
Mülk-i Hıṭāya irdi Ġazālī gazelleri

-99-

Şānī

mef'ūlü/fā'ilātü/mefā'ilü/fā'ilün

- 1 Hicrān şebinde dindügi Āhī gazelleri
Geldi şahādet itdi Güvāhī gazelleri
- 2 Cürm ü ḥaṭālarım diler ol şāhdan benüm
'Afvī gazelleri ile Günāhī gazelleri
- 3 Eş'ār-ı 'Askerī ile oldı muḳābele
Meydān-ı nazm içinde Sipāhī gazelleri
- 4 Alma elüñe ḥāṭıruña virmesün ğubār
Ḥākī gazelleri ile Rāhī gazelleri
- 5 Minnet Hudāya irdi meşāyiḥ ḥuzūrına
Bu şi'r-i **Şānī** ile İlāhī gazelleri

-100-

Ġubārī

mef'ülü/mefā'ülü/mefā'ülü/fe'ülün

- 1 Ḳaddün var iken serv-i hırāmān oda yansun
 Ḥaddün var iken berg-i gülistān oda yansun
- 2 Ruḥsāruṅ-ile rūṣen iken meclis-i 'uṣṣāk
 Ey mäh-ı cihān şem'-i şebistān oda [yansun]
- 3 La'lün var iken çeşme-i ḥayvān yire geçsün
 Māhuṅ var iken miḥr-i dıraḥşān oda [yansun]
- 4 Dil āteş-i hicr ile kebāb oldu ciger ḥün
 Yirden yire geçsün mey ü büryan oda [yansun]
- 5 Çün yakdı **Ġubārī**'yi külin göge şavurdı
 Bir gün göreyin āteş-i hicrān oda yansun

53b

-101-

Sā'ī

fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilün

1

Yār mā'il aṅa aḡyār olduḡiçün n'eylesün
Gül daḡılur yanına ḥār olduḡiçün n'eylesün
'Aşḡ ḡātil cān bīmār olduḡiçün n'eylesün
Dost bī-pervā dil-āzād olduḡiçün n'eylesün
Baḡt uyur bu dīde bīdār olduḡiçün n'eylesün
Ṭālī'üm ṭālī' degül yār olduḡiçün n'eylesün

2

Küyuna varsam o mähı görmekiçün bir nazar
Hāk-i rāhından şabā bir zerre göstermez eşer
Gice kılsam işigi taşını yaşıdamsam eger
Ḥ'āb girmez 'aynıma hicrān ile şeb-tā-seher
Baht uyur bu dīde bīdār olduğıçün n'eylesün
Tāli'üm tāli' degül yār olduğıçün n'eylesün

3

Cüy-veş şahı-nı cemende kıılmağa geşt [ü] güzār
Eyledüm ol mäh-sīmā ile dün kavı [ü] karar
Yollarında kaldı nergis gibi çeşm-i intizār
Gelmedi beşzer ki ḥ'āb-ı nāza vardı ol nigār
Baht uyur bu dīde bīdār olduğıçün n'eylesün
Tāli'üm tāli' degül yār olduğıçün n'eylesün

4

Ben kıyās eylerdüm ol meh mihribān ola bağa
Mūnis-i ğam-ḥ'ār [u] yār-ı dil-sitān ola bağa
Vaşf-ı la'li rüz [u] şeb vird-i zebān ola bağa
Kim dir idi dil alup āşūb-ı cān ola bağa
Baht uyur bu dīde bīdār olduğıçün n'eylesün
Tāli'üm tāli' degül yār olduğıçün n'eylesün

5

Cevr iden şanmağ ki yār-ı dil-sitānumdur benüm
Zulm iden Sā'īye şāh-ı kāmranımdur benüm
Yār olan bağa bu cism-i nā-tüvānumdur benüm
Dā'imā bu şı'r-i ter vird-i zebānumdur benüm
Baht uyur bu dīde bīdār olduğıçün n'eylesün
Tāli'üm tāli' degül yār olduğıçün n'eylesün

-102-

Ser-Güzeşt-Nāme-i Faķır Be-‘Āzimet-i Toķat*fe ‘ilātün/fe ‘ilātün/fe ‘ilün*

- 1 Şad sitāyiş ki Hüdā’ya her-dem
‘Usr ile yüsrü yaratmış tev’em
- 2 Lezzet-i cām-ı mey-i meclis-i cāh
Telh-i ‘azl-ile olur cümle tebāh
- 3 Dest-māl olsa n’ola şadr-ı sürūr
Bir iki gün idilür anda huzūr
- 4 ‘Aseliñ h̃āhişine her ki düşer
Sere zenbūr-ı hımār āhir üşer
- 5 İrişür rüz-ı vişālün şāmı
Rūşenün zulmet olur encāmı
- 6 Gonçe-i bāğ-ı melāhat-efrüz
İde gülşende ikāmet çend rüz
- 7 Anı āzürde ider hār-ı cefā
Güli bülbulden ider dehr cüdā
- 8 Şem’e pervāne iderse ülfet
Ola germiyyeti bir kaç sâ‘at
- 9 Böyledür böyle cihānuñ hālî

Pāydār olmaz imiş iḳbālī

Hezār Dürer-i Dürūd-ı Şalavāt Be-Ḥazret-i Fahr-ı Mevcūdāt Ra İṣār-Bād

- 10 Tuḥfe-i dürr-i şalavāt bisyār
Ḥāk-pāyine anuḡ ola niṣār
- 11 O Ḥüdā-vend-i ser-i ḡayl-i resül
Olmaya cāh-ı bülendden ma‘zül
- 12 Ḥākim-i maḥkeme-gāh-ı ‘araṣāt
Eyleye anı Mevellā-yı ‘uṣāt
- 13 Luṭf-ıla ümmetini fāyık ide
Niçesin ‘izzetine lāyık ide
- 14 Vire hüccetlerini rüz-ı cezā
Kimisi ola şefā‘at imzā
- 15 Kimi tertīb-i cezāya şāyān
Kimine ola ‘atıyye ḡufrān
- 16 Yā İlähī kerem ü lüṭfuḡdan
Eyle gencīne-i ḡalbi rüṣen
- 17 Müdde‘ādan dilerüz rüz-ı cezā
Bizleri eyle şefā‘atle rehā

Āḡaz-ı İbtidā‘-i Sühen

- 18 Gele ey kilḡ-i ḡoş-āyende edā
Eyle esrārımı bir bir ifşā

- 19 Ser-güzeştim nicedir eyle ‘ayān
Şafha-i hātıra ol reşha-feřān
- 20 Bursa şehrinde iken āzāde
Bir sefer dūřdi dil-i nā-řāde
- 21 Destine aldı felāhum devrān
Atdı bir semte çü seng-i yābān
- 22 Sekenimden n’ola oldumsa cūdā
Sefer itmezse hatā müşg-i Hıtā
- 23 Şanki bir nāme-i rağbet-üslūb
Geldi ol-demde baņa bir mektūb
- 24 Keřf-i maźmūnı beni ol sā‘at
Eylemiş şehr-i Toķat’a da‘vet
- 25 Re’y-i encāma ararken bir pul
‘Azm-i rāh itmegi gördüm ma‘ķūl
- 26 Hākķa tefvīř-i umūr indim o ān
Oldum ol-demde Mudanya’ya revān
- 27 Gerçi tenhā revī-i rāh oldum
Şaşş-ı fikrim ile hem-rāh oldum
- 28 Hemdemim idi ğamı yārānuř
Fikri yādımda idi cānānuř
- 29 Zuhran ezdīķ irişdük hāna

Āşinā idi kamu bīgāne

30 O gün olduğu için bād-ı şedīd
Gemiye girmeden olduk nevmīd

31 Mevc-ḥīz idi o gün yem gūyā
Dil-i ‘āşık gibi baksañ tenhā

32 Heybet-i ḳahrı ile Mevlā’nun
Bulğur evserdi dili deryānun

33 Dem-i medhūşı idüp baḫrı ḫarāb
Deheninden saçılur idi lū‘āb

34 Dest-i bād ile açup kīnesini
Tırma dögmekde idi sīnesini

35 Kendi esrārım unuttum ol ān
Bu temāşā ile oldum ḫayrān

36 Oldı ol şeb baḫa gūyā yeldā
Dil-i āşüfteye zülf-i Leylā

37 Rūz-ı āzīne idi irte hemān
Gemiye girdik olup yola revān

38 Gerçi baḫr eyler idi cūş müdām
Bozburun oldu o şeb bize maḳām

39 Buydı burnumuz olduk dil-şād
Kūhda ol gice olduk Ferhād

- 40 Olmadı çünkü güzër eyyâmı
Eyledük anda o dem aḥşâmı
- 41 Nısf-ı leyl idi hemân ol sâ‘at
İtdik ol merḥaleden hep hicret
- 42 Her biri bir ṭarafa oldu revân
Biz de keştî ile teşt indik o ân
- 43 Yine bir lu‘b-ile o bir kıayada
Ḥâr u ḥas gibi olup deryâda
- 44 Esmesi sebt günü bād-ı şedîd
Bizi İstanbul’dan itdi nevmîd
- 45 Geldi erişdi yine vâkt-i zâlâm
Tîr-veş eyledik anda aḥşâm
- 46 Şubh-dem idi eḥad gün kâmil
Olduḡ İstanbul’a varup dâḥil
- 47 Ṭop-veş atılabırmeydâne
Meskenim oldu o gün Ṭophâne

54b

- 48 Yakdı barut-ı firâkında sebîl
Çıkmadı gûş-ı göñülden o fetîl

Be-‘Azm-i Süy-i Kıavaḡ ve Be-Hezâr Kıurbet ü İştıyâḡ

- 49 Ne zamân ise bu çarḡ-ı gerdân
Kıaddı ḥam-geştemi eyler çevgân

- 50 Eylemez dām-ı belādan āzād
Eser elbette muḥālif bir bād
- 51 Dād ey baḥt-ı siyeh senden dād
Çarḥ-ı kes olmadı ber-vefḳ-i murād
- 52 Heves-i bād idüp zerre mişāl
Kalmadı şabra vücūdumda mecāl
- 53 Tāḳatim itdi hevā āḥir ṭāḳ
Eyledim hicret-i taşmīm-i Kavaḳ
- 54 Zevraḳa bindim olup yola revān
Rūzgār idi baḡa keştī-bān
- 55 Tāze bir pādişeh-i milk-i behā
Baḡr içinde āşinā oldu baḡa
- 56 Ser-i şem‘ üzre olan dūd-āsā
Eksik olmadı serimden sevdā
- 57 Şanki bir mālīk-i deryā idi ol
Sīmten ḳāmet-i bālā idi ol
- 58 Gördi ḥālim baḡa i‘zāz itdi
Dār-ı ḡurbetde ser-efrāz itdi
- 59 Suḡen-i pākini gūş eyler idim
Mevc-i deryā gibi cūş eyler idim
- 60 Rūzgār oldu kenāra mā’il
Kavaḳ’a itdi bizi çün dāḥil

- 61 Bî-ķarār itdi beni farṭ-ı firāk
Başım üzre eserek bād-ı Kavaķ
- 62 Yine mānend-i ser ü āb-ı revān
Kavaķ ayağı bize oldu mekān
- 63 Şeb [ü] rûz eyler idim Hakkā niyāz
Murğ-ı dil itse Kavaķ'dan pervāz
- 64 O cefā-pīşe ile ben her bār
Her dem itmekde idim seyr-i kenār
- 65 Çizdi bir hoşca kenār āhır kār
O perī eyledi bir semte firār
- 66 Ber-ķarār olmaz imiş zevķ-i müdām
İtdi üç günde vişālin itmām
- 67 Ağladup şaldı beni ferdāya
Ben dahı girdim o dem deryāya
- 68 Ya'nī girdim gemiye bī-minnet
Eyledi bād-ı muḥālif sür'at
- 69 'Azm-i rāh itmeden olduķ me'yūs
Oldı mesken bize ķurb-ı fānūs
- 70 Hem-çü pervāne şem'-i āmāl
Fener eṭrāfına itdik rû-māl
- 71 Şeb siyeh baḥr siyeh seng siyāh

Seng-i hārāyı idüp cāy-ı penāh

- 72 Olmadı bād-ı müsā'id peydā
Bizi men' eyledi reddin Mevlā
- 73 Dil-i erbāb-ı hüner gibi havā
Oldı bir pāre hele çehre-güşā
- 74 Oldı āyīne-i yem şāf-nümün
(...) ⁴⁷⁷ bir sâ'ate yok şabr [u] sükün
- 75 Leb-i deryāya gelüp dest-efşān
Puşt-i keştīye binüp anda hemān
- 76 Açdı bī-ḥavf sefīne şeh-ber
N'ola kuş gibi aña dirsem uçar
- 77 Şanma etrāf-ı serinde yelken
Şoyunup anda kōdu pīrāhen
- 78 Reh-güzārına gelüp bād-ı şabā
Merḥabā eyledi mevc-i deryā
- 79 Būse ümīdi ile bī-teklīf
Dāmenin tutdı yemüñ rīḥ-ı laṭīf
- 80 Der-kemīn olmuş imiş tünd-i havā
Yolunı aldı hemān dūrd-āsā
- 81 Arka virdi yoluna sedd oldı

    

82 -i ı   
’ -i  

83      
‘    

84     ’
 -ı  

85       
 ’-ile  

86 -i     
   -ı 

87     ’
-i  - ’

88  -ı  -i 
   ’  

89   -iken  
  

-ı  --i (...)⁴⁷⁸

90  -i   
   

478 , N.

- 91 Her kişi dā'ıyesin cezm itdi
Reh-i maqşūdumuz 'azm itdi
- 92 Virdi bir bād-ı müsā'id Mevlā
Rūzgāriyla geçildi deryā
- 93 Şanki zencirini kırmış bir şir
Kavsden belki boşanmış bir tır
- 94 İki üç günde göründü sâhil
Her kişi maţlaba oldu nā'il
- 95 Bu faķir ile meger keştibān
Ünye'ye çıkmāğa itdi peymān
- 96 Baņa ol semt idi zirā ki necāt
Niyetim çünkü benim 'azm-i Toķat
- 97 Geldi eriřdi yine gör ki każā
Mevc-hiz oldu ziyāde deryā
- 98 Ünye'yi itdi gice 'ubūr
Vona Limanı'na çıkdık bā-zūr
- 99 Ünye'ye çıkmaduğın keştibān
'Arbede eyler idi hem-rāhān
- 100 Ondan almazdı mişāl-i gerdün
Vona'ya oldu sefine bīrūn
- 101 Bindi bir zevraķa bir kaç hem-rāh

55a

‘Azm-i rāh ḥ̣āh [u] nā-ḥ̣āh

102 Tolaşup sāhili üç gün kāmīl
Ünye’ye itdi seherden dāhīl

103 Beş konaḡ daḡı gidildi birden
Hele ḡurtulduḡ o derd-i serden

104 Bir buçuḡ ayda bu vech-ile tamām
Buldı hengām-ı sefer-ḡün encām

105 Bir dūşenbe gün idi rûz-ı necāt
Rû-nümā oldı seher şehr-i Toḡat

106 Meger ol sâ‘at-imiş vaḡt-i zuḡāl
Eksik olmadı sere ye’s ü cedel

107 Çekdüḡüm yolda mûkāfat-ı elem
Geldi bir kīse baḡa fıdḡa-i ḡam

**Ḥükümet Dādem Be-Maḡkeme-i Ū ve ‘Azl Şudem Be-Aḡt-i Nezdīk ve Bürehne Kerem Der
Ān Maḡal**

108 İbtidāda nitekim de’b-i ḡadīm
İtdi a‘yān-ı vilāyet ta‘zīm

109 Oldı tevḡīre efendi Rāḡīb
Eyledi maḡkemede ḡün nā’ib

110 Eylesen on on iki deḡlū var
Kātīb-i maḡkeme-i şehr-i şumār

- 111 Her biri çün seg-i nān-pāre taleb
Mübtelā-yı maraž-ı cū‘u‘l-kelb
- 112 Şerer-i āteş-i dükkān-ı nūhās
İntifā‘ım ne kadar eyle kıyās
- 113 Beni āgūş idüp dest-i telāş
Miḥnet-i bād-ı hevā oldı ma‘āş
- 114 Dem-i endīşe-i vaqt-i bī-kār
Nağme-perdāz idüm bülbul-vār
- 115 Münkabız geçe mi böyle demler
Cūybār-ı emel akmazsa da tamlar
- 116 Bu tesellī ile geçdi nice dem
Eyledi ḥabs beni sicn-i elem
- 117 Gāh endūh gehī şād oldum
Ye’s ü ümmīd ile berbād oldum
- 118 Bu siyāk üzre ‘ömr itdi güzer
Ḥātırā gelmedi ammā bu zarar
- 119 Geldi gördüm ki fütūr dā‘iye
Tālib oldum ki gidem nāhiye
- 120 Nice bir hātır-ı maḥzūn olsun
Enderūn olmadı bīrūn olsun
- 121 Ḥaberim yok ki zamān āḥir imiş
‘Azmimūḡ ‘avdeti de ḥāzır imiş

- 122 Üç günüm geçdi şafāda ammā
H̱āb-ı ğafletde imiş ol rü'yā
- 123 Şubḥ-dem itmiş idim anda qarār
Bir nice şahs-ı bed oldu ızhār
- 124 Çāre bir cānibe yok cāy-ı rehā
Melekü'l-mevt idi anlar gūyā
- 125 Geldi bir kağıdı var itdi 'itāb
Şundi bir kāse baḡa şan zehr-āb
- 126 Lerz-nāk oldu vücūdum ol ān
Okudum kağıdı oldum bī-cān
- 127 Didüm ey ḡatır-ı maḡzūn [u] nizār
İntifā' 'uḡ bu imiş āḡir-i kār
- 128 Saḡa bu manşıb-ı ğamdan ne ğarīb
Bir iki kīse elem oldu naşīb
- 129 Zer ü sīm elemidür kemer it
Rū-yı zerdūḡ yūri var sīm [ü] zer it
- 130 Eşheb-i baḡt yiter at saḡa
Yaradı manşıb-ı Toḡat saḡa
- 131 Bār-ı endīşeyi taḡmīl eyle
Var vatan ḡākini taḡbīl eyle
- 132 Her kim olduysa dehirde ḡākim

Virür aldıkların Allāh ‘ālim

133 Beni ol hāl ile ḥ‘āh [ü] nā-ḥ‘āh
Şehre götürdi o bir kaç gümrah

134 Kurtuluş emri muhāl el-hāsıl
Olduk anlarla Tokat’a vāşıl

135 Kānı anlar gel iderdi ta‘zīm
Göricek eyledi düş-nām-ı ‘azīm

136 Üşdiler başıma cumhūr oldı
Nīş-i dendān ile zenbūr oldı

137 Gurguñ içinde ğanem gibi faķır
Üşdiler başıma oldum dil-gīr

138 Aldılar varımı oldum ‘uryān
Kaldım açıkda mişāl-i şogan

139 Cümleten mā-ḥaşalım evvelden
Ne ki var ise çıkardım elden

140 Bu kader oldı beni rūz-ı cezā
Huşemādan ide taḥlīs Hudā

141 İntifā‘ım n’ola olduysa kalīl
Hürmetinden beni hıfz itdi Celīl

142 Kisbe sevķ eyle ḥalāle mālim
Budur ey Bār-ı Hudā āmālim

Encām-ı Kār Nüvište Şudem Nefsü'l-Emr Erbāb-ı Hükām

143 (.....)⁴⁷⁹

Olan olmaz mı cihānda kâdı

144 Ne kazā belki belā-yı dāreyn

Rūz-ı maḥşerde ödenmez ol deyn

145 Der-geh-i Ḥaḳḳa gelüp her (...) ⁴⁸⁰ı

İbtihāl eyleyeceksin tā key

146 Nic'ola ḥālūñ āyā der-mānde

Böyle ḳalursañ eger 'ıṣyānda

147 Nev-bahārda geḥen 'ömrüñe **Belīg**

Rūz u şeb etmemisin şimdī dirīg

148 Var ümīdim ki Ḥudā-yı Müte'al

Eyleye bendesine sevḳ-i ḥalāl

149 Bīñ yüz on dōrtte idi vaḳt temām

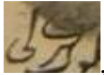
Sergüzeşt-nāmeyı itdim itmām

55b

Şüret-i Huccet-i İstihkām

Maḥrüse-i Burusada Dāye Ḥātūn maḥallesinde sākin 'Abdullāh Ḥamid (?) bin Muştafā nām kimesne meclis-i şer' de işbu rāfi' u'l-kitāb Yūsuf bin 'Abdullāh nām kimesne maḥzaratıyla (?) iḳrār ve taḳrīr-i kelām idüp Medine-i Miḥaliḥde medfūn merḥūm ṭayı Ḳaraca Aḥmed Pāşā evḳāfi müsaḳḳafātından olup maḥrüse-i mezbūrede Gelincik sūḳı taḥtında şandıḳcılar sūḳında vāḳı'

⁴⁷⁹ Mısra rutubet lekesinden dolayı okunamamaktadır.

⁴⁸⁰ , N.

etrāf-ı erba‘adan Şerbetçi Sefer ve Çolak Hüseyin dükkânları ve döşekciler sūkı ve tarīk-i ‘amm ile maḥdūd beher māh on iki aḳce icāresi olan bir bāb şūfı ve aḳa muttasıl beş aḳce icāresi olan bir bāb ḥālī dükkânlar ile üç aḳce icāresi olan kemer ayağı ḥaḳḳ-ı manḳūz olmağ-ıla taḥt-ı taşarrufumda olmağın zıkr olunan iki bāb dükkân ve kemer-i maḥdūde-i mezkūrı ṭīb-i ḥātır ve ḥüsn-i ihtiyārım ile on üç buçuk ğuruş maḳbūza mezbūr Yūsufa vaḳf-ı mezbūruḡ ḳā’im-maḳām mütevellīsi olan el-ḥacc Ḥasan Efendi izn ü ma’rifetiyle ferāğ u tefvīz eyledigünde ol daḡı (...)⁴⁸¹ velḳabūl taşarrūfunca ḳā’im-maḳām-ı mezbūr ḳablinden ḥaṭṭ u ḥatmini ḥāvī mezbūr Yūsuf yedine işbu temessūk daḡı i’tā olunmağ-ıla zıkr olunan (...)dükkân ve kemer ayağında benim ḳat’ā ‘alāḳa ve medḡalim (...)⁴⁸² işbu maḡmūnu min külli (...)⁴⁸³ mevcūd taḳrīr-i meşrūḡuna muṭābıḳ ḳā’im-maḳām-ı mezbūrun ḥaṭṭ-ı (...) ḥāvī temessūk ibrazı hemīn bu ḡurūf li-eclī’l-istiḡkām ketb ü terḳīm ve yed-i ṭālib-i mezbūr Yūsufa def’ ü teslīm olundu fil’yevmit (...) vel işrīn min şehri recebū’l li seneti selāse ‘aşere ve mi’yete ve elf [1143]

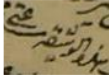
Şüret-i Huccet-i Keşf

İftihārū’l-ḡavāşş ve’l-muḳarribin mu’temidū’l mülūk ve’s-selāṭīn enīsū’t-devleti’l-‘aliyye celisū’l ḡazreti’s-sultāniyye ḡazret-i dārū’s-sa‘adet-i şerīfe (...) taḥt-ı nezāret-i ‘aliyyelerine olan evḳāfdan maḡrūse-i Burusada āsūde merḡūm ḳuṭbū’l-‘arīfīn ve ġavsū’l-vāşilīn meḡḡarū’l (...) veys emīr sultān ‘aleyḡū’r raḡmenu’r ve’l-rıḡvān ḡazretlerinūḡ cāmī’-i şerīf ve ‘imāret-i ‘amire ve türbe-i münīfeleri evḳāfında ḳā’im-maḳām-ı müteveli bā’iş (...)⁴⁸⁴ sā’ati Mehmed Çelebi bin el-ḡacc Hüseyin meclis-i şer’-i şerīfde taḳrīr-i kelām ve ta’bir-i (...)⁴⁸⁵ idüp ‘azīz-i müşārūn-ileyḡ ile cāmī’-i şerīf ve türbe-i münīf ve ‘imāret-i ‘amirlerinūḡ ba’zı mevāzı’ı mürūr-ı eyyāmla müşerref ḡarāb olup ‘imāret ve mermiyye-i müşārūn-[ileyḡ] ihtiyācla muḡtāc olmağı bundan aḡdem şeyḡ-i (?) müşārūn-ileyḡ ḡazretleri ḳablinden vārid meḡtūb-ı şerīf emri üslūb mūcibince bi’l-izniş’şer’ī ta’mīr ve termīm olunan mevāzı’ın cānib-i şer’den üzerine varulup maşrūfum olan meblağ keşf ü taḡmīn olunmu (...) maṭlūbumdur didükde bu faḳīr ḡāme mi’mārı ḳā’im-maḳāmı ‘Abdullāḡ Āḡā ḡalīfesi üstād Aḡmed ve zeyl-i ḳitāb (...)⁴⁸⁶ olup ebniye ve suḳūf aḡvāline vuḳūf-ı tāmımı olan

⁴⁸¹ Kelime ciltlenirken kesildiğinden dolayı okunamamaktadır. Metnin tamamında dipnotlarda fotoğrafi gösterilmeyen “(...)” ile belirtilen ibareler cildin altında kaldığından dolayı okunamayan kelimelerdir.

⁴⁸² , N.

⁴⁸³ , N.

⁴⁸⁴ , N.

⁴⁸⁵ , N.

⁴⁸⁶ , N.

(...)⁴⁸⁷ müslemîn ile mahâll-i mezkûra varup hâl-i minvâl-i meşrûh üzere olduğına ba'de'l mu'âyene mi'mâr-ı mezbûr mevâzı'-ı mezkûreyi ba'de'l-mesâha ve't- tahmîn evvelâ türbe-i câmi'-i şerîf ve türbe-i münîfe üzerine tecdîd ve baş olunan yüz üç tahta ger beher tahtası on sekiz kıyyeden biñ sekiz yüz elli dörd ve beş kuruluşun her vaqıyyesi başına (...) ve hammâliyye ve semmârî ile ikişer akçeden fülân kadar akçe ki min hayşü'l-mecmû' beher yüz yirmisi bir gurusdan fülân biñ akçe ile (...) vücûda gelür nokşân ile mümkün degüldür diyü her biri icmâ' u ittifaq eyledüklerinde mâ vaq' bit'taleb ketb olındı medine-i Burusada Velî Şemseddîn mahallesinde sâkin iken bundan aqdem fevt olan Luţfullâh Çelebi bin el-hâcc Şa'bânun şulbiyye-i kebîre kızı Râbi'a nâm hâtun tarafından huşûş-ı âtil- müzekkeri ikrâra vekîl olduğu zât-ı mezbûr lî-ma'rifet-i şer'iyye ile 'ârifân zevci Muhammed (...) ile İbrâhîm bin el-hâcc nebî nâm kimesne şehâdetleriyle 'alâ vechi'l-'aşb şâbit olan el-hâcc Ahmed bin el-hâcc 'asker nâm kimesne meclis-i şer'de iftihârü'l-havâşş ve'l-muqarribin mu'temidü'l-mülûk ve's-selâtin bi'l-fi'l dârü's-sa'âdet-i şerîfe ağası hâzretlerinün taht-ı nezâret-i 'aliyyelerinde olan evkâfda olup medine-i mezbûrede Haremeynüş-şerîfeyn vakfı mütevellîsi fahrü'l-eşbâh Hasan Ağa hâzır olduğu hâlde vakf-ı mezbûrda olup mezbûrda vâkı' bu hudûd ile mahdûd dâhiliyye ve hâriciyye-yi muhtevî beher mâh on beş akçe icâre-i müheffesi olan menzilin dâhiliyyesine bâ-temessük vâzı'ı'l-yed olan müvekkile-i mezbûreniñ 'amisi işbu râfiu'l-kitâb el-hâcc 'Osmân muhâzarâtıyla bi'l-vekâle ikrâr u takrîr-i kelâm idüp menzil-i mahdûd mezkûr müvekkilem mezbûreniñ babası müteveffâ-yı mezbûr ile merkûm el-hâcc 'Osmânun babaları mezbûr el-hâcc Şa'bânun icâretin ay ile (?) (...) taht-ı taşarrufunda olup ba'de (...)⁴⁸⁸ oğulları merkûmân Luţfullâh Çelebi el-hâcc 'Osmâna ber vech-i münâza'a intikâl-i 'adli ile intikâl (...) ba'dehü mezbûr Luţfullâh Çelebi dahı fevt olup menzil-i mahdûd-ı mezkûrda olan nısf hissesi kızı müvekkele-i mezbûreme intikâl itmişken mezbûr el-hâcc 'Osmân mecmû'-ı menzil-i mahdûd mezbûrun şülüşân miqdârı olan dâhiliyesini bî-vech zabt u taşarruf (...) bundan aqdem merkûm el-hâcc 'Osmândan taleb ü da'vet eyledükde oldahı menzil-i mahdûd-ı mezkûrı qarındaşım mezbûrum Luţfullâh Çelebinün münâz'ât-i takşîm eyledüğümüzde menzil-i mezbûrun dâhiliyesinün ebniyye ve 'arşası olup qarındaşım merkûm Luţfullâh Çelebiyi tahyîr eyldedükde hâriciyye-yi ihtiyâr ve dâhiliyyede nışdan ziyâde olan ebniyye ve 'arşa muqâbiline sene yediden toksan gurus ahz u kabz idüp haqq-ı taşarrufunu izn-i mütevellî ile

487 , N.

488 , N.

baña ferāğ ve tefvīz ben-daḥı tefvīz ve qabūl itmiş idim binā'en-'aleyh zabt u taşarruf iderim diyü def'-ile muqābele ve maẓmūnı min küllī'l vahy-i takrīrime muṭābık biñ yüz beş sene sene-yi ve vakf-ı mezbūra mütevellī olan Mehmed Ağa imzāsıyla memzī ve ḥatmı ile maḥtūm bir kıtā' temessük ibrāz idecek beynimizde münāza'āt vāqı'ı olmuşdı lī-hāletihı ḥāzih-i ḥuṣūş-ı mezbūr minvāl-i maḥrem üzere olduğı muqarrer ve muḥakkaḳ olmağı müvekkilem mezbūr Rābi'a menzil-i maḥdūd mezkūruñ dāḥiliyyesine müte'allika da'vāsı ve nizā'ım yokdur didi didükde 'Abdūs'sıddık'eş-şer'i mā vak' bi't-taleb ketb olındı

Nefsü'l-Emr Lām'î Efendi Raḥimehullāh

Sezā-vār-ı ḥamd ü şenā ol pādişāh-ı bī-hemtā ve şehen-şāh-ı zū'l-'izz ve'l-kibriyāyadur ki der-gāh-ı 'ālī vü bār-gāh-ı müte'ālisinde gerden-keş ü cabbārlar ki küllisi ḥor u ḥaḳīr yürür ve hezār ezhār-ı ḥadāyık-ı şalavāt ol 'andelīb-i terennüm-serā-yı bāğ-ı ḥaḳāyıkı ki delālet ü hidāyet ile ümmetine nice feth-i bāb idüp laṭif edālar iden ve şīrīn nevālar iden şonra hevā rāğıbları vü dünyā tālibleri ḥaḳḳında “*Ed-dünyā cīfetün ve tālibuhā kilāb*”⁴⁸⁹ buyurmuşdur

Ve ba'de sebeb-i risāle-i 'acībe ve mücib-i tedkīk-i maḳāle-i ğarībe oldur ki bir şehir (?) dār-ı dünyānuñ elem ü şiddetin ḥātıra idüp ḥalkuñ kendü 'ayıblarıyla takayyüd eyleyüp erbāb-ı zarāfete ḥaylī ıztırāb virdükleri için bī-iḥtiyār lisānuma gelen nā-şāyeste kelimāt zuhūra getürüp şütüm-ı ma'kūl ile şetme başladum

Evvelā uşūlden ḥāric olup her ta'līm ile muḳayyed olmayan cühelāya Hüdā-yı zū'l-minen ve Pādişah-ı lem-yezelden recām budur ki āb-efşāna vardukda ol k(...) ⁴⁹⁰ düşe ve kış günlerinde 'azīm zifozlara uğraya ve kasık yerlerinde kan çıbanları çıkara ve cāme ḥ'ābında kırk dane yılan bula ve ka[tır] depmesine uğraya ve çarşu içre atıyla giderken başından şaruğı düşe ve 'azīm yek-dāne kavura (?) vak'ī ola ya'nī rüsvā-[y1] 'ālem ola bu söz ki yādadur evvelā ḥaḳīḳat da'vāsın ider ehl-i kisvet şūfīlere ve 'anḳālık da'vāsın ider sīmurğa sinek dimez mürāyīlere ve Hidāye okumuş hidāyet bulmamış kör faḳīrlere ve köle şūfīlerine ve yeñiçeri (...) ⁴⁹¹ iyelerine ve (...) ⁴⁹² ḥaḳīr çürütmüş (...) şovuklanan geyiklere iştılāḥ u 'ibārāt söyleyen şanup Türkī sözi daḥı idrāk idemeyen Türk

⁴⁸⁹ “Dünya bir leştir ve ona talip olanlar da ancak köpeklerdir”.

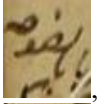
⁴⁹⁰ Kelime ciltlenirken kesildiğinden dolayı okunamamaktadır. Metnin tamamında dipnotlarda fotoğrafı gösterilmeyen “(...)” ile belirtilen ibareler cildin altında kaldığından dolayı okunamayan kelimelerdir.

⁴⁹¹ N.

⁴⁹² N.

dānişmendlerine ve tekye-gā[h] önünde celb-i dünyā için çerāğ koyup oturanlara yollarda oturup mezbelede oynar dīvānelere evliyādur diyenlere ve pirlıkde ak şakalın kırküp yigitligin (?) koca id[en]lere ve kız gelin gibi yüzün bezeyen pīre-zenlere ve ölü helvāsına ve (...) akçasına göz karardup dış bileyen tarrārlara ve yalancı pīrlere ve yalancı emirlerün azgunlarına ve dānişmend [okunan] ve okunmayan dā‘vete varanlara ve (...) ⁴⁹³ koyanlara ve ta‘ām ortada iken bu tursun fülān gelsün diyüp hātır ta‘āmı güdenlere ve yimegi yārān önünden kendi önüne çekenlere ve kaşıqda kalan ta‘āmın baqiyyesin ta‘ām içine dökenlere ve yemek evvelinde çok çok şıgır gibi şu içenlere ve yemek yerken tükürük şaça şaça söz söyleyenlere dahı ta‘ām ortada iken Fātiha fırladanlara ve bahādıram diyü başına kartal kanadın şokanlara ve eger katırına pāldum tağanlara ve bār-gīr şu içerken sıklık virenlere ve çağsırsız mest giyenlere ve bir kimseden bir sözi işidüp gamz iden tiryākīlere ve bir muşāhabeti olandan dinlemeyüp tamām olacak maħalde şoran pāzenglere ve kendi esbābın düzmek-ile muqayyed olan harlara ve aña bir ekābir şofrasında ta‘ām şāhibiniñ hizmetkārların sofraya çağırın edebisizlere ve gıdā yimede (...) ⁴⁹⁴ koşmuş diyüp de aşikāre hokkasına (...) ⁴⁹⁵ gıdāsın koyan esfehlere ve elün kitabını alup da eski beze döndüren echellere ve şofra üzerinde poħ lakırdasın iden poħlu (...) ⁴⁹⁶lara ve ba‘zı şakīl gīdīler yārānuñ yārāna karışduğuna istemeyüp de kendi gelüp şokulan Yezīdler ve yalan şāhidi olup hātır için kızb ihtiyār [idenlere] kezzāblara ve şofrada cümlesi bir şahanda yirken gayrı ta‘āma el uzunlığı iden dest-i nā-pāki kuruyacaklar ve (...) ve şıgırın ağzın öpen murdārlara ve seng-i hākla fülān ğarā‘ibāt söyledi diyü münāfaķat iden boğazından (...) ve eline bir kaç akçe girmekle kendüzin büyük adam tabaķasında koyup kimesneyi begenmeyüp şonradan görmüş (...) ve ferācesi altına et veyāhūt balık şaklayan murdārlara ve kör faķīrlere ve mülevveş tiryākīlere ve ferācesinün yeñiyle kuşaguñ ucuyla ağzın silenlere ve çok çok kañurup tüküren mārīzlere ve süd yirken kaşığını pek tolduranlara ve muttaşıl bıyıgın dürmekle muqayyed olan kalafatlara ve kapu yaruğundan gizlenüp bakan fertūtlara ve kendüzin koca karı zann idüp de çarşularda yüzün açan koķmuşlara ve gözlerin kömürle (...) ⁴⁹⁷ çekenger (?) yüz döndüren ehrimenlere ve bayram günlerinde şarıgunuñ ardun giyen hayvānlara ve bir yola gitdükte ferācesinün yeñin koltuğı altına alan tarīķ kuzgunlara ve satranç bāzide Declaķ gūne (?) birbiri ardınca üç kere (...) yādigārlara ve şakalın rişle tolan dīvānelere ve şakalınuñ ağın yolup da hınzīr libāsı (?) (...) döndüren kızılbaş gīdīlere ölü ta‘āmı için çanak alup bekleyenlere ve hıyārlar[a] (...) elli

493 , N.

494 , N.

495 , N.

496 , N.

497 , N.

ve altmış bir akçe'ye iken azdur da'ı ver diyenlere (...) a'ızer kimesne birisine okurken

57a

sen okuyamadun getür ben okuyayım diyen edebsiz cühelāya ve pilava yoğurt koma'ı ha'ır ha'zz itmezin diyen ağızının dadın bilmezler ve aruk bār-gīre (...) ⁴⁹⁸ gīdīlere 'āriyeti bār-gīr ve Esba ili (?) düğüne gidenlere ve koncu bol çizme giyüp de kof kof gezenlere kavsi kādı ket'üdālarına ve beyāz kuzu kürküne zer-devāt (...) ⁴⁹⁹ koyanlara ve ma'keme mu'ızırı olup da efendisi ve er fülān kimesneyi getür diyü gönderüp ol da'ı tamām herīfi ha'klayup şalıvirdükden sonra gelüp dünyānun yalanın peydā idübensüz kezzāblara ve ba'zı yārān bir hikāye baş iderken bunun aşağısı fülāndır diyen edebsizlere ve henüz ağızında hamr rayihāsı var iken namāz kılmak isteyen esfehlere ve meclisde fāsık-ı ma'hrūm olup da şofra kurudanlık iden 'abdul-batn şıgırlara ve hilm u ma'rifetden bī-haber olup 'ālim geçinen merkeblere ve (...) ⁵⁰⁰ ve hizmetkārını düzmekle mu'ayyed olan harlara ve şakallu olup da şaruğundan taşra perçem gösteren eski puştlara ve hamāmda yıkanurken g.tini gösteren gezezlere ve bīn tārīhinden sonra evlenmek kaş iden (...) ⁵⁰¹ esfehlere ve ma'şūdı bir ta'şīr-i ziyāfet iken bir münāsebeti olmayan eş'āş getüren idrāksizlere ve kendi tamām müflis iken (...) ⁵⁰² ile akça alup ziyāfet iden yigitlere (?) ve meclisde kelām itmede kimesneye nevbet virmeyen pür-güylara ve ma'kramesinin içine süm'kürüp veyā tükürüp yine açup içine bakan hımārlara āh illā kendüyi bilmeyüp de istih'ākı da'ı olmayup şadr-ı 'alāyı gözeden mel'ūnlara ve ba'zı ta'ām u man pāk-ile yunurken kaşık ile girişen 'abdul-batn şıgırlara ba'zı kimesneye ye'ıçeri ve sipāhī degülken bir barma'k şakal başı koyan dengsiz müh'milāt Türkī dānişmendlerine kahve-hāneye ve boza-hāneye ve çarşı Pazar seyrine varan bā-far' (?) civānlara ve kīsesi içinde akçesi olup da civāna ve nigārā 'āşık geçinen merkeblere ve bāde meclisinde çevrelenüp bir kimesneye bir ka'ziyye habbe geçürüp de ertesi peşimān olan kurı kalafatlara ve ba'zı kāfir gīdīler oğlıyla şarāb sohbeti idüp "La'hmüke La'hmī" ⁵⁰³ la'ırdı idüp 'avretine kadın oğluna çe'lebi diyen kodoşlara ve pazenklere ve egnine 'abā ve kuşanmaga ip bulamayup da 'avratına atlas ve kem'hā kaftan ve sīm ü zer

498 N.

499 N.

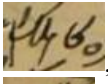
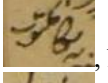
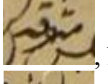
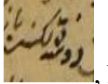
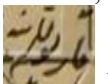
500 N.

501 N.

502 N.

503 "Etin Etimdir".

kuşak giydüren ve kuşadan kodoşlara ve duḥān-ı lūlesi ağzında iken uyuklayan pohlu muhiblere ve başı kel avurdu bol ḥodbīn zevayid lazlara (?) kendü pabucun koyup el ü 'ālemin ayakḳabını giyen meshūrlara ve te'vīl ile yemīn iden mel'unlara ve metā'ına yalan sıra katan bāzergān mel'unlarına ḥalk-ı 'āleme kendüyi dīndār inandırıp el ḥaḳḳına tama' iden mūrā'ilere ve müselmān olup meyḥānacılık iden belīdlere (...) ⁵⁰⁴ iden kātiblere kitābet bilür iken ḡayrı kimesneye (...) ⁵⁰⁵ yazı vermeyen (?) küstāhlara uzakdan kız dileyüp kış gününde düğün eyleyen aḥmaḳlara ve dünürcülüğe varan süfehāya namāzda ta'dīl-i erkān itmeyen namāz uğrılarına ve ḥalāyıkın ḥāmīle idüp de yine şatan ḥinzīrlara maḡlūb u keyf olup da bu ḥar ile çekişür poklu tiryākīlere ekābirün yalancı ḥoş āmedīcilerine 'ulemā meclisine ehl-i duḥān arasında bilür geçinen cūhelānuḡ merkeblerine 'avratı ve niçe evlādı var iken tekrār evlenen köpeklere ve bir ḥalka-i meclis geçinüp battāl ḥikāyeleri tekrār söyleyen nākīllere ve ḳapucılaraḡ yalancılarına tekbīr alay beglerine ve müflis (...) ⁵⁰⁶ lar ve ḳādılaruḡ (...) ⁵⁰⁷ ve nā'ibleruḡ telebbüslerine ketḥūdālaruḡ puştlarına ḳahve-ḥānede oturup dünyāyı nezemmet ile muḳayyet olan ḳallāşlara meyḥāne ḳalıcasına (?) ve yeñiçerinüḡ (...) ⁵⁰⁸ bāzniklerine ḳorbacı odabaşı olan kodoşlara 'acem oḡlanuḡ (...) ⁵⁰⁹ zemherīde ḳarpuz ve yaz gününde yumurda yiyenlere ve abdal ışladan didikleri yağmur yağarken yağmurluḡ giymeyen sefīhlere ve dülbendini maḳreme ile örten idrāksızlara başı kel olup nāzik 'araḳçīn giyen Arnavud ḥinzīrlarına māl-ı eytām ve evḳāf ekl iden bī-dīnlere aḳ şaḳallu olup fāḥişelere muḳayyed olan imānsızlara bir kimsenüḡ ba'zı tuḥfesi olup şatılıḡı degül iken bunu baḡa şat diyen bī-merd ḥayvānlara ba'de'd ta'ām el yuḡurken legen içine sūmküren murdarlara ve ziyāfetde elin peşkire silen eli ḳuruyacaḳlara bayram günü kızın gelinin seyre gönderen gözi ile görüşen gīdīlere ve kendi ma'yūb iken elüḡ 'ayıbına teḳayyüd eyleyen ḥōd-bīnlere namāz ḳılmayup da elinde dā'imā tesbīḥ götüren bī-'arlarara ve cellād şākirdi olup cellādlık öğrenen bī-dīnlere ve ekābir yanına şoḳulup dā'imā yüzine medḥ iden ḥānde-rūlara bu Nefsü'l-Emr-nāmede yazılardan fil'cümle perhīz olmak üzere ḳaşd itmeyen ebterlerden her kim olursa risāle dībācesinde olan varḫalara uğraya āmīn bi-ḥürmeti seyyidü'l-mürselīn

-
- 504 N.
- 505 N.
- 506 N.
- 507 N.
- 508 N.
- 509 N.

-103-

Li-Muḥarririhi'l-fakīr Mıṣrā' -ı Evvel Medḥ Mıṣrā' -ı Sāni Zemm

mefā 'ilün/mefā 'ilün/mefā 'ilün/mefā 'ilün

- 1 Letāfetde egerçi āb-ı rūy-ı māh-rüyānsın
Edā-yı luṭf [u] ḥātır bilmez aṣlā özge ḥayvānsın
- 2 Hezārān siḥr iderken ğamze-i çeşm-i füsün-sāzuṇ
Nigāh-ı gāh u geh itmez bir āhū-yı beyābānsın
- 3 Dil-i Cibrīl esīr olmak muḳarrer nuṭḳ-ı pākūṇden
Nevāz-ı şekv[e] degülsin 'alīm ammā ki nā-dānsın
- 4 Niyāz itsem o ḥüsn ü ān-ıla bir nāz itmezsın
Yazılmış şafḥa-i dīvāra gūyā naḳş-ı Sübhānsın
- 5 **Belīġ'**i terk idüp seyre gidersin yār olup ğayra
Edānī-āşināsın düstüm erbāb-ı 'irfānsın

-104-

**Burusada Mevlevī şeyḥi Meḥmed Efendi merḥūm olup yerlerine
küçük oĝlı Şālih Dede şeyḥ olduğda bu fakīr tārīhin düşdüm**

fe 'ilātün/fe 'ilātün/fe 'ilātün/fe 'ilün

- 1 Bārekallāh zihī himmet-i mevlānā kim
Dil-i maḥzūnını şād itdi gürūh-ı fuḳarā
- 2 Raḥmet-i Ḥaḳḳa kaçan Şeyḥ Meḥemmed gitdi
Eyledi cāy-gehin Şālih Efendiye 'atā
- 3 Dīde-i 'ibret ile olsa nazar fi'l-vāḳi'

Olmaya kimse[ye] bâkî bu güzer-gâh-ı fenâ

- 4 Ola gül-gonçe-i şâda bu vücûdî sâlim
Hıfz ider bād-ı kazâdan anı dāyim Mevlâ
- 5 Geldi tebrikine aḥbâb didi târîḥin
Oldı şadru'l-fuḳarâ Şâlih Efendiye sezâ

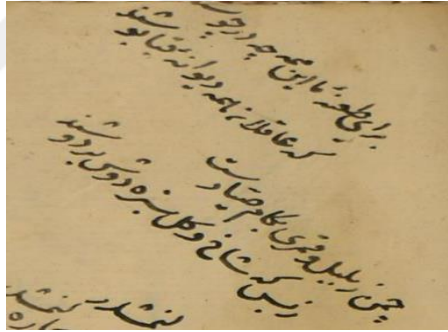
H. [1114] M. [1702/1703]

58a

-105-

[Selīm-i Tahrānī]⁵¹⁰

mefāilün/feilātün/mefāilün/fe' ilün

-106-

[Nazm]

mefā' ilün/mefā' ilün/mefā' ilün/mefā' ilün

- 1 Vücûdum pây-tâ-ser ḥançerünle pârelenmişdir
Şifâ-sâz ol dil-i bīmāra kim bî-çârelenmişdir
- 2 Meded ey tıfl-ı nev-restem hevâ-yı serv-ḳaddünle
Kebûter-veş dil-i mecrûhumız âvârelenmişdir

⁵¹⁰ Bu şiir Farsçadır.

-107-

[Nazm]

mef'ülü/mefā'îlü/mefā'îlü/fe'ülün

- 1 Var mı haberün bād-ı şabā tāze gülümden
Bir neş'e getürdün mi ola baña mülümden
- 2 Çekdüklerimi gūşe-i fūrkatde didün mi
Virdün mi haber yāre 'aceb sūz-ı dilümden

-108-

[Nazm]

mef'ülü/mefā'îlü/mefā'îlü/fe'ülün

- 1 Cānānım-ıla yek-dil idüp cānumı yā Rab
Yār eyle dil ü cānuma cānānumı yā Rab
- 2 Luṭf eyle şifā-hāne-i feyz [ü] keremünğden
Bir haste-dilüm derdüme dermānumı yā Rab

59a

-109-

Bākī Efendi*

mef'ülü/fā'ilātü/mefā'îlü/fā'ilün

- 1 Sākī elünğde bülbüleyi bülbul eylesen
İçsen şarābı ruḥlarıñı gül gül eylesen
- 2 Gül devri 'ayş mevsimidür muṭribā bu gün
Bülbul-şıfat çemende biraz gulgul eylesen

* BAD, s. 257-258.

- 3 Söylet[señ] ey şurāhī sen erbāb-ı meclisi
Muṭrib ferāğat eyleyicek kılķul eylesen
- 4 Sevdā-yı hāl-i yār ile ey dil ‘aceb degül
Meyl-i қaranfül ārzū-yı fülful eylesen
- 5 Destünde Zülfe[k]ār-ı ‘Ālī nevk-i hāmedür
Bākī semend-i ṭab‘uñ olur Düldül eylesen

-110-

[Bākī]*

mefā ‘ilün/mefā ‘ilün/mefā ‘ilün/mefā ‘ilün

- 1 Eser āhum yili ol ṭurra-i ‘anber-feşān ditrer⁵¹¹
Gelür sünbüllere <vü> mest-i gül-ile gülsitān ditrer⁵¹²
- 2 Mey-i dūşīneden **Bākī** yine maḥmūra dönmüşsün
Elünđe ṭurmayup cām-ı şarāb-ı ergavān ditrer

-111-

Ümīdī*

mefā ‘ilün/mefā ‘ilün/mefā ‘ilün/mefā ‘ilün

- 1 Olursa bir içim meclisde virmez zāhid-i huşka
Mey-i nābuñ şu deñlü üstüne pīr-i muğān [ditrer]⁵¹³
- 2 Görüp teb ṭutdı lerzān oldı şanmañ cism-i bīmārı

* BAD, s. 186-187.

⁵¹¹ Eser āhum yili ol ṭurra-i ‘anber-feşān ditrer: Eser āhum yili kūyuñda cism-i nā-tevān ditrer, BAD

⁵¹² Gelür sünbüllere <vü> mest-i gül-ile gülsitān ditrer: Çemen şahnında güyā bāddan berg-i ḥazān ditrer, BAD

* ÜMD, s. 98-99.

⁵¹³ Divanda bu beyitten önce iki beyit daha vardır.

Ki yād idüp ğam-ı hicrān-ı yārı her zamān ditrer⁵¹⁴

- 3 Çekince ey **Ümīdī** sīneye ol⁵¹⁵ sīm-endāmı
Yürek oynar beden lerzān olur cismimde cān ditrer⁵¹⁶

-112-

Bākī*

mef‘ülü/mefā ‘ilün/fe ‘ülün

- 1 Ruhsāruḡa ḥaṭṭ-ı ‘anber-efṣān
‘Abd-i Ḥabeṣīdūr adı reyḥān

- 2 Ol ḥāl-i siyeh Bilāli lebler
Yāḳūt biri birisi mercān⁵¹⁷

-113-

[Matla‘]

mefā ‘ilün/mefā ‘ilün/fe ‘ülün

- 1 Ecel yaşıduġına ben koyıcaḡ baş
Yıķılsun ḳalmasun ṭaş üzre bir ṭaş

-114-

[Kemālpaṣa-zāde]*

fā ‘ilātün/fā ‘ilātün/fā ‘ilün

- 1 Ḳısmetüñdür gezdiren yir yir seni
Ġāfil olma ‘āḳıbet yir yir seni⁵¹⁸

⁵¹⁴ Divanda 4. beyittir.

⁵¹⁵ sīneye ol: sīneye bir, ÜMD

⁵¹⁶ Gazel divanda 5 beyittir.

* BAD, s. 331-332.

⁵¹⁷ Bu beyitten sonra divanda üç beyit daha bulunmaktadır.

* KPD, s. 401.

⁵¹⁸ Ġāfil olma ‘āḳıbet yir yir seni: ‘Arṣa çıḡsañ ‘āḳıbet yir yir seni, KPD.

-115-

Bakî^{7*}

fe 'ilātün/fe 'ilātün/fe 'ilātün/fe 'ilün

- 1 Leşger-i fitne saña hayl-i haṭ u hāl yiter
Tīg lāzım degül ol ğamze-i kattāl yiter
- 2 Fitneler kaynadup ey dost yiter hāl u haṭuṇ
Göñül almağa ruḥuṇ eyledügi āl yiter
- 3 Ğaražuṇ şayd ise ey dil o hümā-pervāzı
Şāh-bāz-ı naẓar-ı himmetüñi sal yiter⁵¹⁹
- 4 Ayaguṇ altına baḳ eyle naẓar ben hāke
Şeh-süvārum yiter itdüñ beni pā-māl yiter⁵²⁰
- 5 Ehl-i dil cāme-i dībā ile zībālanmaz
Bāḳiyā 'ārif olan kimseye bir şāl yiter

59b

-116-

Rūhî^{7*}

fe 'ilātün/fe 'ilātün/fe 'ilātün/fe 'ilün

- 1 Dökilen kanlara baḳ çeşme-i çeşm-i terden
Sen de gör dil ne çeker ol büt⁵²¹-i cān-perverden
- 2 Ne şafā kesb olunur kaḥḳaha-i mīnādan

* BAD, s. 195-196.

⁵¹⁹ Divanda 4. beyittir.

⁵²⁰ Divanda 3. beyittir.

* BRD, s. 869.

⁵²¹ büt: leb, BRD.

Pür-sürür olmayıcağ meclis o meh-peykerden⁵²²

3 Ey bağa cān-ıla terk eyle diyen dünyāyı
Cümleden dil geçer ammā geçemez dilberden⁵²³

4 Başdan geçmeyen irmez dir imiş vaşluma yār
Berü gelsün reh-i ‘aşkında geçenler serden⁵²⁴

5 Yār gülzāra gelürse⁵²⁵ bugün ey bād-ı şabā⁵²⁶
Eyle ferş-i rehini berg-i gül-i aḥmerden⁵²⁷

6 Def-i ḡamçün varalum şavma ‘adan meygedeye
Rūḫīyā ḡafleti ḳo ḳutlu olur yer yerden

-117-

Rūḫī*

fe ‘ilātün/fe ‘ilātün/fe ‘ilātün/fe ‘ilün

1 Ḳad-i bālāsınū a‘lālğın ister dilerüz
Niçe yıldur ki hevāsında o servün yelerüz

2 Derdine derd virürüz mergine merg aḡyārūḡ
Kūhsāruz bize a‘dā ne dise yaḡsılaruz⁵²⁸

3 Ḥ‘ān-ı iḥsānına irmez elimüz ol şāḡūḡ⁵²⁹
Ni‘met-i vaşlına bī-hūde hemān diş bilerüz

⁵²² Divanda 3. beyittir.

⁵²³ Divanda 2. beyittir.

⁵²⁴ Divanda 5. beyittir.

⁵²⁵ gelürse: gelürmiş, BRD.

⁵²⁶ Yār gülzāra gelürse bugün ey bād-ı şabā: Yār gülzāra gelürmiş bugün ey bād-ı şabā, BRD.

⁵²⁷ Bu beyit, 852. gazelin 6. beyitidir.

* BRD, s. 626-627.

⁵²⁸ Divanda 3. beyittir.

⁵²⁹ Ḥ‘ān-ı iḥsānına irmez elimüz ol şāḡūḡ: Bilürüz şofra-i iḥsānına irmez elimüz, BRD.

- 4 Ağlayup çāk iderüz gāh giribānımuza
Gözümüz yaşını geh dāmenimüzle silerüz⁵³⁰
- 5 Ğayrdan kaç‘-ı ümīd eylemişüz ey **Rūhī**
Ne dilersek germ-i luṭf [u] ḥ‘āndan dilerüz⁵³¹

-118-

Nef‘ī*

mefā‘ilün/mefā‘ilün/mefā‘ilün/mefā‘ilün

- 1 Yazanlar peykerim destümde bir peymāne yazmışlar
Görüp mest-i mey-i ‘aşk olduğum mestāne [yazmışlar]
- 2 Baṇa teklīf-i zühd etmezdi idrāk olsa zāhidde
Yazıklar kim⁵³² anı ‘ākil beni dīvāne yazmışlar
- 3 Degüldür gözlerinde sāye-i müjgānı ‘uşşākun
Ḥaṭuṇ resmin beyāz-ı dīde-i giryāne yazmışlar
- 4 Benüm ‘āşık ki rüsvālıkda⁵³³ tutdı şöhretim şehri
Yazanlar kışsa-i Mecnūn’ı hep yābāne yazmışlar
- 5 Nice zāhirdür ey **Nef‘ī** sözün den dildeki sūzuṇ
Yazınca nüşha-i şirūṇ kalemle yāne yazmışlar

⁵³⁰ Divanda 2. beyittir.

⁵³¹ Ne dilersek germ-i luṭf [u] ḥ‘āndan dilerüz: Ne dilersek suḥan-ārā-yı cihāndan dilerüz, BRD.

* NFD, s. 466.

⁵³² kim: ki, BRD.

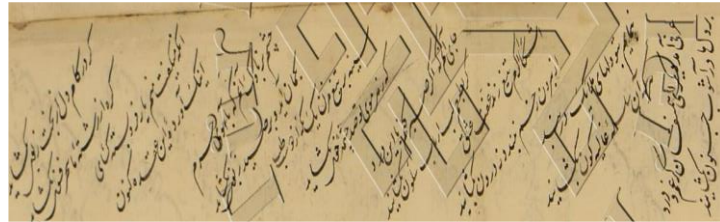
⁵³³ rüsvālıkda: rüsvālıkla, NFD.

fā 'ilātūn/fā 'ilātūn/fā 'ilātūn/fā 'ilūn

- 1 Yāra 'aşk inkārı müşkil ğayrıya ikrār⁵³⁴ güc
Bir belā-keş n'eylesün ikrār güc inkār güc
- 2 'Aşkdan men' itse zāhir⁵³⁵ 'āşıkı ma'zūrdur
N'eylesün ḥaqqā ki olmak şubḥa dek⁵³⁶ bīdār güc
- 3 Ādeme tekmīl-i 'arz itmekden āsān nesne yok
Zāhide ammā ki kayd-ı cübbe vü destār [güc]
- 4 Gah çeşmüm yaş döker 'aşkunda gah akıdur
Müşrife ḥaḳ bu ki zabt-ı dirhem [u] dīnār [güc]
- 5 Çekme gam **Rūhī** қо dem ursun edānī şī'rden
Şā'ir olmak mümkün ammā kuvvet-i güftār güc

60a

fe 'ilātūn/fe 'ilātūn/fe 'ilātūn/fe 'ilūn

* BRD, s. 365-366.

⁵³⁴ ikrār: inkār, BRD.

⁵³⁵ zāhir: nāşih, BRD.

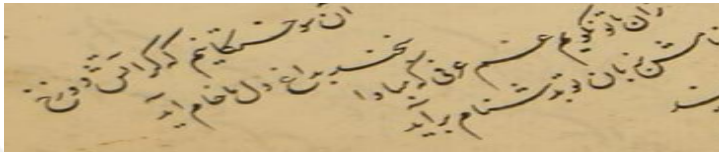
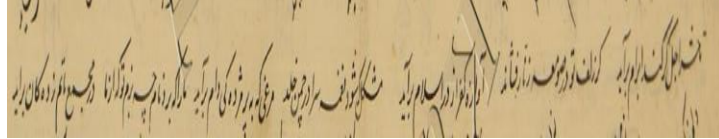
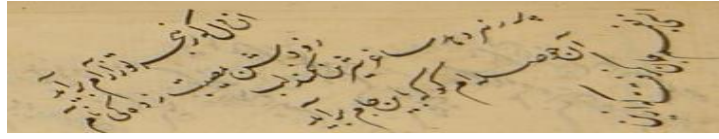
⁵³⁶ şubḥa dek: giceler, BRD.

⁵³⁷ Bu şiir Farsçadır.

-121-

[‘Örfi]⁵³⁸

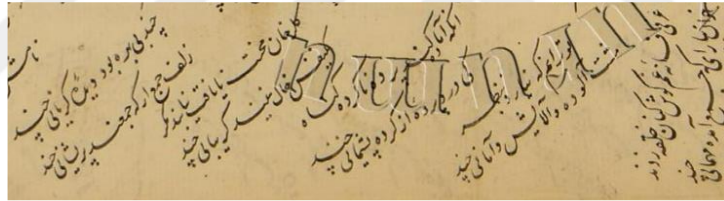
mef‘ülü/mefā‘ilü/mefā‘ilü/fe‘ilün

-122-

[‘Örfi]⁵³⁹

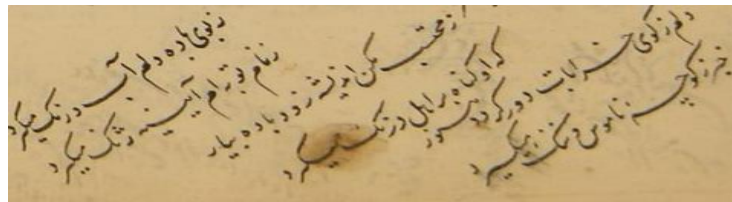
fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilātün/fe‘ilün

-123-

‘Örfi⁵⁴⁰

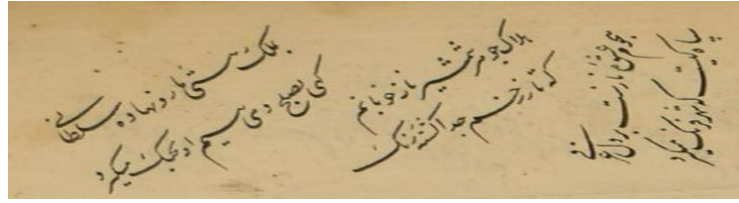
mefā‘ilün/fe‘ilātün/mefā‘ilün/fe‘ilün

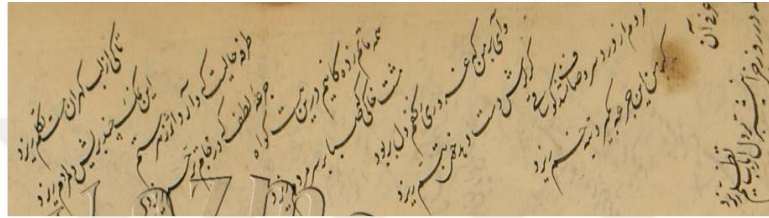
⁵³⁸ Bu şiir Farsçadır.

⁵³⁹ Bu şiir Farsçadır.

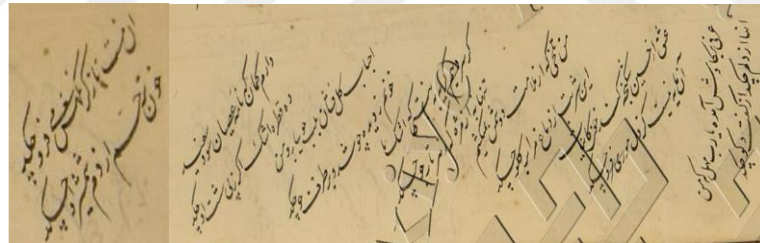
⁵⁴⁰ Bu şiir Farsçadır.

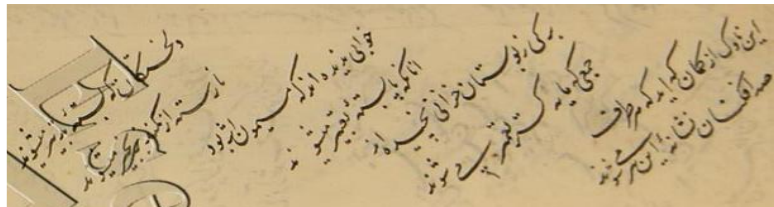
-124-

‘Örfi⁵⁴¹*fe ‘ilātün/fe ‘ilātün/fe ‘ilātün/fe ‘ilün*

-125-

‘Örfi⁵⁴²*mef‘ülü/fā ‘ilātü/mefā ‘ilü/fā ‘ilün*

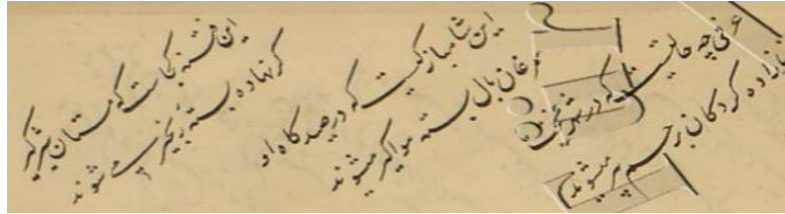
-126-

‘Örfi⁵⁴³*mef‘ülü/fā ‘ilātü/mefā ‘ilü/fā ‘ilün*

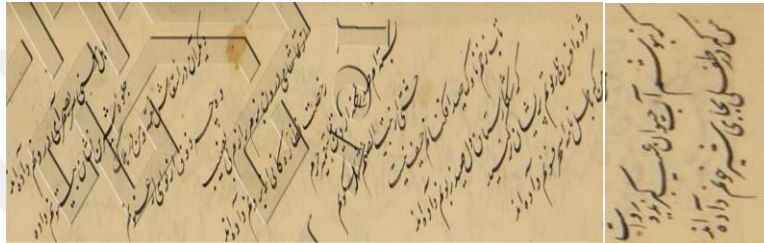
⁵⁴¹ Bu şiir Farsçadır.

⁵⁴² Bu şiir Farsçadır.

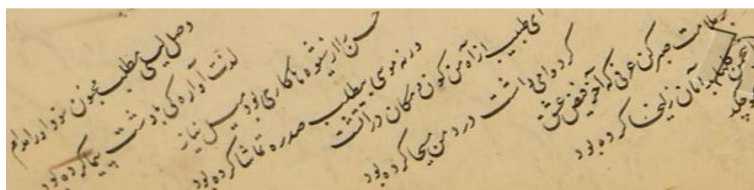
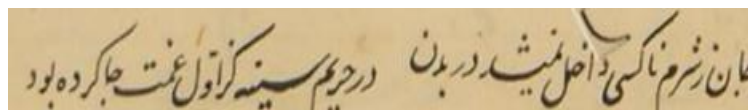
⁵⁴³ Bu şiir Farsçadır.

-127-

‘Örfi⁵⁴⁴*fā ‘ilātün/fā ‘ilātün/fā ‘ilātün/fā ‘ilün*

-128-

‘Örfi⁵⁴⁵*fā ‘ilātün/fā ‘ilātün/fā ‘ilātün/fā ‘ilün*

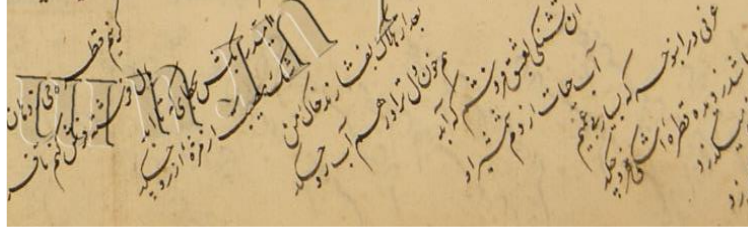
⁵⁴⁴ Bu şiir Farsçadır.

⁵⁴⁵ Bu şiir Farsçadır.

-129-

‘Örfi⁵⁴⁶

mef‘ülü/fā‘ilātü/mefā‘ilü/fā‘ilün

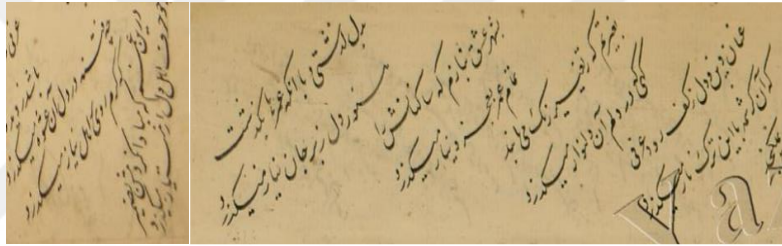

61b

-130-

‘Örfi⁵⁴⁷

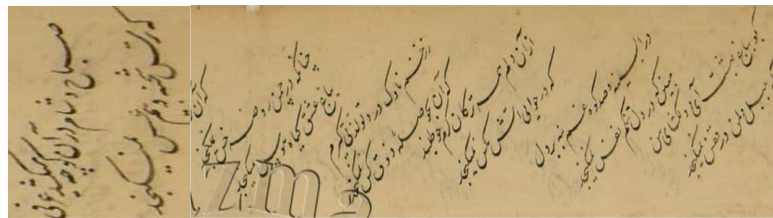
mefā‘ilün/fe‘ilātün/mefā‘ilün/fe‘ilün

-131-

‘Örfi⁵⁴⁸

mefā‘ilün/fe‘ilātün/mefā‘ilün/fe‘ilün

⁵⁴⁶ Bu şiir Farsçadır.

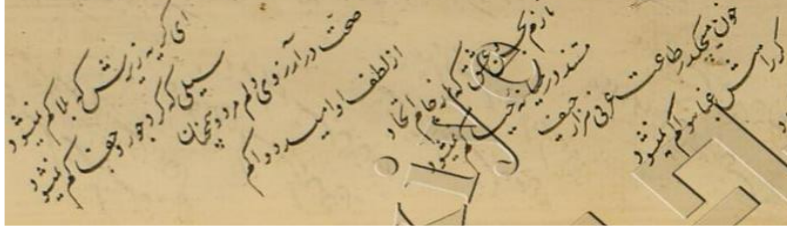
⁵⁴⁷ Bu şiir Farsçadır.

⁵⁴⁸ Bu şiir Farsçadır.

-132-

‘Örfi⁵⁴⁹

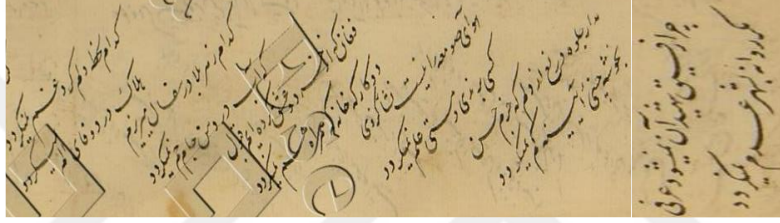
mef‘ülü/fā‘ilātü/mefā‘ilü/fā‘ilün

-133-

‘Örfi⁵⁵⁰

mefā‘ilün/fe‘ilātün/mefā‘ilün/fe‘ilün

62a

-134-

Rūhī*

fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilātün/fā‘ilün

- 1 Yā semendür ḥaddi yā gül ikiden ḥālī degül
Zülfi şebbūdūr ya sünbül ikiden ḥālī [degül]
- 2 Dağ-ı ḥün-efşānuma⁵⁵¹ didüm ne dirsün didi yār
Lāle yā qatmer qaranfül ikiden ḥālī degül
- 3 İğler ağlar serv-ḳaddın gül ruhın yād eyleyüp

⁵⁴⁹ Bu şiir Farsçadır.

⁵⁵⁰ Bu şiir Farsçadır.

* BRD, s. 769.

⁵⁵¹ efşānuma: feşān, BRD.

Dil gül ya kımrıdur ya bülbül ikiden hālī degül

4 Dün bir ehl-i derde ‘aşkıñ çāresin şordum didi
Yā seferdür yā taḥammül ikiden hālī degül

5 Evveli ‘aşkıñ melāmetdür nedāmet āḫiri
Sen gerek ağla gerek gül ikiden hālī degül

6 Hāl-ı ruḥsārı ki mülk-i fitnede yek-dānedür
Ḥabb-ı miskidür ya fülful ikiden hālī degül

7 Va‘de-i luṭf eylemiş dün **Rūḫi**-i ‘uryāna çarḫ
Yā ‘abādur luṭfı yā çul ikiden hālī degül⁵⁵²

-135-

Nef‘ī*

fā ‘ilātün/fā ‘ilātün/fā ‘ilātün/fā ‘ilün

1 Mā’ ilim cezbe-i dīdāra hem anı severin
Bir güzel çehrede ān olsa ben anı severin

2 Dilerin ḫüsni gibi ḫulḳı güzel cānānı
Muṭlaḳā böyle olan şūḫ-ı cihānı⁵⁵³ severin

3 Severin zāhir u bāṭın göricek dildārı⁵⁵⁴
‘Arz-ı ḫāle meded olmazsa nihānı severin

4 Sevmezin⁵⁵⁵ sevmezen ammā sevicek maḫbūbı
Nerede var ise bir āfet-i cānı [severin]

⁵⁵² Gazel divanda 9 beyittir.

* NFD, s. 513.

⁵⁵³ Mecmuada şāh-ı cānı olarak yazılan kelime vezin gereği divandaki şekliyle alınmıştır.

⁵⁵⁴ Divanda bu mısra yerine şu mısra yer almaktadır: İhtiyārım gider elden göreceğ her yāri, NFD.

⁵⁵⁵ Sevmezin: sevmezem, NFD.

- 5 Ne kadar nâzik ü nerm olsa nigârı sevmem
Ne kadar âfet-i cân olsa cevânı severin⁵⁵⁶

-136-

Nef'î*

fâ 'ilâtün/fâ 'ilâtün/fâ 'ilâtün/fâ 'ilün

- 1 Bildirirdüm derdümi bi âh-ıla cānāne hep
Korkarım sūz-ı derūnumdan felekler yana hep
- 2 Gün gibi bilmem kimün ğam-hānesin pūr-şevk ider
Halk-ı 'ālem mübtelā bir āfet-i devrāna hep
- 3 Dāne virmez hırmeninden merdüm-i dānāya çarh
Bezl ider varını ammā bir hūsne nā-dāna hep⁵⁵⁷
- 4 Ceng iderler dīdede her şeb hayāl-i yar içün
Girse ger kirpiklerüm n'ola boyunca kana hep⁵⁵⁸
- 5 Olmaz ey Nef'î bu vādīde benümle hem 'inān
Gelsün esb-i tab'ına mağrūr olan meydāna

62b

-137-

Hāletî*

fe 'ilātün/fe 'ilātün/fe 'ilātün/fe 'ilün

- 1 Şorma erbāb-ı ğamuñ āteş-i pinhānından

⁵⁵⁶ Divanda bu beyitten sonra iki beyit daha bulunmaktadır.

* NFD, s. 455.

⁵⁵⁷ Bezl ider varını ammā bir hūsne nā-dāna hep: Bezl eder varını ammā bulsa bir nā-dāna hep, NFD.

⁵⁵⁸ Girse ger kirpiklerüm n'ola boyunca kana hep: Girseler müjgānlarım n'ola boyunca kana hep, NFD.

* AHD, s. 463.

Bil hemān hūblaruḡ cünbiş-i dāmānından

- 2 Nice ƙan aḡlamayın kim ciġerüm hūn oldu
Bir Mesīhā-nefesün sūzen-i müjġānından
- 3 Bilmek istersen eger ma‘deni sīmün nic’olur
Cismine eyle nazar ƙāk-i ġirībānından
- 4 Şahñ-ı ġül-zār-ı ġamuḡ şöyle ġerek bülbüli kim
Ġöñüllere tāb⁵⁵⁹ vire dīde-i ġiryānından
- 5 Zülf-i yāriyle idüp **Hāletiyā** ta‘bīrin
Zevƙ alır ehl-i cünün h‘āb-ı perīşānından

-138-

Fazlī*

mef‘ülü/fā‘ilātü/mefā‘ilü/fā‘ilün

- 1 Buldum saçuḡda leyle-i isrā⁵⁶⁰ haberlerin
Şordum lebünġde mu‘ciz-i ‘İsā haberlerin
- 2 Bād-ı şabāya zülfī peyāmın ġetür didim
Ġüldi ġetürdi başuma sevdā haberlerin⁵⁶¹
- 3 Dīdāra tākāt idebilür misin⁵⁶² ey ġöñül
İşitmedik mi Tır ile Mūsā haberlerin⁵⁶³
- 4 Mecnūn oturdı yıllar ile bāġdı yollara

⁵⁵⁹ Ġöñüllere tāb: Güllere āb, AHD.

* KFD, s. 363.

⁵⁶⁰ leyle-i isrā: leyletū’l-isrā, KFD.

⁵⁶¹ Divanda 3. beyittir.

⁵⁶² tākāt idebilür misin: ƙarşu durabilir misin, KFD.

⁵⁶³ Divanda 4. beyittir.

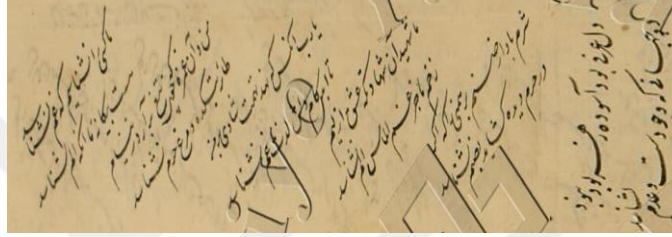
Hîç⁵⁶⁴ kimse toğrı virmedi Leylā [haberlerin]⁵⁶⁵

- 5 Kirpüklerinüñ ‘askerini dürdi⁵⁶⁶ bir yire
Fazlî yitürdi başuma sevdā haberlerin⁵⁶⁷

-139-

‘Örfi⁵⁶⁸

fe ‘ilātün/fe ‘ilātün/fe ‘ilātün/fe ‘ilün

63a

-140-

Riyāzî*

mef‘ülü/fā ‘ilātü/mefā ‘ilü/fā ‘ilün

- 1 Bir neşve var göñülde şu içsem şarāb olur⁵⁶⁹
Bir tāb var ki lücceye baqsam serāb olur
- 2 Ol tügmeler ki illere bî-minnet açılır
Baña gelince dahme-i Efrāsiyāb olur⁵⁷⁰
- 3 Āhum rakīb-i dīve yetişmez mi seyr idün

⁵⁶⁴ Hîç: Bir, KFD.

⁵⁶⁵ Divanda 2. beyittir.

⁵⁶⁶ dürdi: dizdi, KFD.

⁵⁶⁷ Fazlî yitürdi başuma sevdā haberlerin: Buyurdı Fazlî cānuma yağmā haberlerin, KFD.

⁵⁶⁸ Bu gazel Farsçadır.

* RİD, s. 355-356.

⁵⁶⁹ Bir neşve var göñülde şu içsem şarāb olur: Bir neşve var ki dilde şu içsem şarāb olur, RİD.

⁵⁷⁰ Baña gelince dahme-i Efrāsiyāb olur: Baña tılısm-ı dahme-i Efrāsiyāb olur, RİD.

Zür-ı nefesle her şereri bir şihâb olur⁵⁷¹

4 Her kim kaçır ta'alluk-ı Zâl-i zamânen
Yusûf-mişâl aña dahı feth-i bâb olur⁵⁷²

5 Bir gün **Riyâzî** Yūsuf-ı güm-geştesin bulur
Ya'kûb-ı dil murâda irür kām-yâb olur

-141-

Zâtî*

mefâ 'ilün/mefâ 'ilün/mefâ 'ilün/mefâ 'ilün

1 Raķīb⁵⁷³-i zāğ elinden bir tezerv-i şive-kâr aldum
Dahı ben şāh-bāz-ı 'aşk olaldan bir şikār aldum

2 Yine bürc-i bedenden cān sevincümden çıka yazdı
Nigāruñ göñline girdüm demürden bir hışār aldum

3 Şarup pehlüye tīg[un] zaḥmını şöyle şafā sürdüm
Şanasın yanuma bir serv-kāmet gül-izār aldum

4 Melāmet mülkini açdum ser-ā-ser tīg-i āhumla
Bu gün ben pādīşāh-ı mülk-i 'aşkam bir diyār aldum

5 Nuķūd-ı şabrımı virdüm metā'-ı vaşlına yāruñ⁵⁷⁴
[Göre]^Dnler **Zātīyā** cānlar virür bir yādigār aldum

⁵⁷¹ Divanda bu beyitten önce iki beyit daha bulunmaktadır.

⁵⁷² Yusûf-mişâl aña dahı feth-i bâb olur: Yusûf-mişâl olursa aña feth-i bâb olur, RİD.

* ZAD, s. 476.

⁵⁷³ Raķīb: 'Adū, ZAD.

⁵⁷⁴ Nuķūd-ı şabrımı virdüm metā'-ı vaşlına yāruñ: Nuķūd-ı şabr ü dil virdüm metā'-ı derdine yāruñ, ZAD.

-142-

Nev'î*

mef'ülü/fā'ilātü/mefā'ilü/fā'ilün

- 1 Nağd-i vücūduñ eylese fakr u fenā telef
Sīmurg-ı Kāf-ı himmet olup açma ğayra kef
- 2 Bu kāmēt-i ḥamīdem ile dāğ-ı sīnemi
Dem-sāz idince 'aşkuña çalışdı çeng ü def
- 3 Minnet Ḥudā'ya geldi yitişdi bu tıfl-ı dil
Mecnūn u Vāmık olmadılar pīr-i nā-ḥalef
- 4 Ḥātır şikest iken olamaz nazm dil-pezīr
Gevher mi ḥāşıl idebilür bir şınuḵ şadef
- 5 Kāsd eyle Nev'īyā seg-i dildār ile biliş
İşitmedün mi “men 'arefe'n-nefse ḳad 'aref”⁵⁷⁵

-143-

Bāḳī*

mef'ülü/mefā'ilü/mefā'ilü/fe'ülün

- 1 Her tīr-i ḳazā⁵⁷⁶ kavş-i ḳazādan ola⁵⁷⁷ nāzil
Şahrā-yı dil-i ehl-i vefādur aña menzil
- 2 Ḳaddüm gibi ḥāk-i ḳademün itdi⁵⁷⁸ na'l-çeñ
Meşhūrdür “e'd-dāl[ü] 'ale'l-ḥayri ke-fā'il”⁵⁷⁹

* NVD, s. 358-359.

⁵⁷⁵ “Kendini bilen, nefsi tanır”.

* BAD, s. 284.

⁵⁷⁶ tīr-i ḳazā: tīr-i belā, BAD

⁵⁷⁷ ola: k'ola, BAD

⁵⁷⁸ itdi: öpdi, BAD

⁵⁷⁹ “Hayra vesile olan hayrı yapan gibidir”.

- 3 Ağız bir idüp söylemek āsān-idi yāre
Zahmunla gelüp ola⁵⁸⁰ eger hañçeri yek-dil
- 4 Cān cāna olurduķ dem-i vuşlatda senünle
Sīnem eger ey rūḥ-ı revān olmasa ḥā'il
- 5 **Bākī**-i kalem eyledi şemşīr-i muḥabbet⁵⁸¹
Bir kerre naşīb olmadı taķbīl-i enāmīl

63b

-144-

Riyāzī*

mefā 'ilün/mefā 'ilün/mefā 'ilün/mefā 'ilün

- 1 Girībān-çāk seyr it sebz-pūş olduķça dildārı
Açılmış bir gümüş āyīnenün gūyā ki jengārı
- 2 O dem yaklaşdı kim gül açıla sāgar tuta⁵⁸² rindān
Şabā itsün mübārek bād her bir dest ü destārı
- 3 Yazarsañ şūret-i Leylā'yı ey naķķāş luṭf eyle
Düşür ayağına n'eylersen it Qays-ı dīl-fiğārı
- 4 Gözin açdı görince Yūsuf'uñ pīrāhenin gūyā
Şu 'ā'-ı dīde-i Ya 'ķūb'dandur pūd dile tārı
- 5 Ğamın yir üştür-i Leylā'dan özge yoğ idi Qaysuñ
Yolından ber-ṭaraf eylerdi her demde ḥas u ḥārı

⁵⁸⁰ ola: olsa, BAD

⁵⁸¹ muḥabbet: firāķuñ, BAD

* RīD, s. 597-598.

⁵⁸² tuta: duta, RīD.

- 6 **Riyāzī** feyż-i tab‘-ı pāk[i] gör kim bir qalem şudan
Yayıldı ‘āleme Nīl-i mübārek gibi āşārī⁵⁸³

-145-

Ḥayālī*

mef‘ūlü/fā‘ilātü/mefā‘ilü/fā‘ilün

- 1 Eşküm⁵⁸⁴ sitāresin şalalı ayağa gözüm
Sen meh-likā yanında benüm düşdi yıldızum
- 2 Ben itmez ben⁵⁸⁵ miyānuñ içün kılcā kı̄l ü kı̄l
Ağzuña yokdur ey yüzi gün zerrece sözüm
- 3 Nevruz [u] ḥüsnüñe ireli ḥatt-ı mişg-bār
Oldı berāber ey perī gice-ile gündüzüm
- 4 Bir şuret-ile saña geçüpdür beni raķīb
Yanuñda anuñ içün ağ olmaz kara yüzüm⁵⁸⁶
- 5 Yāruñ yolunda ḥāk olursam **Ḥayālī** ben
Kuḥl edine gözine her ehl-i nażar tozum

-146-

Emrī*

mef‘ūlü/fā‘ilātü/mefā‘ilü/fā‘ilün

- 1 ‘Āşıklaruñ ki cismini zeyn itdi dāğ-ıla

⁵⁸³ Gazel divanda 8 beyittir.

* HAD, s. 279.

⁵⁸⁴ Eşküm: Eşkin, HAD.

⁵⁸⁵ Ben itmez ben: Ben etmezem, HAD.

⁵⁸⁶ Divanda 3 ve 4. beyitler kendi arasında yer değıştirmiş şekildedir.

* EMD, s. 233.

Sen mähı şehir içinde ararlar çerāğ-ıla

- 2 Şāhā yolumca gider iken rāh-ı 'ışkda
Ġamzeñ hayālî üstüme⁵⁸⁷ geldi yarağ-ıla
- 3 Yaşı çoğ olsa gözlerimün ħaste göñlümün
Başı ucına şu kodi iki çanağ-ıla⁵⁸⁸
- 4 Gül vaşf ħüsnün işidemez gūşı bir keder
Reftār-ı yāre serv iremez bir ayağ-ıla⁵⁸⁹
- 5 Ĥurşīd ü meh degül görinenler felek yüzer
Baħr-i sirişk **Emrī**de iki kabağ-ıla

-147-

Emrī*

fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilün

- 1 Gāh olur otlar biter eşk-i revānumdan benüm
Gāh olur 'ālem yanar sūz-ı nihānumdan benüm
- 2 Üstüh 'ānum tende yüz döndürmez ol şemşīrden
Tīg[1] yüz döndürmesün tek üstüh 'ānumdan benüm
- 3 Ĥāl-i aħmer şanma kaṭl eylerken ol kātıl beni
Cübbesinde sıçramış bir kaṭre kanumdan benüm⁵⁹⁰
- 4 Tīgün ile gel dil ü cān naḳdini algıl didüm⁵⁹¹

⁵⁸⁷ üstüme: önüme, EMD.

⁵⁸⁸ Divanda bu beyit yer almamaktadır.

⁵⁸⁹ Divanda bu beyit yer almamaktadır.

* EMD, s. 186.

⁵⁹⁰ Divanda 4. beyittir.

⁵⁹¹ Tīgün ile gel dil ü cān naḳdini algıl didüm: Gel çıkar şemşīrün al cān naḳdini didüm didi, EMD.

Nesne çıkmasun⁵⁹² dirüm⁵⁹³ ben-daḥı yanumdan benüm

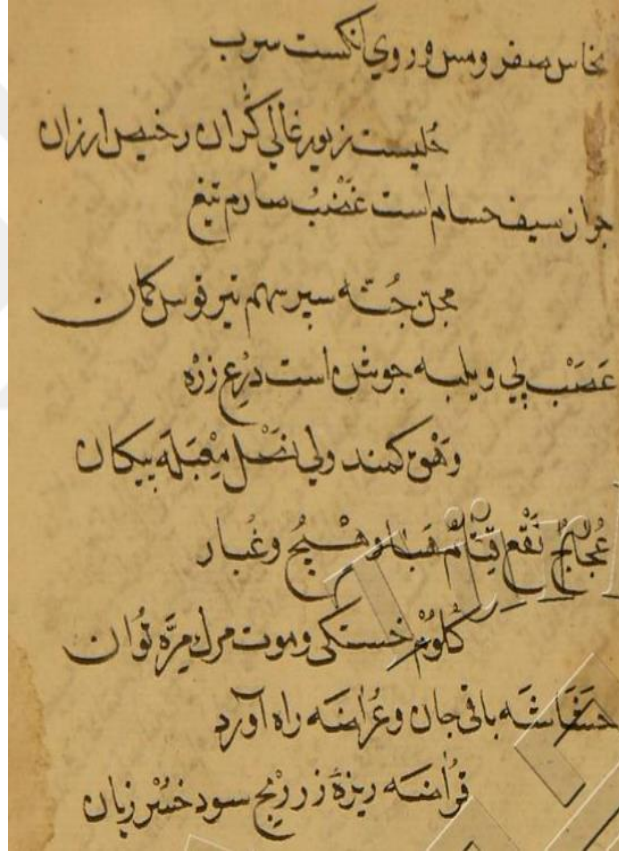
- 5 **Emriyā** ḥāl-i lebinde mū degüldür dest-i şun ‘
Ol meges pāyına taḳmıṣ rişte cānumdan benüm

64a

-148-

Bākī⁵⁹⁴

mefā ‘ilün/fe ‘ilātün/mefā ‘ilün/fe ‘ilün

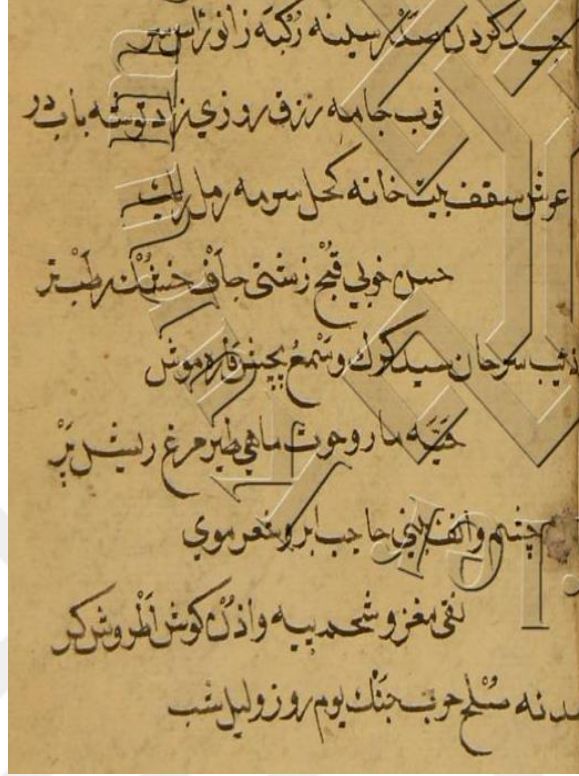

⁵⁹² çıkmasun: çıkmasa, EMD.

⁵⁹³ dirüm: dirin, EMD.

⁵⁹⁴ Bu şiir Farsçadır. Şairin yayımlanan divanında yer almamaktadır.

fā 'ilātūn/fā 'ilātūn/fā 'ilātūn/fā 'ilūn

64b

Firākī Dede Seg-nāme

Sezā-vār-ı hamd ü şenā ol pādīşāh-ı bī-hemtā ve şāhen-şāh-ı zū'l-‘izz ve'l-‘alāyadur ki der-gāh-ı ‘ālī vü bār-gāh-ı müte‘ālīsinden gerdan-keş ü cabbārlar kelbden haķır ü h̄‘ārlardur ve hezārān hezār-ı ezhār-ı hadāyık-ı şalavāt ol ‘andelīb-serā-yı bāğ-ı haķīkāt habīb ü maḥbūb-ı sarāy-ı kāyināta bāyık u lāyıkdur ki nağme-i gam-zidālarından ḍalīlān-ı rāh-ı ḍalāle delālet-i tarīķ-i hidāyet olup anca feth-i bāb itmīşlerdür laţif edālarından ve şerīf nidālarından hevā rāğıbları ve dūnyā tālibleri haķķında *Ed-dūnyā cīfetūn ve tālibühā kilābūn* gelmişdür ve şalavāt u selām ‘aliyyü’t-tevvābı ve’d-devām-ı şaḥābe-i ‘ızām-ı zevi’l-fiḥām üzerlerine olsun ki her birisi ferdā ferdā şīr-i Ḥudā ve şemşīr-i Ḥudādur raḍiya’llāhü ‘anhüm ve raḍü ‘anhu

⁵⁹⁵ Bu şiir Farsçadır.

**Sebeb-i Tenmîk-i Risâle-i ‘Acîbe ve Mûcib-i Tedkîk-i Maḳâle-i
Ġarîbe Budur Ki**

Bir seher dâr-ı dünyânun koyun oğlu gibi yüzilmesin ve yıkılmasın ve
halk-ı cihânun kurt görmüş koyun oğlu sürisi gibi şahrâ-yı fenâda târumâr
olmasın müşâhede eyleyüp lisânuma bu maḳûle maḳâle cârî olurdu

-150-

Ḳıṭ‘a

fe ‘ilâtün/fe ‘ilâtün/fe ‘ilâtün/fe ‘ilün

- 1 Gele bir gün ki kapa cân kızısın gürğ-ı fenâ
Koyun itleri gibi ol gün için uluşalum
- 2 Gelün it nefsumizi öldürelüm ‘âlemde
Niçe bir it gibi hengâme kurup yoluşalum

Pes bu ma‘nânun mülâhazasından işbu dâr-ı gamdan dil ü cânâ haylî
elem tārî olurdu

-151-

[Matla‘]

mef‘ ülü/fâ‘ ilâtü/mefâ‘ ilü/fâ‘ ilün

- 1 Ālâm-ı rûzgâr-ile gerçi gubâr idüm
Ammâ gazâl-i çarḥa yine şîrvâr idüm

-152-

[Matla‘]

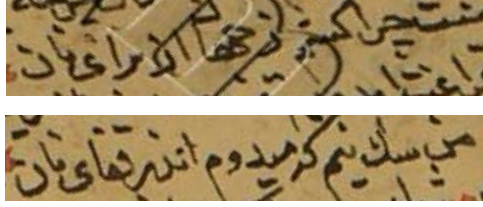
mef‘ ülü/fâ‘ ilâtü/mefâ‘ ilü/fâ‘ ilün

- 1 Her dūna minnet itmez idüm yek dü nân için
Seg gibi ya‘nî yilmez idüm üstüh‘ân için

-153-

[Matla']⁵⁹⁶

mef' ūlū/fā' ilātū/mefā' ilū/fā' ilün

diyüp künc-i hafā ve gūşe-i inzivāda maḥfī ve münzevī hattā
şöhretlikden ferāgat idüp kırevī olmış idüm şol sebebeden kim 'azab aḡalığı
'azābından ḥalāş bi'l-āḡire kūyī ḥāş olan 'İsā Beg ḥizmetleri el-insān 'abīdū'l-
iḥsān kemendine bu ḥaḡīri giriftār ve sāyir kenzū'l-ma'ārif olan pīrlerden bu
faḡīri mümtāz u muḡtār görüp irādet-i şādık birle mürīd olup a'nī ḡānḡāh-ı
'ālemde ben abdāl-ı āvāre ḡālī iḡtiyār idinmişler-idi

-154-

[Matla']

fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün

- 1 Geçdi çok dem oldı ḡaylī rūzgār
Ol baḡa pīr ü ben aḡa iḡtiyār

-155-

[Matla']

fā' ilātün/fā' ilātün/fā' ilün

- 1 İḡtiyār itsem 'aceb mi yār hey
Çün bulunmaz bir muvāfık yār hey

⁵⁹⁶ Bu şiir Farsçadır.

-156-

[Matla']

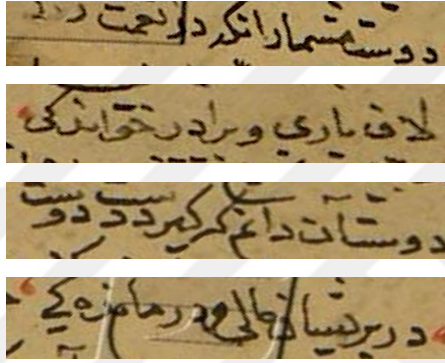
fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilün

- 1 Hoş severmiş Şeyh Sa'dī-i sa'īd
Haḳ Ta'ālā rahmetin kılsun mezīd

-157-

[Kıṭ'a]⁵⁹⁷

fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilün

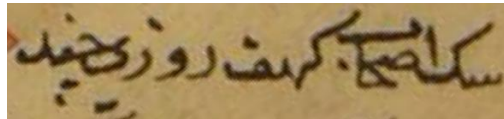

Haḳḳā ki nān u nemek haḳḳın bilmeyen ve eski ḥammām eski yār muḳtezāsınca 'amel kılmayan ya'nī ḳadīmī yārine buñmende bulınup hevādār olmayan ādem degül itden kemdür rüzgārsa bir muvāfiḳ yār-ıla hevā şahrālarında bād-ı şabā gibi yelmiş yöpürmiş ve heves deryālarında bile taşmış köpürmüş olsañ āḥir ḥabābāsā dimāguñ hevā-yı gurūrla ṭolup ol senüñ yolunḡa ḥāk-yek olan yār-ı ḳadīmī ednā naẓar kılup alçaḳ baḳsañ belki andan ībā idüp keḑ-i deryā gibi kenāra çıḳsañ ḡāyetde nā-keslik ve nihāyetde ḥār u ḥaslık itmiş olursın el-ḳıṣṣa çün ḥıṣṣe böyledür yā ādem n'itmek gerek hemān nefis-i emmāre ve bed-kāreyi bī-amān it gibi öldürüp sālīkān-ı silk-i vefā ve mālīkān-ı mülk-i vefā peyince gitmek gerek tā maḳşūd el vire insaniyyet maḳāmına ire

-158-

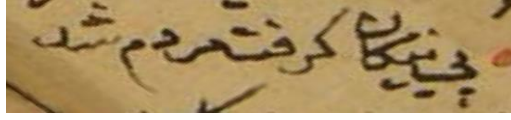
[Matla']⁵⁹⁸

fe 'ilātün/mefā 'ilün/fe 'ilün

⁵⁹⁷ Bu şiir Farsçadır.

⁵⁹⁸ Bu şiir Farsçadır.

Ammā ādem ẓadrin ādem bilür nitekim fuḫalā kelāmında gelür Ẓadr-i
merdüm ān kesī dāned ki merdüm-zādeist⁵⁹⁹

-159-

[Matla']

me fā'ilün/me fā'ilün/fe 'ulün

65a

- 1 Gelenler bu sarāya sizden öñdin
Dimişlerdür gidenler bizden öñdin

-160-

[Müfred]

me fā'ilün/me fā'ilün/fe 'ulün

- 1 Gözüm yaşına rahm it sürme derdin
Ki merdüm-zādedür düşmiş nazardan

Hakikat nazardan düşen şol kimesnelerdür ki tarikat erenlerine ta'zimle
nazar itmezler 'ālem-i mecāzuñ reng ü bûyına boyanup hakikat kūyına gūzer
itmezler anuñ-çün tarik-i hakikat refiki bir yār-ı hakikī bulunmaz oldı fī-
zamāninā hakikat da'vāsın ider rīş-ḫand ehli şāhib-kisvet-i şūfiden bir dūd-ı
āhdan siyāh tūgli külāh örtmiş 'āşık-meşreb ü şāfī-dil levend yeg midür

-161-

[Gazel]

me fā'ilün/me fā'ilün/fe 'ulün

- 1 Müselmān iseñ inşāf eyle şūfī
Göñül āyīnesin şāf eyle şūfī

⁵⁹⁹ “İnsanın kadrini insanoğlu bilir”.

- 2 Göñül âyinedür sevmez ğubārı
Var ol mir'âtı şeffâf eyle şūfî
- 3 Vücūduñ cevherin bilmek dilerseñ
Nuķūduñ şarf-ı sarrâf eyle şūfî
- 4 Dilerseñ ger olasın şeyḥ-i necdî
Güzâf ehlinden ol lâf eyle şūfî
- 5 **Firākî** gibi 'anķālîk dilerseñ
Maķāmuñ kulle-i Kāf eyle şūfî

Her kulle-i Kāf-ı 'uzletde āşiyān idüp ğüft ü ğūdan ḥāmūş olmış-idüm
'anķālîk da'vāsın idüp sî-murġa siñek dimez bir 'aceb kuş olmış-idüm efkār-ı
vaḥdetde evkār olup düşmiş şahābe zamānından kalmış kerkes gibi bî-per ü bāl
olup bunamış idüm ammā kim āzārîlık kem-pîşem ve dil-āzārîlık endîşem olmış
idi Hidāye okıyup hidāyet bulmamış fakîhlere ve köle şūfîlerinden şeyḥîlik iden
şakîlere çıkırğa çevrilmiş misvākler şokınanlara kara şemleler şarınup kıyruklar
taķınanlara ıstılāḥ u 'ibāret söylerin şanup Türkî sözleri dīvāre şokup delūklere
koyanlara kara noḥūd ve kara feslegen ve boz yoķuş diyü kendülerine ca'lı laķab
koyanlara ve ğū-be-ğū Ka'be taşvîrin gezdürüp ve kapu kapu İbrāḥîm dāstānın
okuyanlara semā' u şafā bilmez mevlevîlere ya'nî oluķlu külāḥ urınup kara yirünġ
gömgök evliyāsı olup çerāġ u 'alem götürüp cerr u cerr iden levlevîlere ve Hızır
[u] İlyās çevġānın götürēnlere ve tekye-ġāḥlar öninde celb-i dünyā içün önlerine
çerāġ u 'alem koyup oturanlara ve eyyām-ı temmūzda mesāfe-i ba'iddēn ok
getüren peyklere ve āḥū postından tāc urınup er oġlı geçinen geyiklere ve deli
şüca'dan tāc giyenlere ve yollarda oturup 'izz-ile oynar dīvānelere kumārbāzlara
'ayyārlara şol ķadeḥ cerrārîlığın iden murdārlara ve ölü ḥelvāsına ve ıskāt-ı şalāt
akçasına göz ķarardup yılışan bî-'ārlara ve yuvadan henüz uçup çıkan bön
yavrıları şikār içün kebūterbāzlılık iden bî-kārlara ve dānişmendlerünġ
ķuzġunlarına ve okunmayan da'vete varanlara cerb pilavı dest-māline şaranlara
ve daḥı ta'ām ortada iken Fātiḥa diyēnlere ve ḥ'ān çekilüp ni'met dökilüp yimek
ortaya geldikden sonra hele fūlān da gelsün diyü ḥāzır ta'āmı ġāyibe kūyenlere
(?) ve zarîf sipāḥî olup şarî şofdan şalvar giyenlere bahāduram diyü başına ķartal
ķanadın şokanlara 'aceb kötekler çalardum ve bi'l-cümle tavāyif-i mezbūreyi
ķuvvet-i ġāzabiyyem zuḥūra geldikçe it gibi taldardum ammā gerü fi'l-ḥāl istiġfār
idüp nedāmet baḥrine taldardum

Tā bir seḥergāḥ Anaṭol begler begisi İbrāḥîm Pāşā yessera'llāhu
māyeşā ḥāzretleri cānibinden mezkūr 'İsā Beg ḥizmetlerine meşḥūr u nāmdār
köpek ķapucı demekle ma'rūf it āġacı bir ḥizmetķār gönderilüp Kūtāhiyye
ḥavālisinde olan aç ķurtlar beglik ķoyunlara şaḥrāda segler segdürüp beg pāşā

bilmedüklerinden ve koyun çobânın ‘aynlarına almaduklarından şikâyet olunup bir kırtıcı koyun köpeği istenildükde mezbûr ağanın köylerinde mürebbî olmuş atası Kılbaş vilâyetinden ve anası Yalağ nâhiyesinden gelmiş bir seg tuz etmek bilmez nâ-merdden yek zübâb-ı bâdiye ve kilâb-ı ‘âdiye mâbeyninde meşhûr u ma‘rûf ve kelbühüm bâsitun zirâ‘iyye bi’l-vaşîd

65b

birle mevşûf bebr-heybet ü peleng-hey’et kaplan kînelü vü arslan sînelü bir köpek var-idi el-hâşıl bu diyârda olan itler arasında zü’l-mukadder ve’l-iştihâr idi şâhib-i ‘ulâle ve ‘av ‘av ve bi’l-cümle bu nevâhîde olan kırdların cümlesine Dâvud imişdi

-162-

[Matla’]

me fâilün/me fâilün/fe ‘ülün

1 Esed dinürdi girse özge tavra

İrerdî ‘av ‘avı çağ burc-ı sevre

İmtisâleñ li’l-emri’l-‘âlî kemend-i hîle vü âli ol derd-mendün boynına atup hezârân hîle-i rübâhî birle tutup ol seyyâh-ı şikâr-gâh şayd-ı fellâh-ı mücrim gibi bend ü kayd olunup gelen kuluñ eline teslîm olındı ammâ merķûm kırt başan çekinüp çevrinüp şîrâne na‘ralar urup yüzün göklere tutup ulıyup ürüp felâh u necât tedbîrinde çok yaşanlar kırup kıyruk yaymadı H ‘âce-i kıyyumdan gerçi dümdârlık hizmetinde kıyyum idi anları dahı nesnesi kılına şaymadı bir hizmetkâr dahı koşıldı âdem üç oldı ol hâlde hâtır-ı fâtire Seyekülüne selâsetün râbî‘uhüm kelbühüm geldi çağ bu hâletle ulular nazarına aldılar gitdiler bilmezem ki bî-çâre vü âvâre kırd-başana yollarda ve izlerde ne ezâlar cezâlar itdiler her kîşi itdüğün bulur yazusın görür meşeldür kim iti öldüren sürür çün merķûm kırd-başan hakkında bu kadar nikât ve bu deñlü kelimât oldı pes kelbün hilkatın ve hulkın beyân u hâşşiyetin ‘ayân itmek lâzım geldi lâ-cerem iki bâb-ile bir faşlu’l-hıtab yazıldı va’llâhu â‘lem bi’s-şavâb

Bâb-ı Evvel

Kelbün fıtrat-ı aşliyye vü hilkat-i nesliyyesin beyân ider

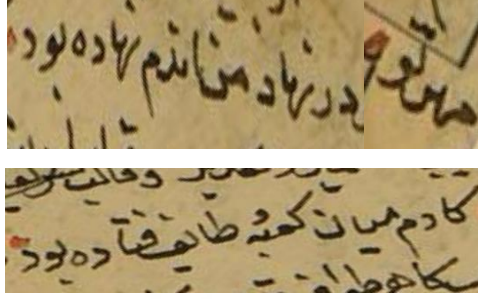
Şol dem Hâk subhânehu ve Ta‘âlâ küntü kenzen mahfiyyen deryâsın cûşa fe-ağbebtü en ‘urafe ‘ummânın hurûşa getirüp fe hâlaktü’l-halk nevâsın şeş cihâta ve innî câ‘ilun fi’l-arđı hâlîfeten şadâsın sükkân-ı semâvâtuñ gûş-ı hûşlarına şalmış-idi ve vâlid-i küll-i mevlûd ve’s-sa‘î dü’l-mes‘ûd hâlîfetü’l-mevdûd ebû’l- beşerü’l-mescûd ‘aleyhi’s-şalâti ve’s-selâm

min-Rabbi'l-Vedūd a'nī bir 'illet-i gā'iyye-i 'ālem Hāzret-i Ādemün hāk-i pākin hamurat tıynet-i Ādem bīdi erbā'ın şabāhen mūcibince taḥmīr ü taḫdīr ve kāleb-i şerīflerine Mekke ve Tāyif meyānında yir itmiş idi

-163-

[Matla']⁶⁰⁰

mef'ülü/fā'ilātü/mefā'ilü/fā'ilün

Tāvāyifü ūlī ecnīhatin mesnā ve şulāşe ve rubā'a hāzret-i Ādemün vüçüd-ı pūr-cūdın Ka'be ve kıble idinüp gāhī tavāf-ı kudūm ve gāh vedā' iderlerdi henüz 'Azāzile la'net olmamış-idi ebā vestekbere ve kāne mine'l-kāfirin tıyneti semāvāt ü 'arza tolmamış-idi ol ešnāda gürūh-ı melā'ike ile Ādemün toprağın ziyārete gelürdi günlerden bir gün ol pūr-ḥased ü pūr-kīn a'nī bih şeytān-ı racīm ve la'īn-i bī-dīn Ādemün kālebi muḳābelesinde ene ḥayrun minhu ḥalaḳtenī min nārin ve ḥalaḳtehu min tīn okurdi henüz ol kelb-i 'aḳūr bunu okurken ḡaḏaba gelüp Ādem-i safīnünşāfi türābına tükürdi ol itün şalyası Ādem 'aleyhi's-selāmuḡ mübārek nāfi maḥalline cārī olup düşdi fi'l-ḥāl ol pādīşāh-ı ḡayūr ol faẓla nevk-i Ādem-i fāzılun tıynetinden dūr olmasın murād idinüp tāvūs-ı aḥdar u nāmūs-ı ekber Cibrīl-i Emīne emr itdi şehper uciyla ol arayı oyup yabana atdı lā-cerem nāf-ı Ādem şāf u muḳavver u dā'ire-i müdevver ya'nī ol sebebdan göbek dimek ḳaldı ol 'unşur-ı laṭīf ü cevher-i şerīfden cüdā olan eczā-yı pūr-ḥabīsün ḥabāseti ve bir ḥasīsün cesāreti sebebi ile hebā-yı menşūr ve maḥall-i ḳurbiyyetine ḳāl olmışken ba'īd

66a

ü dūr olmaḳ muvāfiḳ-ı ḥikmet-i ḥakīm ve muṭābıḳ-ı şan'at-ı şānī'-i ḳadīm olmaduḡı ḥayṣiyyetden ol faẓladan tıynet-i Ādemde ḳonılan ḳuvvet-i ḡaḏabiyyeden mişāl bir timsal ḥaḳ olındı tenezzelü'l-esmā'u min şavbi's-semā feḥvāsınca ismine ve cismine münāsib ismi kelb ḳılındı

⁶⁰⁰ Bu şiir Farsçadır.

-164-

[Müfred]

fe 'ilātün/fe 'ilātün/fe 'ilün

- 1 Kelbün insān-ile ünsi olmuş
Hāk-i Ādem fazlasından olmuş

İkinci Bāb

Kelbün sīreti beyānındadır ve insānla üns ü ülfeti 'ayānındadır

Kelbün gicelerde bīdār ve bir lahza hāmūş olmayup pür-cūş u hurūş olmasına aḥbār öyle vārid olmuş ve āşār öyle gelmişdür ki kelbün tıynetinde a'nī aşl-ı fıtratında büzāk-ı İblīs-i 'āk mādde'tü'l-hayāt olduğu haysiyyetden sāyir hayvānātdan ğāzab-nāk ve Ādem türābından ābında ta'biyye kaldığı 'illetden türābī-meşreb ve hākī-mezheb olmuşdur ve şāhib-niyāḥ u şiyāḥ olup her gice şubḥa deġin bīdār olması oldur ki eczā-yı aşliyyesinde ḥāşiyet-i cenāḥ-ı melek ya'nī peykerinde sīret-i peyk-i felek kalmışdur ve ḥāzret-i Ādemle üns ü ülfet 'illeti oldur ki Ādem 'alā nebiyyinā ve 'aleyhi's-selām dārü's-selāmdan hurūc idüp uşbu dārü'l-ġarāma vülūc itdüġi hengāmda ol bātıl-ı ġayr-ı Hāk a'nī şeytān-ı 'aleyhi mā-yestaḥak ḥabāset cibilliyenin peydā ve ḥasāset tıynetine men hüveydā kılup el-ḥabīs ḥabīs muktezāsınca ve kararı düşmen dost olmaz ma'nāsınca ol 'adūyı bi'z-zāt müvesves-i sibā'-ı hayvānāt olup cümle sibā' u hevām-ı ke'l-'avāmı ıdlāl eyledi ve Ādem Nebī ḥaḳḳında ol ġabī şöyle söyledi ki

-165-

[Matla']

fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilün

- 1 Ey vuḥūş u ey tıyūr u ey sibā'
Ādemi zinhār kıılmaḡ ittībā'

-166-

[Matla']

fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilün

- 1 Hey bu Ādem şanmaḡ āfetdür size

Kime sa'd ise nuhüsetdür size

-167-

[Matla']

fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilün

1 Oldunuz şimden-girü āvāre-ḥāl

Sākin-i şahrā ve seyyāh-ı cibāl

hemān sa'y u tedbīr ü cümleñüz el bir eyleyüp Ādemün ayağın
almağa bir çāre ve dört yanından ḥamle idüp pāre pāre eylen diyince
sibā'da meknūz u medfūn olan ğaḏab bātından zāhire geldi ammā Ḥazret-i
Ādemün veleḳad kerremnā benī-Ādem mūcibince kerāmet bāhire ve kuvvet-
i kāhiresinde ḥavf u ḥaṣyet eyleyüp sāyir sibā' u hevāmm bu cürme cür'et ü
iḳdām itmede izhār-ı 'aciz u kuşūr idüp cümlesi bir araya gelüp kelb-i 'aḳūra
mūrāca'at ya'nī arslanlar ve ḳaplanlar zebūn olup bir ite minnet itdiler

Ed-dehru zū-ḥıyelin fe'nzūr 'acāyibhā

El-'abdu fī-ni'metin ve'l-ḥürri mahrūm

Le ta'accübine feheza leyse min 'acebin

El-kelbū fī şıḥḥatin ve leysi mahmūn

-168-

[Matla']

fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilün

1 Ğam getürme göñlüñe arslan begüm

İt köpek devr itdürür devrān begüm

Faṣl

Bebr ü peleng kelb ile hem-āheng olmalarına 'aceb ne sebep idi
dinilürse ol zamānda ya'nī Ḥazret-i Ādem zuhūra geldiği o anda kilāb-ı
'avān maṭbū' tıbā' vuḥuş ve tıyūr maṭbū' sibā' idi ol cinsde İblīs-i şerr pür-
selīsün dām ten ü yirine tıtulup ve ğayr-ı ḥayvānātun pāresine atılup bir pāre
taḥammül itmeyüp gelüp bir ğaḏab-ı Ādem şāḥiblenüp üzerine ḥamle

itdükde her hāl tāvūs-ı āḥdār-ı bāğ-ı ceberūt ve nāmūs-ı ekber melik-i
melekūt resūlū'l-mübīn ḥazret-i Cibrīl-i Emīn fermān-ı Rabbū'l-ālemīn
birle irdi ammā bir ḥalde gördi ki

-169-

[Matla']

fā'ilātün/fā'ilātün/fā'ilün

1 Çāresiz ḵalmışdı ḥiç bir çāre yok
N'eylesün zīrā ne ḵılıç var ne ok

Hemān-dem peyk-i celīl ya'nī Ḥazret-i Cibrīl Ādeme öyle
telḵīn eyledi ki

-170-

[Matla']

me'fā'ilün/me'fā'ilün/fe'ülün

1 Göz aç ḥiddetle bak kelb-i 'aḵūra
Gözüm nūrı çevirdemez nār nūra

66b

-171-

[Matla']

me'fā'ilün/me'fā'ilün/fe'ülün

1 El ur arḵasına tursın tıyınca
Şafā luṭfiyla ol iti doynca

Ol dem Ḥazret-i Ādem kelbün arḵasın şığadı hemān-dem
arḵası yire gelüp ḵuyruk buladı şeyṭānı tağıldı Ādeme cān u dilden
ḥidmetḵār-ı fermān berdār oldu ve sāyir ḥayvānāt bu ḥālātı görince tārumār
oldı şeyṭān-ı la'īn ḵuyruğın g.te ḵışup g.tine bāḵını bāḵını ḵaçdı ḥaḵīr
ü ḥ'or u zār oldu

-172-

[Mesnevi]

fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilün

- 1 Ol ki eylük eyleye insān olur
Âdeme yavuz şanan şeytān olur
- 2 Eylük it yavuzluğu terk eyle var
İt gibi tā olmayasın hār u zār
- 3 Şerr-i şeytāndan ger istersen amān
Ey **Firākī** öldür it nefsün hemān
- 4 Görme sen bu düşmeni pejmürde mest
Nefs ejderhāsın ögi mürde-est
- 5 Uşbu ejderhāya tiryāk-i kebīr
Tevbedür her pāyimāle destgīr
- 6 Tevbe yā Rab cümle bed ef'ālūme
Hakka lāyık olmayan aqvālūme
- 7 Kavī-i Hakdur cümle hakkānī cevāb
Hak bilür va'llāhu a'lem bi's-şavāb

-173-

Nādirī*

Na't-ı Şerīf

fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilātün/fā 'ilün

- 1 Ey cemālün şem'-i bezm-ārā-yı kurb-ı Kirdigār

* GND, s. 235-236.

Cebra‘il āvāre-i nūr-ı ruḥuṇ pervāne-vār

- 2 Şem‘-i zātuṇ olmasa dönmezdi fānūs-ı felek
Bunca eşkāl [u] şuver kıandan olurdı āşikār
- 3 ‘Ācizān-ı maḥşer üzre zılluṇı tekşīr içün
Şakladı dār-ı fenāda sāyeṇi Perverdīgār
- 4 Heybet-i ‘azmünle çāk oldı sipihruṇ zehresi
Halk-ı ‘ālem şandı kim şen oldı mäh-ı táb-dār
- 5 Āsümānı āsitānuṇ zann idüp bekler Mesīḥ
Ümmetüñden olmağa çekmekde dā‘im intizār
- 6 Maṭlab-ı a‘lā-yı ev ednāda cāy itseṇ n‘ola
Tīr-veş itdüñ maḳām-ı kābe kavseyni güzār
- 7 Yā Resūla‘llāh bir ednā çākeründür **Nādirī**
Gerçi çoқdur cürmi ammā luṭfuña yoқdur şumār

-174-

Nādirī*

mefā ‘ilün/mefā ‘ilün/mefā ‘ilün/mefā ‘ilün

- 1 Te‘āllāh zihī şām-ı surūr-encām-ı ğam-fersā
Ki oldı maḫhar-ı esrār-ı subḥān ellezī İsrā
- 2 Felek maḫv eyleyince āl tamğasını ḥurşīdüñ
Zemīnüñ zıll-ı maḫrūtīsi çekdi ‘anberīn tuğrā
- 3 Zer-i pūr-tāb-ı mihri bozdı çün kim dirhem-i necme

* GND, s. 104-108.

Miḥekk-i şāma bir bir urdı anı nāḳid-i dūnyā⁶⁰¹

- 4 Gül-i Mihrün gül-ābın aldı ‘ālem dīg-i ḥāk içre
‘Aceb mi olsa ser-pūş-ı felekde ḳatreler peydā
- 5 Tağıtdı bād-ı şarşar ḥırmen-i ḥurşīd-i raḥşānı
Kevākib şanma itdi her yire bir dānesin ilḳā
- 6 Yanup mihr āteşinden kāğıd-ı rūz oldı ḥākister
Eşer ḳaldı henüz āteşden anda cā-be-cā ammā
- 7 Siyeh sammūr idi zūlmet beyāzı ser-be-ser⁶⁰² encüm
Ne ḥaletdür bu kim gizlendi anda beyza-i beyzā
- 8 Temevvücden toḳundı bir şadef ḥārāya ḥurd oldı
Tağıldı lücce-i gerdün içinde lü‘ lü‘ [-yi lālā]^D
- 9 Niḳāb itdi ‘arūs-ı ḥāveri ruḥsārına zülfin
Velī her ḥalḳasından zāhir oldı ol [ruḥ-ı zībā]^D
- 10 Ser-ā-pā ḳurş-ı mihri maḥv idüp dendān-ı encümle
Şihābı rāḥat-ı dendān idindi t[ārem-i vālā]^D
- 11 Semā‘ içre saçup eşk-i nücümü şāl-pūş oldı
Firāḳ-ı Şems ile gerdün olup hem-ḥāl-i [Mevlānā]^D
- 12 Çıḳardı cāme-i dībā vü destār-ı muṭallāsın
Felek āheng-i ceng itdi [zırırh-pūş oldı ser-tā-pā]^D
- 13 Aḳup afyon-ı şeb toḥm-ı nücüm oldı perakende

⁶⁰¹ Miḥekk-i şāma bir bir urdı anı nāḳid-i dūnyā: Miḥekk-i şāma urdı anı bir bir nāḳid-i dūnyā, GND.

⁶⁰² ser-be-ser: cā-be-cā, GND.

Güneş bir kelle-i haşhâş idi dehr [eyledi ifnâ]^D

67a

- 14 Degül mihr [ü] şafağ ğaltân olunca fark-ı pür-nûr
Taşup iklîm-i Şâm'ı tutdı hûn-ı Hâzret-i Yahyâ
- 15 Sevâdı sûre-i Vel'Leyl aña zerrîn niğat encüm
Şafağ bir⁶⁰³süredür kim eylemişler surh-ile imlâ
- 16 Çıkup la'lî tutukdan Leylî-i meh-rû-yı müşkîn-mû
Dimâğ-ı Kays-ı çarhı eyledi âşüfte-i sevdâ
- 17 Bozıldı hayme-i zer-baft-ı hân-ı hâveristânı
İrince hayl-i ahşâm itdi müşkîn hânesin ber-pâ
- 18 Çalınca mühr-i mihri uğradı kahr-ı Süleymâna
Sipihir oldı meger kim dîv-i şâma maḥbes-i mînâ
- 19 Felek tâc-ı zerîn terk itdi İbrâhim Edhem-veş
Derûnında 'aceb mi eylese nûr-ı siyeh-me'vâ
- 20 Ol ahşâm oldı ser-tâc-ı nübüvvet şâhibü'l-mi'râc
O hengâm oldı sultân-ı rûsûl hem-şoḥbet-i Mevlâ⁶⁰⁴
- 21 O şebdür maṭla'ü'l-envârı mi'râc-ı Hudâvendî
O şebdür maḥzenü'l-esrâr-ı ḥalvet-hâne-i İsrâ⁶⁰⁵
- 22 Şeh-i eyvân-ı 'izzet tâc-dâr-ı taht-ı ḥatmiyyat kim
Ser-efrâz-ı musaḥḥar-sâz-ı dcrü'l-mülk-i o ednâ

⁶⁰³ bir: ser, GND.

⁶⁰⁴ Divanda 21. beyittir.

⁶⁰⁵ Divanda 20. beyittir.

- 23 Dıraḥşān gevher-i ‘ibret-nümā-yı dürc-i maḥbūbı
Fürüzān aḥter-i zülmet-zedā-yı burc-ı isti‘lā
- 24 [Medār]-ı ḥilḳat-ı ‘ālem bahār-ı tıynet-i ādem
Süvār-ı ‘arṣa-yı tārem emīrū’l-meclisi ğabrā
- 25 Ḥaṭā-püşende-i müznib ‘aṭā-baḥşende-i tā’ib
Emān-ı maşrıḳ u mağrıḳ emīn-i Yeşrib ü Baṭḥā⁶⁰⁶
- 26 Cenāb-ı Aḥmed-i Mürsel imām-ı zümre-i kümmel
Mufaşşal-sāz-ı her mücmel rumūz-āmūz-ı her dānā
- 27 O sultān-ı bülend-eyvān-ı iḳlīm-i risālet kim
Livāü’l-ḥamd ile ‘ālemleri feth itdi bī-pervā⁶⁰⁷
- 28 Ğubār-ı der-gehi kuḥlū’l-cilā-yı dīde-i encüm
Tınāb-ı ḥar-gehi silkü’l-le’āl-i gerden-i ḥavrā
- 29 Benānı ḥālet-i miftāḥ-ı cennetde[n] peyām-āver
Dehānı noḳṭa-i ğayb-ı hüviyyetden ḥaber-fermā
- 30 O şāhuṅ sikkesi mühr-i nübüvvet ḥutbesi Qur’ān
Müşerref anlaruṅla naḳd-i dīn u cāmī’-i dünyā
- 31 Mişāl-i ebr-i raḥmet dehri teşrīf itdügi sā‘at
Mecūs āteşlerin bārān-ı fażlı eyledi itḥā
- 32 Yıkıldı ṭāḳ-ı ḳaşrı dūr olup sehm-i sa‘ādetden
Oḳın atdı kemanın yaşdı ol dem devlet-i Kisrā

⁶⁰⁶ Divanda 26. beyittir.

⁶⁰⁷ bī-pervā: sertāpā, GND.

- 33 Hākīkatde sevād-ı āferīnīş zıllidür anuñ
'Aceb mi zāhiren bī-sāye olsa āfitāb-āsā
- 34 Görürdi bī-tereddüd cānib-i zāhr-ı şerīfinden
Olup mühr-i nübüvvet arķasında dīde-i bīnā
- 35 Gel ey kıl-k-i hüner-ver kışsa-i mi 'rācı takrīr it
Degüldür çünki mümkün mu 'cizātın eylemek iḥşā
- 36 Gelüp peyk-i ilāhi ḥazret-i peygambere ol⁶⁰⁸ şeb
Getürdi bir Burāk-ı berķ-seyr-i āsumān-peymā
- 37 'Aceb reh-vār idi geh ferş [ü] geh 'arş üzre cev-lān-ger
Fezāda tünd-rev-āhū felekde tīz-per-'anķā
- 38 Teni gül şacı sünbül tūğ-ı şāhī ol dem-i dil-keş
Kulağı berk-i süsen çeşm-i hūbı nergis-i şehlā
- 39 Şu deñlü tīz-cünbiş kim çerā-gāh-ı vücūd içre
Ezel rahşın geçerdi rākibi men ' itmese farzā
- 40 Cihānı geşt idüp mānend-i nūr-ı dīde bir demde
Mişāl-i heft perde ḥā'il olmazdı yedi deryā
- 41 Binüp ol rahşā çün kim maķşad-ı aķşāya 'azm itdi
Anuñ evvel ķonağı oldu şaḥn-ı Mescid-i Aķşā
- 42 İmām oldı şufūf-ı enbiyāya görseñ ol demde
Suṭūr-ı Muşḥaf'ıñ üstinde Bi'smillāh idi gūyā

⁶⁰⁸ ol: bir, GND.

67b

- 43 Nemāzı çünki itmām itdi ol cāy-ı mübārekde
‘Urūc itdi semāvāta du‘ā-yı müstecāb-āsā
- 44 Degül şām u kevākib bād-ı rahşı eyleyüp cünbiş
Temevvücden qarardı pür-ḥabāb oldu yem-i ḥaḍrā
- 45 Getürdi hāle bir sīmīn ṭabaḳla girde-i māhı
Velīkin cā-be-cā yanmış diyü meyl itmedi aşlā
- 46 ‘Uṭārid şafḥa-i çarḥ üzre yazdı ḥükmin ol şāhuṇ
[Aṇa şeb]^D ḥaṭṭ u encüm rīg ü ğurrası ṭuġrā
- 47 Süleymānuṇ öñinde döndi mīnā üzre Belķısa
Felek de aṇa istiḳbāl idince Zühre-i zehrā
- 48 Bıraḳdı mihr-i rūyı ḥān-ḳāh-ı çārüme pertev
Söyündürse n’ola ḳandīl-i mihri Ḥazret-i ‘İsā
- 49 Felekde sa‘d-ı ekber necm-i kübrā oldu
Seg-i manẓūrıdur beṇzer ki şīr-i ‘alem-i bālā
- 50 Olup Keyvān-ı zengī ḥıdmetinde ḳara ḳulluḳcı
O yüzden iktisāb-ı nūr idüp oldu semen-sīmā
- 51 Uruldı sikkesi kürsī-i pūlād üzre ol şāhuṇ
Derāhimdür degül kürsīde yir yir encüm-i ğarrā
- 52 N’ola envār-ı rūyı aṇa zerrīn tār u pūd olsa
Żiyā-yı ṭal‘atından itdi ‘arşuṇ aṭlasın dībā
- 53 Cüdā oldu kenār-ı Sidrede Cibrīl o ḥazretten

Gülünden ayru bülbül gibi kaldı hüzn ile tenhā

54 K alup rah ı o menzil-gehde Refref eyledi h dmet
 adev-v r itdi ol d rr-i yet me sinesin me' v 

55  r p bir n ra Refref da ı kaldı d r olup andan
M kedder meyve-i terden c d  berk-i  az n- s 

56 Gir p ol perde-i n ra  ar m-i    a yol buldı
 uz r-ı ' izzete nakd-ı v c dın eyledi ihd 

57 Ma  m-ı k b kuyını ge  p m nend-i t r oldum
M yesser oldu a a ma lab-ı a' l -yı o edn 

58 Olund   ok tekell m k   a-i ' ı   u mu abbetden
Vel  b -c me-i laf  itdi cilve   hid-i ma' n 

59 O  o betden  aber yok ' a l anu  keyfiyyetin bilmez
Ne bils n b li -i⁶⁰⁹ mihr   meh   m hiyyetin a' m 

60 Bulup ma   ud n  a ır n z l itdi sa'  detle
Ki  alk-ı '  leme peyg m-ı  a  'ı eyleye

61 Get rdi anlara v fir hed y  genc-i rah metden
Vel kin herkese mi d r  de l  eyledi i' t 

62  ud vend  d l let **N diri**'n   c n n alm   dur
Kerem k l eyle anı bir dem-i c n-ba   ile

63 Ker me ' arz-ı   l itmek y ter bir kerre s lt num

⁶⁰⁹ b li -i: t bi -i, GND.

Ne hācet kıṣṣayı taṭvīle mānend-i ṣeb-i yeldā

64 O ṣāhuṅ ḥāk-ı pākın ‘anber-āsā eylesün hoş-bū
Şalat-ı ḥazret-i ‘izzet selām-ı Ḥayy-ı bī-hemtā

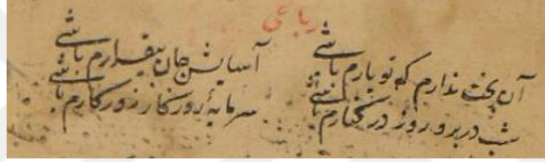
65 Taḥiyyāt-ı ebed-peyvend ile dūnyā vü ‘uḳbāda
Ser-efrāz eylesün zāt-ı şerīfın ḥazret-i Mevlā

68a

-175-

Rubā⁶¹⁰

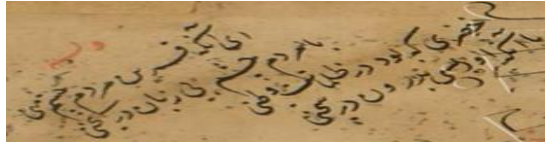
mef‘ülü/mefā ‘ilün/mefā ‘ilün/fa ‘lün

-176-

Ve Lehu⁶¹¹

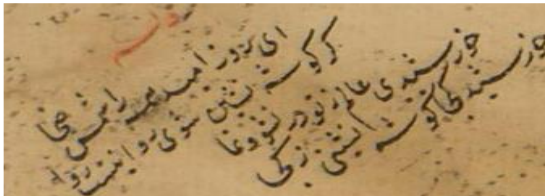
mef‘ülü/mefā ‘ilü/mefā ‘ilü/fe ‘ül

-177-

Ve Lehu⁶¹²

mef‘ülü/mefā ‘ilü/mefā ‘ilü/fe ‘ül

⁶¹⁰ Bu şiir Farsçadır.

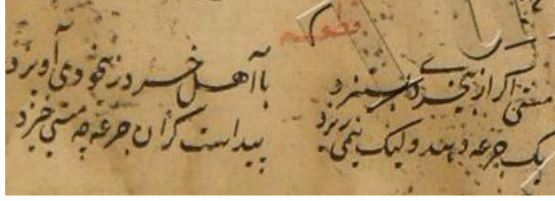
⁶¹¹ Bu şiir Farsçadır.

⁶¹² Bu şiir Farsçadır.

-178-

[Rubā'ī]⁶¹³

mef'ülü/mefā'ilü/mefā'ilü/fe'ül

-179-

Ve Lehu⁶¹⁴

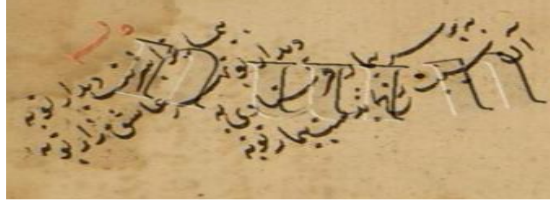
mef'ülü/mefā'ilü/mefā'ilün/fa'

-180-

Ve Lehu⁶¹⁵

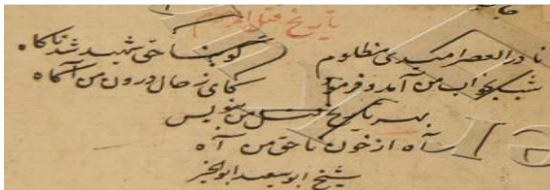
mef'ülü/fā'ilātün/mef'ülü/fā'ilātün

-181-

Tārīḥ-i Qatl-i İbrāhīm⁶¹⁶

fe'ilātün/mefā'ilün/fe'ilün

⁶¹³ Bu şiir Farsçadır. Başlıkta kıt'a yazmasına rağmen rubaidir.

⁶¹⁴ Bu şiir Farsçadır.

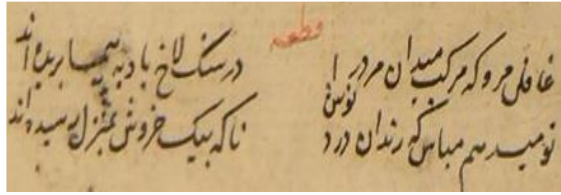
⁶¹⁵ Bu şiir Farsçadır.

⁶¹⁶ Bu şiir Farsçadır.

-182-

Kıṭ'a⁶¹⁷

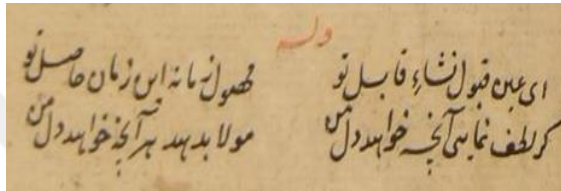
mef'ülü/fā'ilātü/mefā'ilü/fā'ilün

-183-

Ve Lehu⁶¹⁸

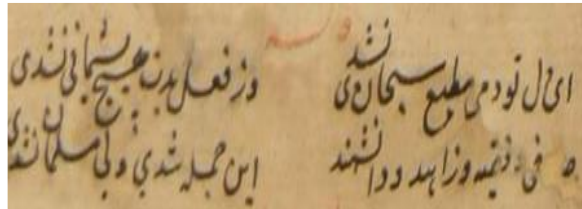
mef'ülü/mefā'ilün/mefā'ilü/fe'ül

-184-

Ve Lehu [Mevlānā]

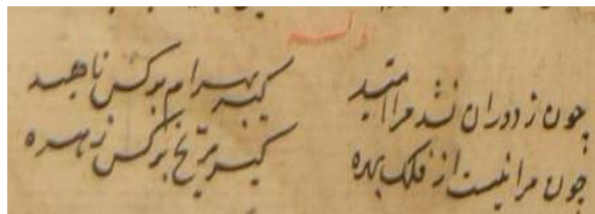
mef'ülü/mefā'ilün/mefā'ilü/fe'ül

-185-

Ve Lehu⁶¹⁹

fe'ilātün/mefā'ilün/fe'ilün

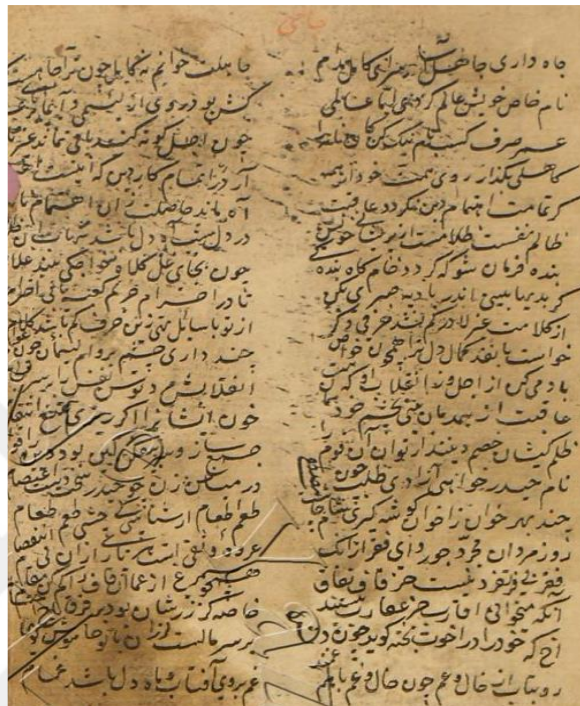
⁶¹⁷ Bu şiir Farsçadır.

⁶¹⁸ Bu şiir Farsçadır.

⁶¹⁹ Bu şiir Farsçadır. “Ve Lehu” yazmasına rağmen kaynaklarda Mevlânâ’ya ait olduğuna dair bilgiye rastlanmamıştır.

-186-

Cāmī

fā 'ilātūn/fā 'ilātūn/fā 'ilātūn/fā 'ilūn

BÖLÜM 3:

MİLLET KÜTÜPHANESİ ALİ EMİRİMANZUM 665/2 NUMARALI MECMUANIN MESTAP TABLOSU

3.1. MESTAP TABLOSU

Nüsha Tavsifi:

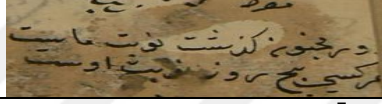
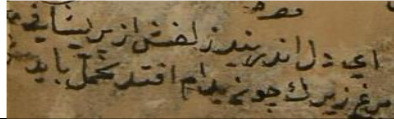
TABLO 1

		Yer Nu.: Millet Kütüphanesi Ali Emiri Manzum 665/2 Numaralı Şiir Mecmuası					
Yp. nu.	Mahlas	Matla' beyti / bendi	Makta' beyti / bendi	Nazım şekli / birimi	Nazım türü	Vezin	Açıklamalar
1b 4b	Kemāl Paşazāde	Ey meh-i nā-mihribān āvāre kılduñ göñlümi Hicr ile bī-şabr idüp bī-çāre kılduñ göñlümi Fūrkatuñ şahrālarında dem-be-dem Mecnūn gibi 'Aqlumı zā'il kıluḡ gam-h'āre kılduñ göñlümi	Düşmenüñ rağmına dā'im devletüñ bākī ola 'Iyş [u] nüşuñ meclisinde ay [u] gün sākī ola Gündüzün 'İd-i sa'adet-baḡş giceñ kadr olup Luṭf-ı Yezdān 'azze şānuh ḡāfız [u]vāfī ola	Murabba /35		-.--/-.-- /-.--/-.--	Şiir, klasik murabba kafiyesinde olmayıp kimi bentler aaaa kimi bentler aaba şeklinde kafiyeleşmiştir. Kaside-i Tantarāniyye'nin manzum şerhidir.
6a	Fehīm	Zülfın o mest ḡāk-ile yeksān idüp gelür 'Uşşāk-ı pāymālī perīşān idüp gelür	Ol şeh bu ḡāl-ile gelür ammā Fehīm ise Başın yolunda şevk-ıla ḡaltān idüp [gelür]	Gazel/7		--./.-. ./.-./.-.	
6a	Fehīm	Her kāküle şad-pāre göñül şānelüg eyler Her silsile-i ṭuraya dīvānelüg eyler	Āḡüş-ı ḡayālinde iken meskeni her şeb Gördükce Fehīm 'i yine bīgānelüg eyler	Gazel/7		--./.-. ./.-./.-.	
6b	Fehīm	Nıgehiyle yine bir dilber-i Mirrīḡ-nijād Eyledi leşker-i pūr-şūr-ı belaya imdād	Ne belā āfet olur kim göricek kākülini Bend-i zincīr-i cünün oldı Fehīm -i āzād	Gazel/10		..--/..-- /..--/..--	
7a 7b	Fehīm	Mest-i 'aşkam baña hem-dem dil-i nā-kāmumdur Özgedür dil yine hem sākī vü hem cāmumdur	Kışsa kūteh ki o fettan-ı cihān 'aşkında Naḡl-i maḡşer benüm ednā-yı serencāmumdur	Kaside/8		..--/..-- /..--/..--	
8a	Bākī	Eger biñ zaḡm ura tīrūñ ten-i 'uryāne incinmez Ucından tek hemān bir ḡişşe çıksun cāne incinmez	Zebān-ı ṭa'n-ı a'dādan perīşān olma ey Bākī Hezārān teşne-i āzār iderler kāne incinmez	Gazel/5		..--/..-- /..--/..-- -	

8a	Şun'î	Bize bir şüh-ı leb-i şehd ü şeker-ı hand olsa Kadr-i 'uşşâkı bilür merd-i hüner-mend olsa	Nâmuñ anırdırmaga bu dehr-i fenâda dâ'im Şun'iyâ tab'-ı bülendün gibi ferzend olsa	Gazel/5		..--/..-- /..--/..--	Bu şiir şairin yayımlanan divanında bulunmamaktadır.
8a	-	Açılsañ gül gibi çâk-ı giribân itseñ olmaz mı Dili bülbül-şıfat şevkünle nâlâ[n] itseñ olmaz mı		Matla'		..---/..--- /..---/..--- -	
8b	Nâbî	Aldı göñlin dil-i sevdâ-zedenün müjgânı Cânıma geçdi meded ol şanemün müjgânı	La'l-i nâbını öpince o gül-i handânun Nâbî -i haste-dilün ağzına geldi cânı	Gazel/6		..--/..-- /..--/..--	Bu şiir şairin yayımlanan divanında bulunmamaktadır.
8b	Necâtî	Halk-ı 'âlem bir yaña bî-çäre tenhâ bir yaña Cennet-i küyün qomazam olsa dünyâ bir yaña	Cânına oldu Necâtî 'nün havâle 'aşk-ı yâr Ey ecel sen de gelüp itme teğâzâ bir yaña	Gazel/5		-.--/-.-- /-.--/-.--	
9a	Fehîm	Dil-rübâsuz âb-ı hayvân nüş idersem zehr olur Zehr şunsa lîk ol âhû baña pā[n]zehr olur	Seyr kıldum dün Fehîm 'ün tarz-ı sihr-i şî'irini Böyle kalırsa eger mu'ciz-dirâz-ı dehr olur	Gazel/5		-.--/-.-- /-.--/-.--	
9a	Fehîm	'Âşıkun bir şüh-meşreb dilberi olmağ nedür Mest-i cām-ı 'aşk olup gâmdan berî olmağ nedür	Âteşin dâğ-ı cününüm gördi reşkinden Fehîm Didi dehrün şâh-ı zerrîn-efseri olmağ nedür	Gazel/7		-.--/-.-- /-.--/-.--	
9b	Fehîm	Her mürde-dil ki mâlik-i mülk-i vişâl olur Hükm-i 'adem ol âdeme emr-i muhâl olur	Olsam rüsüm-ı kâr-ı tılısm-ı kelâm-ı dil Kilk-i Fehîm mevrîd-i sihr-i helâl olur	Gazel/7		--/..- /..--/..-	
9b	Fehîm	Şu'le-i tab'ım ziyâ-bağş-ı zamîr-i pâkdür Nûr-ı zihnüm hâne-dâr-ı pertev-i idrâkdür	'Âlem-i maşşerde de ser-mest-i bî-pervâ olan Yâ Fehîm -i bî-edeb yâ gamze-i bî-bâkdür	Gazel/5		-.--/-.-- /-.--/-.--	
10a 10b	Cinânî	Âh kim bir gül için gam-zede-i hâr oldum Guşşadan bülbül-i şürîde-şıfat zâr oldum Bir sehî-kadd ü ser-efrâza hevâdâr oldum Cüy-veş göñlüm akup 'âşık-ı dîdâr oldum Yine bir sevdâ-zede-i zülf-i siyehkâr oldum Yine bir oñmayacak derde giriftâr oldum	Ey Cinânî n'ola bülbül gibi nâlân olsam Gül-i şad-pâre gibi çâk-ı giribân olsam Tuyulup 'aşk ile 'âlemlere destân olsam Kâkül-i yâr gibi n'ola perîşân olsam Yine bir sevdâ-zede-i zülf-i siyehkâr oldum Yine bir oñmayacak derde giriftâr oldum	Tesdis/6		..--/..-- /..--/..--	
10b 11a	Cinânî	Ber-qarâr olmaz dila ahvâl-i dehr-i pür sitem Menzilin eyler kişinün gâh zîr ü gâh bem Rûzgârın şiddetin hâzm eyleyüp mânend-i yem	'Âlemün hâli budur itme şikâyet ol hamûş Geh naşîbi nîş olur halk-ı cihânun gâh nûş Geçme teslîm ü rızadan var-ise başunğa hûş	Tesdis/6		-.--/-.-- /-.--/-.--	

		Kısmet-i takdîre ol râzı ne gelse bîş ü kem Vuşlata hândân olup hicrân için çekme elem Böyledür ahvâl-i ‘âlem gâh şādî gâh ğam	Hâlûne şükr it Cinânî’den bu pendî eyle güş Vuşlata hândân olup hicrân için çekme elem Böyledür ahvâl-i ‘âlem gâh şādî gâh ğam				
11a	Ümîdî	Boynuna bend itmek olur kâkül-i cânāneyi Neyleyin zencîrler tutmaz dil-i dīvāneyi	Kalbimizde ğam kırmaz bir dilber-i gül-çehredür Ey Ümîdî tutsam el üzere n'ola peymāneyi	Gazel/5		---/--- ---/---	
11b	Ümîdî	Cânlar fedâ kılur saña ‘âşık seri degül Da‘vâ-yı ‘aşk ehl-i dile serseri degül	Ser-‘asker itdi şâh-ı muhabbet Ümîdî’yi Kimdür ki anja diye begüm ‘askerî degül	Gazel/5		---/--- ---/---	
11b	Ümîdî	Cennet anılsa ruhuñ hâtıra eyler âdem Ka‘be yâd olsa ser-i küyuna varur âdem	Bilümi bükmüş iken yâr belâ-yı hicrân Geldi bir bâr-ı girân oldu Ümîdî ğam u hemm	Gazel/5		---/--- ---/---	
12a	Vahdetî	Nefesi âteş-i mahz olmasa ey dil başdan Âteş urmazdı neyistân-ı vücûda neyzen	Sâza döndi yüzümüz ney gibi nālân olalı Ehl-i ‘aşk içre budur Vahdetiyâ vech-i hasen	Gazel/7		---/--- ---/---	
12a	Fuzûlî	Penbe-i dağ-ı ğamuñ içre nihândur bedenüm Diri olduğça libâsum budur ölsem kefenüm	İdemem terk Fuzûlî ser-i küyın yârûñ Ne kadar zulm yeriye yine yegdür vatanum	Gazel/7		---/--- ---/---	
12b 14a	Veysî	Yiter ey dil heves-i zülf-i siyehkâr yiter Yiter ey cân-ı belâ-dîde bu efkâr yiter Ceyb-i endîşeye çek başuñı fikr it hâlûñ Halk-ile eyledigün bî-hûde güftâr yiter Rişte-i fikre dūr-i eşk-i nedâmet nazm it Ârzû-yı dil için didigün eş‘âr yiter Murğ-ı ‘anķâ-per-i ‘azmûñ yitür ol yirlere kim Şâh-bâz-ı nazar-ı himmet-i ebrâr yiter- Der-i Mevlâya yüziñ sür yiter itdün kendün Bende-i halka-be-güş-ı der-i eşrâr yiter Yiter oldu bu hevâ vü hevesi terk idelüm Yönelüp Hakk’a reh-i şıdk-ı sedâda gidelüm	Yâ İlâhî şeref-i hâzret-i peygamber için Siper-i mâhî iki pâre iden server için Şeb-i İsrâda olan sırr-ı muqaddes hakkı Leyle-i kadrdeki vakt-i şafâ-güster için Hande-i hüsn-i cihân-sûzı için şiddîkuñ Giryeye hâzret-i Ya‘kûb-ı belâ-perver için Nûr-ı şiddîk-ı nebî ma‘delet-i Fârûkî Hilm-i ‘Osmân [u] kerem-güster-i Haydar için Ol iki dürr-i dil-efrûz-ı binâ-güş-ı felek Ya‘nî ol kıretü’l-‘ayn-ı şeh-i Hayber için Luţf idüp eylediği cürm [ü] fesâda bakma Veysî-i rû-siyehi nâr-ı caħîme yakma	Terkîb-i Bend/6	Tevbe- nâme	---/--- ---/---	
14b	‘Amîķî	Ebrâr kamu cennet-i a‘lâya giderler Füccâr kamu zulmet-i süflâya giderler Fî‘line göre her biri bir caya giderler Cânlar çekülüp Hâzret-i Mevlâya giderler Cûlar gibi her cânib-i deryâya giderler	(...)teneffüs idicek deşt-i fezâya Esbâb-ı tecemmül [ki] gelür bây [u] gedâya Eşbâh-ı remîmi mütemekkin ber-ârâya Ervâh-ı ‘Amîķî çekülüp Kâf-ı bekâya (.....)	Tahmis/5		---/--- ---/---	Nüshada nazım şekli “Tesdis” olarak yazmaktadır.

15a	Hüdâyî	Ey ruh[1] bağ-ı leâfete gül-i hândânım Tutdı bülbül gibi dünyâ yüzünü efgânım Az kalubdur ki çıkâ burc-ı bedenden cânım Ey lebi derd ü dile hikmet-ile Lokmânım Şerbet-i vaşlun ile eyle benüm dermânım Düşmesün boynuna hicrünle ölüsem kanım	Varayın ‘aşkun ile ‘âleme destân olayım Düşeyin dağlara Mecnûn gibi ‘uryân olayım Deşt-i miñnetde düşüp çāk-ı giribân olayım Künc-i fûrkatde Hüdâyî gibi nālân olayım Bağ-ı hüsn içre şalın serv gibi ey hânım Şulasun yollarunı dîde-i hün-efşânım	Müsedde s/6		..--/..-- /..--/..--	Nüşhada nazım şekli “Tesdis” olarak yazmaktadır.
15b	Fahri	Ey kaşı yâ ruhları gül kâmeti serv ü semen ‘Âşıkâ yüz biñ cefâ ağıyâra lutf itmek neden Tâ ezelden göñlüm aldun mekr idüp ey pür-fiten Ber-karâr ol tâ kıyâmet ey gül-i nâzûk-beden Çünkü sen ağıyardan el çekmedün ey sîm-ten Ben de bir dildâr sevdüm işte ağıyar işte sen	Kişver-i mülk-i dile itdi gamun çün intisâb Taht-gâh-ı hicre irdi ‘aks-i mihr-i âfitâb Reşk ider seylâb-i eşkim aña manend-i habâb Medhe kâdir mi seni Fahri gibi pür-iztirâb Çünkü sen ağıyardan el çekmedün ey sîm-ten Ben de bir dildâr sevdüm işte ağıyar işte sen	Tesdis/6		-.--/-.-- /-.--/-.--	
16a	Fehîm	Ben ki âzâde-dilem kayd-ı taşarruf ne belâ Yâr [u] ağıyâra müdârâ vü telaţţuf ne belâ	Merd-i bî-bâk-levendem şu ‘arâ içre Fehîm Zen-ţabî‘at süfehâ gibi tazarruf ne belâ	Gazel/7		..--/..-- /..--/..--	
16a	Fehîm	Meclis-i ‘uşşâkda ol meh ki sāgar nûş ider Çeşm-i gamze bâde-i nâzı beraber nûş ider	Maħrem-i bezm-i vişâl-i yâr olmazsa Fehîm Câm-ı zehr-i fûrkatı tâ rûz-ı maħşer nûş ider	Gazel/5		-.--/-.-- /-.--/-.--	
16b	Fehîm	Bir hayât için kaẓa bilmem ne nâz eyler baña Ben şehîd-i gamzeyim ‘İsî niyâz eyler baña	Şâh-ı istignâ sipâhem ben Fehîmâ çarh-ı dün Ĥavf ile biñ dürlü vaz‘-ı dil-nevâz eyler baña	Gazel/5		-.--/-.-- /-.--/-.--	
16b	Fehîm	Ey nîş-i gamze zaħm-ı nigâhı yiter baña Her müyum itme sen-daħı bir nîşter baña	Sen de Fehîm yakma beni ta‘n-ı ‘aşk-ıla Yetmez mi derd-i sūziş-i dâğ-ı ciger baña	Gazel/7		--./.- ./..--/..--	
17a	Medhî	Bu ben dil-ħastenün derdin dil efgâr olmayan bilmez Gice tâ şubh olunca zâr-ı giryân olmayan bilmez Ne kanlar yutduğum her demde gam-ħ‘âr olmayan bilmez Ėam-ı hicrân-ı yârı neydüğün yâr olmayan bilmez Benüm derd-i derûnum ‘âşık-ı zâr olmayan bilmez Muħabbet bir belâdur kim giriftâr olmayan bilmez	[Cefâ vü cevri ider] cân-ı ‘azîze muttaşıl cânân [‘Aceb mi] Medhîyâ kılsam dem-â-dem nâle vü efgân [Muħabbet nârına yandı yakıldı] sîne-i sūzân [Görüp hâlüm baña ta‘n itse tañ mı zâhid-i nâ- dân] [Benüm derd-i derûnum ‘âşık-ı zâr olmıyan bilmez] [Muħabbet bir belâdır kim giriftâr olmıyan bilmez]	Müsedde s/6		.---/.--- /..--/..-- -	

17b	Vahîd	Ol çeşm-i pür-fiten ki füsûn-sâz [u] ‘işvedür Her bir kirişme mu‘cize per-vâz-ı ‘işvedür	Dünyâ-yı bezm-gehde helâk eyler ey Vahîd Zîrâ dilber-i gamze ser-firâz-ı ‘işvedür	Gazel/5		--./.- ./--./.-	
17b	Hâfız			Müfred		.../... /..-	Bu şiir Farsçadır.
17b	-	(.....)ile eger bir dâme düşse murğ-ı bî-çâre (.....)l eylemekden gayrı yokdur aña bir çâre		Müfred		.../... /.../..- -	Başlıkta “Müfred Tercüme” yazmaktadır.
17b	Fahrî		[Egerçi] turre-i âhum ki âgâz öğredür (.....) İsrâfîl-i kânûn-ı dilûm sâz öğredür Gördi rakķâş-ı felek çâr-pâre aldı destine (.....) nuţk u Mesîhâ halkına şehnâz öğredür Tîğ-i gamzen şaş ider çeşmün ne iğmâz öğredür Bir niyâz itdükde Fahrî şaşa bîn nâz öğredür	Müsedde s		-.-/..- /-.-/..-	Yalnızca son bendi yer almaktadır.
17b	Hâfız			Müfred		-.-/..- /-.-/..-	Bu şiir Farsçadır.
17b	-	Kâkül-i yârı görüp dime ki dil bend olmaz Murğ-ı çâpûk tutulur dâma iki pâyinden		Müfred		..-/..- /..-/..-	
17b	Ruhî	Niçe gündür o mâh-ı ‘âlem-ârâdan haber gelmez Dili irsâl iderdüm korkaram ol da gider gelmez	Belâgatle gidenler bunda taḥşîl itdiler cümle Cihânda yoḥsa ey Ruhî giden şâhib-naẓîr gelmez	Gazel/5		.../... /.../..- -	
18a	Fehîm	Giriftâr olmasa âsûde olmaz bir nefes ‘âşık Hümâ-yı dil havâ-düşmen olur lâ-büd kafes ‘âşık	Cevâb-ı “Len Terânî” bâ’ iş-i ibrâm-ı t̤alibdür Fehîm -âsâ ne çâre gayrı bilmez mültemes ‘âşık	Gazel/5		.../... /.../..- -	
18a	Fehîm	Çeşm-i siyeh-mesti ki maḥmûrdur Nîm-nigâh eylese ma’zûrdur	Mu‘cize-i şî’r ile şimdi Fehîm Şehrde bir şâ’ir-i meşhurdur	Gazel/8		..-/..- /-.-	
18b	Fehîm	Ġam-ı câvîd-i dildür yâr-ı ‘âşık Yine ġamdur olan ġam-ḥ’âr-ı ‘âşık	Ne ḥâcetdür Fehîmâ nefḥ-i Şûr’a Yıkar dünyâyı âh u zâr-ı ‘âşık	Gazel/7		.../... /..-	
18b	Fehîm	Nîgeh-i şûḥı ile ġamze-i ġammâzına bak Niçe fâş olmadadır cân u dilûḡ zârına bak	Olsa ḥâmûş Fehîmâ -yı suḥan-sâz n’ola Kalem-i nûkte-ver-i nâṭıka-perdâzına bak	Gazel/6		..-/..- /..-/..-	

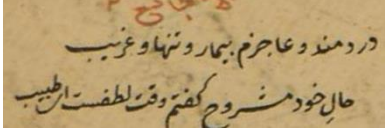
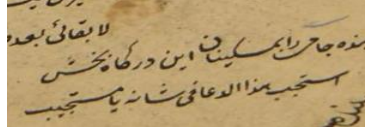
19a	Fehīm	Bî-tākat ider ehl-i dili bār-ı tekellüf Mestāneye düşvār gelür kār-ı tekellüf	Küstāh ise ma'zūr tutuñ bende Fehīm 'i Dīvāne bilür mi nedür eṭvār-ı tekellüf	Gazel/7		--./.-- ./--./--	
19a	Fehīm	Ḳalbi teşhīr idince dāver-i 'aşk Ḳal'a-i dīni yıkdı leşker-i 'aşk	Ḳoparur bu dıraht-ı nüh-şāhı Esse dehre Fehīm şarşar-ı 'aşk	Gazel/5		..--/..- /..-	
19b	Cinānī	Derdā ki tāb-ı hicr ile dil nā-tüvān olup Ḳaldum esīr-i bend-i belā-yı cihān olup La'li ğamıyla dīdelerüm dūr-feşān olup Bāğ-ı cihānda cūy-ı sirüşküm revān olup Bir serv besledüm niçe yıl bāğbān olup Serkeşlik itdi ol-daḥı dāmen-keşān [olup]	Naḥl-i bülend-i ḳaddine irmez ḥam-ı kemend Mā'il degül esīrine ol şūḥ-ı şeh-leve[n]d Şandum ki sāyesinde olam ben de ercümend Sa'y eyleyüp mişāl-i Cinānī -i müstemend Bir serv besledüm niçe yıl bāğbān olup [Serkeşlik itdi ol-daḥı dāmen-keşān olup]	Tesdis/5		--./..- -./..-	
20a	Ümīdī	Ḳanlu yaşumla belā deştini 'ummān itdüm Ḥār [u] ḥaşakın anuñ pençe-i mercān itdüm	Feraḥ-ı vuşlata imkān yoğ Ümīdī gördüm Dil[i] mu'tād-ı ğam u ğuşsa-i hicrān itdüm	Gazel/5		..--/..- /..--/..-	
20a	Ümīdī	Cām çekdi lebüñ görüp ḥaclet Ḳızarup geldi beñzine ḥumret	Şundi pīr-i muğān Ümīdī ayağ Eyledi gerçek er bize himmet	Gazel/5		..--/..- /..-	
20b	Yahyā (Bey)	Mürşid-i kāmīl ādemi cām-ı cihān-nümā ider Cām-ı cihān-nümā nedür āyine-i Ḥudā ider	Güc ile şıgıdı Yahyā 'nuñ maḳta'a adı fi'l-meşel Ḳāleb-i ādeme giren rūḥ gibi ibā ider	Gazel/6		..-/..-/- ..-/..-/-	Gazel divanda 7 beyittir.
20b	Naḳşī	Nedür te'vīl[i] Ya'ḳub'uñ bilürseñ söyle gel ey cān İkinci Yūsuf'uñ sırrın eger itdünse sen seyrān	Züleyḥā oldı altıncı cevābın isterim senden Görüp Naḳşī gibi şāhım eger itdünse sen seyran	Gazel/6		..--/..- /..--/..-	
21a 22a	Āgeḥī	Çekdürüp fırkatanı bizden ırağ oldun sen Baḥr-ı fırkatde niçe fırtınalar çekdüm ben	Kelimātum dūr-i deryā-yı ḥaḳīḳat anlar Baḥr-ı ma'nāda şināverlik iden ehl-i suḥan	Kaside/30		..--/..- /..--/..-	Keşti Kasidesi
22b 24a	'Alī	Gel ey nevk-i ḳalem mātem ser-encāmın beyān eyle Döküp evrāka derdün kara bahtuñdan fiğān eyle Midād-āsā siyeh ḳanlar şaḥulsun yine çeşmünğden Lıka gibi müşevveş kışşalar şerḥin 'ayān eyle Ḳazā levḥine vāfir serzeniş kıl dest-i kātibden Ḳader mecmū'asın yırtup perīşān dāstān eyle Kül eyler mermer[i] āteş gibi kem ḥarfını yazsan	Bu ğam bir özge ğamdur işbu mātem özge mātemdür Bu eyyām içre ḥurremlık ḥarām oldı Muharrem'dür Ḳapansun çıksun ol gözler ki zehr-āb aḳmayup andan Dem-i mātemde işār itdüğü ya nem yāḥud demdür Bu ğam ḳanın kurutmuşdur velī erbāb-ı taḥḳıḳūñ Anuñ-çün ekşeriyyā dem degül dökçükleri ğamdur	Terkīb-i Bend/7	Mersiyye	..--/..- /..--/..-	

		İnanmazsan bir âhen levha evvel imtiḥān eyle Ḥuzūr erkāmını ḥakk eyleyüp levḥ-i ḥavātırdan Meserret-nāmeler zevk-in göñüllerde nihān eyle Siyeh giy ehl-i beytün Ka'be-veş rüz-ı ğazasında Bu mâtem ḥıdmetinde sen de dâmen-der-miyān eyle Yazarsan Kerbelâ yazusunun müşkil belâsın yaz Şehâdet şehdin içmiş teşne-diller mâcerâsın yaz	Ġaza vaktinde el karşıp gelen etḫāl[i] 'ayb itmeñ Bu istihzâ aḡadur kim yiri çāḥ-ı cehennemdür Mübârek başlarına nūr inüp durur 'alem şanma Degüldür surḥ sancaklar birer maḡtül-i 'alemdür Yoluñdur şerḥâ çekseñ yol yol itseñ sîneñ ey abdāl Libâs-ı cism[i] cāndan şoymayan ḥayrân [u] sersemdür Bu mâtemden delüp ney gibi baġruñ aḡla ey 'Âlî Benüm bu naẓm-ı cān sözüm kulaḡ tut diñle ey ' Âlî				
24a 24b	Ḥaylî	Ey Resül-i nūr-ı Ḥaḡ işün ḥidāyetdür senün Şıdḡ-ıla yoluñda cān virmek sa'âdetdür senün La'l-i nābuñ gevh-er-i kân-ı ḥaḡıḡatdür senün Her kelāmuñ dürr-i deryâ-yı nübüvvetdür senün Zât-ı pākün şāḥ-ı iḡlīm-i risāletdür senün Dâ'imâ 'âşilere kâruñ şefâ'atdür senün	Ḥaylî -i zâruñ be-ḥaḡḡ-ı teşnegân-ı Kerbelâ Söyle ḡandursun şarâb-ı kevsere şîr-i Ḥudâ Geldi ol 'âşî şefâ'at isteyü çün-kim saḡa Sâye-i luḡfuñdan anı kılma sultānum [cüdâ] Zât-ı pākün şāḥ-ı iḡlīm-i risāletdür senün Dâ'imâ 'âşilere kâruñ şefâ'atdür senün	Müseddes /5	Naat	---/---/ ---/---	Nüshada başlıkta "Tesdis" yazmaktadır.
25a 25b	'Âlî	Yine bir şāḥa esîr itdi beni devr-i zamān Yine bir âteş-ile oldı vücūdum sūzān Ne nazîri bulunur ne olur aḡa akrân İ'tikādum bu durur mişli bulunmaz el-ân Nedür ol ḡâmet-i bālâ nedür ol ḡüsle an Doġrısın söyleyeyüm aḡa kıyâs eyle hemân Hicr-i Yūsuf'da benüm Yūsuf'umı görse 'ayân Giryeden el yur idi Ḥazret-i Pîr-i Ken'ân	Tutalum şîve [vü] nâz ile helâk ide seni Düşmeye gerdenuñe kākül-i 'anber-şikenî Dem-i vuşlatda girüp aramıza pirehenî Ḳomaya sîneye şarmaġa o nâzik bedeni O maḡalde baḡa yüz virmeye vech-i ḡaseni Ne beni ḡoya anuñ ġamzesi ' Âlî ne seni Yine ḡıç cevır ü cefâsından anuñ aġlamazam Terk idüp ol şanemi ġayrıya meyl eylemezem	Müsemme n/8		---/---/ ---/---	
26a	Fuzûlî	Baḡa bād-ı şabâ ol serv-i gül-ruḡdan ḡaber virmez Açılmaz ġonçe-yi baḡtum ümîdim naḡl[i] ber virmez	Fuzûlî dehrden kām almaḡ olmaz olmadın giryân Şâdef şu almayınca ebr-i nîsāndan güher virmez	Gazel/6		---/---/ ---/---	
26a	Ḳadrî	Çıkarduñ başa cānâ bâliş-i zer-kāra yüz virdün Ḳoparduñ fitneler yer yer ḡaḡ-ı jengāra yüz virdün	Elün ḡo inşāfa gel kim Ḳadrî -i zāra Aḡa bir dest-būsun virmedün aġyāra yüz virdün	Gazel/5		---/---/ ---/---	
26a	Medḡî	Baḡa raġmen neden ruḡsāruñ üzre ḡâle yüz virdün Niçün bir nokḡa kılduñ fâl içün remmāle yüz virdün	Cefâ itme yazılmışken ruḡuñda Medḡî -ye vuşlat Ezelden böyle niçün kâtib-i a'māle yüz virdün	Gazel/5		---/---/ ---/---	Bu şiir, şairin yayımlanan divanında bulunmamaktadır.

26b 31b	Cevrî	Şanmañ bizi şüfî gibi seccâde-perestüz Biz mescide bir küşe-i mihrâb-ı elestüz Evkât-ı 'ubûdiyyeti fevt itmezüz aslâ Farq eylemezüz rûz [u] şeb[i] gerçi ki mestüz Maḥsûb idecek yok n'idelüm sübhayî elde Biz rind-i tehî-kîse-i peymâne be-destüz Hep üstümüze sâye şalur nûr-ı ilâhî Tâ cür'a gibi ḥâk-i ḥarâbâtta pestüz Biñ şuret ile cilve ider ğam dilümüzde 'Aşķ ehline âyîneyüz ammâ ki şikestüz Âsâyişe yer yok bize bârân-ı belâdan Bu ḥâne-i vîrânede bî-cây-ı nişestüz Şîven-gede kılsak n'ola 'işret-geh-i dehri Mehcûr-ı şafâ-yı tarab-ı bezm-i elestüz Ol ḥasret ile ḥûn-ı ciger nûş iderüz biz Muṭrîb yerine nâle-i dil gûş iderüz biz	Yâ Rab bizi de vâkıf idüp ma'nî-i ḥâle Dil-beste koma tab'umuzu nükte-i kâle Yâ Rab bize şevķ-ı taleb-i ma'rifetün vir Cehd eyleyelüm faẓlun ile kisb-i kemâle Yâ Rab bize kıl şuret-i taḥķikî nümâyân Baķmaķdan uşandı gözümüz naķş-ı ḥayâle Yâ Rab bize tevfiķün-ile eyle hidayet Tâ yol yañılup gitmeyelüm semt-i dalâle Yâ Rab bizi ol sâlik-i âġâha refiķ it Kim reh-ber ola fırķa-ı efrâd-ı ricâle Yâ rab bizi ol 'âşik ile eyle mülâkî Kim vâsıtasız dâḥil ola bezm-i vişâle Yâ Rab dilimiz eyle o mir'âta muķâbil Kim mazhar ola pertev-i envâr-ı cemale Envârün-ile dîde-i idrâke zîyâ vir Dîdarün-ile âyîne-i kalbe cilâ	Terkîb-i bend/8		---/---/--- -./-.-	
31b 33a	Güftî	Bugün Rüstem-neberd olmuş görñ ol yâr-ı mümtâzı Ferâmurz-veş taķınmış ġamzelerden tîġ-i ser-bâzı Yine Bûrzî gibi aşdı 'amûdan (?) şan çarḥ-ı gerdûna Kırar Rüstemlerñ ketfin görñ ol merd-i şeh-bâzı Şeb-i târında bend olmuş hezârân zenge vü tenge Zen-i dehrñ odur Bânû Güşâsb-ı sille-perdâzı Göñül Bîjen gibi çâh-ı zeneḥdânunda zâr eyler Menûçih gibi çul pûş eyledi Ġiv-i sinân-bâzı Yaḥûd Efrâsiyâb olmuş ḥam-ı ġisû-yı ġâretġir Semekle şürñ olmuşdur iki çeşm-i şikâr-bâzı Beni neyyir gibi abdâl idüp Yâver gibi yaķdı Kırup Ġrân [u] Tûrânı ser-â-ser ġamze-i nâzı Ne dehrñ Rüstemi kaldı ne Söhrâb-ı ser-efrâzı Ne Bûrzî gibi er kaldı ne Zâl-i nâvek-endâzı	Nesin gördñ ne medḥ eylersin ey meh-rû bu eyvânı Yıķup pest [ü] şikest itdi niçe ekvân-ı keyvânı Ne şâmilde şemâ il ķodı ne Şîven gibi mürde Yaturlar yirde pest olmuş gör ol Güderz-i (?) pîrânı Hemân Sâm-i süvâr ile Zevvâre gibi şîr-efgen Ne Gülbâdı ķodı katl itmedük ne merd-i Hümânı Ol 'anber şâh-ıla Bihzâd u Ergün-ıla 'Anķâyı Felek ḥâk ile yeksân eyledi gör böyle şîrânı Siyâvuş gibi itdi nâr-ı hicrân ten-i zerdüm Yıķup ḥâkister itdi gör felek çok mîr u mîrânı Vücudñ ḥâk-râh-ı yâr idüp ey Güftî-i şeydâ 'Aceb çekdñ çevirdñ bir niçe pejmürde yârânı Ne dehrñ Rüstemi kaldı ne Söhrâb-ı ser-efrâzı Ne Bûrzî gibi er kaldı ne zâl-i nâvek-endâzı	Tercî-i bend/7		---/--- /---/---	Bu şiir, şairin yayımlanan divanında bulunmamaktadır.
33b 34b	Şıdkî	Ġurûr itme tekebbürden berî ol anla insânı Ḥâķâretle nazar kıлма görñ mûr-ı Süleymân'ı Dutalum kim ser-â-ser olduñ idi 'âlemñ ḥanı Kanı Dârâb [ü] İskender kanı Faġfûr-ı Ḥâķânî Güm itdi Zâl-ı dünyâ Rüstem ü Sâm ü Nerîmânı Şaķın tîġ-i ecelden ḥâlî şanma sen bu meydânı	Şoñında zehr-i ġam nûş itdürür âḥir ecel müşkil Libâsuñ bir kefen şâhum şaṇa tâbût olur maḥmil Gider benlik hevâsın cân u dilden eyleyegil zâ' il Seversin şöhret-i dünyâyı gerçi kim eyâ ġâfil Bilürsin kurtuluş yok zîr-i ḥâk olur şaṇa menzil N'idersñ manşib-ı dehri sözüm tût olma lâ-ya'ķıl	Tercî-i bend/6		---/--- /---/---	

		Şavurdu yile virdi niçe evreng-i Süleymân'ı Kanı Dâhḥāk kanı Nüşîrevân yâ Ardevân kanı Bozuldu cümlesinüñ devleti maḥv oldı devrânı Bu dünyānuñ beḳası yok bilürsün 'âkıbet anı Tekebbürlik Ḥudā'ya yaraşur sen âdemîdensin Vücûduñ anla ey gâfil ki bir kaṭre menîdensin	Hevâ-yı nefsi terk it olma dünyâ kesbine mā'il Bu remzi fehmi ider anlar cihân içre olan 'âkıl Bu dünya-yı denîye aldanur mı Şıdḳiyâ 'âkıl Baṇa pend [ü] naşîḥat kıldı güş itdüm bir ehl-i dil Tekebbürlik Ḥudā'ya yaraşur sen âdemîdensin Vücûduñ anla ey gâfil ki bir kaṭre menîdensin				
35a	Nâ'ilî	Hevâ-yı 'aşka uyup kūy-ı yâra dek giderüz Nesîm-i şubḥa refîkiz bahâra dek giderüz	Felek girerse kefi Nâ'ilî 'ye dāmānuñ Senüñle maḥkeme-i Girdgâra dek giderüz	Gazel/5		..-/... /.../-	
35a	'Âlî	Virmezse 'âşîka n'ola ol bî-amân amân El virmez ehl-i 'aşka dilâ her zamân zamân	Yahşî şanup vişâline meyl itme kıl hazer ' Âlî şaḳın ki ol büt-i ra'nâ yamân yamân	Gazel/5		--/-./.- -/.-	Bu şiir, şairin yayımlanan divanında bulunmamaktadır.
35a 35b	Resmî	Meh-i bedrüm semâ-ḳadrüm münîrüm mihr-i raḥşānum Sitārem ṭālî'üm baḥtüm fūrūğum mäh-ı tībānum	Figānum nālîşüm zārum enînum işidüp Resmî Dimiş ol yüzi gül-zārum ḡazel-ḥ'ānum hoş- elḥānum	Gazel/11		.../... /.../...	Bu gazel, divanda 8 beyittir.
35b	Beyânî	Cür'a-i sāgar şādî gül-i ḥandāna çıkar Cām-ı leb-rîz-i belâ bülbül-i nālāna çıkar	Ḥayl'den gelmedi cevłāna kümeýt-i ḥāme Esb-i ṭab'unla Beyânî anı meydāna çıkar	Gazel/7		.../... /.../...	Bu şiir, şairin yayımlanan divanında bulunmamaktadır.
36a 37a	Gubārî	Bir giçe sākin idüm ḥānḳah-ı ḡafletde İ'tikāf itmiş idüm künc-i ḡam [u] miḥnetde Gözlerüm yummuş idüm 'ālem-i pür- 'ibretde Ḡaflet uyḥusı beni almış idi ḡāyetde Pür idi penbe-i ḡafletle şımāḥ-ı şem'üm Dil-i efsürde ḥacer olmuş idi şiddetde Eyle ḡarḳ olmuşdum ḳa'r-ı yem-i ḡaflete kim 'Aḳl u fikr ü dil ü cān ḳalmış idi ḥayretde Mā-ḥaşal ḳaşır idüm ḡāyet-ile ḥizmetde Güş-ı hūşa bu nidā irdi o dem ḥātıfden Didi ey 'ālem-i şuḡrāda ḳalan ḡafletde Gâfil olma gözün aç 'ālem-i kübrāsın sen Sidre vü Levh ü Ḳalem 'Arş-ı Mu'allāsın sen	Cümle zerrāt-ı cihân maṭla'-ı 'ibretdür hep Ehl-i idrāk olana remz ü işāretdür hep Naḳş-ı zāhirde 'ayān cümle 'ulüm-ı bāṭın Küllü şey mürşid-i erbāb-ı başiretdür hep Nazar it dīde-i cān-ıla cihānı anla Maḥzen-i 'ilm-i ledün maḫzar-ı hikmetdür hep Fehm içün 'ālem-i kübrāyı ulu'l- elbāba Şuver-i 'ālem-i şuḡrā heme şüretdür hep Hikmet ü 'ibret ü her remz ü işāret ne ki var Hep Ḥudādan saṇa ta'līm [ü] beşāretdür hep Ey Gubārî yüri var kendüzün idrāk eyle Pendümi güş ile hūş it ki beşāretdür hep Gâfil olma gözün aç 'ālem-i kübrāsın sen Sidre vü levh ü ḳalem 'arş-ı mu'allāsın sen	Tercî-i bend/7	Pend- nâme	.../... /.../...	

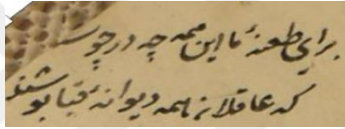
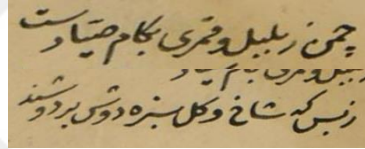
37a	Rûhî	Dārâ odur ki kâmil ola ehl-i hâl ola Server odur ki mâlik-i mülk-i kemâl ola	Rûhî müdâm la'luğa meddâh durur eger Kâr aña medhûn olmasa 'âlemde lâl ola	Gazel/5		--./--./-- -./-.-	Gazel divanda 6 beyittir.
37b	Fehîm	Tab'um âyîne-dâr-ı ma'nîdür Kalemüm büt-nigâr-ı ma'nîdür	N'ola memdûh-ı tab'um olsa Fehîm Şehriyâr-ı diyâr-ı ma'nîdür	Gazel/7		.../...- /...-	
37b	Fehîm	Tâ gülşen-i çeşmümde o hürşîd görünmez Nevrûz ile gelse gözüme 'îd görünmez	Gör za'fumu koyunumda iken şordı rakîbe N'oldı ki Fehîmâ 'ya [o] nevmîd görünmez	Gazel/7		--./--./-- -./--	
38a	Ṭalib	Ruḥuṣ şū 'â'ı şehâ virmiş âb u tâb saña Ne yüzle karşı durur bilsek âfitâb saña	Olurdu Ṭalib 'ün pây-e-i hem-ser-i hürşîd[i] İdeydi zerre kadar şâhum insitâb saña	Gazel/5		.../...- /...-./...	
38a	Ṭalib	Dehânı fikri ğam-ı cân-ı zârıma bâ'îş Ḥayâl-i ḥâlî dil-i dâğdârıma bâ'îş	O nev-nihâl-i çemenzâr-ı 'işvedür Ṭalib Bu tâze-gülüğü hep ihtiyârıma bâ'îş	Gazel/5		.../...- /...-./...	
38b	Füzûlî	Dost bî-pervâ felek bî-raḥm devrân bî-sükûn Derd çok hem-derd yok düşmen kavî ṭâlî' zebûn	Çehre-yi zerdin Füzûlî 'nün tûtpdur eşk-i al Gör aña ne renkler çekmiş sipîhr-i nîl-gûn	Gazel/10		...-/...-/... ...-/...-	
39a	Ṭalib	Oldı ruḥsâr-ı yâre zülfi niḳâb Ḥâ'il-i nûr-ı mihr oldı şehâb	Ṭaleb itdükce dūr olur Ṭalib O perî teşneden mişâl-i serâb	Gazel/6		...-/...- /...-	Bu şiir şairin yayımlanan divanında bulunmamaktadır.
39a	Nev'î	Vefâsı dehr-i denîñün cefâsına degmez Baḳâsı şeh-r-i vücûduñ fenâsına degmez	Görüp bu naḳş ü nigârı ilenme ey Nev'î Ki ḳubḥ-ı sîreti ḥüsn ü bihâsına degmez	Gazel/5		...-/...- /...-./...	Bu şiir 40a'da tekrarlanmaktadır.
39b	Ṭalib	Her murğ-ı ḳurre -i dehre göñül âşiyânesin Her tîr-i tîz-i kav-s-i ḳazâyâ nişânesin	Hep dökdi saçdı sūḳ-ı muḥabbetde Ṭalibâ Çeşm-i firâḳ-dîde tükenmez ḥizânesin	Gazel/5		--./--./-- -./-.-	
39b	Pârsâ	Metâ'-ı 'aşḳuña naḳd-i dil-i şeydâyı ben virdüm Ġurûr-ı ḥüsnî saña âh ey her-câyî ben virdüm	Cem'ün cem'iyetin dildâra yâd itdüm didi Pârsâ O bezm erbâbına hem sāğar-ı şahbâyı ben virdüm	Gazel/5		...-/...- /...-/...-	
40a	Nev'î	Vefâsı dehr-i denîñün cefâsına degmez Baḳâsı şeh-r-i vücûduñ fenâsına degmez	Görüp bu naḳş ü nigârı ilenme ey Nev'î Ki ḳubḥ-ı sîreti ḥüsn ü bihâsına degmez	Gazel/5		...-/...- /...-./...	
40a	Füzûlî	Perîşân ḥalün oldum şormadun ḥâl-i perîşânım Ġamundan derde düşdüm ḳılmadun tedbîr-i dermânım Ne dîrsen rûzgârım böyle mi geçsün güzel ḥanım Gözüm cânım efendüm sevdüğüm devletlû sulṭânım		Murabba/ 1		...-/...- /...-/...-	Bu bent Füzûlî divanındaki bir murabbanın ilk bendidir. Mecmuada yalnızca ilk bendi yer almaktadır.

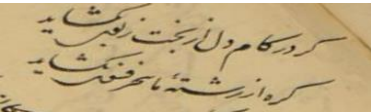
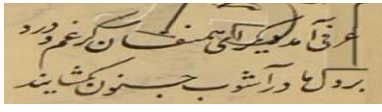
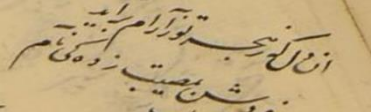
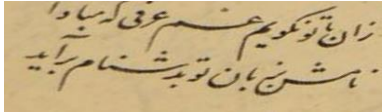
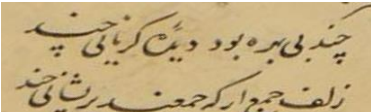
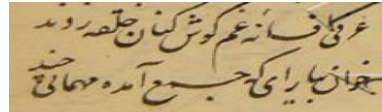
40a 41b	Firākī	Ey serā-perde-i Hāk maḥzen-i sırr-ı Rāḥmān Hāşıl-ı cümle cihān mā-ḥaşal-ı çār erkān Sedd-i İskender olup zülmet-i vehme düşme Çün yakın sende durur çeşme-i āb-ı ḥayvān Koma keşretde özüñ ḫālib-i tecrīd ol kim Sendedür çünkü bu gencīne-i vaḥdet pinhān Zerresin maṭla‘-ı ḥurşīd-i ḥakīkat sensin Kaṭresin gerçi velī sende ‘ayāndır ‘ummān Kaṭarātında iken baḥr-i vüçüb [ü] zātun Seni cezb eyleyüp almışdı şehāb imkān ‘Aşk zencīri çeker baḥre ulaşur āḥir Āb şahrāda olursa seni qor ser-gerdān Güş-ı cān-ıla işit cān ḥaberin her dilden Ḥaberün var ise cāndan eger ey ‘ārif-i cān Nokṭa-i dā‘ire-i kevn [ü] mekān sensin sen Dā‘irün gözle ki maḫşūd-ı cihān sensin sen	Muṭrib-i bezm-i elest ile olanlar dem-sāz Dem-be-dem ney gibi afāka şalanlar āvāz Bildiler neydügin afāk-ıla enfüs yoksa Degme sāzende-i nā-sāz bu kıldan çalamaz Özge şeh-bāz gerek şayd-ı hü mā-yı ‘aşka Uramaz degme meges işbu hevāya pervāz ‘Aşk rāzını Firākī kime ifşā itsün Bu ḥarīm içre daḥı bulmadı bir maḥrem-i rāz Çog aradım bu ‘avām ile ḥavaşşı gerçi Bulmadım gerçek erenler ḥak-ıçün illā az ‘Aşk sol ‘āşık-ı yektāya ki mānend-i elif Kimse ḥarf atup anuñ üstüne nokṭa koymaz Eyleyen besmele-i ‘aşk-ıla fethü‘l-bābı Kesr-i nefis eyleyüben nokṭadan eyler āgāz Nokṭa-i dā‘ire-i kevn [ü] mekān sensin sen Dā‘irün gözle ki maḫşūd-ı cihān sensin sen	Tercī-i bend/8		..--/..-- /..--/..--	
41b	Nādirī	Ey cemālün şem‘-i bezm-ārā-yı kurb-ı Kirdigār Cebra‘il āvāre-i nūr-ı ruḥun pervāne-vār	Yā Resūla’llāh bir ednā çākeründür Nādirī Cürmi çokdur gerçi ammā luṭfuña yokdur şumār	Gazel/7	Naat	-.--/-.--/- -.--/-.--	
42a	Vaḥīd	Nergis-i ser-mest-i nāzuñ kim ‘itāb ālūdedür ‘İşve maḥmūr [u] teğāfūl gāmze ḥ‘āb-ālūd[e]dür	Olmasun mı ārzū-mendi vişālün ol Vaḥīd Yār hem ālüfte hem rind-i şarāb ālūdedür	Gazel/5		-.--/-.--/- -.--/-.--	
42a	Mollā Cāmī			Gazel/7		-.--/-.--/- -.--/-.--	Gazelin başlığına “Sellemeḥu’llāh” notu düşülmüştür. Gazel Farsçadır.
42a	Şanī		Şānīyā gökde melekler didiler tārīḫini Nürdur geldi Muḥammed şulb-ı İbrāḥīmden	Kıt’a		-.--/-.--/- -.--/-.--	4. Mehmed’in doğumuna düşürülen tarihtir.

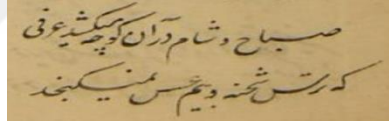
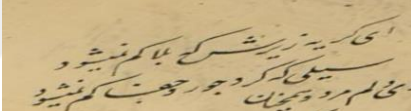
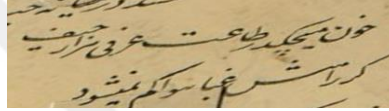
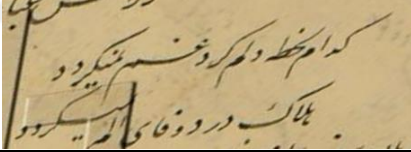
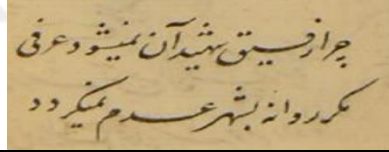
42b 46b	Rûhî	Şanmañ bizi kim şîre-i engûr ile mestüz Biz ehl-i harâbâtdanuz mest-i elestüz Ter dâmen olanlar bizi âlûde şanur lîk Biz mâ'il-i bûs-ı leb-i cām u kef-i destüz Şadrın gözedüp n'eyleyelüm bezm-i cihānuñ Pā-yı hum-ı meydür yerimüz bâde-perestüz Mâ'il degülüz kimsenün âzârına ammā Hâtır-şiken-i zāhid-i peymāne-şikestüz Erbāb-ı ğaraż bizden ırağ olduğı yegdür Düşmez yire zîrā okımız şāhib-i şaştuz Bu 'ālem-i fānide ne mîr ü ne gedâyız A'lālara a'lālanıruz pest-ile pestüz Hem kâse-i erbāb-ı dilüz 'arbedemüz yok Meyhānedeyüz gerçi velî 'aşk-ıla mestüz Biz bezm-i mey-i meygede-i 'ālem-i cānuz Ser-halka-i cem'ıyyet-i peymāne-keşānuz	Dünyā talebiyle kimisi halkuñ emekde Kimisi oturup zevk-ıla dünyâyı yemekde Yok derdüñe çäre ide mîr ü gedāda Sen çekdüñiñ âlāmı ger şakla gerek de Ā'yān-ı cihāndan kerem umma anı şanma Āşār-ı 'atā ola ya pāşāda ya begde Muṭbaḥlarına ac varan ādem degenek yer Derbānları var göz kapuda el degnekde Bir devrde geldük bu 'āleme biz kim Āşār-ı 'atā yok ne beşerde ne melekde Ağyār vefādan dem urur yār cefādan Ādemde vefā olmaya vü ola köpekde Evc-i felege başdı kadem cāh-ile cāhil Erbāb-ı kemālün yeri yok zîr-i felekde Yā Rab bize bir er bulup himmet ider mi Yohsa günümüz böyle felâketle geçer mi	Terkîb-i bend/8		--./--./.- ./--	
47a 48b	Fehîm	Fiğān ki 'āşık-ı nā-dîde-kāram mehcūram Fiğān ki lezzet-i dîdār-i yārdan dūram	Fehîm -i pāk-hayālem tamām kuvvet-i ṭab' Sözün neticesi kār-ı suḥanda pür-zūram	Kaside/46	Figān- nāme	.-./.- ./.-	
48b	Ṭalib	Nedendür hār elinden şekve-i bî-dāduñ ey bülbül Dutuşturmaz mı yohsa āh-ı āteş zāduñ ey bülbül	Cüdā mı kıldı goncañdan seni de rûzigār āyā Dil-i Ṭalib gibi dā'im nedür feryādun ey bülbül	Gazel/5		---/--- ./---/---	
48b 49a	Rûhî	Şaṇma ey ḥ'āce ki senden zer ü sîm isterler "Yevme lâ-yenfa'u"da ḳalb-i selîm isterler	Ezber it kışsa-i esrār-ı dili ey Rûhî Hāzır ol bezmi ilāhîde nedîm isterler	Gazel/13		..-/..- /..-/..-	
49a 50a	Fehîm	Ey nigāh-ı ğaḳabı mest-i mey-i naḥvet-i nāz Ġamzesi sākî-i cām-ı ecel-i ehl-i niyāz Ey fūrûğ-ı ruḥ-ı hūy-gerdesi Hurşîd-güdāz Ey leb-i nādîre gül-berg-i gül-i gülşen-i rāz Ḳorḳaram rāzumı fāş ide o çeşm-i ğammāz Āşinā oldu dile ğamze-i peykāne-nevāz Şeb-i hicr [ü] ğam-ı zülfü [ü] dil-i sevdā-perdāz İhtiyārî <elde> degül āh eyler isem dūr [u] drāz Āh idersem n'ola sevdāñ-ile dolmuş göñlüm Haberüm yok ki senün 'āşıkun olmış göñlüm	Hüsnuñi görse eger Yūsuf olur bende saña Hayl-i 'uşşāk nice olmasın efgende saña Ḳorḳaram yār olup ağyār-ı firîbende saña Bir naşîhatdür [ider] 'āşık-ı şermende saña 'Āşık olurduñ eger görse idün sen de saña Böyledür kısmet-i Hāḳ girye baña ḥande saña Ḥande it ağlasa ḥālîn dil-i nālende saña Ba'dezîn bendeyem ey şāh-ı hūb-ı cihān ben de saña Gırde-bālîn gül-āğenden olup tûde-i hār Derd-i ğayretle helāk ola Fehîm -i bîmār	Terkîb-i bend/5		..-/..- /..-/..-	

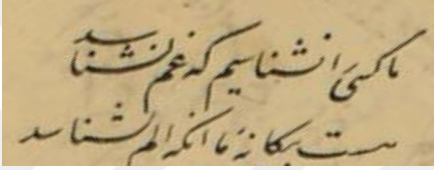
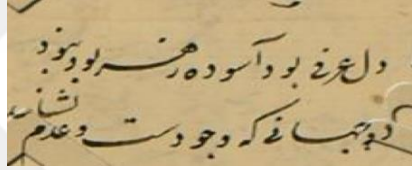
50b	Fehīm	Vālih-i ‘aşkam cünün yār-ı kādīmümdür benüm Şāh-ı sevdā-leşkerem Mecnūn nedīmümdür benüm	Diye hākümde görüp dūd-ı dilüm bir gün o mäh Nev-şüküfta sünbül-i kabr-i Fehīm ’ümdür benüm	Gazel/5		---/---/ ---/---	
50b	Baķī	Dilā āhır-ı cihānda kimse aślā pāy-dār olmaz Müdām elden koma ayağı fırsat ber-karār olmaz	Ol āhüyı saña şayd ola şanma iltiyāmından Öñünce kaçar ammā Baķiyā āhır şikār olmaz	Gazel/5		---/---/ ./---/---	
50b	Baķī	Çāk oldı yaķam cevır ü firāvānuñ elinden Şad-pāre iken dāmen-i dil anuñ elinden	Baķī niçe bir fāhte-veş bağ-ı belāda Nālān olam ol serv-i hırāmānuñ elinden	Gazel/5		---/---/ ---/---	
51a	Baķī	Merhabā eylesem ol şüh-ile bayram olsa Devlet el virse yüzün gördüğüm eyyām olsa	Baķiyā ‘ayş-ı bahār eyler idük meclisde Sākī-i lāle- ‘izār u mey-i gül-fām olsa	Gazel/5		---/---/ ./---/---	
51a	Ķabūlī	Dil alsa gördüğün demde dil-ārāda kemāl olsa Murāduñ aņlasa ‘ālemde dildār ehl-i hāl olsa	Ķabūlī mäh-rūlarda vişāle va‘de olmasa Dem-i vaşl-ı dil-ārā her dem ü her mäh u sāl olsa	Gazel/5		---/---/ ./---/---	
51b	Rūhī	Hālķa kīn eyleme var ise belāgat sende Seni zemm eyleyeni lūtf-ıla kıl şermende	Sākin-i künc-i tevekkül olgör ey Rūhī Nefs içün kāmīl olan cāhile olmaz bende	Gazel/5		---/---/ ./---/---	
51b	Rūhī	Lūtf idüp dermān idersün bendeñe fermān senün Ey Hākīm-i lem-yezel hem derd hem dermān senün	Sen meger kim ide[sin]güyā zebānın yoħsa kim Vaşfuñı itmek ne mümkün Rūhī -i bī-cān senün	Gazel/5	Münacat	---/---/ ---/---	
51b	Yahyā	Dilā bağ-ı vişāle dest-i himmetle irilmez mi Nesīm-i lūtf esmez mi <esmez> o naħl-i nāz egilmez mi	Ķayurmaz seyl-i ğam taşsun gerekse başdan aşsun Kümejd-i bāde-i gül-gün ile Yahyā geçilmez mi	Gazel/5		---/---/ ./---/---	
52a	Baķī	Lāleler bezm-i ħemende cām-ı ‘işret gösterür Devletinde ħusrev-i gül ‘ıyşā fırsat gösterür	Bī-sütün-ı ğamda Baķī seng-i miñnet kesmege Şöyle üstād oldı kim Ferhād’a şan‘at gösterür	Gazel/6		---/---/ ---/---	
52a	Baķī	Zaħm-ı sīnem ol gözi mekkāre ğāyet hoş gelür Yara açarsam revādur yāre ğāyet hoş gelür	Cāna rāhatdur ser-i kūyuñda āh itdükleri Ol hevālar Baķī -i bīmāra ğāyet hoş gelür	Gazel/5		---/---/ ---/---	
52b	Baķī	Nev-bahār oldı yine şeydālīg ister göñlümüz Mest ü lā-ya‘ kıl olup rüsvālığ ister göñlümüz	Hoş-nevālar eyleyüp gülzār-ı kūy-ı yārda Baķiyā murğ-ı laţif-edālīg ister göñlümüz	Gazel/5		---/---/ ---/---	Bu şiir şairin yayımlanmış divanında bulunmamaktadır.
52b	Baķī	Hālķa hālķa zūlf kim ol haţţ [u] hāl üstindedür Şekl-i tuğrādur mişāl-i bī-mişāl üstindedür	Çarħ yüzün döndürmedin gülşende ‘ayş it Baķiyā Sebzeler zībā hevālar i‘tidāl üstindedür	Gazel/7		---/---/ ---/---	Gazel divanda 8 beyittir.
53a	Raħmī	Dür dişleriñe dindi Le‘ālī ğazelleri Ķüftāruña okundı Zūlālī ğazelleri	Vaşf ideli o gözleri āhüyı Raħmiyā Mülk-i Ħıţāya irdi Ķazālī ğazelleri	Gazel/5		---/---/ ---/---	Bu şiir şairin yayımlanan

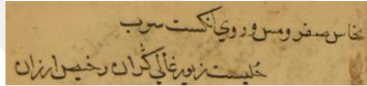
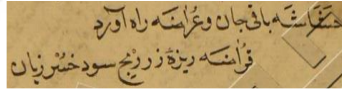
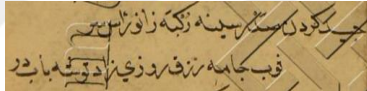
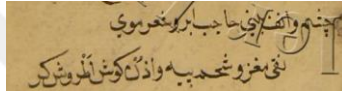
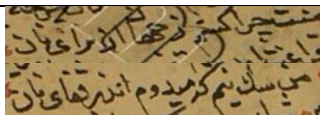
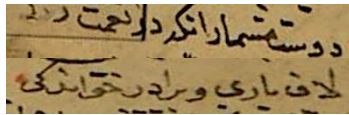
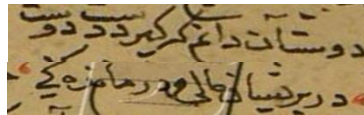
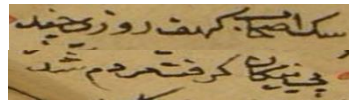
							divanında yer almamaktadır.
53a	Şanî	Hicrân şebinde dindüğü Āhî gazelleri Geldi şahâdet itdi Güvâhî gazelleri	Minnet Hüdâya irdi meşâyih huzûrına Bu şi'r-i Şanî ile İlâhî gazelleri	Gazel/5		--./--./-- -./-.-	
53a	Ġubârî	Ġaddûn var iken serv-i hırâmân oda yansun Ġaddûn var iken berg-i gülîstân oda yansun	Çün yakdı Ġubârî 'yi külin göge şavurdu Bir gün göreyin âteş-i hicrân oda yansun	Gazel/5		--./--./-- -./-.-	
53b	Sâ'î	Yâr mâ'il aña ağıyâr olduğıçün n'eylesün Gül daķılur yanına hâr olduğıçün n'eylesün 'Aşk kâtil cân-ı bîmâr olduğıçün n'eylesün Dost bî-pervâ dil-âzâd olduğıçün n'eylesün Baht uyur bu dîde bîdâr olduğıçün n'eylesün Tâli'üm tâli' degül yâr olduğıçün n'eylesün	Cevr iden şanmañ ki yâr-ı dil-sitânumdur benüm Zulm iden Sâ'î ye şâh-ı kâmrânumdur benüm Yâr olan baña bu cism-i nâ-tüvânumdur benüm Dâ'imâ bu şi'r-i ter vird-i zebânumdur benüm Baht uyur bu dîde bîdâr olduğıçün n'eylesün Tâli'üm tâli' degül yâr olduğıçün n'eylesün	Müseddes		-.--/-.--/-. --./-.-	
54a 55a	Belîğ	Şad sitâyîş ki Hüdâ'ya her-dem 'Usr ile yüsrü yaratmış tev'em	Biñ yüz on dörtte idi vaķt temâm Sergüzeşt-nâme'yi itdim itmâm	Mesnevi/1 49	Ser- Güzeşt- Nâme	..--/..-- /..-	Belîğ'in Tokat mahkemesi nâibliğı görevine tayin edilmesini ve deniz yolculuğunu anlattığı mesnevisidir.
57b	Belîğ	Leţâfetde egerçi âb-ı rûy-ı mâh-rûyânsın Edâ-yı luţf [u] hâţır bilmez aşlâ özge hayvânsın	Belîğ 'i terk idüp seyre gidersin yâr olup gayra Edânî-âşinâsın düstüm erbâb-ı 'irfânsın	Gazel/5		..--/..-- /..--/..--	Gazelin başlığında "Li Muharririhî'l-fakîr" yazmaktadır.
57b	Belîğ	Bârekallâh zihî himmet-i mevlânâ kim Dil-i maħzûnını şâd itdi gürûh-ı fuķarâ	Geldi tebrîkine aħbâb didi târîhin Oldı şadru'l-fuķarâ Şâlih Efendiye sezâ	Kıt'a/5		..--/..-- /..--/..-	Kıt'a'nın başlığında "Burusada Mevlevî şeyhi Mehmed Efendi merhûm olup yerlerine küçük oğlu Şâlih Dede şeyh olduķda bu fakîr târîhin düşdüm" yazmaktadır.

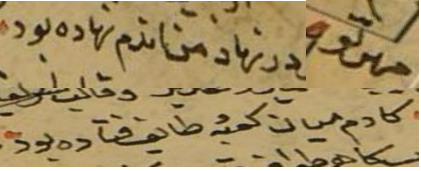
58a	Selīm-i Tahrānī			Nazm/2		./././.- ./././.-	Bu şiir Farsçadır.
58a	-	Vücūdum pāy-tā-ser hañcerünle pārelenmişdir Şifā-sāz ol dil-i bīmāra kim bī-çārelenmişdir	Meded ey tıfl-ı nev-restem hevā-yı serv-ğaddünle Kebüter-veş dil-i mecrūhumız āvārelenmişdir	Nazm/2		./././.- ./././.-	
58a	-	Var mı haberün bād-ı şabā tāze gülümden Bir neş'e getürdün mi ola başa mülümden	Çekdüklerimi gūşe-i fūrkatde didün mi Virdün mi haber yāre 'aceb sūz-ı dilümden	Nazm/2		./././.- ././.-	
58a	-	Cānānım-ıla yek-dil idüp cānumı yā Rab Yār eyle dil ü cānuma cānānumı yā Rab	Luṭf eyle şifā-hāne-i feyz [ü] kereminden Bir haste-dilüm derdūme dermānumı mı yā Rab	Nazm/2		./././.- ././.-	
59a	Baḳī	Sāḳī elünde bülbüleyi bülbul eyleseñ İçseñ şarābı ruḥlarını gül gül eyleseñ	Destünde Zülfe[k]ār-ı 'Ālī nevk-i ḥāmedür Baḳī semend-i ṭab'uh olur Düldül eyleseñ	Gazel/5		./././.- ././.-	
59a	Baḳī	Eser āhum yili ol turra-i 'anber-feşān ditrer Gelür sünbüllere <vü> mest-i gül-ile gülsitān ditrer	Mey-i dūşīneden Baḳī yine maḥmūra dönmüşsün Elünde ṭurmayup cām-ı şarāb-ı ergāvān ditrer	Gazel/2		./././.- ./././.-	Divanda 5 beyitlik bir gazel şeklinde yer alan şiir'in mecmuada yalnızca iki beyti yer almaktadır.
59a	Ümīdī	Olursa bir içim meclisde virmez zāhid-i ḥuşka Mey-i nābuñ şu deñlü üstüne pīr-i muḡān [ditrer]	Çekince ey Ümīdī sīneye ol sīm-endāmı Yürek oynar beden lerzān olur cismimde cān ditrer	Gazel/3		./././.- ./././.-	Divanda 5 beyitlik bir gazel şeklinde yer alan şiir'in mecmuada yalnızca üç beyti yer almaktadır.
59a	Baḳī	Ruhsāruña ḥaṭṭ-ı 'anber-eşān 'Abd-i Ḥabeşidür adı reyḥān	Ol ḥāl-i siyeh Bilāli lebler Yāḳūt biri birisi mercān	Gazel/2		./././.- -	Divanda 5 beyitlik bir gazel şeklinde yer alan şiir'in mecmuada yalnızca iki beyti yer almaktadır.

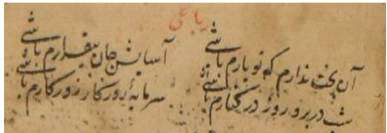
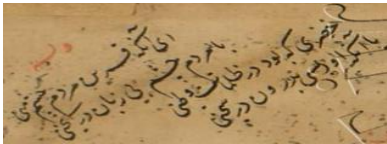
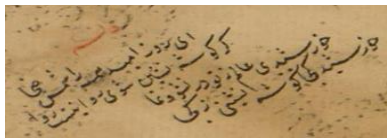
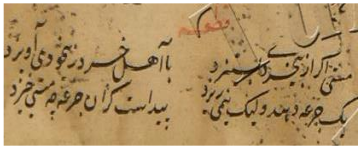
59a	-	Ecel yaşduğına ben koyıcağ baş Yıkılusun kalmasun taş üzre bir taş		Matla‘		.---/.--- /..--	
59a	Kemālpaşa-zāde	Kısmetündür gezdiren yir yir seni Ġāfil olma ‘ākıbet yir yir seni		Matla‘		-.---/..---/ .-	
59a	Baḳī	Leşger-i fitne saḡa ḡayl-i ḡaṭ u ḡāl yiter Tiğ lāzım degül ol ḡamze-i ḡattāl yiter	Ehl-i dil cāme-i dībā ile zībālanmaz Baḳiyā ‘arīf olan kimseye bir şāl yiter	Gazel/5		..---/..--- /..---/..-	
59b	Rūḡī	Dökilen kanlara bağ çeşme-i çeşm-i terden Sen de gör dil ne çeker ol büt-i cān-perverden	Def‘-i ḡamçün varalum şavma ‘adan meygedeye Rūḡiyā ḡafleti ḡo ḡutlu olur yer yerden	Gazel/6		..---/..--- /..---/..-	
59b	Rūḡī	Ḳad-i bālāsınuḡ a‘lālıḡın ister dilerüz Niçe yıldur ki hevāsında o servün yelerüz	Ġayrdan ḡaṭ‘-ı ümīd eylemişüz ey Rūḡī Ne dilersek germ-i luṭf [u] ḡāndan dilerüz	Gazel/5		..---/..--- /..---/..-	
59b	Nef‘ī	Yazanlar peykerim destümde bir peymāne yazmışlar Görüp mest-i mey-i ‘aşḡ olduḡum mestāne [yazmışlar]	Nice zāhirdür ey Nef‘ī sözün den dildeki sūzuḡ Yazınca nüṣṣa-i şirün ḡalemler yāne yazmışlar	Gazel/5		.---/.--- /..---/..---	
59b	Rūḡī	Yāra ‘aşḡ inkārı müşkil ḡayrıya ikrār güc Bir belā-keş n‘eylesün ikrār güc inkār güc	Çekme ḡam Rūḡī ḡo dem ursun edānī şī‘rden Şā‘ir olmaḡ mümkin ammā ḡuvvet-i ḡuftār güc	Gazel/5		-.---/..---/ ..---/..-	
60a	‘Örfī			Gazel/8		..---/..--- /..---/..-	Bu gazel Farsçadır.
60a	‘Örfī			Gazel/8		---/.---/.- -./..--	Bu gazel Farsçadır.
60a	‘Örfī			Gazel/5		..---/..--- /..---/..-	Bu gazel Farsçadır.

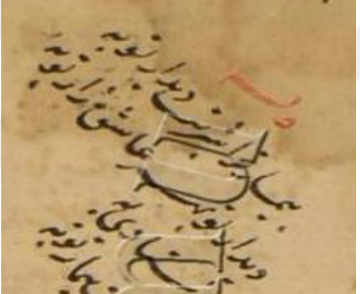
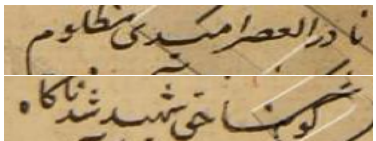
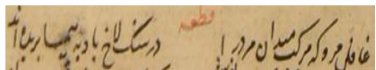
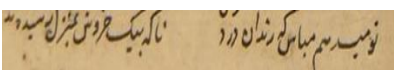
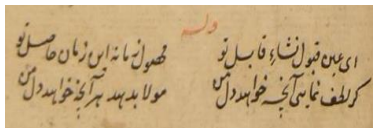
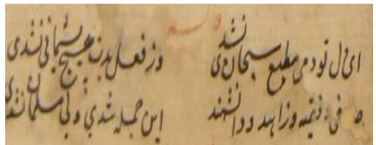
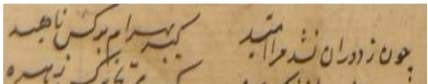
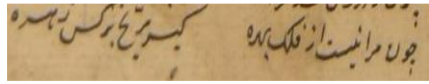
61b	‘Örfî			Gazel/6		./././.- ./././.-	Bu gazel Farsçadır.
61b	‘Örfî			Gazel/4		./././.- ././.-	Bu gazel Farsçadır.
61b	‘Örfî			Gazel/6		./././.- ./././.-	Bu gazel Farsçadır.
62a	Rūhî	Yâ semendür ḥaddi yâ gül ikiden ḥālî degül Zülfî şebbûdur ya sünbül ikiden ḥālî [degül]	Va ‘de-i luṭf eylemiş dün Rūhî -i ‘uryâna çarḥ Yâ ‘abâdur luṭfî yâ çul ikiden ḥālî degül	Gazel/7		./././.- ././.-	
62a	Nef‘î	Mâ‘ilim cezbe-i dîdâra hem anı severin Bir güzel çehrede ân olsa ben anı severin	Ne kadar nâzik ü nerm olsa nigârı sevmem Ne kadar âfet-i cân olsa cevâmı severin	Gazel/5		./././.- ././.-	Gazel divanda 7 beyittir. Mahlas beyiti mecmuaya alınmamıştır.
62a	Nef‘î	Bildirirdüm derdümü bir âh-ıla cānâne hep Çorḡarım sūz-ı derūnumdan felekler yana hep	Olmaz ey Nef‘î bu vādide benümle hem ‘inân Gelsün esb-i ṭabına mağrūr olan meydāna hep	Gazel/5		./././.- ././.-	
62b	Ḥāletî	Şorma erbāb-ı ḡamuṣ âteş-i pinhānından Bil hemân ḥūblaruṣ cūnbîş-i dāmānından	Zülf-i yâriyle idüp Ḥāletîyâ ta‘bîrin Zevḳ alur ehl-i cūnūn ḥāb-ı perîşānından	Gazel/5		./././.- ././.-	
62b	Fazlî	Buldum saçunḡa leyle-i isrâ ḡaberlerin Şordum lebūṣde mu‘ciz-i ‘İsâ ḡaberlerin	Kirpüklerinūṣ ‘askerini dūrdi bir yire Fazlî yitürdi başuma sevdâ ḡaberlerin	Gazel/5		./././.- ././.-	

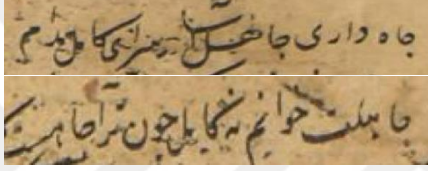
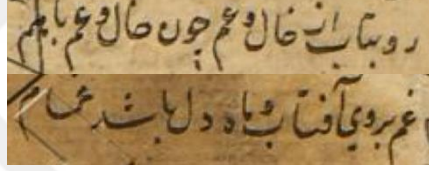
62b	‘Örfî			Gazel/6		..--/..-- /..--/..--	Bu gazel Farsçadır.
63a	Riyāzî	Bir neşve var gönülde şu içsem şarāb olur Bir tāb var ki lücceye bakşam serāb olur	Bir gün Riyāzî Yūsuf-ı güm-geştesin bulur Ya ‘küb-ı dil murāda irür kām-yāb olur	Gazel/5		--./-./.- -./.-	
63a	Zatî	Raķīb-i zāg elinden bir tezerv-i şīve-kār aldum Daḥı ben şāh-bāz-ı ‘aşķ olaldan bir şikār aldum	Nuķūd-ı şabrımı virdüm metā‘-ı vaşlına yāruḡ [Göre]nler Zatîyā cānlar virür bir yādigār aldum	Gazel/5		---/--- /---/---	
63a	Nev‘î	Naķd-i vücūduḡ eylese faķr u fenā telef Sîmurg-ı Kāf-ı himmet olup açma ġayra kef	Ķasd eyle Nev‘îyā seg-i dildār ile biliş İşitmedüḡ mi “men ‘arefe'n-nefse ķad ‘aref	Gazel/5		--./-./.- -./.-	
63a	Baķî	Her tîr-i kaẓā kavs-i kaẓādan ola nāzil Şahrā-yı dil-i ehl-i vefādur aḡa menzil	Baķî -i kalem eyledi şemşîr-i muḡabbet Bir kerre naşîb olmadı taķbîl-i enāmil	Gazel/5		--./-./.- -./	
63b	Riyāzî	Girîbān-çāk seyr it sebz-püş olduķça dildarı Açılmış bir gümüş āyinenüḡ ġüyā ki jengārı	Riyāzî feyz-i tab‘-ı pāk[i] gör kim bir kalem şudan Yayıldı ‘āleme Nîl-i mübārek gibi āḡarı	Gazel/6		---/--- /---/---	Gazel divanda 8 beyittir.
63b	Ḥayālî	Eşķüm sitāresin şalalı ayaġa gözüm Sen meh-liķā yanında benüm düşdi yıldızum	Yāruḡ yolunda ḡāk olursam Ḥayālî ben Kuḡl edine gözine her ehl-i naẓar tozum	Gazel/5		--./-./.- -./.-	
63b	Emrî	‘Āşıklaḡ ki cismini zeyn itdi dāġ-ıla Sen māhı şehr içinde ararlar çerāġ-ıla	Ḥurşîd ü meh degül görinenler felek yüzer Baḡr-i sirişķ Emrî de iki ķabaġ-ıla	Gazel/5		--./-./.- -./.-	
63b	Emrî	Gāḡ olur otlar biter eşķ-i revānumdan benüm Gāḡ olur ‘ālem yanar sūz-ı nihānumdan benüm	Emriyā ḡāl-i lebinde mû degüldür dest-i şun‘ Ol meġes pāyına taķmış rişte cānumdan benüm	Gazel/5		---/---/ ---/---	

64a	Bākī			Gazel/5		..-/..-- ./..-/..-	Bu gazel Farsçadır. Şairin divanında bulunmamaktadır.
64a	Naķī			Gazel/4		..--/..--/ ..-/..-	Bu gazel Farsçadır.
64b	Firākī Dede	Gele bir gün ki kapa cān kuzısın gurg-ı fenā Koyun itleri gibi ol gün için uluşalum	Gelün it nefşümüzü öldürelüm 'ālemde Niçe bir it gibi hengāme kırup yoluşalum	Kıt'a/2		..--/..-- ./..-/..-	
64b	Firākī Dede	Ālām-ı rüzgār-ile gerçi gubār idüm Ammā gazāl-i çarha yine şîrvār idüm		Matla'		--./..-/..- -./..-	
64b	Firākī Dede	Her dūna minnet itmey idüm yek dü nān için Seg gibi ya 'nī yilmez idüm üstüñ'ān için		Matla'		--./..-/..- -./..-	
64b	Firākī Dede			Matla'		--./..-/..- -./..-	Bu şiir Farsçadır.
64b	Firākī Dede	Geçdi çok dem oldı haylī rüzgār Ol baña pīr ü ben aña ihtiyār		Matla'		..--/..--/ .-	
64b	Firākī Dede	İhtiyār itsem 'aceb mi yār hey Çün bulunmaz bir muvāfık yār hey		Matla'		..--/..--/ .-	
64b	Firākī Dede	Huş severmiş Şeyh Sa'dī-i sa'īd Hak Ta'ālā rahmetin kılsun mezīd		Matla'			
64b	Firākī Dede			Kıt'a/2		..--/..--/ .-	Bu şiir Farsçadır.
64b	Firākī Dede			Matla'		..--/..- ./..-	Bu şiir Farsçadır.

64b 65a	Firākī Dede	Gelenler bu sarāya sizden öñdin Dimişlerdür gidenler bizden öñdin		Matla'		.---/.--- /..--	
64b 65a	Firākī Dede	Gözüm yaşına rahm it sürme derdin Ki merdüm-zādedür düşmiş nazardan		Müfred		.---/.--- /..--	
65a	Firākī Dede	Müselmān isen inşāf eyle şūfī Göñül āyīnesin şāf eyle şūfī	Firākī gibi 'anālīk dilerseñ Maķāmuñ kulle-i Kāf eyle şūfī	Gazel/5		.---/.--- /..--	
65b	Firākī Dede	Esed dinürdi girse özge tavra İrerdi 'av 'avı çaķ burc-ı sevre		Matla'		.---/.--- /..--	
65b	Firākī Dede			Matla'		--./-.-./- -./-.-	Bu şiir Farsçadır.
66a	Firākī Dede	Kelbūñ insān-ile ünsi olmış Ḥāk-i Ādem fazlasından olmış		Müfred'		..--/..-- /..-	
66a	Firākī Dede	Ey vuḥūş u ey tuyūr u ey sibā' Ādemi zinhār kılmañ ittibā'		Matla'		-.--/-.--/- .-	
66a	Firākī Dede	Hey bu Ādem şanmañ āfetdür size Kime sa'd ise nuḥūsetdür size		Matla'		-.--/-.--/- .-	
	Firākī Dede	Oldıñuz şimden-girü āvāre-ḥāl Sākin-i şahrā ve seyyāh-ı cibāl		Matla'		-.--/-.--/- .-	
66a	Firākī Dede	Ġam getürme göñlüñe arslan begüm İt köpek devr itdürür devrān begüm		Matla'		-.--/-.--/- .-	
66a	Firākī Dede	Çāresiz kalmışdı hīç bir çāre yok N'eylesün zīrā ne kılıç var ne ok		Matla'		-.--/-.--/- .-	
66a	Firākī Dede	Göz aç ḥiddetle bak kelb-i 'aķūra Gözüm nūrı çevirdemez nār nūra		Matla'		.---/.--- /..--	

66b	Firākī Dede	El ur arkasına tursın tıyınca Şafâ luṭfiyla ol iti doynca		Matla'			
66b	Firākī Dede	Ol ki eylük eyleye insân olur Âdeme yavuz şanan şeytân olur	Ḳavl-i Ḥaḳdur cümle ḥaḳḳānī cevāb Ḥaḳ bilür va'llāhu a'lem bi's-şavāb	Mesnevi		---/--/-- .-	
66b	Nādirī	Ey cemālūñ şem'-i bezm-ārā-yı ḳurb-ı Kirdigār Cebra'il āvāre-i nūr-ı ruḥuñ pervāne-vār	Yā Resūl'allāh bir ednā çākeründür Nādirī Gerçi çoḳdur cürmi ammā luṭfuña yoḳdur şumār	Gazel/7	Na't-ı Şerīf	---/--/-- ---/--	Bu gazel 41b'de de yer almaktadır.
66b 67b	Nādirī	Te'allāh zihī şām-ı surūr-encām-ı ḡam-fersā Ki oldı mazhar-ı esrār-ı subḥān ellezī İsrā	Taḥiyyāt-ı ebed-peyvend ile dünyā vü 'uḳbāda Ser-efrāz eylesün zāt-ı şerīfin ḥazret-i Mevlā	Kaside/74	Mi'rāciy ye	---/--- ./---/---	
68a	-			Rubā'ī		--./--./- --/--	Bu şiir Farsçadır.
68a	-			Rubā'ī		--./--./- -./.-	Bu şiir Farsçadır.
68a	-			Rubā'ī		--./--./- -./.-	Bu şiir Farsçadır.
68a	-			Rubā'ī		--./--./- -./.-	Bu şiir Farsçadır.

68a	-			Rubā'ī		---./---./- --/-	Bu şiir Farsçadır.
68a	-			Kıt'a/2		---./---/-- ./---	Bu şiir Farsçadır.
68a	Ebū Sa'īd Ebū'l-Ḥayr			Kıt'a/3		..--./.-. /..-	Bu şiir Farsçadır.
68a	-			Kıt'a/2		---./---./- -./.-	Bu şiir Farsçadır.
68a	-			Rubā'ī		---./---./- -./.-	Bu şiir Farsçadır.
68a	Mevlānā			Rubā'ī		---./---./- -./.-	Bu şiir Farsçadır.
68a	-			Mesnevi		..--./.-. /..-	Bu şiir Farsçadır.

68b	Cāmī			Kaside/20		---/---/--- ---/---/---	Bu şiir Farsçadır.
-----	------	---	---	-----------	--	----------------------------	--------------------

TABLO 2: Mensur Bölümler Tablosu

Yp. Nu.	Müellif	Eser Adı (varsa)	Baş	Son	Konu	Açıklamalar
42a	-		Peç ƣal'asında 'azīm-ƣıtāl olup 'asker-i islām beyninde ƣaƣ sübhānehu ve te'ālā ƣayırılar vir vezīr-i a'zam olan Ƙara Muştafā pāşayı pāre pāre eylediler diyü ƣaber virdi bir kimesne	Māh-ı Şevvāl fi 16 sene 1094/[8 Ekim 1683]	Merzifonlu Kara Mustafa Paşa'nın idam ı hakkında yazılan mensur tarihtir.	
55b 56a	-	Huccet	Maħrüse-i Burusada Dāye Hātūn maħallesinde sākin 'Abdullāh Hāmid (?) bin Muştafā nām kimesne	nizā'im yokdur didi didükde 'Abdūs'sıddıƣ'eş-şer'i mā vaƣ' bi't-taleb ketb olındı		
56b 57a	Lām'ī	Nefsü'l-Emr Lām'ī Efendi Raħimehullāh	Sezā-vār-ı ƣamd ü şenā ol pādīşāh-ı bī-hemtā ve şehen-şāh-ı zū'l-'izz ve'l-kibri-yāyadur ki der-gāh-ı 'ālī vü bār-gāh-ı müte'ālīsinde gerden-keş ü cabbārlar ki küllisi ģor u ƣaƣır yürür	Nefsü'l-Emr nāmede yazılardan fil'cümle perhīz olmak üzere ƣaşd itmeyen ebterlerden her kim olursa risāle dibācesinde olan varƣalara uğraya āmin bi-ħürmeti seyyidü'l-mürselin		
64b 66b	Firāģi Dede	Seg-nāme	Sezā-vār-ı ƣamd u şenā ol pādīşāh-ı bī-hemtā ve şāhen-şāh-ı zū'l-'izz ve'l-'aliyydür ki der-gāh-ı 'ālī ve bārgāh-ı müte'ālīsinden gerden-keş ü cabbārlar kelbden ƣaƣır ü ģ'ārlardur	şeytān-ı la'ın ƣuyruğın g.te ƣışup g.tine bāƣını bāƣını ƣaçdı ƣaƣır ü ģ'or u zār oldı		

SONUÇ

Çalışmamızın konusunu Fatih Millet Kütüphanesi Ali Emiri Manzum 665/2 numarada kayıtlı Şiir mecmuasının 1b-68b varaklarının transkripsiyonlu metni ve MESTAP'a göre tasnifi oluşturmaktadır. Ketebe kaydına rastlayamadığımız mecmuanın, 18. yüzyılda derlendiği ve birkaç yaprağı Bursalı İsmail Belîğ'e ait olmak üzere muhtelif kişilere ait mecmua parçalarının birleştirilmesinden oluştuğu düşünülmektedir. Mecmua, çeşitli yüzyıllarda yaşamış şairlerin şiirlerini ihtiva etmektedir. Mecmuada ağırlıklı olarak 16. ve 17. yüzyıllarda yaşamış şairlerin şiirlerinin yer aldığını söyleyebiliriz.

68 varaktan müteşekkil mecmua, 37'si Farsça olmak üzere toplam 186 şiiri ihtiva etmektedir. Mecmuada toplam 58 şair yer almaktadır. Şairi belirlenemeyen şiir sayısı ise 16'dır. Mecmuada en çok şiiri bulunan şair 23 ile Fehîm-i Kadîm ve Firâkî Dede'dir. Onları, 'Örfî (15) ve Bâkî (14) takip etmektedir. Mecmuada yalnızca şiir değil Firâkî Dede (Seg-nâme) ve Lâmiî Çelebi'nin (Nefsü'l-Emr Lâmi'î Efendi Rahimehullâh) mensur eserleri de yer almaktadır.

Mecmuanın tertibinde herhangi bir düzen gözetilmemiş olup satır ve sütun sayıları muhteliftir. Başlıklar ekseriyetle kırmızı mürekkeple yazılmış olup mahlas beyitlerinde şair isimlerinin üzeri kırmızı mürekkeple çizilmiştir. Tahmis, tesdis gibi nazım şekillerinde tekrarlayan beyitler yalnızca ilk bendin sonunda yazılmış, daha sonra ilk, orta ve son kelime ile şiir tamamlanmıştır.

Mecmuada en çok kullanılan nazım şekli 112 ile gazeldir. Nüshada şiirler ekseriyetle başlıklandırılmıştır. Başlığı olmayan şiirlerde yahut yanlış başlıklandırmalarda tarafımızca gerekli ekleme ve düzeltmeler yapılmıştır. Mecmuadaki şiirlerin tümü aruz vezni ile yazılmış olup en çok kullanılan aruz kalıbı (35) *fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilündür*.

Mecmuada, Kemâl Paşazâde'nin, Tantarânî'nin Selçuklu veziri Nizâmülmülk için yazdığı 35 beyitlik kasidesinin manzum şerhine rastlanmaktadır. Bu şerh, murabba şeklinde fakat klasik murabba kafiyesine uymayan, kimi zaman aaaa kimi zaman aaba şeklinde kafiyeleyen bir yapıya sahiptir. Güftî'nin divanında yer almayan, İran'nın millî destanı Şâh-nâme karakterlerini zikrederek yazdığı 7 bendden müteşekkil tercî-i bendi mecmuada yer alan ilginç şiir örneklerindendir. Firâkî Dede

ve ve Lâmiî Çelebi'nin ortak bir amaçla kaleme aldıkları mensur eserleri de mecmuada aynı türden iki eserin yer alması hususunda dikkate değer bir noktadır. Mecmuada divanları yayımlanmış ve tanınan şairlerin şiirlerine yer verilmesinin yanı sıra divanları bulunmayan Haylî, Vahîd, Sâ'î, Amîkî gibi şairlerin şiirlerine de yer verilmiştir. Bununla beraber Sun'î, Nâbî, Medhî, Âlî, Rahmî, Bâkî gibi şairlerin yayımlanmış divanlarında rastlayamadığımız şiirleri de yer almaktadır.

Üzerinde durulan bu hususların mecmuanın mecmuayı önemli kılan özelliklerden olduğu düşünülmektedir.

Sonuç olarak çalışılan bu mecmua, varlığından ve şiirlerinden haberdar olmadığımız şairlerin şiirlerini öğrenmemizin yanı sıra, Bursalı İsmail Belîğ'e de ait şiir mecmuasının bir kısmının gün yüzüne çıkmasına vesile olmuştur. Bu durum klasik Türk edebiyatı sahası için kayda değer bir veridir. Üzerinde çalıştığımız mecmua bu alanda ilerlemeyi dileyen bir öğrenci olarak şahsımıza alan hakkında eksikliklerimizi fark ederek onları giderebilme fırsatı sunmuştur. MESTAP (Şiir Mecmuaların Sistematiik Tasnifi Projesi) kapsamında hazırlanan bu çalışma ile Türk edebiyatının geniş literatürüne ufak da olsa bir katkı sağlamak amaçlanmıştır. Bu kanaatle oluşturduğumuz tezimiz dileriz ki bu yolda maksuduna nail olmuş ve Türk edebiyatı deryasına ufak bir katkı sağlamıştır.

KAYNAKÇA

Basılı Kaynaklar

ABDULKADİROĞLU, Abdülkerim (1985). *Bursalı İsmail Belîğ*. Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınları.

ABDULKADİROĞLU, Abdülkerim (1985). *İsmail Belîğ Nuhbetü'l-Âsâr Li Zeyli Zübdeti'l-Eş'âr*. Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınları.

ABDULKADİROĞLU, Abdülkerim (1997). *Kültürümüzden Esintiler*. Ankara: Anıl Matbaa ve Ciltevi.

AÇIKGÖZ, Namık (haz.) (1986). *Riyâzî Hayatı, Eserleri ve Edebî Kişiliği (Divân, Sâki-Nâme ve Düstûrî'l-'Amel'in Tenkidli Metni)*. Doktora Tezi, Elâzığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

AK, Coşkun (2001). *Bağdatlı Rûhî Divânı Karşılaştırmalı Metin*. Bursa: Uludağ Üniversitesi Yayınları.

AKKUŞ, Metin (1991). *Nefî, Sanatı ve Türkçe Dîvânı*. Doktora Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

AKSOYAK, İ. Hakkı (haz.) (1999). *Gelibolulu Mustafa Âlî ve Divanlarının Tenkitli Metni*. Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ALTUNER ÜZER, Nuran (1989). *Safayi ve Tezkiresi (3 cilt)*. Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ALTUNER ÜZER, Nuran (1989). *Safayi ve Tezkiresi (3 Cilt)*. Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ARSLAN, Saime (haz.) (2003). *Resmî Ali Baba ve Dîvânı*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ATİK, Hikmet (2003). *Nakşî Ali Akkirmânî Divânı*. Sivas: Buruciye Yayınları.

AYAN, Hüseyin (haz.) (1981) *Cevrî Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Divanının Tenkidli Metni*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.

BİLKAN, Ali Fuat (1977). *Nâbî Dîvânı*. İstanbul: MEB Yayınları.

COŞKUN, Ali Osman (2019). *Zeyl-i Zübdetü'l-Eşâr*. Kültür ve Turizm Bakanlığı e-Kitap: <https://ekitap.ktb.gov.tr/Eklenti/67153,zeyl-i-zubdetu39l-esarpdf.pdf?0> (E.T.: 10.12.2024).

ÇAVUŞOĞLU, Mehmed (haz.) (2023). *Taşlıcalı Yahyâ Bey Dîvanı*. Kültür ve Turizm Bakanlığı e-Kitap: <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-356059/taslicali-yahya-bey-divani.html> (E.T. : 2024, 21 Eylül).

ÇELİK, Aysun (2017). “Fîrâkî Dede’nin Seg-nâme Adlı Eseri”. *International Journal Of Eurasia Social Sciences*. C. 8, S. 29, s. 1032-1053.

ÇIPAN, Mustafa (1992). “Belîğ, İsmâîl”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. C. 5, s. 415-416. <https://islamansiklopedisi.org.tr/belig-ismail> (E.T.: 13.10.2024).

DEMİRALAY, Mehmet (haz.) (2007). *Hüdâyî-i Kadîm (16.yy) ve Dîvânı İnceleme-Tenkidli Metin*. Yüksek Lisans Tezi, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi.

DEVELLİOĞLU, Ferit (2023). *Osmanlıca – Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

DONUK, Suat (2017). *Türk Edebiyatında Vefeyâtnâme ve İsmail Belîğ’in Güldeste-i Riyâz-ı İrfân’ı*. ed.: M. Fatih Köksal. Ankara: Gece Kitaplığı.

ERDEM, Melike (haz.) (1994). *Bursalı Tâlib ve Divanı Tenkidli Metin ve İnceleme*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ERDOĞAN, Mustafa (haz.) (2008). *Kabûlî İbrahim Efendi, Hayatı, Edebî Kişiliği ve Divanı (İnceleme-Tenkitli Metin-Dizin)*. Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi.

GÖZİTOK, Mehmet Akif (2017). *Tellizade Vehbî ve Urfî-i Şirazî Divanı Şerhi (Tenkitli Metin-İnceleme)*. Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.

GÜLER, Kadir (2010). “Kütahyalı Fîrâkî ve Bilinmeyen Şiirleri”. *Turkish Studies*. C. 5, S. 1, s. 1037-1066.

İPEKTEN, Haluk (2011). *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*. İstanbul: Dergah Yayınları.

KAVRUK, Hasan (2001). *Şeyhülislâm Yahyâ Divânı*. Ankara: MEB Yayınları.

KAYA, Bayram Ali (haz.) (2017). *Azmizâde Hâletî Dîvânı*. Kültür ve Turizm Bakanlığı e-Kitap: <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-196456/azmizade-haleti-divani.html> (E.T. : 2024, 21 Eylül).

KESİK, Beyhan (2013). “Bazı Şiir Mecmualarından Hareketle Basılı Divanlarda Bulunmayan Bâkî Mahlaslı Şiirler-II”. *Turkish Studies*. C. 8, S. 13, s. 337-350.

KILINÇ, Abdülhakim (haz.) (2021). *Fuzûlî Dîvânı*. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları.

KÖKSAL, M. Fatih (2008). “Metin Tamiri (Usul ve Esaslar, Uygulamalar ve Bazı Teklifler)”. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*. C. 1, S. 1, s. 169-190.

KÖKSAL, M. Fatih (2017). *Eski Türk Edebiyatında Tenkit ve Teori*. İstanbul: Kesit Yayınları.

KÖKSAL, M. Fatih (2023). *Klasik Divan Metinler Dizisi I Mecmua Okumaları I-II-III-IV*. ed.: Esra Aka. İstanbul: DBY Yayınları.

KÜÇÜK, Sabahattin (haz.) (2015). *Bâkî Dîvânı*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

KÜLAHLIOĞLU, Mehmet (haz.) (1997). *Kadrî Hayatı, Edebî Kişiliği ve Divanı'nın Transkripsiyonlu Metni*. Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KÜLEKÇİ, Numan (haz.) (1985). *Ganî-Zâde Nâdirî Hayâtı, Edebî Kişiliği, Eserleri Dîvânı ve Şeh-nâmesi'nin Tenkidli Metni*. Doktora Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

OKUYUCU, Cihan (haz.) (1994). *Cinânî Hayatı Eserleri Dîvânının Tenkidli Metni*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

ÖZKAT, Mustafa (haz.) (2005). *Kara Fazlî'nin Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Dîvânı (İnceleme-Tenkitli Metin)*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.

ÖZTÜRK, Yılmaz (haz.) (2006). *17. Yüzyıl Şairlerinden Dimetokalı Vahdetî'nin Divan'ının Tenkitli Metni*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.

PALA, İskender (2017). *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*. İstanbul: Kapı Yayınları.

SARAÇ, M. A. (haz.) (2021). *Kemâl Paşazâde Dîvân ve Diğer Şiirler*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

SARAÇ, Yekta (haz.) (2002). *Emrî Divanı*. İstanbul: Eren Yayıncılık.

SELVÎ, Muhammed (haz.) (2008). *Ümîdî Hayatı, Eserleri, Edebi Kişiliği ve Dîvânı*. Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

SEYHAN, Nezihe (haz.) (2000). *Medhî Divanı (İnceleme-Transkripsiyonlu Metin)*. Doktora Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

TARLAN, Ali Nihad (haz.) (1945). *Hayâlî Beg Divanı*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.

TARLAN, Ali Nihad (haz.) (1963). *Necatî Beg Divanı*. İstanbul: MEB Yayınları.

TARLAN, Ali Nihad (haz.) (1970). *Zâtî Divanı*. İstanbul: İstanbul Edebiyat Fakültesi Yayınları.

TAŞ, Mehtap (2018). *Güzellik Unsurlarıyla Divan Şiirinde Sevgili*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.

TOSKA, Zehra (haz.) (1985). *Veysî Divânı (Hayatı, Eserleri ve Edebî Kişiliği)*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

TULUM, Mertol-TANYERİ, M. Ali (haz.) (1977). *Nev'î Divanı*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.

UZUN, İsmet (2003). "Mecmua". *TDV İslâm Ansiklopedisi*. C. 28, s. 265-268. <https://islamansiklopedisi.org.tr/mecmua> (E.T.: 13.10.2024).

ÜZGÖR, Tahir (haz.) (1991). *Fehîm-i Kadîm Hayatı, Sanatı, Dîvân'ı ve Metnin Bugünkü Türkçesi*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.

YAKAR, Halil İbrahim (haz.) (2002). *Gelibolulu Sun'î Dîvânı ve Tahlili*. Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

YAŞAR, Hüseyin Hüsameddin (2022). *Amasya Tarihi*. ed.: Songül Keçeci Kurt vd. Amasya: Uğur Ofset.

YILDIRIM, Fatih (2009). *Mehmet Nâil Tuman ve Tuhfe-i Nâilî'si (inceleme-metin-indeks sayfa 101-200)*. Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

YILDIZ, Ayşe (2014). “Fehîm-i Kadîm”. *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü*. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/fehimi-kadim> (E.T.: 19.12.2024).

YOLDAŞ, Kazım (haz.) (2005). *Sâbir Pârsâ Divanı*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.

Elektronik Kaynaklar

- <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/agehi-mansur> (E.T.: 13.10.2024)
- <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ali-cesmi-gelibolulu-mustafa> (E.T.: 13.10.2024)
- <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/amiki-seyh-amiki> (E.T.: 13.10.2024)
- <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/baki> (E.T.: 13.10.2024)
- <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/belig-ismail-bursali> (E.T.: 13.10.2024)
- <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/beyani> (E.T.: 13.10.2024)
- <https://islamansiklopedisi.org.tr/cami-abdurrahman> (E.T.: 13.10.2024)
- <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/cevri-ibrahim-celebi> (E.T.: 13.10.2024)
- <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/cinani-mustafa> (E.T.: 13.10.2024)
- <https://islamansiklopedisi.org.tr/ebu-said-i-ebul-hayr> (E.T.: 13.10.2024)
- <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/emri-emrullah> (E.T.: 13.10.2024)
- <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/fazli> (E.T.: 13.10.2024)
- <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/fehimi-kadim> (E.T.: 13.10.2024)
- <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/firaki> (E.T.: 13.10.2024)
- <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/firaki-yazici-firaki-dede> (E.T.: 13.10.2024)
- <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/fuzuli-mdbir> (E.T.: 13.10.2024)
- <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/gubari-abdurrahman-efendi> (E.T.: 13.10.2024)
- <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/gufti-ali> (E.T.: 13.10.2024)
- <https://islamansiklopedisi.org.tr/hafiz-i-sirazi> (E.T.: 13.10.2024)
- <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/haleti-azmizade> (E.T.: 13.10.2024)
- <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hayali-bey-hayali-mehmed-hayali> (E.T.: 13.10.2024)

<https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hayli-ahmed-celebi-mdbir> (E.T.: 13.10.2024)

<https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/hudayii-kadim-mustafa> (E.T.: 13.10.2024)

<https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/kabuli-gedizli> (E.T.: 13.10.2024)

<https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/kadri-zeynizade> (E.T.: 13.10.2024)

<https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ibn-kemal> (E.T.: 13.10.2024)

<https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/lamii-celebi-mahmud-osman> (E.T.: 13.10.2024)

<https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/mehdi-dervis-hasan> (E.T.: 13.10.2024)

<https://islamansiklopedisi.org.tr/mevlana-celaleddin-i-rumi> (E.T.: 13.10.2024)

<https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/nailii-kadim-mustafa> (E.T.: 13.10.2024)

<https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/nabi-yusuf-nabi-efendi> (E.T.: 13.10.2024)

<https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/nadiri-abdulganizade-mehmed-nadir> (E.T.: 13.10.2024)

<https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/naksi-ali> (E.T.: 13.10.2024)

<https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/necati-bey-isa> (E.T.: 13.10.2024)

<https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/nefi-omer-efendi> (E.T.: 13.10.2024)

<https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/nevi-yahya> (E.T.: 13.10.2024)

<https://islamansiklopedisi.org.tr/orfi-i-sirazi> (E.T.: 13.10.2024)

<https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/sabir-parsa-agazade-sabir-parsa> (E.T.: 13.10.2024)

<https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/rahmi-bursali-pir-mehmed> (E.T.: 13.10.2024)

<https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/resmi-resmi-ali-baba> (E.T.: 13.10.2024)

<https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/riyazi-mehmed-riyazi-efendi> (E.T.: 13.10.2024)

<https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/ruhi-bagdatli> (E.T.: 13.10.2024)

<https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/sai-mehmed-sai-efendi> (E.T.: 13.10.2024)

<https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/sani-can-memi> (E.T.: 13.10.2024)

<https://islamansiklopedisi.org.tr/selim-muhammed-kuli> (E.T.: 13.10.2024)

<https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/sidki-mustafa-pasa> (E.T.: 13.10.2024)

<https://teis.yesevi.edu.tr/%2520madde-detay/suni> (E.T.: 13.10.2024)

<https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/talib> (E.T.: 13.10.2024)

<https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/umidi-ahmet> (E.T.: 13.10.2024)

<https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/vahdeti> (E.T.: 13.10.2024)

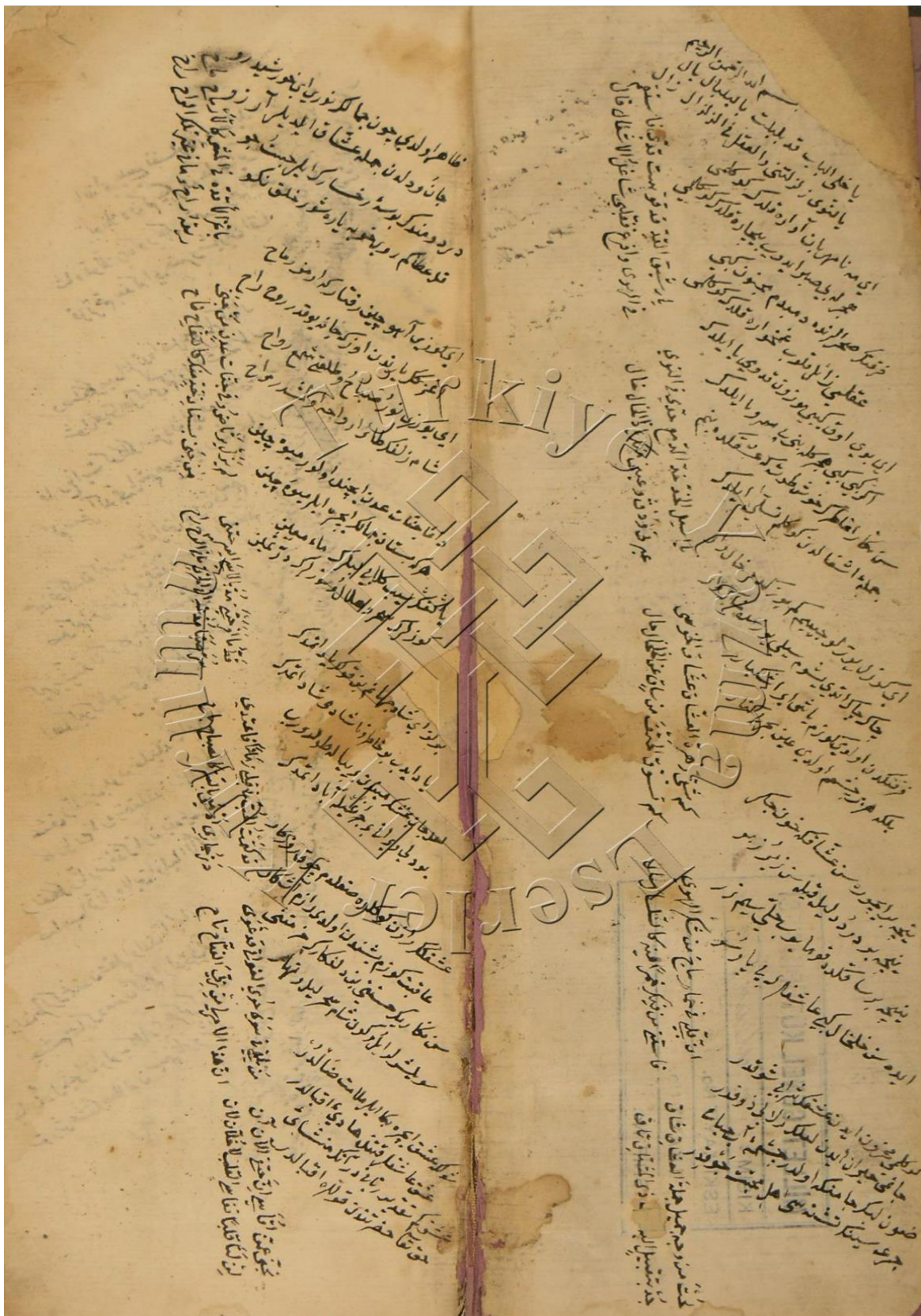
<https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/veysi-uveys-celebi-uveys-mehmed> (E.T.: 13.10.2024)

<https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/yahya-bey-dukaginzade> (E.T.: 13.10.2024)

<https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/seyhulislam-yahya> (E.T.: 13.10.2024)

<https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/zati-ivaz> (E.T.: 13.10.2024)

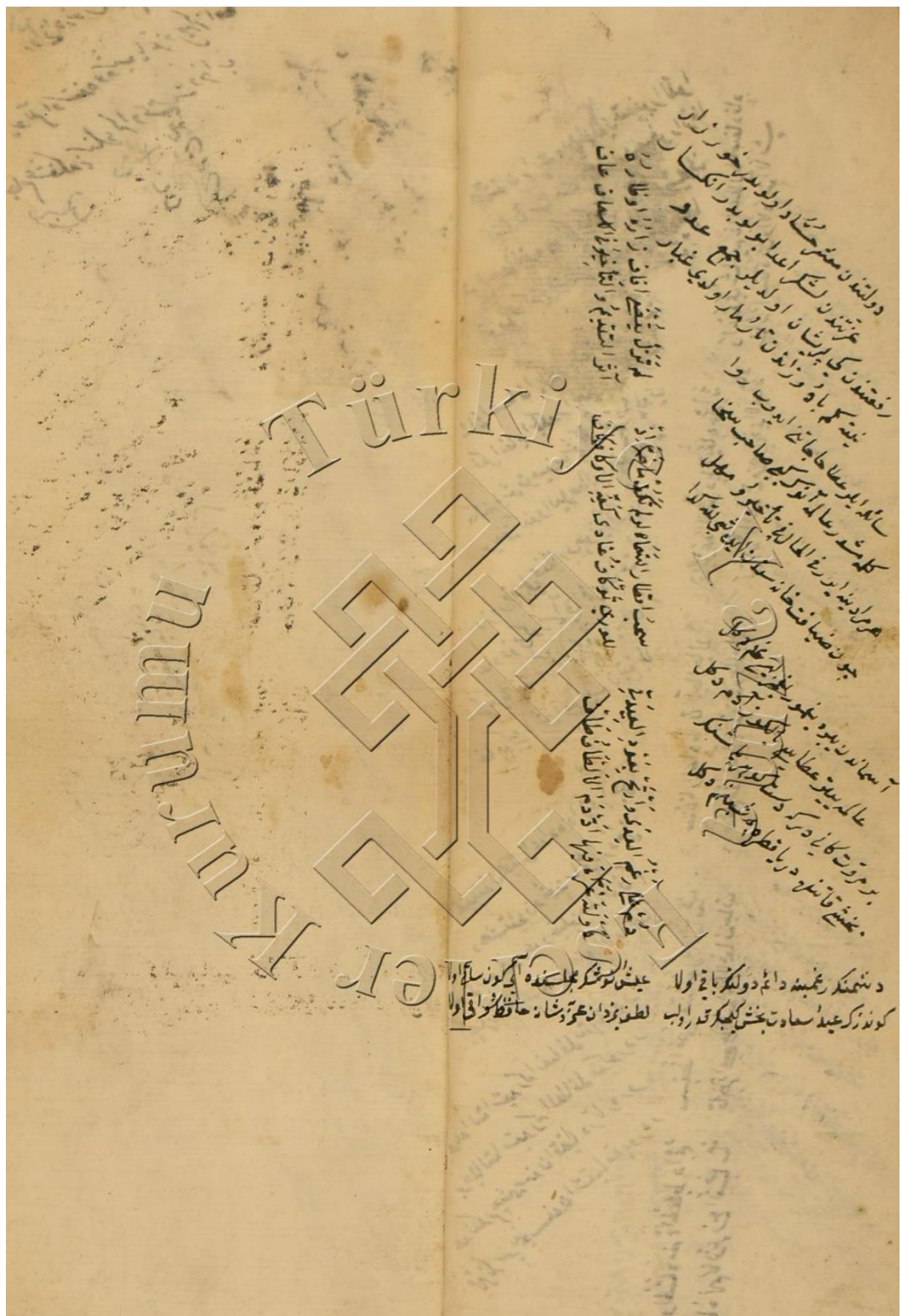
[1b-2a]

جمله از اذن سر که از تشنه صلح
 تیغ برانید دشمن فانی
 هلاکتش کور زل زخمت و تزلزل
 در که شهبانو شکاروش بود و در غوغا
 ارسلانه در که شکارید در شنباز
 بهلولاندر که شکار بود و در میان
 بدلا و در که بویید و در میان
 بون یکی تنگداری در میان
 صاحب آفرین کورس از اذن و زلاله
 رستم از اذن و زلاله
 بعلیه از اذن و زلاله
 که کمال تیغ بر اید و در میان
 ای که عیالک در رشبور اهل عیال
 وی که زهد کون غیث اهل عیال
 چار بار با صفا کبی لطیف اهل عیال
 مقتدا اس مرشد اس و در میان
 این نظام مکرر مکتب نامرشد و در میان
 و عیال تحت دولت شاه کفر نهاد
 فتنش بود که در تکرار التماس و در میان
 نور ایداد و اوقاب اس و در میان
 این نظام مکرر مکتب نامرشد و در میان
 و عیال تحت دولت شاه کفر نهاد
 فتنش بود که در تکرار التماس و در میان
 نور ایداد و اوقاب اس و در میان

هفتاد و نوبت و این اولی مقصود از اذن
 نهندن ساحت مکرر و در میان
 شمع میدانده جویم حکم دین
 فویدی کفر و طلاله و در میان
 شایان افسانه و در میان
 فکر الملم و در میان
 حکم و در میان
 بریننی کذا و الیل و در میان
 از نور و در میان
 عادی و در میان
 خا و در میان
 هفتاد و نوبت و این اولی مقصود از اذن
 نهندن ساحت مکرر و در میان
 شمع میدانده جویم حکم دین
 فویدی کفر و طلاله و در میان
 شایان افسانه و در میان
 فکر الملم و در میان
 حکم و در میان
 بریننی کذا و الیل و در میان
 از نور و در میان
 عادی و در میان
 خا و در میان

ساد و رشتاد و در میان
 این عیال و در میان
 ساد و رشتاد و در میان
 این عیال و در میان

316

318

[illegible]

اَفْتَحْ بِاَمْرِكَ كُلَّ قَائِمٍ مِنْ سَيِّئِي
 مَا تَنْصِبُ يَوْمَ تَكْبِ خُفَا الْعِيَا لِمُطْعَمِ الْيَتَامَى
 نَا زِلْ لَنَا كَوْنُكَ لَمْ يَكُنْ لَكَ
 تَبَرُّقْ رَاوِيَا تَبَايَسْتَ اِيَّاكَ لَنَا كَبَدٌ
 جَوْنُكَ مِنْ اَعْيَابِكَ اَلْحِكْمُكَ اَلْاِسْمُكَ اَلْاَنْتُمْ مِنْ
 نَبِيٍّ بِرَدِّكَ سَوْفَ
 اَبْلُوكَ بِوَضْعِ خُفَايَاكَ اَلْاِسْمُكَ اَلْاَنْتُمْ مِنْ
 سَوْفَ قَرِيْبٍ رَاوِيَا تَبَايَسْتَ اِيَّاكَ لَنَا كَبَدٌ
 لُطْفُكَ ظَهَرَ لَنَا رَاوِيَا تَبَايَسْتَ اِيَّاكَ لَنَا كَبَدٌ
 جَوْنُكَ مِنْ اَعْيَابِكَ اَلْحِكْمُكَ اَلْاِسْمُكَ اَلْاَنْتُمْ مِنْ
 نَبِيٍّ بِرَدِّكَ سَوْفَ
 اَبْلُوكَ بِوَضْعِ خُفَايَاكَ اَلْاِسْمُكَ اَلْاَنْتُمْ مِنْ

[illegible]

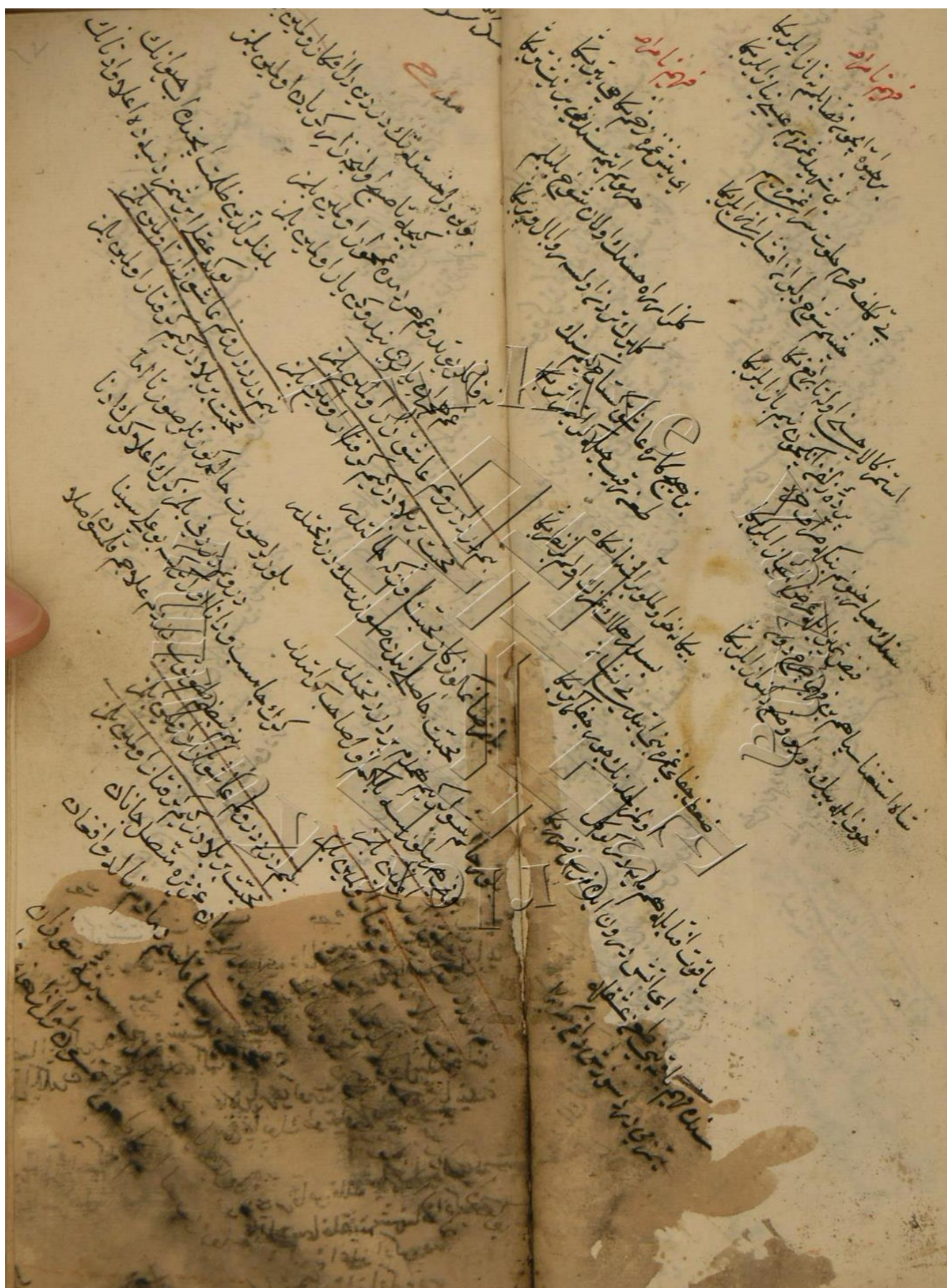
جو کہ دت سہا
نہ دہ سن

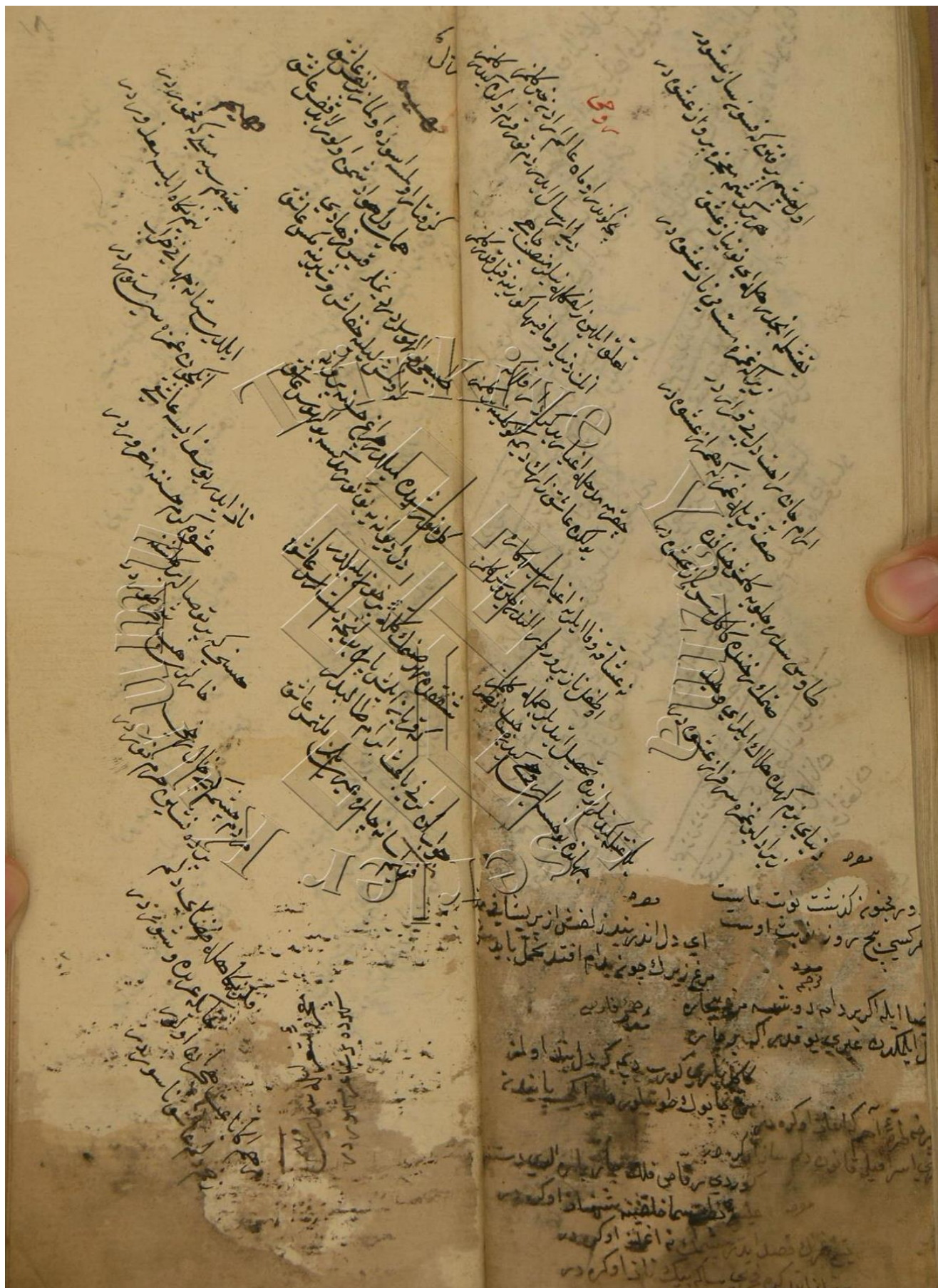
۱۰۰

[illegible]

卷之四

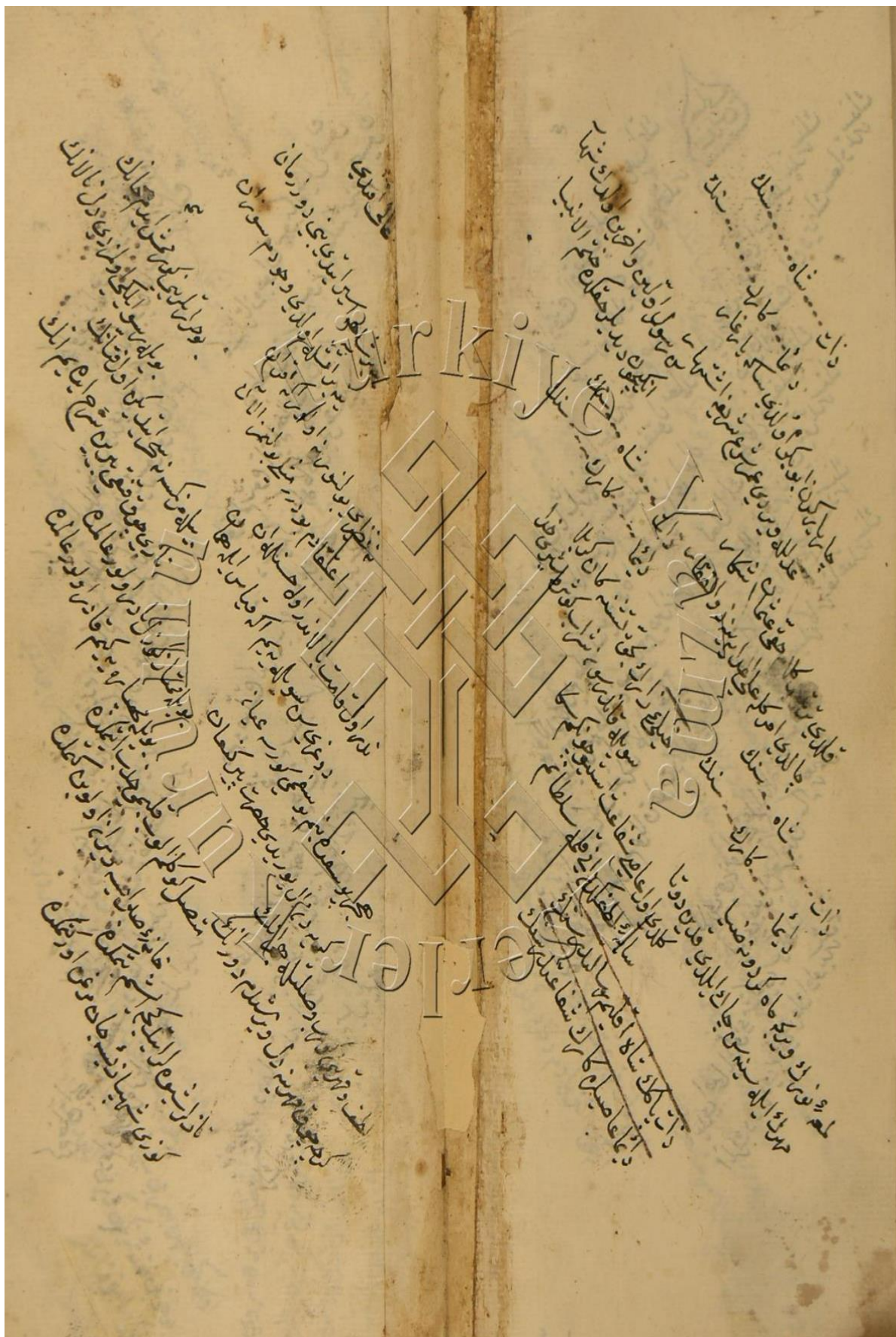
جلس عشق و امان که ساقی عشق
چشم و غمزه باره ناز و بار عشق اید
جام این به صوفی عشق
بار ناز و بار عشق
عشق و غمزه باره ناز و بار عشق اید
چشم و غمزه باره ناز و بار عشق اید
چشم و غمزه باره ناز و بار عشق اید
چشم و غمزه باره ناز و بار عشق اید
چشم و غمزه باره ناز و بار عشق اید
چشم و غمزه باره ناز و بار عشق اید

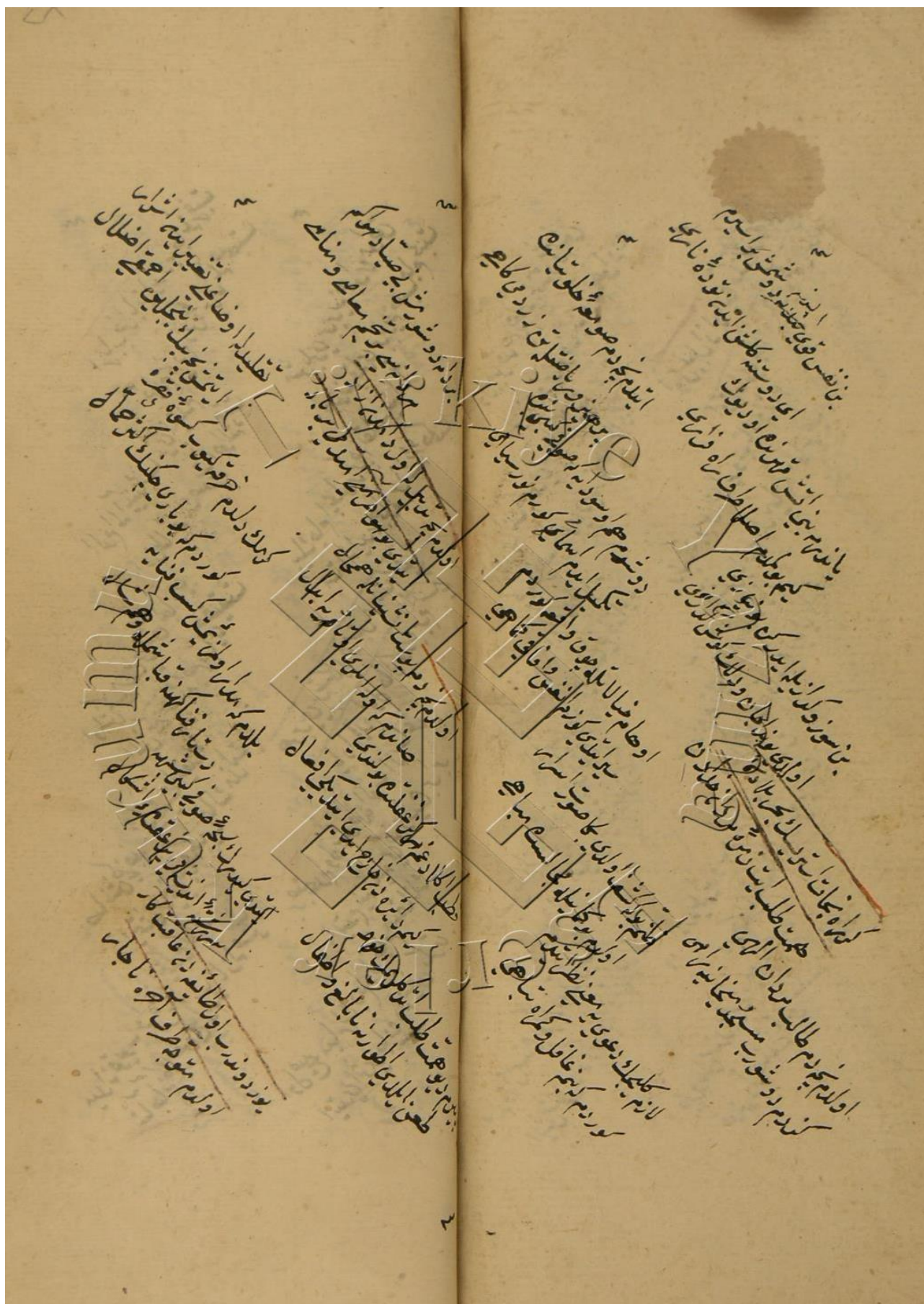

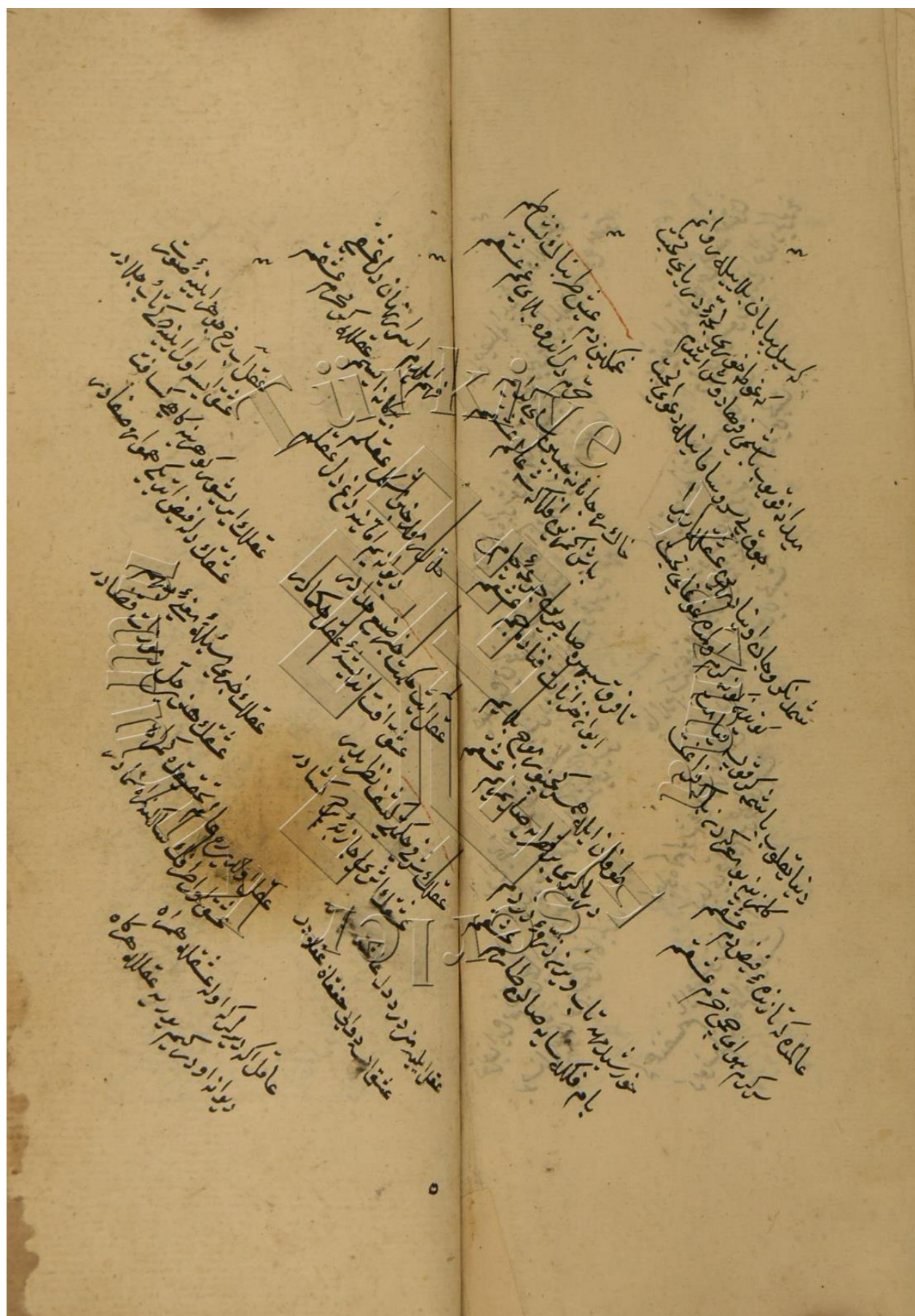
325

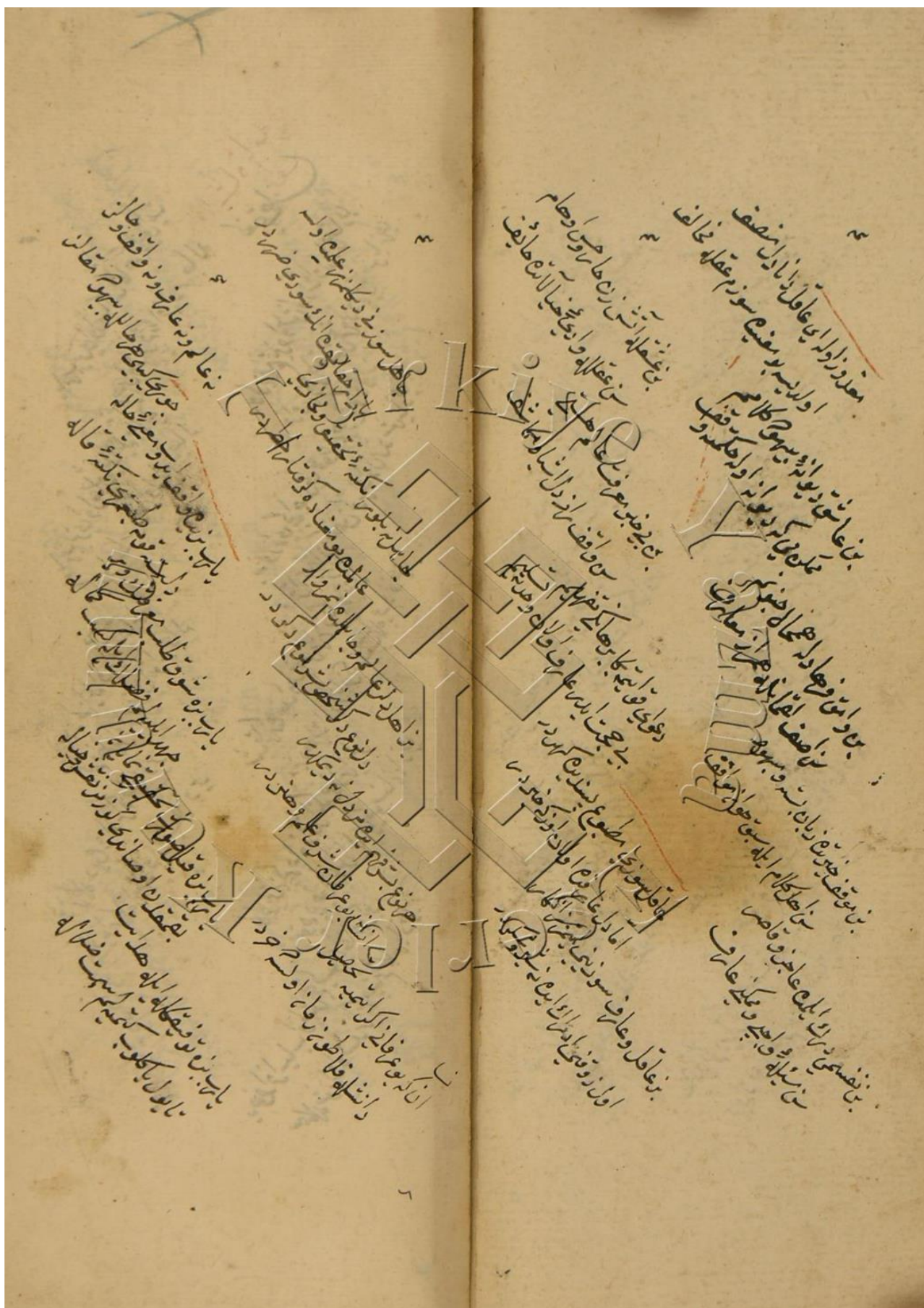
کارهای جدیدی در خانه زودتر در الم
 نری چنانکه بوفالک فلک دودی در الم
 روزگار اولی و ثانی با شوق و شغی
 نیلای کارهای در الم
 روزگار و در الم
 او شده که در الم
 محبت در الم
 اگر اولی در الم
 بوجه شوقی در الم
 کوکل در الم
 عشق در الم
 بویایی در الم
 کلایم در الم
 روزگار اولی و ثانی با شوق و شغی
 نیلای کارهای در الم
 روزگار و در الم
 او شده که در الم
 محبت در الم
 اگر اولی در الم
 بوجه شوقی در الم
 کوکل در الم
 عشق در الم
 بویایی در الم
 کلایم در الم

۱
 ۲
 ۳
 ۴
 ۵
 ۶
 ۷
 ۸
 ۹
 ۱۰
 ۱۱
 ۱۲
 ۱۳
 ۱۴
 ۱۵
 ۱۶
 ۱۷
 ۱۸
 ۱۹
 ۲۰
 ۲۱
 ۲۲
 ۲۳
 ۲۴
 ۲۵
 ۲۶
 ۲۷
 ۲۸
 ۲۹
 ۳۰
 ۳۱
 ۳۲
 ۳۳
 ۳۴
 ۳۵
 ۳۶
 ۳۷
 ۳۸
 ۳۹
 ۴۰
 ۴۱
 ۴۲
 ۴۳
 ۴۴
 ۴۵
 ۴۶
 ۴۷
 ۴۸
 ۴۹
 ۵۰
 ۵۱
 ۵۲
 ۵۳
 ۵۴
 ۵۵
 ۵۶
 ۵۷
 ۵۸
 ۵۹
 ۶۰
 ۶۱
 ۶۲
 ۶۳
 ۶۴
 ۶۵
 ۶۶
 ۶۷
 ۶۸
 ۶۹
 ۷۰
 ۷۱
 ۷۲
 ۷۳
 ۷۴
 ۷۵
 ۷۶
 ۷۷
 ۷۸
 ۷۹
 ۸۰
 ۸۱
 ۸۲
 ۸۳
 ۸۴
 ۸۵
 ۸۶
 ۸۷
 ۸۸
 ۸۹
 ۹۰
 ۹۱
 ۹۲
 ۹۳
 ۹۴
 ۹۵
 ۹۶
 ۹۷
 ۹۸
 ۹۹
 ۱۰۰

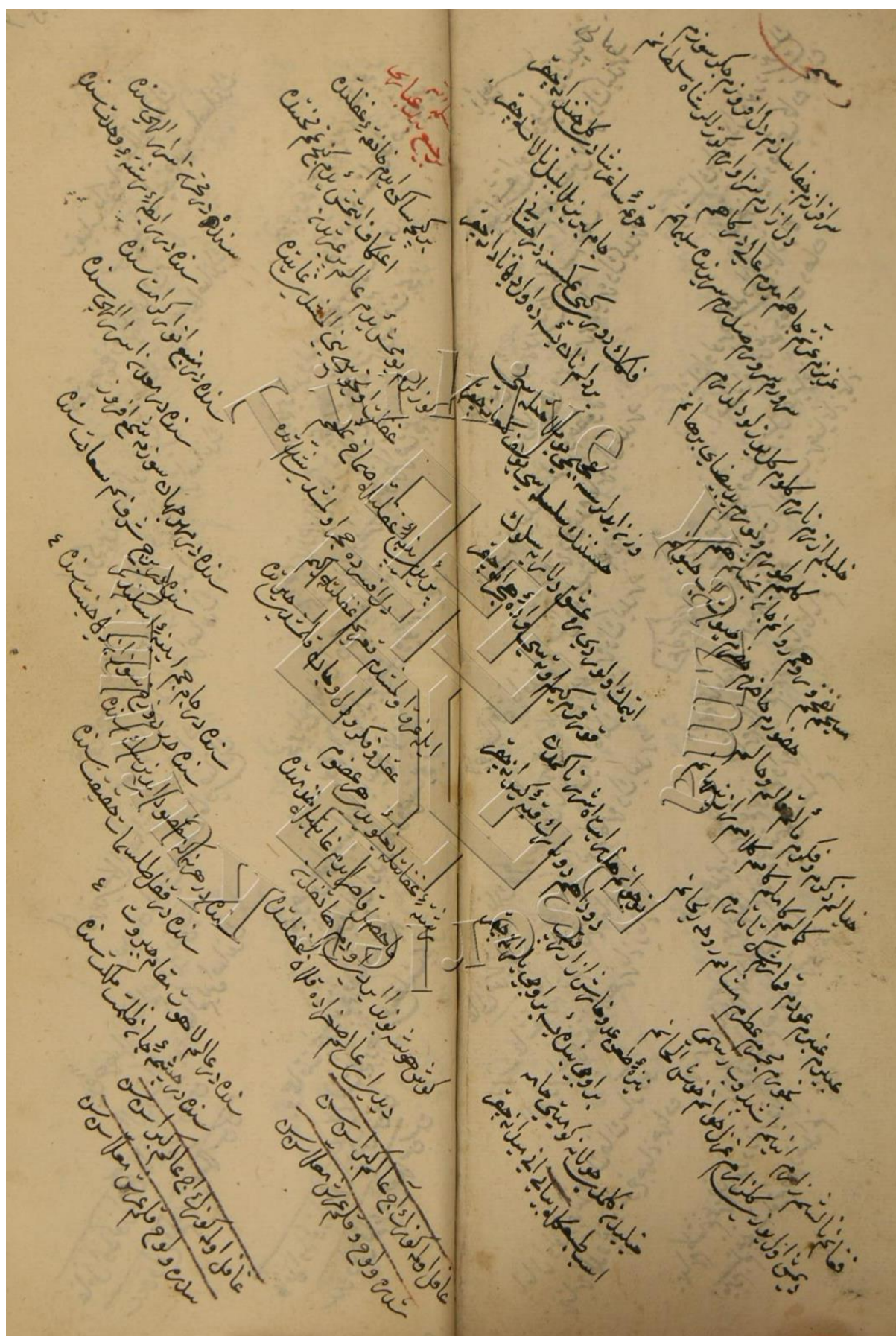

[illegible]

[illegible][illegible]

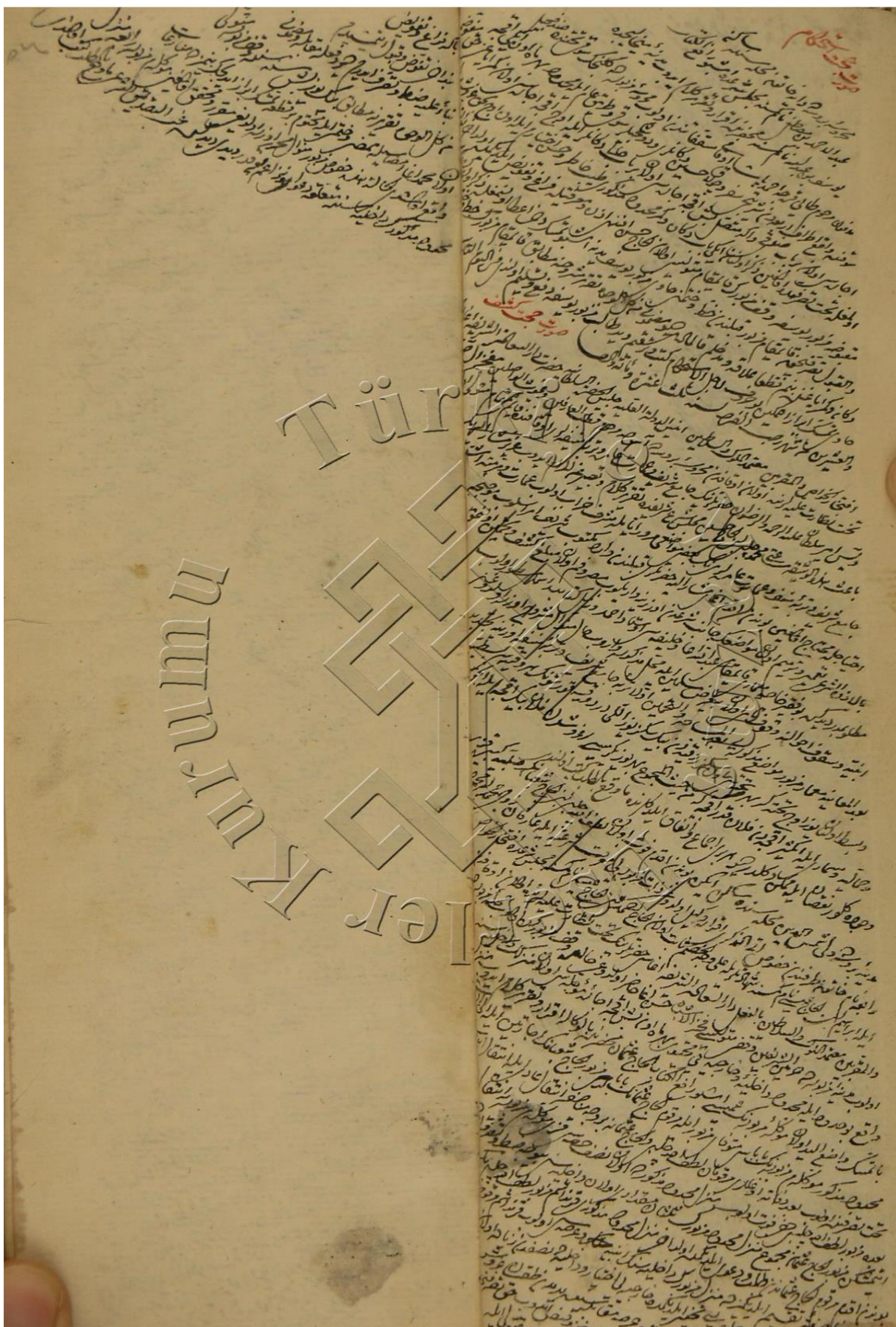
[illegible]

[illegible]

[illegible]

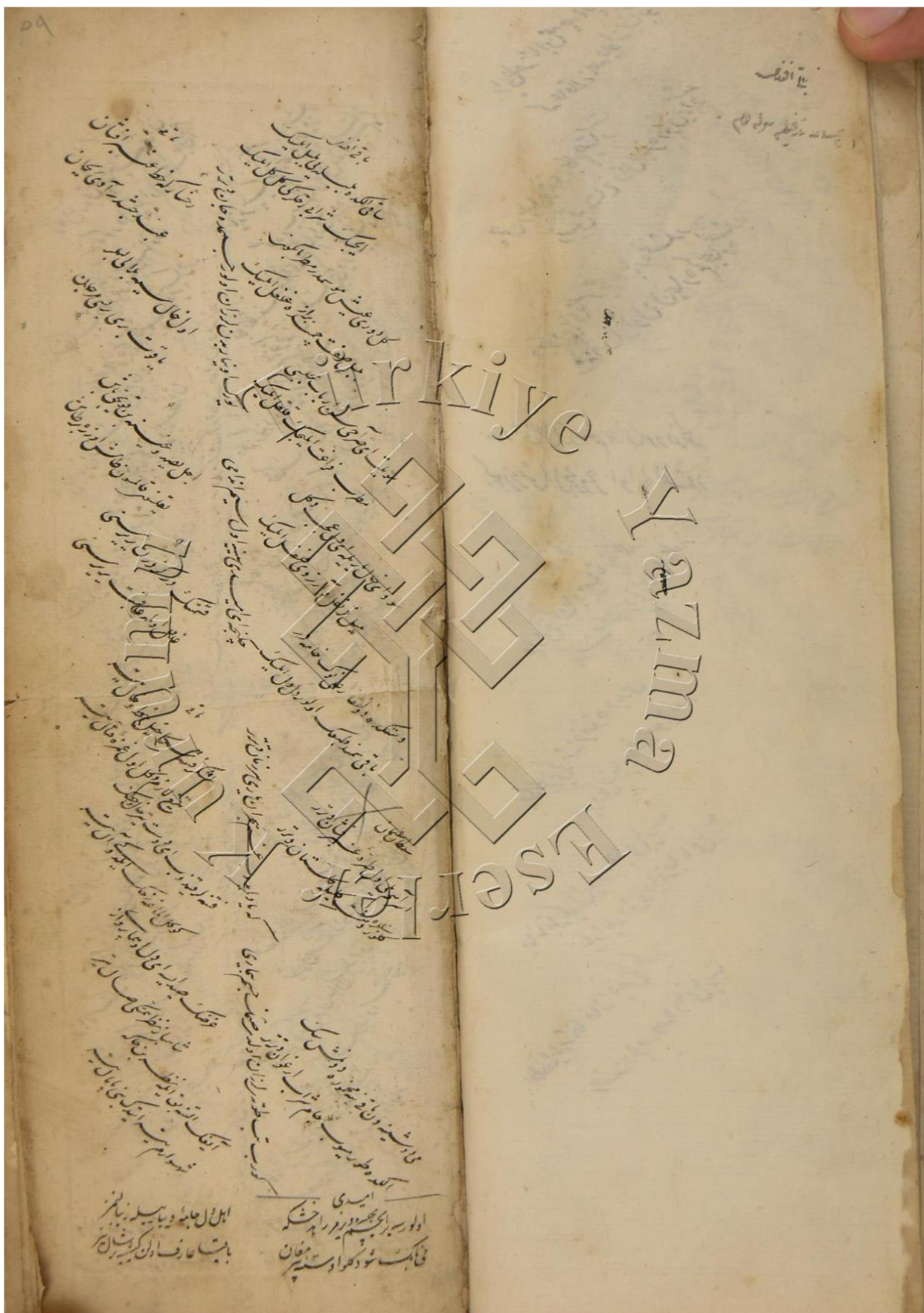
[illegible]

[illegible]

[illegible]

363

[illegible]

[illegible]

نخاس صفر و مس و ز روی انگست سرب
 خلیست ز بوی غالی گران و خصل از زان
 جوان سیف حسام است غضب صادم تیغ
 محنت جت سپهر هم نیر فوس کان
 عصب پی و یلبه جوش است در غر زده
 و حق کند و یل فصل مجله بیکان
 عجب نفیسم قیام قیام و شمع و غبار
 کلوم خستگی و موت مراد مره توان
 حشر شده باقی جان و غرضه راه آورد
 قرانسه ریزه زر ریخ سود خضر زبان
 چید کردن صدگر سینه زکبه زانوراس
 قوب جامه زرق زرق زانوراس
 عرش سقف بیت خانه کل سوره ملایک
 حسن خوبی قبح زشتی جاف خنک رطبت
 ذیاب سحران سید کون و شمع پیر و دوش
 خیره مار و موت ماهی طایر مرغ ریش پر
 چشم و انفاسی حاجب بر و مغرموی
 نفی مغر و شحمیه و اذن گوش اطروش کر
 مدنه سلح حرب جنک بوم روز و لیل شب

[illegible]

371

